

Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι

ΜΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΚΥΠΡΟΣ 2015

Έκδοση: Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015»

© Interpeace και Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», 2011

Διατήρηση όλων των πνευματικών δικαιωμάτων

Οι απόψεις που διατυπώνονται σε αυτή την έκδοση είναι αυτές των συμμετεχόντων στην έρευνα και δεν αντιπροσωπεύουν απαραίτητα εκείνες των χορηγών.

Επιτρέπεται η δωρεάν και η δίχως επίσημη γραπτή έγκριση, αναπαραγωγή στοιχείων ή σύντομων αποσπασμάτων από αυτή την έρευνα νοημένου ότι αναγνωρίζεται δεόντως το αυθεντικό κείμενο, με αναφορά στο πλήρες όνομα της έκθεσης, του εκδότη και της αρίθμησης της/των σελίδας/ων ή σχεδιαγράμματος/των. Η έγκριση δύναται να δοθεί μόνο για χρήση του υλικού στην ακριβή του μορφή στην έκθεση. Παρακαλούμε όπως γίνει γνωστό ότι τα σχεδιαγράμματα δεν μπορούν να τροποποιηθούν με οιονδήποτε τρόπο, συμπεριλαμβανομένου του πλήρους υπομνήματος. Για χρήση από τα μέσα ενημέρωσης είναι αρκετό να γίνει παραπομπή στην πηγή του αυθεντικού κειμένου ενώ γίνεται χρήση του αρχικού γραφήματος ή σχεδιαγράμματος. «Η Επίλυση του Κυπριακού Προβλήματος: Ελπίδες και Φόβοι», απηχεί τις απόψεις των συμμετεχόντων σε διάφορες ομάδες συζήτησης που ασχολήθηκαν με τις ελπίδες και τους φόβους που διατηρούν οι άνθρωποι σε σχέση με μια πιθανή διευθέτηση στην Κύπρο. Η έκθεση και η σχετική ερευνητική ενότητα προσανατολίζονται στο να βοηθήσουν τις δύο κοινότητες να προετοιμαστούν για τις κοινωνιακές συνθήκες που θα επικρατήσουν αν οι δύο ηγέτες καταλήξουν σε μια συμφωνία, εργαζόμενοι για τη μείωση του ελλείμματος της επαφής και της εμπιστοσύνης μεταξύ διαφορετικών ομάδων εντός και μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Αυτή η έκθεση είναι το αποτέλεσμα μιας συλλογικής και συμμετοχικής διαδικασίας, η οποία συμπεριελάμβανε αρκετούς συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες της Κύπρου, και ως τέτοια, δεν δύναται η εύκολη εφαρμογή συμβατικών εννοιών της πατρότητας του κειμένου. Η ακόλουθη είναι μια σύντομη λίστα των ατόμων οι οποίοι, υπό διάφορες ιδιότητες, συνεισέφεραν στην ανάπτυξη αυτής της έρευνας:

Πρωτοβουλία Κύπρος 2015, Βασικοί Συγγραφείς:
Derya Beyatlı, Κατερίνα Παπαδοπούλου, Erol Kaymak

Πρωτοβουλία Κύπρος 2015, Εκτελεστική Επιτροπή:
Ahmet Sözen, Σπύρος Χρίστου, Αλέξανδρος Λόρδος, Erol Kaymak

Μετάφραση:
İlke Dağlı, Νατάσα Ανδρέου

Συμμετέχοντες σε ομάδες συζήτησης και άλλοι Ερωτηθέντες:

Abdullah Atlar, Zafer Bekiroğulları, Utku Beyazit, Umut Bozkurt, Sami Dayioğlu, Ali Dayioğlu, Mehmet Öner Ekinci, Hüseyin Ekmekci, Erhan Erçin, Ali Erel, Ertan Ersan, Özgül Ezgin, Ayla Gürel, Mertkan Hamit, Mete Hatay, Erhan İçener, Zeynep İçener, Ismail Kemal, Ibrahim Özejder, Leyla Öztemiz, Halil Paşa, Öncel Polili, Münir Rahvancioğlu, Meltem Onurkan Samani, Reşat Şaban, Bengü Şonya, Sevgi Tarhan, Layik Topcan, Can Yeşilada, Nevin Yurderi.

Κωνσταντίνος Αδαμίδης, Αναστάσιος Αντωνίου, Λάκης Χριστοδούλου, Καίτη Κληρίδη, Λέλλος Δημητριάδης, Αχιλλέας Αιμιλιανίδης, Ελλάδα Ευαγγέλου, Μιχαλάκης Λοιζίδης, Αντρέας Λόρδος, Συμεών Μάτσης, Ανθούλλα Παπαδοπούλου, Χρυσόστομος Παπαγεωργίου, Αντρεα Πετράνυ, Αντρέας Βύρας, Χρυστάλλα Υακίνθου.

Στους συμμετέχοντες συμπεριλαμβάνονται άτομα που έλαβαν μέρος σε προσωπικές συνεντεύξεις και συμμετείχαν σε ενδοκοινωνικές ομάδες συζήτησης, καθώς και άτομα που συμμετείχαν επιπρόσθετα σε διακοινωνικές ομάδες συζήτησης για να συζητήσουν τα συγκεκριμένα θέματα που συζητούν τα κεφάλαια αυτής της έκθεσης.

Όλοι οι ερωτηθέντες και συμμετέχοντες στις ομάδες συζήτησης συμμετείχαν υπό τις προσωπικές τους ιδιότητες. Οποιοσδήποτε απόψεις εκφράστηκαν κατά τις συνεδριάσεις ήταν οι προσωπικές τους και όχι απαραίτητα αυτές των οργανισμών ή αρχών που ίσως να αντιπροσωπεύουν. Ενώ οι οποιοσδήποτε προτάσεις που περιέχονται σε αυτή την Έκθεση απορρέουν από τις προσωπικές συνεντεύξεις ή τις διαβουλεύσεις στις ομάδες συζήτησης, συγκεκριμένες εισηγήσεις δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα μια γενική συναίνεση των συμμετεχόντων. Επιπλέον, συγκεκριμένες προτάσεις δεν μπορούν να αποδοθούν σε ή να ταυτιστούν με οποιοδήποτε συγκεκριμένο συμμετέχοντα.

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΞΟΥΣΙΑΣ	17
ΜΙΑ ΔΙΚΟΙΝΟΤΙΚΗ, ΔΙΖΩΝΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ	21
ΘΕΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΕΝΑΝΤΙ ΜΙΑΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ	37
ΔΙΧΟΤΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΣΕΝΑΡΙΑ ΜΗ-ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ	41
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ	54
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ	57
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΑΣΥΜΜΕΤΡΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΛΕΥΡΩΝ	59
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ	62
ΔΙΑΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	65
ΣΥΝΥΓΠΑΡΞΗ (ΣΕ ΜΙΑ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΩΣ ΕΠΑΝΕΝΩΜΕΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ)	66
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ	80
ΑΣΦΑΛΕΙΑ	83
ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ	86
ΑΠΟΣΤΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΕΓΓΥΗΤΕΣ	88
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	96
ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΟ	100
ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ: ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ;	101
ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ	102
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	107
ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΠΛΗΡΩΣΕΙ	108
ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ	109
ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ	112
ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	113

Πρόλογος

Το πρόγραμμα «Κύπρος 2015» είναι μια ερευνητική πρωτοβουλία για την οικοδόμηση της ειρήνης η οποία σκοπό έχει να συνεισφέρει στην ειρηνευτική διαδικασία μέσω της διερεύνησης γενικότερων κοινωνικών θεμάτων που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τις προσπάθειες επίτευξης μακροχρόνιας ειρήνης στην Κύπρο. Ο ενδεδειγμένος σκοπός του προγράμματος «Κύπρος 2015» είναι η συνεισφορά σε ένα δημιουργικό και παραγωγικό διάλογο για το μακροχρόνιο βιώσιμο μέλλον της Κύπρου, καθώς το μεθοδολογικό πλαίσιο που χρησιμοποιείται για αυτό το σκοπό μπορεί να σκιαγραφεί καλύτερα ως συμμετοχική έρευνα δράσης – στην οποία έρευνα και διάλογος έρχονται μαζί για την εκπλήρωση κοινωνικά επιθυμητής αλλαγής.

Η θεματική ενότητα της Επίλυσης του Κυπριακού Προβλήματος του προγράμματος «Κύπρος 2015» συνεισφέρει στην ανάπτυξη μιας δημόσιας ατμόσφαιρας και κοινωνικής δυναμικής που θα προωθούν και θα διατηρούν μια αποδοτική εμπλοκή για διάλογο σε σημαντικά ζητήματα ανάμεσα σε ανθρώπους στην Κύπρο, τα οποία είναι πιθανόν να αναπτυχθούν μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια (συνεπώς και η αναφορά στο 2015). Καθώς οι διαπραγματεύσεις για την εύρεση μιας συνολικής διευθέτησης για το Κυπριακό πρόβλημα συνεχίζουν ανάμεσα στους δύο ηγέτες, διαφαίνεται η ανάγκη να γεφυρωθεί το κάθετο χάσμα μεταξύ των ηγεσιών και της κοινωνίας (τόσο ενδοκοινοτικά όσο και διακοινοτικά) ώστε να ενδυναμωθεί η μακρόχρονη βιωσιμότητα μιας διευθέτησης. Αυτό που νοείται με τον όρο «καθημερινότητα» είναι η επικέντρωση στα συγκεκριμένα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι στο πλαίσιο του παρόντος Κυπριακού προβλήματος, καθώς και μια εστίαση σε μελλοντικά ζητήματα που επηρεάζουν τις συναλλαγές των ανθρώπων, οποιασδήποτε φύσης και αν είναι η ζωή τους. Επομένως, το πρόγραμμα παροτρύνει τους συμμετέχοντες να επικεντρωθούν στο παρόν, αναλογιζόμενοι την επίδραση της υφιστάμενης κατάστασης στους ανθρώπους σε αντίθεση με τις αναμενόμενες αλλαγές.

Μια ανάλυση των ελπίδων στο πλαίσιο εξεύρεσης λύσης δύναται να χρησιμοποιηθεί για την παρότρυνση δημοσίου διαλόγου για ειρηνική διαδικασία. Επομένως, και παρά την επικρατούσα απαισιοδοξία που διαφαίνεται από τις έρευνες κοινής γνώμης, η διερεύνηση των ελπίδων θα μπορούσε να βοηθήσει στη βελτίωση ενός σχεδίου διευθέτησης ώστε να ενδυναμωθούν και να αναπτυχθούν εκείνα τα στοιχεία στα οποία οι άνθρωποι επενδύουν τις ελπίδες τους για το μέλλον.

Μια ανάλυση των φόβων στο πλαίσιο εξεύρεσης λύσης είναι εξίσου σημαντική, εφόσον εξυπηρετεί την κατηγοριοποίηση των θεμάτων – μια ανάλυση κινδύνων – στην οποία θα βασιστεί μια ολιστική και βασισμένη στους πολίτες επίλυση των ζητημάτων που σχετίζονται με τις εφαρμογές των κεφαλαίων της διαπραγμάτευσης.

Μια ανάλυση των ελπίδων στο πλαίσιο της μη-λύσης είναι επίσης σημαντική, εφόσον αντιπροσωπεύει μια εναλλακτική άποψη η οποία πρέπει να αναγνωριστεί και να τύχει σεβασμού στο πλαίσιο μιας κοινωνικά συμμετοχικής διαδικασίας. Μια παρουσίαση εναλλακτικών στόχων για το μέλλον της Κύπρου, με σεβασμό και συνοχή, θα ενδυναμώσει εν πάση περιπτώσει τον εσωτερικό διάλογο σε κάθε κοινότητα, και ίσως να οδηγήσει στην ανακάλυψη τρόπων για την περαιτέρω βελτίωση μιας πρότασης επίλυσης, ώστε να είναι αυξανόμενα «ανταγωνιστική» σε σύγκριση με μια επιλογή του στάτους κβο.

Τελικά, μια ανάλυση και παρουσίαση των φόβων στο πλαίσιο μη-λύσης είναι χρήσιμη εφόσον αυτή βοηθά στην συνειδητοποίηση των υποκείμενων κινδύνων του στάτους κβσ, οι οποίοι ξεχνιούνται εύκολα λόγω της προφανούς κανονικότητας της καθημερινότητας. Η τοποθέτηση έμφασης στους κινδύνους της μη-λύσης είναι μια ερευνητική κατεύθυνση που εισηγήθηκε στην ερευνητική ομάδα από αρκετούς συμμετέχοντες και άλλους ερωτηθέντες κατά το στάδιο της χαρτογράφησης του ζητήματος.

Αρχίζοντας το φθινόπωρο του 2009, η ερευνητική ομάδα πήρε συνέντευξη από άτομα διαφόρων ιδιοτήτων με σκοπό το διάλογο γύρω από ζητήματα στα οποία επικεντρώνονται οι άνθρωποι όσον αφορά μια πιθανή διευθέτηση. Εδώ ο στόχος ήταν να επικεντρωθούμε στις ελπίδες έναντι των φόβων που εκφράζονται στην κοινωνία σχετικά με το μέλλον. Επομένως, λήφθηκε συνέντευξη από ενδεχόμενους συμμετέχοντες σε ομάδες συζήτησης από τους οποίους ζητήθηκε η συμμετοχή ώστε να ασχοληθούν με το θέμα. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες όχι μόνο να επικεντρωθούν σε ένα πιθανό σενάριο διευθέτησης, αλλά να λάβουν επίσης υπόψη εναλλακτικά σενάρια, έχοντας ως βάση τις εμπειρίες από την δική τους καθημερινότητα στο παρόν.

Οι αρχικές συνεντεύξεις με βασικούς συμμετέχοντες πήραν τη μορφή μιας άσκησης για τη χαρτογράφηση του ζητήματος. Οι συνεντεύξεις υπέδειξαν ότι οι άνθρωποι που ζουν στις δύο πλευρές της διαχωριστικής γραμμής ανησυχούν για τα βασικά κεφάλαια του Κυπριακού προβλήματος, δηλ. Περιουσία, Ασφάλεια και Διακυβέρνηση. Πέρα από αυτές τις συμβατικές πτυχές, οι συνεντεύξεις εξέθεσαν την ανάγκη για διερεύνηση της κοινωνιολογικής διάστασης, αφού πολλές από τις εκφρασμένες απόψεις συνεπάγονταν αισιοδοξία ή ανησυχία ότι η δυναμική σε κοινωνικό επίπεδο θα εξυπηρετούσε είτε για την ενδυνάμωση είτε για την αποδυνάμωση μιας πολιτικής διευθέτησης κατά την εφαρμογή της.

Πιο άμεσα, οι ψήφοι των πολιτών σε ένα πιθανό δημοψήφισμα θα διαμορφωθούν ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο οι ηγέτες τους θα χειριστούν αυτά τα ζητήματα. Οι δημοσκοπήσεις και οι ομάδες εστίασης χρησιμοποιήθηκαν για να ρίξουν λίγο φως στις περισσότερες και στις λιγότερες αποδεκτές επιλογές έναντι αυτών των ζητημάτων, οι οποίες δημιούργησαν τη βάση για ομάδες συζήτησης όπου οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα θα μπορούσαν να συζητήσουν πολύπλοκα ζητήματα, να προσπαθήσουν να κατανοήσουν τις διάφορες απόψεις και ανάγκες, και να εργαστούν προς κοινά αποδοτικά αποτελέσματα. Για αυτό το σκοπό δημιουργήθηκε και μια διακοινοτική ομάδα συζήτησης με συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες.

Οι αρχικές συνεντεύξεις που διενεργήθηκαν με Τουρκοκύπριους και Ελληνοκύπριους ηγέτες της κοινωνίας των πολιτών, πολιτικούς, ειδικούς και ακαδημαϊκούς όσον αφορά τις ελπίδες και τους φόβους τους σχετικά με μια διευθέτηση ή μη-διευθέτηση, περιλήφθηκαν σε κοινές παρουσιάσεις προκαταρκτικών ευρημάτων για τα σχετικά κεφάλαια. Οι παρουσιάσεις ακολουθήθηκαν από διαλόγους με συμμετέχοντες που διεξήχθησαν νωρίτερα το 2010. Αργότερα, το αποτέλεσμα της διακοινοτικής συζήτησης μεταφέρθηκε σε ενδοκοινοτικές ομάδες συζήτησης.

Έκτοτε, η ερευνητική ομάδα έχει συντάξει αυτή την έκθεση. Η μονογραφία της Επίλυσης του Κυπριακού Προβλήματος είναι μόνο μία από μια σειρά εργαλείων για την ενδυνάμωση του διαλόγου. Μέσω της κατανομής των αποτελεσμάτων της δημοσκόπησης και των ανησυχιών των ομάδων εστίασης στους συμμετέχοντες στις ομάδες συζήτησης, η διαδικασία μέχρι στιγμής και αυτή η έκθεση συμβάλλουν στην εγκαθίδρυση μιας διαδικασίας εικονικού διαλόγου μεταξύ, αφενός, των ατόμων που πιθανόν να επηρεαστούν από μια διευθέτηση, των οποίων οι απαιτήσεις βρίσκονται σε αντιπαράθεση μεταξύ τους, και αφετέρου, μεταξύ επηρεασμένων ατόμων και των πολιτικών ηγεσιών των δύο κοινοτήτων. Άλλα εργαλεία για αυτό τον εικονικό διάλογο συμπεριλαμβάνουν ένα σύντομο οπτικοακουστικό ντοκιμαντέρ

για το θέμα της Επίλυσης του Κυπριακού Προβλήματος παρουσιάζοντας συνεντεύξεις των συμμετεχόντων.

Αυτή η έκθεση συνοψίζει τους διαλόγους και καταγράφει διάφορες προτάσεις που γίνονται από ξεχωριστούς συμμετέχοντες κατά τους κοινούς διακοινοτικούς διαλόγους, καθώς και άλλες εισηγήσεις από συμμετέχοντες σε συνεντεύξεις. Αυτό που στοχεύει να επιτύχει η έκθεση είναι η καταγραφή των διαφόρων απόψεων που εκφράζονται, και όπου δύναται, να αναγνωριστούν κοινά ή συγκλίνοντα οράματα, ενώ θα σημειώνονται αποκλίσεις ανάμεσα στους συμμετέχοντες και εντός της ευρύτερης κοινωνίας. Εκεί όπου τα κοινά οράματα το επιτρέπουν, η έκθεση χαράζει προτάσεις πολιτικής και όπου αυτό δεν δύναται, υποδεικνύει πτυχές στις οποίες απαιτείται κοινωνικός διάλογος. Η φιλοσοφία είναι ότι η επίσημη διαπραγματευτική διαδικασία στερείται κοινωνιακής συνδρομής, ενώ οποιοδήποτε προσχέδιο θα επηρεάσει ξεκάθαρα τις ζωές των ανθρώπων. Επιπλέον, οποιαδήποτε συμφωνία διευθέτησης θα πρέπει επίσης να τεθεί σε δημοψήφισμα.

Αυτή η έκθεση θα είναι η βάση για περαιτέρω κοινωνικό διάλογο, αλλά θα είναι επίσης το επίκεντρο δημόσιων εκδηλώσεων ώστε να κοινοποιηθούν τα αποτελέσματα στο ευρύτερο κοινό. Η έκθεση προορίζεται για χρήση ως η βάση περαιτέρω διαλόγου παράλληλα με συνεχιζόμενες προσπάθειες για την επίτευξη διευθέτησης στην Κύπρο. Στην αναγνώριση ελπίδων και φόβων, η έκθεση προορίζεται για τη μετάδοση της ανάγκης στην πολιτική ηγεσία να αποδεχθεί τις κοινωνικές ανάγκες ώστε να διασφαλίσει ότι η εφαρμογή οποιασδήποτε συμφωνίας συμβαδίζει με τις κοινωνικές προσδοκίες. Εντούτοις, δεν είναι μόνο η επίσημη πολιτική ηγεσία ή οι διαπραγματευτές που μπορούν να βρουν στοιχεία της έκθεσης χρησιμότητας. Διαφορετικές ομάδες αναγνωστών, συμπεριλαμβανομένων επιχειρηματιών, ερευνητών, ή οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ενδέχεται να επιδείξουν ενδιαφέρον για διαφορετικές πτυχές της έκθεσης.

Επιπλέον με τους συμμετέχοντες και τους συμβαλλομένους που παρατίθενται στο εμπρόσθιο φύλλο, επιθυμούμε να ευχαριστήσουμε επίσης τα ακόλουθα άτομα που έκαναν δυνατή την προετοιμασία αυτής της έκθεσης: Bernardo Arévalo de León και Enrique Sánchez της Μονάδας Κοινών Προγραμμάτων για Πρωτοβουλίες των Ηνωμένων Εθνών/Interpeace, για την υπομονετική επίβλεψη και καθοδήγηση της συλλογικής διαδικασίας συμφώνως των καλύτερων διεθνών πρακτικών,

Το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) «Δράση για Συνεργασία και Εμπιστοσύνη (ACT)» για τη στήριξη και χρηματοδότηση αυτής της ευρείας και πολύπλευρης μακρόχρονης προσπάθειας. Πιο συγκεκριμένα από το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP), θέλουμε να ευχαριστήσουμε τους Jaco Cilliers, Christopher Louise, John Lewis, Tzvetan Zafirov, Pembe Mentesh, και Μιχάλη Μιχαήλ, για τη συνεχή στήριξη του προγράμματος «Κύπρος 2015» και την ανεκτίμητη ανατροφοδότηση των προσχέδιων εκδόσεων της έκθεσης. Επίσης θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Κύπρο, και συγκεκριμένα τους Ανδρούλλα Καμινάρα, Λευτέρη Ελευθερίου και Peter Sandor, για τη συμπαράστασή τους προς το Πρόγραμμα «Κύπρος 2015» και για την οικονομική στήριξη της Αντιπροσωπείας έναντι των εκτυπωτικών αναγκών μας. Τελικώς, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους αναριθμητούς αρμόδιους, ακαδημαϊκούς, ειδικούς, επαγγελματίες και την πολιτική ηγεσία και από τις δύο κοινότητες που συμφώνησαν να λάβουν μέρος σε συνεντεύξεις και να προσδώσουν έτσι ουσία και σχετικότητα στην έρευνα.

Εισαγωγή

Αυτή η έκθεση, «Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι», είναι ένα αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος «Κύπρος 2015» που υλοποιείται σε συνεργασία με την Interpeace. Μέσα από το πρόγραμμα «Κύπρος 2015», η ερευνητική ομάδα δεν εμπλέκει συμμετέχοντες μόνο από το επίπεδο των ηγετών, αλλά συνδέεται επίσης με παράγοντες στο επίπεδο της κοινής γνώμης, και τα δύο μέσω των δημοσκοπήσεων, αλλά επίσης μέσω της εμπλοκής των συμμετεχόντων μέσω μιας συμμετοχικής μεθοδολογίας. Το πρόγραμμα έχει αναγνωρίσει ερευνητικές «ενότητες» οι οποίες βοηθούν την ομάδα να μεταδίδει πληροφορίες προς και από τους συμμετέχοντες στην ευρύτερη κοινωνία.

Το «Κύπρος 2015» είναι βασισμένο σε ένα πρότυπο για την οικοδόμηση της ειρήνης, το οποίο ευνοεί την έννοια ότι οι τοπικοί Οργανισμοί της Κοινωνίας των Πολιτών (CSOs) παίζουν σημαντικό ρόλο στο μετασχηματισμό της σύγκρουσης. Το πρόγραμμα σχετίζεται με τον Μη-Κυβερνητικό Οργανισμό (ΜΚΟ) Interpeace (παιλιότερα ονομαζόμενος «Κοινωνίες Σπαραγμένες από Πόλεμο»), που συνδέεται με τα Ηνωμένα Έθνη και εδρεύει στη Γενεύη και ο οποίος έχει αναπτύξει τη δική του μεθοδολογία βάση διαδικασίας στον τομέα της οικοδόμησης ειρήνης. Το πρόγραμμα «Κύπρος 2015» επιχειρεί να εμπλέξει την κοινωνία σε όλα τα επίπεδα. Αυτό είναι σημαντικό, αφού αντίθετα με συμβατικές διακοινοτικές δραστηριότητες (ή δικοινοτικές, όπως εκλαμβάνονται στο πλαίσιο της Κύπρου), αυτό το πρόγραμμα επικεντρώνεται αρχικά σε ενδοκοινοτικές επικοινωνίες.

Η φιλοσοφία για μια τέτοια διαδικασία προέρχεται από την παραδοχή ότι μια διευθέτηση στην Κύπρο πρέπει να επικυρωθεί μέσω ξεχωριστών δημοψηφισμάτων. Ο πιο πρόσφατος γύρος διαπραγματεύσεων προς εξεύρεση συνολικής διευθέτησης άρχισε με μια κοινή δήλωση του Ελληνοκύπριου και Τουρκοκύπριου ηγέτη στις 21 Μαρτίου 2008 η οποία διαβεβαίωσε ότι: [η] συμφωνημένη λύση θα τεθεί σε ταυτόχρονα, ξεχωριστά δημοψηφίσματα¹. Αυτή η διαδικασία των δημοψηφισμάτων είναι τώρα πια γνωστή στους Κυπρίους, αφού το 2004 μια πρόταση των Ηνωμένων Εθνών, γενικά γνωστή ως το «Σχέδιο Ανάν», ονομαζόμενο έτσι από τη σχέση του με την αποστολή καλών υπηρεσιών του πρώην Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, απορρίφθηκε σε ένα δημοψήφισμα από την Ελληνοκυπριακή κοινότητα. Επομένως, ενώ το ίδιο σχέδιο έγινε αποδεκτό από την πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων σε ένα ταυτόχρονο δημοψήφισμα, το σχέδιο απέτυχε και η Κύπρος εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως ένα διχοτομημένο νησί. Το Κυπριακό πρόβλημα παραμένει.

Αντίθετα με την εμπειρία του 2004, η εντολή καλών υπηρεσιών των Ηνωμένων Εθνών «είναι να βοηθήσει τα άτομα στη διεξαγωγή ολοκληρωμένων διαπραγματεύσεων στοχεύοντας στην επίτευξη μιας συνολικής διευθέτησης για το Κυπριακό πρόβλημα.»² Ο Ειδικός Αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα «μεσολαβεί συχνά με άλλα συνδεδεμένα άτομα», αλλά πολύ πιθανόν να μην θέσει επί τάπητος μια δική του πρωτοβουλία ή να διαμεσολαβήσει ή να πραγματοποιήσει την επιδιαιτησία μιας διευθέτησης, παρόλο που ο Ειδικός Αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα δημοσίευσε μια προσωρινή έκθεση το Νοέμβριο του 2010 η οποία θα έχει αντίκτυπο στο

¹ Ειδησεογραφικό Πρακτορείο των Ηνωμένων Εθνών (2008), "Greek Cypriot and Turkish Cypriot leaders announce 'full-fledged' negotiations" http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID_27489&Cr=Cyprus&Cr1.

² Εντολή του Ειδικού Αντιπροσώπου του Γενικού Γραμματέα, http://www.uncyprustalks.org/naqcontent.cfm?a_id=2480&tt=graphic&lang=1 (ανακτήθηκε στις 15 Αυγούστου 2010)

μέλλον της αποστολής καλών υπηρεσιών και των συνεχιζόμενων διαπραγματεύσεων³. Από αυτή την άποψη, ο παρόντας γύρος διαπραγματεύσεων έχει αποκαλεστεί «Κυπριακής-ιδιοκτησίας», ή με τα λόγια του Γενικού Γραμματέα, «μια διαδικασία που είναι από τους ανθρώπους της Κύπρου, και για τους ανθρώπους της Κύπρου». ⁴

Οι διαπραγματεύσεις από το 2008 ήταν μια διαδικασία αορίστου χρόνου βασισμένη σε γενικές παραμέτρους. Η διευθέτηση πρέπει να είναι μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία βασισμένη στην πολιτική ισότητα. Δηλαδή, ένα μοντέλο κατανεμημένης εξουσίας με δύο ομοσπονδιακά (ή συνιστούντα) κρατίδια. Πέραν τούτου, όμως, υπάρχει σημαντική απόκλιση στις απόψεις των διαπραγματευτικών μερών όπως επίσης και μεταξύ των κοινοτήτων. Οι επιπτώσεις είναι ξεκάθαρες για την κοινή γνώμη, αφού οι δημοσκοπήσεις εισηγούνται ότι οι Κύπριοι και στις δύο πλευρές του διαχωρισμένου νησιού είναι αυτόβουλοι δράστες, έχοντας λίγο ή πολύ γνώση του είδους της λύσης που θα ήθελαν να δουν και να αποδεχτούν. ⁵

Το πρόγραμμα υποθέτει ότι υπάρχουν αρκετές πιθανές συγκλίσεις, αλλά ότι αυτές απαιτούν ένα πεδίο επικοινωνίας το οποίο αυτή τη στιγμή δεν παρουσιάζεται. Στην Κύπρο υπάρχουν αρκετά ζητήματα όπου υπερτερεί η εξίσωση μηδενικής άθροισης. Εντούτοις, υπάρχουν επίσης αρκετές περιοχές σύγκλισης, τουλάχιστον θεωρητικά, που καθιστούν πιο αρμονικό το διαπραγματευτικό πλαίσιο.

Αυτή η έκθεση συμβάλλει στη διαδικασία αναγνώρισης συγκλίσεων, καθώς και στην υπόδειξη τρόπων με τους οποίους αυτή η προοπτική μπορεί να χρησιμοποιηθεί καλύτερα στη μορφή των προτάσεων πολιτικής. Εκεί όπου οι νοοτροπίες μηδενικού αθροίσματος εμμένουν, η έκθεση παρέχει ένα φόρουμ μέσω του οποίου σχετικές απόψεις για ευαίσθητα θέματα μπορούν να τύχουν χειρισμού με ειλικρίνεια και σεβασμό, σύμφωνα με την επικοινωνιακή και συμπεριληπτική στρατηγική.

Η έκθεση «Επιλύοντας το Κυπριακό Πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι», απηχεί τις απόψεις των συμμετεχόντων σε διάφορες ομάδες συζήτησης που ασχολήθηκαν με τις ελπίδες και τους φόβους που διατηρούν οι άνθρωποι σε σχέση με μια πιθανή διευθέτηση στην Κύπρο. Η έκθεση και η σχετική ερευνητική ενότητα προσανατολίζονται στο να βοηθήσουν τις δύο κοινότητες να προετοιμαστούν για τις κοινωνιακές συνθήκες που θα επικρατήσουν αν οι δύο ηγέτες καταλήξουν σε μια συμφωνία, εργαζόμενοι για τη μείωση του ελλείμματος της επαφής και της εμπιστοσύνης μεταξύ διαφορετικών ομάδων εντός και μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Η έκθεση συνοψίζει με μια σειρά προτάσεων πολιτικής βασισμένες στη συνεισφορά των συμμετεχόντων. Οι προτάσεις πολιτικής συνεπάγονται τον καθορισμό διακοινοτικών συγκλίσεων ή συναίνεσης, είτε σε διαδικαστικά είτε σε ουσιαστικά θέματα. Επομένως, οι προτάσεις δεν είναι προϊόν των εταίρων, αλλά αντικατοπτρίζουν την ανάλυση των συγγραφέων που είναι υπεύθυνοι για την έκθεση. Επομένως, οι εισηγήσεις σκοπό έχουν να εξυπηρετήσουν ως τη βάση για περαιτέρω διάλογο, και ανάμεσα στους συμμετέχοντες σε αυτό το έργο και πιο γενικά σε δημόσιους διαλόγους.

³ Δείτε «Έκθεση του Γενικού Γραμματέα για την Αποστολή των Καλών Υπηρεσιών του στην Κύπρο» της 24ης Νοεμβρίου 2010 (S/2010/603). Δείτε επίσης «Έκθεση του γενικού Γραμματέα για την Αποστολή των Καλών Υπηρεσιών του στην Κύπρο», της 11ης Μαΐου 2010 (S/2010/238), http://www.uncyprustalks.org/media/SG%20Reports/S_2010_238.pdf (ανακτήθηκε στις 15 Αυγούστου 2010)

⁴ Κοινή δήλωση των ηγετών στην Κύπρο, με ζωντανή εκφώνηση εκ μέρους τους από τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Μπαν Κι-Μουν, 1η Φεβρουαρίου 2010. http://www.uncyprustalks.org/nacontent.cfm?a_id=2879

⁵ Δείτε A. Lordos (2008), "Rational Agent or Unthinking Follower? A Survey-Based Profile Analysis of Greek Cypriot and Turkish Cypriot Referendum Voters", in T. Diez and N. Tocci (eds), Cyprus: A Conflict at the Crossroads, Manchester: Manchester University Press.

«Τα αποτελέσματα της δημοσκόπησης κοινής γνώμης που έχουμε διεξάγει μας έχουν δείξει ξεκάθαρα ότι οι άνθρωποι έχουν χάσει σε μεγάλο βαθμό τις ελπίδες τους για την υφιστάμενη διαπραγματευτική διαδικασία. Αυτό οφείλεται στη μακρόχρονη έκταση της διαπραγματευτικής διαδικασίας... δηλαδή, οι διακοινοτικές συνομιλίες οι οποίες άρχισαν στα τέλη της δεκαετίας του 1960 δεν έχουν καταλήξει σε μια συνολική διευθέτηση και επομένως οι άνθρωποι δικαίως δεν προσδοκούν και πολλά από την ειρηνευτική διαδικασία»

Ahmet Sozen

**Διευθυντής Προγράμματος
«Κύπρος 2015»**

Πέραν τούτου, διερευνώνται επίσης και οι πιθανές πολιτικές όπου είναι εμφανή διακοινοτικά χάσματα. Επιπλέον, η έκθεση δεικνύει τα πεδία όπου παρουσιάζονται επίσης και ενδοκοινοτικά διαφωνίες.

Η έκθεση αυτή αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι σχετίζονται με το Κυπριακό πρόβλημα ως άτομα, εκτιμώντας ότι τα επηρεαζόμενα άτομα μπορούν επίσης να συγκεντρωθούν σε διαφορετικές ομάδες. Επομένως, για παράδειγμα, μπορούμε να υποδείξουμε στο πλαίσιο της Κύπρου, εκτοπισμένα άτομα τα οποία έχουν επηρεαστεί με αρκετούς τρόπους διαμορφώνουν την τωρινή τους κατάσταση και την αντίληψη τους για αυτό που το μέλλον ενδέχεται να τους επιφυλάσσει. Η ερευνητική ομάδα ενδιαφέρθηκε να ακούσει πως η υφιστάμενη κατάσταση επηρεάζει τους ανθρώπους αναλογιζόμενη ταυτόχρονα πως κατανοούνται εναλλακτικά σενάρια και πως οι άνθρωποι αναμένουν ότι θα επηρεαστούν. Τα άτομα κλήθηκαν να απαντήσουν σε συνεντεύξεις πως σχετίζονται με την υφιστάμενη κατάσταση και πως αναμένουν ότι θα εξελιχθεί το μέλλον. Οι ερωτώμενοι ζητήθηκαν να συζητήσουν το μέλλον σε σχέση με τις ελπίδες και τους φόβους που συσχετίζουν με μελλοντικά σενάρια. Βασισμένη σε αυτά τα σενάρια, η ερευνητική ομάδα επιδόθηκε σε άσκηση χαρτογράφησης ζητημάτων για να ταξινομήσει τις ελπίδες και τους φόβους στο περιεχόμενο των Κυπριακών διαπραγματεύσεων.

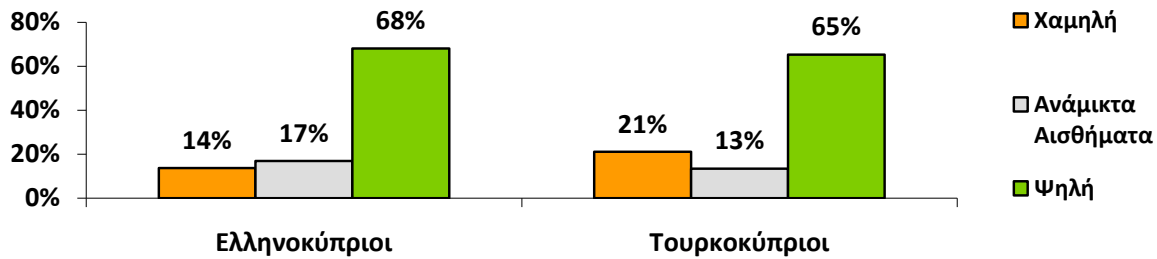
Οι διακοινοτικές ομάδες συζήτησης, βασισμένες σε αυτές τις ασκήσεις χαρτογράφησης ζητημάτων, επικεντρώθηκαν στη διακυβέρνηση, ασφάλεια, περιουσία, και στις κοινωνικές διαστάσεις του Κυπριακού προβλήματος. Σε μεγάλο βαθμό, επομένως, η διακοινοτική εργασία υποσκίασε τα επίσημα διαπραγματευτικά κεφάλαια στο επίπεδο των ηγετών. Εντούτοις, οι διάφοροι προβληματισμοί των συμμετεχόντων συζητήθηκαν αρχικά ενδοκοινοτικά, ώστε οι προσωρινές εκθέσεις να μεταδώσουν αποτελεσματικά τα ζητήματα από την μία κοινότητα στην άλλη, οδηγώντας σε διακοινοτικές συναντήσεις.

Η πιο αξιοσημείωτη σύγκλιση είναι η επιθυμία να επιτευχθεί μια κοινώς αποδεκτή διευθέτηση. Σε μια δημοσκόπηση που διεξάχθηκε από την ερευνητική ομάδα τον Νοέμβριο του 2009, οι Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι ερωτώμενοι συνέπεσαν ως επί το πλείστον στην έκφραση μιας κοινής επιθυμίας ότι η υφιστάμενη διαδικασία θα οδηγούσε σε μια διευθέτηση, παρόλο που πρέπει να σημειώσουμε ένα σημαντικό αριθμό ατόμων που δεν επιθυμεί την επίτευξη διευθέτησης από αυτή τη διαδικασία.⁶ Πιο σημαντικά, τονίζουμε την αντίθεση μεταξύ των συνολικών επιπέδων «επιθυμίας» να υπάρξει διευθέτηση έναντι της «ελπίδας». Η ελπίδα είναι μια περιορισμένη μορφή, όπου λίγοι άνθρωποι στην Κύπρο εκφράζουν αρκετή αισιοδοξία σχετικά με το αποτέλεσμα των συνομιλιών, ακόμα και αν εύχονται το αντίθετο. Μια δεύτερη δημοσκόπηση που διεξάχθηκε το 2010 αποκαλύπτει ότι πολύ λίγα έχουν αλλάξει κατά την πάροδο του χρόνου, παρόλο που τα επίπεδα επιθυμίας ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους αυξήθηκαν κάπως ενώ η ελπίδα παραμένει χαμηλή και στις δύο κοινότητες.

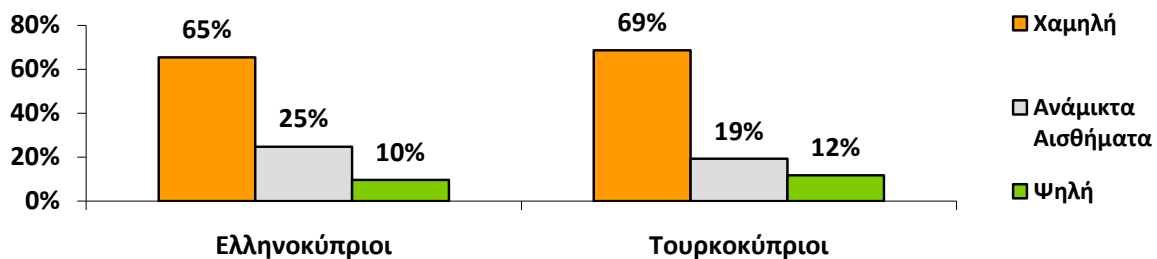
Αξίζει επίσης να σημειωθεί επίσης ότι αρκετοί άνθρωποι, ειδικά μέσα στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα, παραμένουν αμφίθυμοι σχετικά με ένα μελλοντικό δημοψήφισμα, πιθανόν γιατί δεν είναι πρόθυμοι να υποστηρίξουν οτιδήποτε προτού καταγραφεί και κοινοποιηθεί μια συμφωνία διευθέτησης. Οι Τουρκοκύπριοι, έχοντας ψηφίσει «ναι» το 2004 στο σχέδιο των Ηνωμένων Εθνών, φαίνονται να είναι ολοένα και πιο επιφυλακτικοί, όπου σημαντικοί αριθμοί αναλογίζονται ήδη να ψηφίσουν «όχι» σε ένα μεταγενέστερο δημοψήφισμα.

⁶ Στο πλαίσιο του προγράμματος «Κύπρος 2015», έχουν διεξαχθεί δύο συνολικές μελέτες κοινής γνώμης με αντίστοιχα μεγέθη δείγματος τα 1000 και 800 άτομα σε κάθε κοινότητα. Οι ερωτηθέντες επιλέχθηκαν μέσω πολυσταδιακής διαστρωματικής δειγματοληψίας. Η Έρευνα Πεδίου πραγματοποιήθηκε από την Symmetron Market Research για την Ελληνοκυπριακή κοινότητα και από την KADEM (Cyprus Social Research) για την Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Οι συνεντεύξεις έγιναν πρόσωπο με πρόσωπο με την πρώτη έρευνα να ολοκληρώνεται τον Νοέμβριο του 2009 και την δεύτερη τον Οκτώβριο του 2010. Εκτός και να υποδειχθεί άλλως, όλα τα ευρήματα μελετών κοινής γνώμης που παρουσιάζονται σε αυτή την έκθεση λήφθηκαν από τις δύο αυτές μελέτες του προγράμματος «Κύπρος 2015».

Σχεδιάγραμμα 1A: Επίπεδο επιθυμίας ότι η ειρηνική διαδικασία θα έπρεπε να παράξει αποτελέσματα

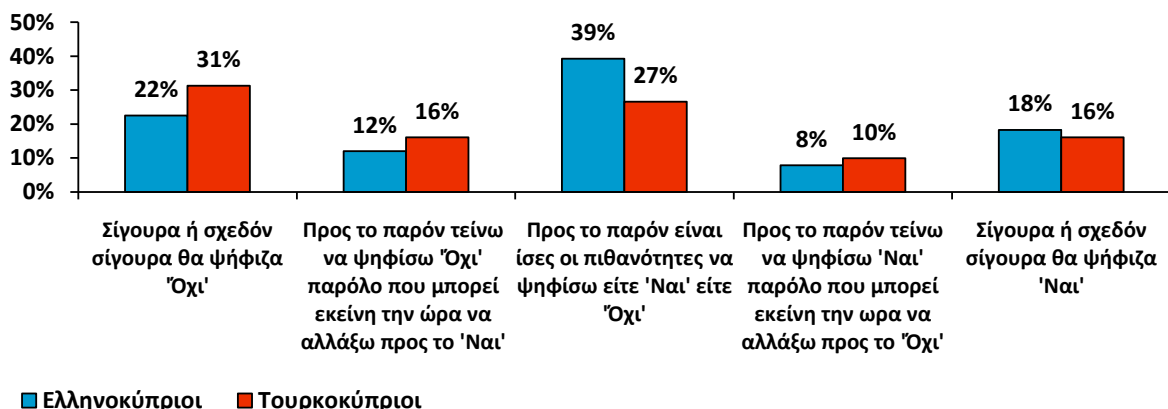

Σχεδιάγραμμα 1B: Επίπεδο ελπίδας ότι η ειρηνική διαδικασία θα παράξει αποτελέσματα

Η πλειοψηφία της Ελληνοκυπριακής κοινότητας θα ήθελε να δει την ειρηνευτική διαδικασία να ολοκληρώνεται επιτυχώς και να καταλήγει σε μια συνολική Λύση του Κυπριακού, ενώ η πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων φαίνεται να ασπάζεται τον ίδιο στόχο. Παρά ταύτα, οι ερωτώμενοι έχουν χαμηλές προσδοκίες ότι όντως θα υπάρξει θετικό αποτέλεσμα.

Σχεδιάγραμμα 2: Ψήφος σε ένα πιθανό μελλοντικό δημοψήφισμα

Στο ερώτημα του τι θα ψήφισαν σε μελλοντικό δημοψήφισμα, υποθέτοντας ότι οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο ηγετών καταλήγουν σε συμφωνία και διαμορφώνεται ένα σχέδιο λύσης, οι δύο κοινότητες δείχνουν παρόμοιο προσανατολισμό. Συγκεκριμένα, το ένα πέμπτο των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων προτίθενται να ψηφίσουν 'Ναι', το ένα τέταρτο των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων προτίθενται να ψηφίσουν 'Όχι', ενώ οι υπόλοιποι είναι αναποφάσιμοι ψηφοφόροι οι οποίοι δεν έχουν λάβει ακόμη μια τελική απόφαση, πολλοί από τους οποίους πιθανόν να αναμένουν να δουν πως θα διαμορφωθεί η τελική συμφωνία ή οι θέσεις της πολιτικής ηγεσίας προτού αποφασίσουν.

Ένα στοιχείο αυτής της έκθεσης είναι η ανασκόπηση αυτής της «επιθυμίας», εάν όχι ελπίδας, ότι μπορεί να επιτευχθεί μια διευθέτηση. Έτσι, η έκθεση ερευνά τα διάφορα κίνητρα για διευθέτηση ανάμεσα σε διαφορετικές ομάδες στην Κύπρο. Λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη το στοιχείο της διαφοροποίησης, η έκθεση στόχο έχει να παρέχει μια ολοκληρωμένη αλλά σύνθετη εικόνα του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται το Κυπριακό πρόβλημα και εναλλακτικά σενάρια διευθέτησης. Για να γίνει αυτό, οι ερευνητές που συνέβαλαν στην παραγωγή της έκθεσης ξόδεψαν αρκετές ώρες λαμβάνοντας συνεντεύξεις από τους συμμετέχοντες, λαμβάνοντας σημειώσεις από τις συναντήσεις της ομάδας εστίασης, και μελετώντας ερευνητικά δεδομένα. Μερικές από τις συναντήσεις των συμμετεχόντων ήταν ενδοκοινοτικές και άλλες ήταν διακοινοτικές. Ως αποτέλεσμα, η έκθεση στοχεύει να λάβει υπόψη όχι μόνο τις συγκλίσεις και αποκλίσεις μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων στο περιεχόμενο του Κυπριακού προβλήματος, αλλά να διερευνήσει επίσης την πολυπλοκότητα των απόψεων και των συνομιλιών μεταξύ κοινοτήτων στο νησί. Αυτή η πολυπλοκότητα μας βοηθά να απεικονίσουμε τις «ελπίδες» και τους «φόβους» σχετικά με μια διευθέτηση (ή μη διευθέτηση ως μπορεί να είναι το αποτέλεσμα).

Στις σελίδες που ακολουθούν, διερευνούμε τις διάφορες ελπίδες και φόβους που εξέφρασε η κοινή γνώμη και οι συμμετέχοντες σχετικά με τα διάφορα σενάρια. Για να γίνει αυτό, η έκθεση ερευνά απόψεις για τη διακυβέρνηση (και την κατανομή εξουσίας), τα οικονομικά, την κοινωνική δυναμική, την ασφάλεια (και τις εγγυήσεις), και την περιουσία. Ενώ το επίσημο διαπραγματευτικό πλαίσιο περιλαμβάνει έξι κεφάλαια διαπραγματεύσεων: διακυβέρνηση και κατανομή εξουσίας, θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης, ασφάλεια και εγγυήσεις, εδαφικό, περιουσίες, και οικονομικά θέματα, αυτή η έκθεση εντάσσει τη συζήτηση για εδαφικές αναπροσαρμογές και ζητήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπό άλλες επικεφαλίδες.

Αποκλίνοντας από τις συμβατικές αναλύσεις που επικεντρώνονται και αναλύουν της επίσημης διαπραγματεύσεως, αυτή η έκθεση προσδίδει βαρύτητα στην κοινωνιολογία του Κυπριακού προβλήματος, εκτιμώντας ότι η επιτυχία της εφαρμογής είναι ισάξιας ανησυχίας με την εξεύρεση ενός συνολικού σχεδίου. Η ανάλυση συνεισφέρει στην κατανόηση των ποικίλων απόψεων μέσω της επικέντρωσης στην κοινωνική δυναμική του Κυπριακού προβλήματος, όπου οι επίσημες διαπραγματεύσεις στο επίπεδο των ηγετών τείνουν να αγνοούν ή να θεωρούν δεδομένη την κοινωνική διάσταση που αναπόφευκτα δεν διερευνάται επαρκώς και είναι αποσυνδεδεμένη από τη διαπραγματευτική διαδικασία. Ενώ η έκθεση συμπεριλαμβάνει ένα ξεχωριστό κεφάλαιο αφιερωμένο στην «κοινωνική δυναμική», πρέπει να σημειωθεί ότι το πρόβλημα της συνύπαρξης είναι στενά συνυφασμένο σε όλη την ανάλυση, ανάλογα με το περιεχόμενο.

Όπως έχουμε παρατηρήσει και πιο πάνω, οι δημοσκοπήσεις αποκαλύπτουν ότι γενικά οι άνθρωποι μοιράζονται την επιθυμία εξεύρεσης διευθέτησης. Σχετικά με τη βάση των διαπραγματεύσεων, οι δημοσκοπήσεις αποκαλύπτουν επίσης ότι για κάθε μια από τις κοινότητες η ομοσπονδία θεωρείται η επιλαχούσα λύση και η μόνη σφαίρα αλληλοεπικάλυψης μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Η υφιστάμενη μορφή της διευθέτησης είναι μια:

«Διζωνική, Δικοινοτική Ομοσπονδία με πολιτική ισότητα, όπως ορίζεται από τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας. Αυτός ο συνεταιρισμός θα έχει μια Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση με μια διεθνή προσωπικότητα, καθώς και ένα Τουρκοκυπριακό Συνιστών Κράτος και ένα Ελληνοκυπριακό Συνιστών Κράτος, τα οποία θα είναι ισότιμα».⁷

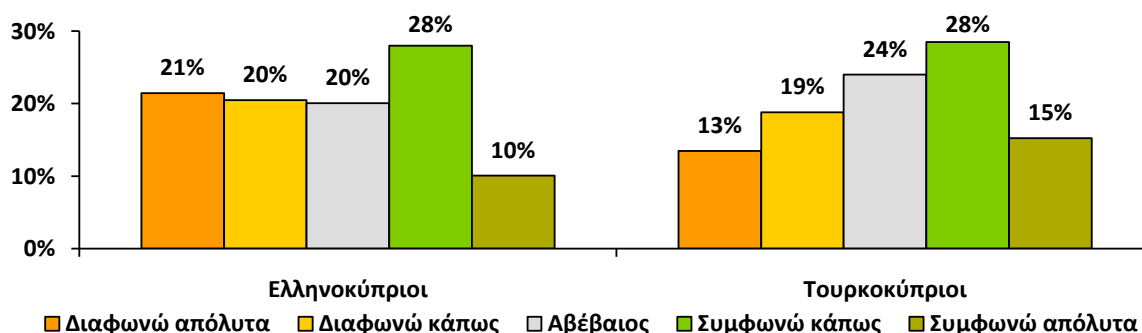
⁷ Κοινή δήλωση από τον Ελληνοκύπριο Ηγέτη Δημήτρη Χριστόφια και τον Τουρκοκύπριο ηγέτη Μεχμέτ Αλί Ταλάτ στις 23 Μαΐου 2008. http://www.uncyprustalks.org/nqcontent.cfm?a_id=2831 (ανακτήθηκε στις 15 Αυγούστου 2010). Καλές Υπηρεσίες Ηνωμένων Εθνών

Η εγκάρδια υποστήριξη αυτού του συμβιβαστικού μοντέλου είναι σχετικά μικρή. Όταν ερωτήθηκαν αν συμφωνούν με αυτές τις αρχές που συμφωνήθηκαν από τους ηγέτες, μόνο το 10% των Ελληνοκυπρίων και το 15% των Τουρκοκυπρίων ανέφεραν ότι συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό. Εντούτοις, άτομα από οποιαδήποτε κοινότητα είναι πιο πιθανό να στηρίξουν αυτές τις αρχές, με την απάντηση να είναι του είδους «συμφωνώ κάπως» (το ισάξιο 28% και στις δύο κοινότητες). Επομένως, παρά τη σημαντική αντίθεση στις αρχές ανάμεσα σε κάποια τμήματα του πληθυσμού (π.χ. 21% των Ελληνοκυπρίων απάντησε «διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό» με τις αρχές που διέπουν τις διαπραγματεύσεις) η βάση των διαπραγματεύσεων δεν απορρίπτεται τελείως από καμία κοινότητα.

Αντιθέτως, οι πρωταρχικές επιλογές των αντίστοιχων κοινοτήτων – ενιαίο κράτος για τους Ελληνοκύπριους και λύση δύο κρατών για τους Τουρκοκύπριους – είναι σχεδόν ισάξια δυσάρεστες για την άλλη κοινότητα.

Αν όμως υπάρχει μια εμφανής σύγκλιση κατά το συνολικό διαπραγματευτικό πακέτο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές σχετικά με τις συλλογές. Στις σελίδες που ακολουθούν, η έκθεση «ξεπακετάρει» τα διάφορα στοιχεία του συμβιβαστικού μοντέλου, αναλύοντας αυτά που τα μέλη της κάθε κοινότητας θεωρούν σημαντικά.

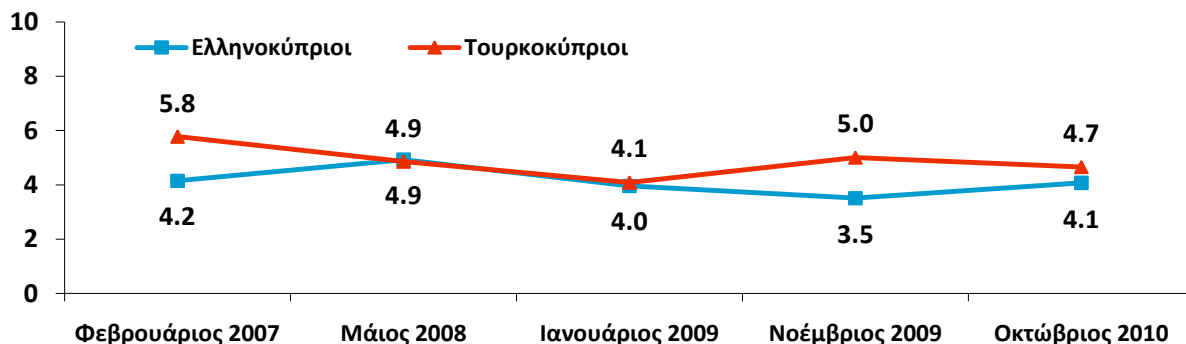
Σχεδιάγραμμα 3: Αποδοχή του συμφωνημένου πλαισίου της διευθέτησης

Όσον αφορά τη βάση των διαπραγματεύσεων που έχει συμφωνηθεί μεταξύ των δύο ηγετών – δηλαδή ότι η λύση θα πρέπει να βασίζεται σε 'Διζωνική Δικοινοτική Ομοσπονδία με πολιτική ισότητα, όπως ορίζεται από σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, με δύο συνιστώσες πολιτείες που θα έχουν ισότιμο καθεστώς, και με μία διεθνή προσωπικότητα, κυριαρχία και ιθαγένεια' – και οι δύο κοινότητες εκφράζουν αμφιθυμία χωρίς όμως να το απορρίπτουν. Η αμφισβήτηση είναι κάπως ισχυρότερη στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα, ενώ και στις δύο κοινότητες η 'μέτρια υποστήριξη' του πλαισίου λύσης είναι πιο συχνή κατάσταση από την 'πλήρη υποστήριξη'.

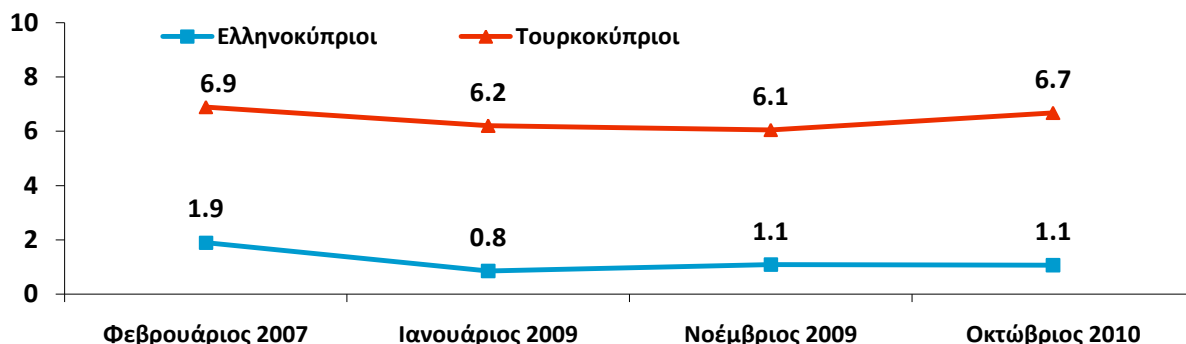
Τα επίπεδα υποστήριξης για τις αντίστοιχες μορφές διευθέτησης αποδεικνύουν την σταθερότητα τους με την πάροδο του χρόνου. Τα αποτελέσματα από μια δεύτερη μελέτη τον Οκτώβριο του 2010 επιδεικνύουν την ίδια βαθμίδα επιλογής προτιμήσεων με παρόμοια επίπεδα στήριξης. Όντως, τα αποτελέσματα που βρέθηκαν εδώ συμβαδίζουν με δεδομένα μελετών που συλλέχθηκαν τα προηγούμενα χρόνια. Ενδεικτικό αυτού, οι γραφικές παραστάσεις που παρουσιάζονται πιο κάτω δείχνουν την αλληλεπικάλυψη (από το 2007) σχετικά με μια ομοσπονδιακή διευθέτηση έναντι της διχοτόμησης στην εναλλακτική μορφή των δύο κρατών.

Σχεδιάγραμμα 4: Χρονική Αποδοχή της Διζωνικής Δικοινοτικής Ομοσπονδίας

Τα επίπεδα υποστήριξης για την ομοσπονδία ταλαντεύονται και οι τάσεις δεν είναι ξεκάθαρες. Ταυτόχρονα, τα επίπεδα έχουν σχετική συνολική μείωση.

Σχεδιάγραμμα 5: Χρονική Αποδοχή της Λύσης Δύο Κρατών

Παρόμοια με την ομοσπονδία, τα επίπεδα λύσης για δύο κράτη δεν επιδεικνύουν μια συγκεκριμένη τάση. Ξεκάθαρα οι κοινότητες παραμένουν αντίθετες σε αυτό το θέμα.

Η έρευνα που παράχθηκε εδώ δεν βασίζεται μόνο στην αναφορά των δεδομένων της μελέτης κοινής γνώμης, αλλά περιλαμβάνει επίσης το συλλογισμό από μέρους των συμμετεχόντων.

Σχετικά με ένα ομοσπονδιακό σύστημα ως ενσωματωμένο κομμάτι μιας συνολικής διευθέτησης – η βάση των συνεχιζόμενων συνομιλιών – η ερευνητική ομάδα, μαζί με τους συμμετέχοντες, διερεύνησαν γιατί κάποιοι άνθρωποι ελπίζουν για αυτή τη συγκεκριμένη λύση, ενώ άλλοι τη φοβούνται. Αρχίζοντας με τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης τα οποία υπογραμμίζουν μερικές βασικές τάσεις, οι συμμετέχοντες της ομάδας εστίασης και των ομάδων συζήτησης ζητήθηκαν να αναλύσουν τις τάσεις που διαφάνηκαν. Συγκεκριμένα, υπήρξε ενδιαφέρον στο γιατί οι Ελληνοκύπριοι τείνουν να ευνοούν τον συγκεντρωτισμό έναντι της αποκέντρωσης της εξουσίας, και παράλληλα στο γιατί οι Τουρκοκύπριοι τείνουν να υποστηρίζουν χαλαρή ομοσπονδία με δυνατά «συνιστούντα» κράτη. Η εμπιστοσύνη αναδεικνύεται ως ένας βασικός παράγοντας (σε αυτήν και σε άλλες πτυχές του Κυπριακού προβλήματος). Γενικά, οι άνθρωποι ανησυχούν ότι μια διευθέτηση ίσως να αποτύχει, γι' αυτό και επικεντρώνονται στις συνέπειες αυτής της αποτυχίας. Αυτή η αβεβαιότητα επηρεάζει την ανάλυση της δυνατότητας εφαρμογής πιθανών μοντέλων.

Επομένως, οι προτιμήσεις για ένα συγκεκριμένο μοντέλο ίσως σχετίζονται αρκετά με τους φόβους ότι μια διευθέτηση δεν θα είναι μόνιμη ή βιώσιμη. Σε αυτή την έκθεση, σημειώνουμε πώς οι συμμετέχοντες στις ομάδες συζήτησης και εστίασης εκλαμβάνουν τις συνέπειες των διευθετήσεων για κατανομή εξουσίας. Σημειώνουμε ότι οι συμπεριφορές είναι ανάλογες με τους αντίστοιχους ηγέτες, όχι όμως απαραίτητα. Η έρευνα διερευνά μερικούς από αυτούς τους υπαιτιγμούς.

Τα πρόσφατα χρόνια, το φάσμα ενός σεναρίου «μη-διευθέτησης» επικρατεί περισσότερο και προκαλεί περισσότερη ανησυχία. Επομένως, η έκθεση λαμβάνει επίσης σοβαρά υπόψη γνώμες και για αυτά τα σενάρια. Συγκεκριμένα, η έκθεση λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις συνέπειες της αποτυχίας του παρόντος γύρου συνομιλιών και αναλογίζεται τι μπορεί να προκύψει στην περίπτωση που οι συνομιλίες δεν σημειώσουν αξιόλογη πρόοδο τους επόμενους μήνες. Επιπρόσθετα, τα χαμηλά επίπεδα ελπίδας στις δύο κοινότητες για την επιτυχία της διαδικασίας προστάζουν επιπλέον την επικέντρωση σε εναλλακτικά σενάρια. Για να αναλυθούν σενάρια μη-διευθέτησης η έκθεση ανατρέχει σε διάφορες ελπίδες (π.χ. ότι μερικοί Τουρκοκύπριοι πιστεύουν ότι η διεθνής κοινότητα μπορεί να φιλοξενήσει δύο κράτη στο νησί παρά σε αντίθεση με τις Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών) και φόβους (π.χ. ότι η μόνιμη διχοτόμηση θα έχει επιπτώσεις).

Ανεξαρτήτως του τι πιστεύουν οι άνθρωποι για την επίτευξη ή όχι μιας διευθέτησης, οι συμμετέχοντες στις ομάδες συζήτησης και εστίασης είναι πολύ περισσότερο αισιόδοξοι σχετικά με τις προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης που σχετίζονται με μια διευθέτηση. Γενικά, οι άνθρωποι εκφράζουν τη δυνατότητα για σενάρια όπου «και οι δύο κερδίζουν». Αφετέρου, οι οικονομικές ασυμμετρίες και οι συνέπειες κατανομής του κόστους της «επανάμωσης» είναι αιτίες κάποιας ανησυχίας. Οι Τουρκοκύπριοι παραμένουν ανήσυχοι ότι στερούνται συγκριτικών πλεονεκτημάτων και ότι οι Ελληνοκύπριοι παραμένουν «προστατευτιστές». Οι Ελληνοκύπριοι, από την πλευρά τους, τείνουν να βλέπουν το εμπόριο δια μέσου της Πράσινης Γραμμής ως κάτι που πιθανόν να «ενδυναμώσει οικονομικά το καθεστώς στο βορρά». Στο μεταξύ, σημειώνουμε ότι η επικέντρωση στα κόστα δεν είναι μόνο οικονομική, αλλά σχετίζεται επίσης με την κατανομή. Οι Ελληνοκύπριοι τείνουν να απεχθάνονται μοντέλα διευθέτησης που θα τους επιβάρυναν υπερμέτρως με δημοσιονομικά βάρη.

Ανάλογα από την άποψη του καθενός για μελλοντική «επανάμωση», η κοινωνική δυναμική μπορεί να ενδυναμώσει μια διευθέτηση ή να απειλήσει την ταυτότητα και την υπόσταση. Ακόμα μια φορά, η εμπιστοσύνη αποδεικνύεται να είναι ένα σπάνιο αγαθό όταν ανασκοπείται η συνύπαρξη. Τα θέματα ταυτότητας είναι εξέχοντα, ενώ σημειώνουμε ότι εκφέρονται επίσης αρκετές ανησυχίες σχετικά με τα δημογραφικά.

Παρά τους φόβους που σχετίζονται με την ταυτότητα, οι άνθρωποι τείνουν να είναι πιο ενθουσιώδεις για τις προοπτικές κοινωνικής ανάπτυξης μέσα στις αντίστοιχες τους κοινότητες. Μερικοί συμμετέχοντες επιχειρηματολογούν ότι το κυρίαρχο Κυπριακό πρόβλημα έχει εξυπηρετήσει στην αποδυνάμωση του δημοσίου διαλόγου συμβάλλοντας στη ξενοφοβία και στη συντηρητική κοινωνία. Επομένως, μια διευθέτηση ίσως να επιτρέψει προοδευτικές τάσεις και μια πιο ανοικτή κοινωνία.

Όσον αφορά την ασφάλεια, και οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι παραμένουν βαθιά στηριγμένοι στις απόψεις τους, όπου υπερτερεί μια νοοτροπία μηδενικού αθροίσματος. Η προοπτική και οι αιτίες διαμάχης ανησυχούν πολλούς, συνεπώς και η διχοτόμηση σχετικά με το ρόλο της Τουρκίας ως εγγυήτριας δύναμης. Οι συμμετέχοντες μας δεν μπορούσαν να λύσουν το Γόρδιο δεσμό σχετικά με το δίλημμα της ασφάλειας.

Τελικά, σχετικά με την παρουσία σημειώνουμε ότι οι θέσεις δεοντολογίας τείνουν να παρεμποδίζουν τον εποικοδομητικό διάλογο για το πώς θα λυθεί το θέμα των επηρεασμένων

«Σε αυτή τη ζωή υπάρχουν πιθανότητες για τα πάντα. Για να το θέσω διαφορετικά, αν η ιστορία μάς διδάσκει κάτι, αυτό είναι ότι δεν μπορούμε να είμαστε ποτέ σίγουροι για τίποτα. Για καλό ή κακό, τα πράγματα οδηγούν ξεκάθαρα σε μια συγκεκριμένη κατάσταση, η οποία, όπως έχω πει, με ή χωρίς λύση, θα είναι κάπως δυσμενής για αυτό τον τόπο. Τώρα, πώς θα μπορούσαν να αλλάξουν;»

Αχιλλέας Αιμιλιανίδης
Δικηγόρος / Ακαδημαϊκός

περιουσιών. Τελικώς, σημειώνουμε ότι οι άνθρωποι μοιράζονται την ανησυχία για ευθυδικία και για τις εκτιμήσεις αξίας των περιουσιών στο πλαίσιο μιας διευθέτησης που θα συνεπαγόταν την ανταλλαγή ή την αποζημίωση κάποιων περιουσιών.

Στις σελίδες που ακολουθούν η έκθεση διερευνά τους διαλόγους σε διακοινοτικές ομάδες συζήτησης αφιερωμένες σε κάθε έναν από τα κεφάλαια που προδιαγράφονται πιο πάνω. Η έρευνα συνοψίζει με ένα σύνολο εισηγήσεων που προκύπτουν από τις συμμετοχικές ομάδες συζήτησης και σχετικές συνεντεύξεις.

Διακυβέρνηση και κατανομή εξουσίας

Ανάμεσα στα έξι κεφάλαια των επίσημων διαπραγματεύσεων – διακυβέρνηση και κατανομή εξουσιών, θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης, ασφάλεια και εγγυήσεις, εδαφικό, περιουσίες, και οικονομικά θέματα – αυτό της Διακυβέρνησης και Κατανομής Εξουσίας κατέχει εξέχουσα θέση. Οι συνολικές διαπραγματεύσεις, που ξεκίνησαν για πρώτη φορά στις 3 Σεπτεμβρίου 2008, άρχισαν με διάλογο για τη διακυβέρνηση και την κατανομή εξουσίας. Παρά την κάποια σημειωμένη πρόοδο και κάποιες συγκλίσεις κατά τη διάρκεια των ογδόντα και πλέον συναντήσεων μεταξύ των ηγετών από την έναρξη των διαπραγματεύσεων⁸, το κεφάλαιο παρέμεινε ανοικτό μέχρι και αυτή την έκδοση. Στις σελίδες που ακολουθούν, απευθυνόμαστε στο βαθμό στον οποίο οι συγκλίσεις στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων (είτε αναγγέλλονται επίσημα είτε όχι) τυγχάνουν στήριξης στο κοινωνικό επίπεδο.

Αυτή η συγκεκριμένη συμβιβαστική λύση – ένα διζωνικό, δικαιοδικό, ομοσπονδιακό σύστημα βασισμένο σε πολιτική ισότητα – δεν είναι μοναδική στον παρόντα γύρο διαπραγματεύσεων. Όντως, ένα δικαιοδικό ομοσπονδιακό σύστημα υπήρξε μια συνεχής παράμετρος από τις Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου του 1977 και 1979 μεταξύ των πλευρών. Εκείνο που διαφέρει είναι η έμφαση στην σημασία και στη νομιμότητα που προσδίδεται σε διάφορες αρχές.

Στο επίπεδο της κοινής γνώμης παρατηρούμε διάφορες ανησυχίες σχετικά με την πιθανότητα «μιας νέας κατάστασης πραγμάτων». Οι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης και συμμετοχικής συζήτησης του προγράμματος αναλογίστηκαν διάφορα θέματα, συμπεριλαμβανομένων πως θα μπορούσε να εκλεχθεί η εκτελεστική εξουσία, αν μπορούν να συνυπάρξουν οι κοινότητες δεδομένων των δεκαετιών διαχωρισμού, αν η διευθέτηση θα είναι επιτυχής, ανάμεσα σε άλλα.

Αυτό το κεφάλαιο χωρίζεται σε τρία υποκεφάλαια: ανασκόπηση συζητήσεων για ένα μοντέλο ομοσπονδιακής διευθέτησης, ζητήματα εφαρμογής, και τελικά μια αξιολόγηση σεναρίων

⁸ Δείτε τις κοινές δηλώσεις των ηγετών της 1ης Φεβρουαρίου 2010 και 30 Μαΐου 2010

μη διευθέτησης που συνεπάγεται είτε επίσημη διχοτόμηση ή κάποιου είδους προσωρινών διευθετήσεων που να συμπεριλάβουν τη συνεχιζόμενη διαίρεση.

Στις αρχές του 2010 οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα εξέτασαν ένα ομοσπονδιακό μοντέλο και τα εναλλακτικά του⁹. Σε ποιο βαθμό η βάση των συνεχιζόμενων διαπραγματεύσεων συνέκλινε με τις ανάγκες της κοινωνίας, και κατά πόσο οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα συμφιλιώθηκαν επαρκώς με τις παραμέτρους που τέθηκαν; Προς αυτή την κατεύθυνση, το κεφάλαιο επικεντρώνεται στην προδιάθεση έναντι της πρότασης διζωνικής, δικαιοδικής διευθέτησης γενικά, με επακόλουθη την ανάλυση των διαφόρων στοιχείων ενός ομοσπονδιακού μοντέλου με κατανομή εξουσίας, συμπεριλαμβανομένων μερικών από τις βασικές «συγκλίσεις» (π.χ. εκ περιτροπής προεδρία και διασταυρούμενη ψήφος) που αναφέρονται στον παρόντα γύρο των διαπραγματεύσεων. Αυτό ακολουθείται από ένα διάλογο και αξιολόγηση των θεμάτων εφαρμογής, καθώς και την αντιμαχόμενη αντίληψη ότι οι πλευρές ίσως να χρειαστεί να επιδιώξουν αποσπασματικές συμφωνίες στην απουσία ενός ολοκληρωμένου πακέτου διευθέτησης. Η έμφαση στα θέματα εφαρμογής σχετίζεται πάρα πολύ με το πρόβλημα της εμπιστοσύνης και τις καθημερινές προκλήσεις που θα αντιμετώπιζαν οι πολίτες σε ένα σενάριο που έπεται της λύσης.

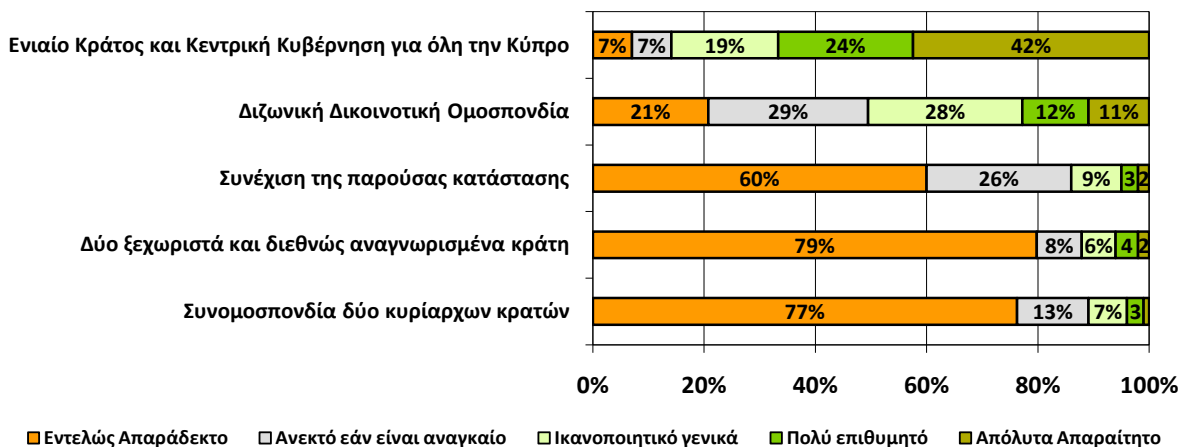
Το κεφάλαιο στρέφεται ακολούθως στα εναλλακτικά σενάρια της μη διευθέτησης, συνεπώς καμίας επανένωσης. Ποιές θεωρούν οι συμμετέχοντες ότι είναι οι συνέπειες ακόμα ενός αποτυχημένου γύρου διαπραγματεύσεων; Αντίθετα με προηγούμενους γύρους, οι υφιστάμενες διαπραγματεύσεις έχουν διεξαχθεί υπό ουσιαστική αβεβαιότητα σχετικά με την μελλοντική στρατηγική συμμαχία της Τουρκίας με τη «Δύση». Επιπλέον, το Κυπριακό πρόβλημα έχει γίνει αναπόσπαστα συνδεδεμένο με τις επίσημες ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επομένως, υπάρχει ανησυχία στους διπλωματικούς κύκλους ότι μπορεί να επιτευχθεί διευθέτηση στην Κύπρο από φόβο μήπως υποφέρουν οι σχέσεις της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπάρχει φόβος ότι ο διαχωρισμός στην Κύπρο μπορεί να πάρει άλλη διάσταση. Εδώ η συγκεκριμένη έγνοια αφορά το πώς τέτοια σενάρια μπορούν να υλοποιηθούν και το να προσδιοριστούν ελπίδες και φόβοι σχετικά με τα συγκεκριμένα σενάρια.

Σχετικά με τις γενικές προοπτικές για μια επιτυχή έκβαση του παρόντος γύρου συνομιλιών, οι μελέτες της κοινής γνώμης που διεξάχθηκαν ως μέρος του ερευνητικού προγράμματος υποδεικνύουν ότι ένας διζωνικός, δικαιοδικός, ομοσπονδιακός συμβιβασμός είναι ακριβώς αυτό: ένας συμβιβασμός. Γενικά, οι Ελληνοκύπριοι έχουν έντονη προτίμηση για ένα ενιαίο κράτος παρά για ομοσπονδία (και τη συνέχιση της Κυπριακής Δημοκρατίας), και οι Τουρκοκύπριοι προτιμούν μια λύση δύο κρατών συνεπάγοντας τη διεθνή αναγνώριση της μη αναγνωρισμένης «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου» («ΤΔΒΚ»).

Τα ευρήματα τη μελέτης καθορίζουν ότι η ομοσπονδία είναι η καλύτερη εναλλακτική λύση και για τους Ελληνοκύπριους και για τους Τουρκοκύπριους. Εντούτοις, το πεδίο των ομοσπονδιακών μοντέλων είναι μεγάλο. Τα πιο κοντινά συγκεκριμένα μοντέλα προσεγγίζουν το πιο συγκεντρωτικό όραμα που έχουν οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι, έναντι στην αποκεντρωμένη ή «χαλαρή» ομοσπονδία που υποστηρίζεται από τους περισσότερους Τουρκοκύπριους.

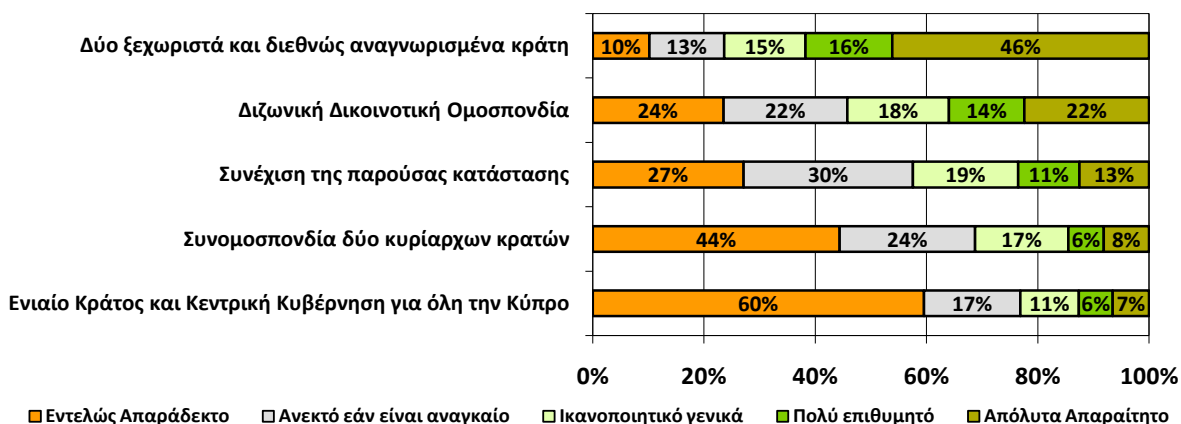
⁹ Η συνάντηση διεξήχθη στις 15 Ιανουαρίου 2010 σε ένα εστιατόριο κοντά στη νεκρά ζώνη απέναντι από το Ξενοδοχείο του Λήδρα Πάλας. Όλες οι άλλες επακόλουθες συναντήσεις διεξήχθησαν στον ίδιο χώρο

Σχεδιάγραμμα 6Α: Συνολική Διευθέτηση (Ελληνοκύπριοι)

Οι Ελληνοκύπριοι προτιμούν ενιαίο κράτος έναντι εναλλακτικών μοντέλων. Η ομοσπονδία έρχεται δεύτερη με σημαντική διαφορά, αλλά αποτελεί ανεκτή επιλογή για μια πλειοψηφία του πληθυσμού. Η συνέχιση της παρούσας κατάστασης απορρίπτεται από την πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων.

Σχεδιάγραμμα 6Β: Συνολική Διευθέτηση (Τουρκοκύπριοι)

Οι Τουρκοκύπριοι προτιμούν τα δύο κράτη, αλλά είναι έτοιμοι να αποδεχτούν την ομοσπονδία ως συμβιβασμό. Η συνέχιση της παρούσας κατάστασης είναι επίσης ανεκτή από τους Τουρκοκυπρίους.

Γενικά, οι Τουρκοκύπριοι είναι πιο ευμενώς διακείμενοι έναντι της ομοσπονδίας παρά οι Ελληνοκύπριοι. Οι Ελληνοκύπριοι τείνουν να αντιτίθενται σε διάφορα στοιχεία μιας προτεινόμενης ομοσπονδιακής διευθέτησης στη βάση αρχών δεοντολογίας. Συνεπώς, τα ευρήματα της έρευνας, επιβεβαιωμένα από τους υπαιγιμούς πρόσφατων εκλογικών αποτελεσμάτων ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους, δείχνουν ότι η στήριξη της ομοσπονδίας ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους εξαρτάται από την αμοιβαιότητα.

Ως αποτέλεσμα, οι διάλογοι για αυτό το σημαντικό κεφάλαιο του Κυπριακού Προβλήματος διαμορφώνονται γύρω από αυτές τις ποικίλες προσεγγίσεις ή τα σημεία θέασης ως προς την ομοσπονδία και την πιθανή της εφαρμογή στην Κύπρο.

Στο βαθμό που οι Τουρκοκύπριοι υποστηρίζουν την ομοσπονδία, τείνουν να προτιμούν σχετικά αυτόνομα συνιστούντα κρατίδια, έναντι της κεντρικής, ομοσπονδιακής κυβέρνησης.

«Η εγγύηση διακυβέρνησης πρέπει να δοθεί με κάποιο άλλο τρόπο. Δεν πιστεύω ότι οι μητέρες πατρίδες μπορούν να εγγυηθούν τη διακυβέρνηση. Πρέπει να διαχωριστεί αυτό από το θέμα της ασφάλειας και των μητέρων πατρίδων».

Αλέξανδρος Λόρδος
Διευθυντής έρευνας
«Κύπρος 2015»

Παρόμοια, προτιμούν να περιορίζουν τις αρμοδιότητες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Αντιθέτως, οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι προτιμούν ένα πιο συγκεντρωτικό ομοσπονδιακό κράτος με ιεραρχία των νόμων. Όντας λιγότεροι στους αριθμούς, οι Τουρκοκύπριοι εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με την πολιτική ισότητα στο ομοσπονδιακό κράτος και ανησυχούν μήπως οι Ελληνοκύπριοι δεν αποδεχτούν δίκαια κατανομή εξουσίας. Αφετέρου, οι Ελληνοκύπριοι ανησυχούν για την πιθανή παρέμβαση της Τουρκίας στις υποθέσεις του νέου κράτους και προτιμούν να διατηρήσουν τις αρμοδιότητες της διακυβέρνησης ή την εξουσία όσο γίνεται πιο κεντρική. Έχοντας ζήσει χωριστά τα προηγούμενα 40 χρόνια και οι δύο κοινότητες αμφισβητούν κατά πόσο θα είναι ικανές να ζήσουν και να εργαστούν μαζί χωρίς οποιαδήποτε σημαντικά προβλήματα.

Δεδομένης αυτής της κατάστασης, είναι συχνά δύσκολο να γίνει διάλογος επί της διακυβέρνησης χωρίς να γίνει και αναφορά στον τρόπο με τον οποίο η νέα κατάσταση πραγμάτων θα αποδεικνυόταν σταθερή και ότι οι δύο πλευρές θα συμμορφώνονταν με τις αντίστοιχες τους υποχρεώσεις. Για τους Τουρκοκύπριους αυτό απαιτεί τη διαπραγμάτευση των ζητημάτων διακυβέρνησης χωρίς αναφορά σε αλλαγές στη Συνθήκη Εγγύησης, ενώ για πολλούς Ελληνοκύπριους η διακυβέρνηση πρέπει να αποσυνδεθεί από τη διεθνή εποπτεία.

Στις σελίδες που ακολουθούν, γίνεται μελέτη αυτών των γενικών τάσεων ανάμεσα στους συμμετέχοντες, τόσο ενδοκοινοτικά (δηλαδή, ξεχωριστά, ανάμεσα σε μέλη της ίδιας κοινότητας) όσο και διακοινοτικά, όπου οι συμμετέχοντες έλαβαν μέρος σε ομάδα συζήτησης αφιερωμένη στα θέματα της διακυβέρνησης και της κατανομής εξουσίας για να ανασκοπήσουν τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης και τις διάφορες απόψεις που προέκυψαν από τις ενδοκοινοτικές συζητήσεις.

Μια Δικοινοτική, Διζωνική, Ομοσπονδιακή Διευθέτηση

Μια ομοσπονδία ήταν η βάση των διαπραγματεύσεων από τις Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου του 1977 και 1979 μεταξύ των πλευρών στην Κύπρο. Η Συμφωνία του 1977 προέβλεπε μια «ανεξάρτητη, ουδέτερη, δικοινοτική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία». Οι επακόλουθες Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών έχουν επιβεβαιώσει ότι η λύση που επιδιώχθηκε θα παρείχε για την εγκαθίδρυση «μιας ομοσπονδίας που θα είναι δικοινοτική όσον αφορά τη συνταγματική πτυχή και διζωνική όσον αφορά την εδαφική πτυχή».¹⁰ Πέρα από αυτό η ομοσπονδιακή διευθέτηση συνεπάγεται επίσης «πολιτική ισότητα», ένα ανακριβή όρο που συνεπάγεται την «αποτελεσματική συμμετοχή» των Τουρκοκυπρίων ενώ θα αποτρέπει την κυριαρχία της πλειοψηφίας διασφαλίζοντας εντούτοις τη λειτουργία της κυβέρνησης. Πιο κάτω η έκθεση αναλύει πως αυτές οι αρχές γίνονται κατανοητές στο επίπεδο της κοινωνίας και από συμμετέχοντες σε αυτό το πρόγραμμα.

Τάσεις έναντι μιας Δικοινοτικής, Διζωνικής Ομοσπονδιακής Διευθέτησης

Σε αυτό το τμήμα θα διερευνήσουμε αυτές τις βασικές απόψεις ώστε να διαφωτίσουμε μερικά θέματα ανησυχίας συμπεριλαμβανομένων αυτών που οι άνθρωποι ελπίζουν και φοβούνται σχετικά με μια ομοσπονδιακή διευθέτηση. Αυτό που παρατηρούμε από το ξεκίνημα είναι ότι οι τάσεις που διακρίνονται στις συζητήσεις της ομάδας εστίασης και στις συνεντεύξεις και συμμετοχικές συζητήσεις καταδεικνύουν ότι το πρόβλημα της εμπιστοσύνης προκύπτει ως ένας σημαντικός παράγοντας. Και στις δύο πλευρές του νησιού, οι άνθρωποι ανησυχούν ότι μια διευθέτηση ίσως αποτύχει. Συνεπώς, υπάρχει η τάση να επικεντρώνονται στις συνέπειες αυτής της πιθανής αποτυχίας. Επιπλέον, μια ομοσπονδιακή διευθέτηση που επιφέρει «δικοινοτικότητα» απαιτεί την κατανομή αρμοδιοτήτων σε σημαντικό βαθμό. Επομένως, εκτός από την εμπιστοσύνη και τον φόβο ότι το σύστημα δεν θα δουλέψει στην πράξη, υπάρχουν επίσης πολύπλοκες σχέσεις εξουσίας και αρμοδιοτήτων οι οποίες πρέπει να αναπτυχθούν. Όπως σημειώνουμε πιο κάτω, η διακοινοτική εμπιστοσύνη (ή η έλλειψη αυτής) προκύπτει ως ένας σημαντικός παράγοντας. Το ερώτημα παραμένει σε ποιο βαθμό η έλλειψη εμπιστοσύνης είναι μια λειτουργία παρερμηνείας ή πιο ουσιαστών διαρθρωτικών παραγόντων.

Στην πράξη, μια διευθέτηση θα αφορούσε την συμμετοχή Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων στην ομοσπονδιακή διακυβέρνηση. Οι επίσημες ειρηνικές διαπραγματεύσεις στο επίπεδο των ηγετών δεν έχουν ακόμα καθορίσει ποια θα είναι η ακριβής σχέση στην κατανομή εξουσίας. Η «πολιτική ισότητα», μια από τις αρχές του διαπραγματευτικού πλαισίου, είναι αμφίσημη όσον αφορά τον καθορισμό των βαθμών «συμμετοχής» ή αντιπροσώπευσης. Σε ένα συνομοσπονδιακό σχηματισμό αυτό αναφέρεται σε διευθέτηση 50-50, αλλά στην περίπτωση της Κύπρου οι αναλογίες είναι πιο πολύπλοκες. Επιπλέον, στα ομοσπονδιακά

«Για όποιο πράγμα και να μιλάμε, είτε αυτό είναι η ασφάλεια, η περιουσία ή η διακυβέρνηση, εμφανίζεται το ζήτημα της εμπιστοσύνης. Θεωρείτε ότι μπορούμε να σκεφτούμε ιδέες να βοηθήσουμε στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των δυο κοινοτήτων;»

Derya Beyatli
Ερευνητής «Κύπρος 2015»
Ενότητας «Επιλύοντας το Κυπριακό Πρόβλημα»

¹⁰ UN Security Council 649 (1990).
<http://www.un.org/Docs/scres/1990/scres90.htm>
(ανακτήθηκε στις 16 Αυγούστου 2010)

«Στο τέλος των 40 χρόνων διαπραγματεύσεων, μιλήσαμε σχεδόν για τα πάντα. Στην ελληνική πλευρά, προσπαθούν να διαβρώσουν το συνεταιρισμό μας και την υπόσταση κυριαρχίας μας λέγοντας ότι «ο κόσμος αναγνωρίζει μόνο εμάς, είμαστε το μόνο αναγνωρισμένο κράτος»... αυτό το κράτος θα μετατραπεί σε μια ομοσπονδία και εν συνεχεία αυτοί (οι ελληνοκύπριοι) θα μας ταξινομήσουν ως μια εθνική ομάδα όπως τους μαρωνίτες, τους αρμένιους, και τους λατίνους που ζουν σε ένα ελληνικό κράτος. Για να είμαι ειλικρινής μαζί σας, δεν έχω καμιά ελπίδα. Όταν βάλουμε τον εαυτό μας στη θέση των ελληνοκύπριων, πραγματικά δεν έχουν μια τέτοια ανάγκη».

Bengu Sonya
Δημοκρατικό Κόμμα

συστήματα, οι αρχές της πλειοψηφίας συγκρούονται με την αντιπροσώπευση στο κρατικό επίπεδο. Επομένως, διακυβεύονται θέματα κατανομής όπου τα διάφορα χαρτοφυλάκια και οι θέσεις των δημοσίων υπαλλήλων πρέπει να οριστούν στη βάση της εθνικότητας. Επομένως, η εμπιστοσύνη συνδέεται επίσης με αυτό το πιο απτό πρόβλημα των συνεπειών της κατανομής εξουσίας όπως γίνονται αντιληπτές.

Μια διευθέτηση θα επηρέαζε επίσης και άλλες δέσμες συνεπειών στις υποθέσεις της καθημερινότητας. Ως αποτέλεσμα, μερικοί συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης και συμμετοχικής συζήτησης ανέφεραν οικονομικές διαφορές και άλλες ασυμμετρίες μεταξύ των συνιστούντων κρατιδίων ως ζητήματα ανησυχίας.

Για να διερευνηθούν αυτά τα θέματα εις βάθος, οι ερευνητές μας διαβουλευθήκαν με τους συμμετέχοντες, αρχικά με προσωπικές συνεντεύξεις και αργότερα σε ομάδες. Γενικά, οι συνεντεύξεις και οι ομάδες συζήτησης και εστίασης αποκάλυψαν ότι οι Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες επέδειξαν επίγνωση των συνεπειών των διευθετήσεων της κατανομής εξουσίας. Μερικές από τις επιπτώσεις αφορούν τη φύση της δημόσιας διοίκησης. Οι Ελληνοκύπριοι τείνουν να πιστεύουν ότι η αριθμητική τους υπεροχή τους δίνει το δικαίωμα για την πλειοψηφία των κυβερνητικών θέσεων. Αυτό είναι μια αρχή της πλειοψηφίας. Εν τω μεταξύ, υπήρχε επίσης ανάμεσα στους Ελληνοκυπρίους μια επίγνωση της κοινωνικής διάστασης, κυρίως ότι χωρίς την πλήρη συμμετοχή των Τουρκοκυπρίων η διευθέτηση δεν θα είναι βιώσιμη, παραδεχόμενοι ότι οι Τουρκοκύπριοι πρέπει να ενσωματωθούν και να συμπεριληφθούν με κάποιο τρόπο. Οι Ελληνοκύπριοι έτειναν επίσης να ενσωματώνουν το κεφάλαιο της διακυβέρνησης σε στρατηγικούς ή πολύπλοκους όρους, ανησυχώντας γενικά ότι μια αποτυχία στην εφαρμογή στη διακυβέρνηση θα μπορούσε να καταστήσει αυτό που είναι τώρα η Κυπριακή Δημοκρατία ανάλογο με ένα απομεινάρει κράτος. Επομένως, μερικοί Ελληνοκύπριοι ευνοούν ένα ενιαίο κράτος, ή το λιγότερο μια ξεκάθαρη διαδικασία εκχώρησης, καθώς και νομικές ιεραρχίες που θα διασφαλίσουν ότι η κρατική αποτυχία δεν θα αποβεί εις βάρος τους.

Γενικά, οι Τουρκοκύπριοι υποστηρίζουν ότι μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδιακή διευθέτηση εξαρτάται από την ικανοποίηση της «πολιτικής ισότητας». Ενδιαφέρον αρκετά, είναι το γεγονός ότι οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες δεν σχετίζονταν μόνο με το θέμα όσον αφορά τους επίσημους ή νόμιμους μηχανισμούς της κατανομής εξουσίας. Μερικές ανησυχίες που εκφράστηκαν από Τουρκοκύπριους συμμετέχοντες σχετίστηκαν με τις εκ των πραγμάτων σχέσεις εξουσίας σε ένα μελλοντικό συνεταιρισμό όπου οι ασυμμετρίες μεταξύ των συνιστούντων κρατιδίων και κοινωνιών προβάλλονται ως να έχουν επίπτωση στις δυνατότητες επιτυχίας μιας διευθέτησης. Για παράδειγμα, μερικοί Τουρκοκύπριοι υπέδειξαν τον αναποτελεσματικό Τουρκοκυπριακό δημόσιο τομέα. Η γενική ασυμβατότητα των ανθρωπίνων πόρων και η έλλειψη διοικητικής εμπειρίας μπορούν να αποβούν μεγάλα εμπόδια. Όσον αφορά τον οικονομικό τομέα, υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την ανταγωνιστικότητα και την έλλειψη αλληλεπιδράσεων μεταξύ των οικονομιών στο νησί. Ως αποτέλεσμα, μερικοί συμμετέχοντες εξέφρασαν τον φόβο ότι θα επανεμφανίζονταν κατανομητικές διαφωνίες που να θυμίζουν τη δεκαετία του 1960. Τελικά, αυτό σχετίζεται με έναν φόβο που εκφράζεται από πολλούς Τουρκοκυπρίους ότι θα υποβιβαστούν στην υπόσταση της «μειονότητας» μέσα σε μια Ελληνοκυπριακοκρατούμενη κοινωνία. Αυτό τους κάνει δύσπιστους, σε γενικό βαθμό, στο να δεχθούν την μετεξέλιξη της υφιστάμενης Κυπριακής Δημοκρατίας ως τη βάση μιας «νέας τάξης πραγμάτων».

Συνεπώς, οι Τουρκοκύπριοι είναι εσωτερικά διχασμένοι για τη στρατηγική. Μερικοί θεωρούν ότι τα κοινωνιακά πολιτικά τους δικαιώματα προέρχονται από τις συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, έτσι προβάλλουν λιγότερη αντίσταση σε αποκεντρωτικά μοντέλα που καθιστούν την αρχική Κυπριακή Δημοκρατία μια ομοσπονδία. Άλλοι θεωρούν ότι η εθνική κυριαρχία πρέπει να προκύπτει από τη διεθνώς μη αναγνωρισμένη «ΤΔΒΚ».

Εν συντομία, είναι δύσκολο να εμπλακούμε σε οποιοδήποτε διάλογο για θέματα διακυβέρνησης και κατανομής εξουσίας ανεξαρτήτως άλλων ζητημάτων.

Η κατανομή εξουσίας μπορεί να παρουσιαστεί με διάφορους τρόπους, αλλά οι συμμετέχοντες έτειναν να επικεντρώνονται στο εκτελεστικό τμήμα της κυβέρνησης, το οποίο είναι αναμενόμενο δεδομένου του ρόλου της εκτελεστικής εξουσίας και της συμβολικής σημασίας που προσδίδεται στην προεδρία της Κύπρου. Οι συνομιλίες στις ομάδες εστίασης και συμμετοχικής συζήτησης επικεντρώθηκαν αναπόφευκτα στην εκτελεστική εξουσία. Κατά τη διάρκεια του παρόντος γύρου διαπραγματεύσεων, οι πλευρές συζητούν την εκ περιτροπής προεδρία ως ένα πιθανό μοντέλο στο οποίο να επιτευχθούν συγκλίσεις. Η εκ περιτροπής προεδρία, εκ πρώτης όψης, απευθύνεται στην ανησυχία για πολιτική ισότητα που εκφράζεται από τους Τουρκοκύπριους. Επιπρόσθετα, έχει αναπτυχθεί μια συμπληρωματική επιχειρηματολογία υπέρ της ενότητας και της συνοχής στην κυβέρνηση. Ένας τρόπος να επιτευχθεί αυτό είναι οι μηχανισμοί της διασταυρούμενης ψηφοφορίας που πιθανώς να εξυπηρετούσαν το στόχο της εκλογής «μετριοπαθών» οι οποίοι θα εργάζονταν ομαδικά ως εκ περιτροπής συνεταιίροι σε μια εικονική συμμαχία. Θεωρείται ότι οι υποψήφιοι θα κινητοποιούνταν ακολούθως να επιδιώξουν να κάνουν έκκληση στους ψηφοφόρους και στις δύο πλευρές του νησιού.

Τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης μας εισηγούνται ότι η εκ περιτροπής προεδρία είναι μια προκαταδικασμένη υπόθεση για τους περισσότερους Ελληνοκύπριους. Επιπλέον, οι περισσότεροι από τους Τουρκοκύπριους συμμετέχοντες ήταν της άποψης ότι οι Ελληνοκύπριοι ήταν όντως ουσιωδώς αντίθετοι με την εκ περιτροπής προεδρία. Αυτή η άποψη ήταν κάπως αντίθετη μέσα στις ομάδες εστίασης που συνιστώνται από Ελληνοκύπριους όπου οι περισσότεροι συμμετέχοντες είπαν ότι θα ενθαρρύνουν την εκ περιτροπής προεδρία, παρόλο που υπήρχαν άλλοι που διαφωνούσαν.

Η αιτία αντίθεσης στην εκ περιτροπής προεδρία, σε οποιαδήποτε κοινότητα, φαίνεται να είναι η εμπιστοσύνη. Γενικά, οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες δεν ήταν άνετοι με την αντίληψη ενός Τουρκοκύπριου να περιβληθεί με προεδρική εξουσία ανεξαρτήτως του/της Ελληνοκυπριακού του/της ομολόγου σε ένα σύστημα εκ περιτροπής προεδρίας. Σημειώνουμε ότι οι Ελληνοκύπριοι είναι πιο ανοικτοί σε ένα σύστημα όπου υπάρχουν κοινές πρόνοιες λήψης αποφάσεων. Σχετικά με την διασταυρούμενη ψηφοφορία οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες ήταν πιο υποστηρικτικοί παρόλο που δεν υπήρχε καμία συναίνεση. Σημειώνουμε ότι η μειοψηφία των Ελληνοκυπρίων συμμετεχόντων που αντιτίθεντο στην διασταυρούμενη ψηφοφορία έτειναν επίσης να αντιτίθενται σε μια διζωνική, δικινοτική ομοσπονδιακή διευθέτηση ως θέμα αρχής.

Οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης εξέφρασαν επίσης διάφορες απόψεις. Ενώ μερικοί θεώρησαν θετική την διασταυρούμενη ψηφοφορία στο ότι θα εξυπηρετούσε να διατηρηθούν οι αδιάλλακτοι εκτός εξουσίας, άλλοι ανησυχούν ότι θα κυριαρχηθούν μέσω αυτού του οργάνου.

Γενικά, όμως, αυτό που είναι ενδιαφέρον εδώ είναι πως οι αντιδράσεις των ανθρώπων φαίνεται να διαφέρουν από τους πολιτικούς στο ότι οι τελευταίοι έχουν πιθανόν πιο έντονη επίγνωση στο πως οι πολιτικές τους περιουσίες θα επηρεάζονταν από την διασταυρούμενη ψηφοφορία που θα παρακινούσε τους συνασπισμούς μεταξύ των κοινοτήτων και θα είχε αντίκτυπο στις ευκαιρίες τους να εκλεγούν με μικρή διαφορά. Συνεπώς, μερικοί συμμετέχοντες ήταν ευαίσθητοι στο εκλογικό ζήτημα και απήχησαν τα διλήμματα που αντιμετωπίζουν οι υποψήφιοι που θέτουν υποψηφιότητα.

Δεδομένης της ελπίδας για διευθέτηση και μερικών ζητημάτων που αφορούν το ομοσπονδιακό σύστημα που σχολιάστηκε πιο πάνω, οι σελίδες που ακολουθούν απηχούν επίσης μερικά από τα ζητήματα που ίσως να κινητοποιήσουν τους ανθρώπους να υποστηρίξουν μια ομοσπονδία.

«Έχουμε όλοι μπερδέψει αυτά τα ζητήματα, όπως την στρατιωτική ασφάλεια και την κυβερνητική λειτουργικότητα, όλα έχουν γίνει ένα πακέτο, το οποίο είναι αδύνατο να λυθεί τώρα. Αυτό που έχει σημασία είναι να διαχωριστούν τελείως αυτά τα θέματα. Πρέπει να κατανοήσουμε αυτούς τους φόβους και να ασχοληθούμε μαζί τους ξεχωριστά».

Αλέξανδρος Λόρδος
Διευθυντής έρευνας
«Κύπρος 2015»

Εμπιστοσύνη: το παρελθόν ως οδηγός για το μέλλον

«Θεωρώ ότι, αρχίζοντας από τώρα, θα έπρεπε να υπάρχει μια μεθοδική εκστρατεία ευαισθητοποίησης ανάμεσα στους ανθρώπους. Επειδή, έχουμε πολλές ιδέες για τον τρόπο διακυβέρνησης αυτής της χώρας, αλλά όταν οι άνθρωποι, οι απλοί πολίτες, δεν εμπιστεύονται το σύστημα και αυτούς που θα τους κυβερνήσουν, είναι λίγο σαν δώρο άδωρο. με άλλα λόγια, θα αντιμετωπίσουμε τα πάντα με δυσπιστία».

Ελλάδα Ευαγγέλου
Θεατρική ομάδα
«Rooftop»

Η βιβλιογραφία για την κατανομή της εξουσίας εισηγείται ότι σε βαθιά διχασμένες κοινωνίες όπου υπάρχει έλλειψη εμπιστοσύνης, ίσως να «μην υπάρχει εναλλακτική επιλογή από τους συνταγματικούς και νομικούς κανόνες για να διασφαλίζεται η κατανομή της εξουσίας και η αυτονομία» (Lijphart, 2002, σ. 54). Εντούτοις, στην απουσία εμπιστοσύνης, τέτοιες διευθετήσεις για την κατανομή εξουσίας λέγεται ότι συμβάλλουν σε κυβερνητικά αδιέξοδα (Rothchild και Roader, 2005, σ. 314).

Βάσει της εμπειρίας, οι άνθρωποι στην Κύπρο τείνουν να εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με την κατάληξη της προτεινόμενης «νέας τάξης πραγμάτων». Ο βαθμός στον οποίο οι άνθρωποι πιστεύουν ότι ένα σχέδιο συνολικής διευθέτησης θα εφαρμοστεί όντως, προκύπτει ως ένας σημαντικός παράγοντας που ίσως να υποκινήσει τη στήριξη προς μια λύση. Τα ωραία λόγια δεν μπορούν να καλύψουν την δυσπιστία και την έλλειψη εμπιστοσύνης.

Πολλοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία ότι η δομή δεν θα είναι βιώσιμη αν είναι βασισμένη αποκλειστικά στην εθνικότητα (συνεπώς και η κατανομή εξουσίας). Επιπρόσθετα, οι συμμετέχοντες μοιράζονται την ανησυχία ότι η γλώσσα ίσως να αποτελέσει φραγμό, πιθανώς αφού δεν υπάρχει η πεποίθηση ότι μια πολύγλωσση κοινωνία είναι λειτουργική.

Οι Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες στις ομάδες συζήτησης συμφώνησαν επίσης στην ανάγκη για μηχανισμούς επίλυσης των διαφορών. Ο διάλογος για μηχανισμούς επίλυσης των διαφορών ήταν ένα χαρακτηριστικό αντικείμενο της ημερήσιας διάταξης στις ομάδες συζήτησης που αφιερώθηκαν σε θέματα ομοσπονδιακής διακυβέρνησης. Οι συμμετέχοντες εξέτασαν επίσης την εφαρμογή μιας συνολικής διευθέτησης ως προς τις μεταβάσεις και τα χρονικά πλαίσια.

Οι συνεντεύξεις με τους συμμετέχοντες και οι ομάδες εστίασης και συζήτησης διαφώτισαν περαιτέρω το θέμα της δυσπιστίας και των προτιμητέων μοντέλων διευθέτησης.

Οι διαβουλεύσεις των συμμετεχόντων για το θέμα άρχισαν με ενδοκοινοτικό διάλογο. Ένας αριθμός Ελληνοκυπρίων συμμετεχόντων εκλαμβάνουν μια δικοινοτική ομοσπονδία ως ρατσιστική και σε αντίθεση με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό σχετίζεται με την αντίληψη ότι μέσα σε ένα τέτοιο σύστημα η κυβέρνηση και η διοίκηση θα βασίζονταν εκ προθέσεως στο εθνικό υπόβαθρο (σε αντίθεση με την αξία, φαινομενικά). Κάποιοι άλλοι αντιτίθενται στην δικοινοτική ομοσπονδία στη βάση ότι δεν υπάρχει προφανώς κανένα σχετικό παράδειγμα στον κόσμο ενός λειτουργικού, δικοινοτικού, διζωνικού συστήματος και ότι η Κύπρος «επιλέχθηκε» από τη διεθνή κοινότητα «ως το πειραματόζωο τους». Ακόμα μια ανησυχία που αναφέρθηκε από έναν εταίρο σε μια συνέντευξη ήταν ότι μια τέτοια μορφή κυβέρνησης θα εξυπηρετούσε μόνο στη δημιουργία εξαιρετικά γόνιμου εδάφους για την ανάπτυξη σοβινιστικών τάσεων στην κοινωνία μελλοντικά, με επιζήμιες συνέπειες. Μερικοί συμμετέχοντες σε μια ομάδα εστίασης αφιερωμένη στο θέμα της διακυβέρνησης θεώρησαν μια διζωνική ομοσπονδία ως μια μορφή «συγκαλυμμένης» διχοτόμησης. Εν συντομία, πολλοί Ελληνοκύπριοι θεωρούν το μοντέλο όχι ως αποτέλεσμα αμοιβαίας ανάγκης, αλλά ως κάτι που επιβλήθηκε ουσιαστικά από εξωτερικούς φορείς για δική τους σκοπιμότητα. Επομένως, η αντίθεση σε μηχανισμούς κατανομής εξουσίας ίσως να είναι πιο στοιχειώδης και να μην μειώνεται στη δυσπιστία.

Όντως, οι διαφορές για τη διακυβέρνηση και την ομοσπονδία σχετίζονται με τον βαθμό στον οποίο η διζωνικότητα θα περιορίσει τη ροή συντελεστών παραγωγής και παραγόμενων προϊόντων κατά μήκος των διοικητικών συνόρων. Μερικοί Τουρκοκύπριοι παραμένουν βέβαιοι ότι τέτοιοι περιορισμοί, ή παρεκκλίσεις από το κοινοτικό κεκτημένο της Ε.Ε., μπορούν και θα έπρεπε να συμπεριληφθούν με βάση την Ευρωπαϊκή εμπειρία.

Παρά τις διαφορές στην έννοια μιας ομοσπονδίας, οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες των ομάδων εστίασης ήταν κυρίως θετικοί στις εκτιμήσεις τους για την ομοσπονδία ως ένα εφαρμοστέο μοντέλο στην Κύπρο. Συνεπώς, οι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης ευνοούσαν γενικά μια χαλαρή ομοσπονδία σε αντίθεση με ένα πιο κεντρώο σύστημα. Οι λόγοι για αυτό ποικίλουν.

Το πρόβλημα της κατανομής εξουσίας κατέστη κεντρικό ζήτημα σε μια επακόλουθη διακοινοτική ομάδα συζήτησης για τη διακυβέρνηση. Κατά τη συζήτηση, λίγοι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες προσέδωσαν κυριολεκτική σημασία σε αυτές τις απόψεις. Μια Ελληνοκύπρια συμμετέχοντας θεώρησε αυτές τις επικρατούσες απόψεις ως αβάσιμες από μια εμπειρική άποψη. «Προτιμούμε να μιλούμε με ένα θεωρητικό τρόπο αναφέροντας ότι μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία είναι μια παράξενη δομή, επιβάλλεται εκ των έξω, ή ότι αντιτίθεται στα ανθρώπινα δικαιώματα. Εφόσον δεν διεξάγεται αυτή τη στιγμή κάποιος διάλογος, στηρίζουμε τα επιχειρήματά μας στον μύθο», υποστήριξε αυτή. Ακόμα ένας συμμετέχοντας διευκρίνισε αυτές τις προσεγγίσεις έναντι της ομοσπονδίας προσανατολίζονται προς εσωτερικές πολιτικές και απαιτούν επομένως, μικρή επιβεβαίωση πέρα από τις ενδοκοινοτικές συζητήσεις. Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες στην συζήτηση περιέγραψαν περαιτέρω αυτή τη θέση ως επιβεβαίωση για την αντίθεση στην ομοσπονδία εν γένει. Σημαντικά, πολλοί Ελληνοκύπριοι αντιλαμβάνονται ότι η ομοσπονδία επιβάλλεται σε αυτούς από εξωτερικούς παράγοντες, επομένως όχι για τα ενδιαφέροντά τους. Η πτυχή της διζωνικότητας της ενδεχόμενης ομοσπονδίας είναι ακόμα πιο προβληματική αφού επικυρώνει αυτό που συνέβηκε το 1974, εξήγησαν. Επομένως, προκύπτει ένα βασικό πρόβλημα σχετικά με την εγκυρότητα της ομοσπονδίας στην Κύπρο.

Σε υποστήριξη της ομοσπονδίας, ακόμα ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας θεώρησε ότι η πολυπολιτισμικότητα της Κύπρου θα αντικατοπτριζόταν στην κυβέρνηση ως θετικό στοιχείο, λέγοντας ότι επιτέλους οι Κύπριοι θα ξεπερνούσαν τις ρατσιστικές και συντηρητικές τους τάσεις και θα γίνονταν πιο ανεκτικοί προς τους ανθρώπους με τους οποίους ζουν μαζί στο νησί. Αυτή η άποψη ενδυναμώθηκε μέσω των αποτελεσμάτων από τους διαλόγους των ομάδων εστίασης όπου οι συμμετέχοντες οι οποίοι υποστηρίζουν μια δικοινοτική ομοσπονδία τόνισαν ότι η εμπειρία εισηγείται την σοφία της συμπεριληψής έναντι του αποκλεισμού.

Αφετέρου, οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης θεώρησαν επίσης σημαντικό ότι σε ένα ομοσπονδιακό σύστημα οι εξουσίες των «συνιστούντων κρατιδίων» πρέπει να είναι περιορισμένες και ότι είναι αναγκαία μια ομοσπονδιακή νομική ιεραρχία.

Αφού μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία ανταποκρίνεται στις συμφωνίες υψηλού επιπέδου του 1977-1979, πολλοί Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι τείνουν να πιστεύουν ότι «δεν γίνεται καλύτερο» υπό τις παρούσες συνθήκες. Με άλλα λόγια, θεωρείται μια ρεαλιστική εναλλακτική επιλογή στο ιδανικό των δύο κρατών, αφενός, και του στάτους κβο, αφετέρου. Κατά τη συζήτηση της συμμετοχικής ομάδας, μερικοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν κατανόηση προς την Ελληνοκυπριακή άποψη ότι δεν θα έπρεπε να «επιβληθεί» αποτελεσματικά μια διευθέτηση για την Κύπρο. Μια τέτοια διευθέτηση πρέπει να συμφωνηθεί από τους ηγέτες και να εγκριθεί από τους ανθρώπους χωρίς καμιά διεθνή πίεση, δήλωσε ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας που εξέφρασε σεβασμό προς τις Ελληνοκυπριακές ανησυχίες,

«Αναρωτιέμαι πως αυτή η μορφή διακυβέρνησης αντικατοπτρίζει τον στόχο μας για επανένωση των κυπρίων ανθρώπων»

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Η Γερμανία αφάνισε σχεδόν όλη την Ευρώπη... αλλά τι συνέβηκε; Σήμερα κάνει σχέδια και συμμετέχει σε έργα με όλες αυτές τις ευρωπαϊκές χώρες με τρόπο αρμονικό και πειθαρχημένο ώστε να αναπτύξει την οικονομία της. ...Αυτές οι χώρες στηρίζουν την ύπαρξή τους μέσα στην ευρωπαϊκή ένωση επιβάλλοντας κάποιους περιορισμούς. Αν ανησυχούμε και θέλουμε να βρούμε την εσωτερική μας γαλήνη, μπορούμε επίσης να επιβάλουμε κάποιους περιορισμούς στους ελληνοκύπριους που θα εγκαθίσταντο στην περιοχή μας».

Sami Dayioglu
Οργανισμός διαθεσης εσπεριδοειδών Μόρφου-Λέφκας

«...Το παρελθόν μας έχει διδάξει ότι η απομόνωση των τουρκοκύπριων από την εξουσία έχει οδηγήσει στα τραγικά γεγονότα».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Πέρασε περισσότερο από μισός αιώνας από τότε που είχαμε αληθινή συνεργασία και μιλάμε γι' αυτήν (την συνεργασία) σαν να πρόκειται για κάτι απλό, αλλά δεν ήμασταν ικανοί να εφαρμόσουμε ακόμα και τα συμφωνημένα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Όταν κοιτάζεις στην περίοδο '60-'63, βλέπεις πολλούς τουρκοκύπριους που προσπάθησαν να εγγράψουν τις εταιρείες τους αλλά ο έφορος εταιρειών απέρριψε τις αιτήσεις τους για γραφειοκρατικούς λόγους. Βλέπουμε παρόμοια προβλήματα να συμβαίνουν σήμερα στο εμπόριο της πράσινης γραμμής».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

τονίζοντας ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν πρέπει να πιεστούν σε ένα τέτοιο συνεταιρισμό «αν πρόκειται να δημιουργήσουμε ένα σύστημα που θα λειτουργεί». Το θεώρησε σημαντικό οι Ελληνοκυπριακές οργανώσεις που αντιπροσωπεύουν τους πολίτες, όπως οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τα πολιτικά κόμματα, να αποδέχονται και να στηρίζουν μια τέτοια συμβιβαστική μέθοδο ώστε να μην συναντήσουν πολλά κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα κατά τα στάδια της εφαρμογής.

Κοιτάζοντας προς ένα μελλοντικό στάδιο εφαρμογής, μερικοί συμμετέχοντες ανέμεναν ότι οι δημόσιες αρχές θα ήταν μεροληπτικές και θα ευνοούσαν την εθνοτική ομάδα, και σε τοπικό και σε ομοσπονδιακό επίπεδο διακυβέρνησης. Λόγω αυτής της ανησυχίας σχετικά με την εθνοτική διάκριση αυτοί οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την προτίμηση τους για μια χαλαρή ομοσπονδία με σχετικά δυνατά συνιστούντα κράτη, σύμφωνα με την επίσημη Τουρκοκυπριακή θέση. Άλλοι, αναλογιζόμενοι τους παλαιότερους πόνους και εντάσεις, υποστήριξαν μια χαλαρή ομοσπονδία στη βάση της δυσκολίας για άμεση επανένταξη που θα έπεται της διευθέτησης, πιστεύοντας ότι η ειρηνική συνύπαρξη είναι προβληματική.

Μερικοί συμμετέχοντες εισηγήθηκαν ότι θα ήταν δύσκολο για τους παραδοσιακούς «αντιπάλους» να αλλάξουν συμπεριφορά και να ενταχθούν σε συνεταιριστικές σχέσεις. Αυτοί οι συμμετέχοντες ήταν επιφυλακτικοί ως προς το ότι θα επιτυγχανόταν ουσιαστική συνεργασία και δεν διέβλεπαν για το άμεσο μέλλον καμιά μεταβολή στις σχέσεις. Η συνεργασία απαιτεί μια μακροχρόνια, πρωτοποριακή προσέγγιση, υποστήριξαν.

Απηχώντας αυτό το συναίσθημα, ένας συμμετέχοντας προτίμησε οι ομοσπονδιακές αρμοδιότητες να είναι περιορισμένες όσο γίνεται περισσότερο στο ξεκίνημα, υποστηρίζοντας μόνο περιορισμένη συνεργασία και αλληλεπίδραση μόνο «εάν είναι απόλυτα αναγκαίο». Μετά από μια περίοδο όπου οικοδομείται η εμπιστοσύνη, ο συμμετέχοντας θα επιδοκίμαζε τον επαναπροσδιορισμό των αρμοδιοτήτων μερικών συνιστούντων κρατιδίων στο ομοσπονδιακό κράτος.

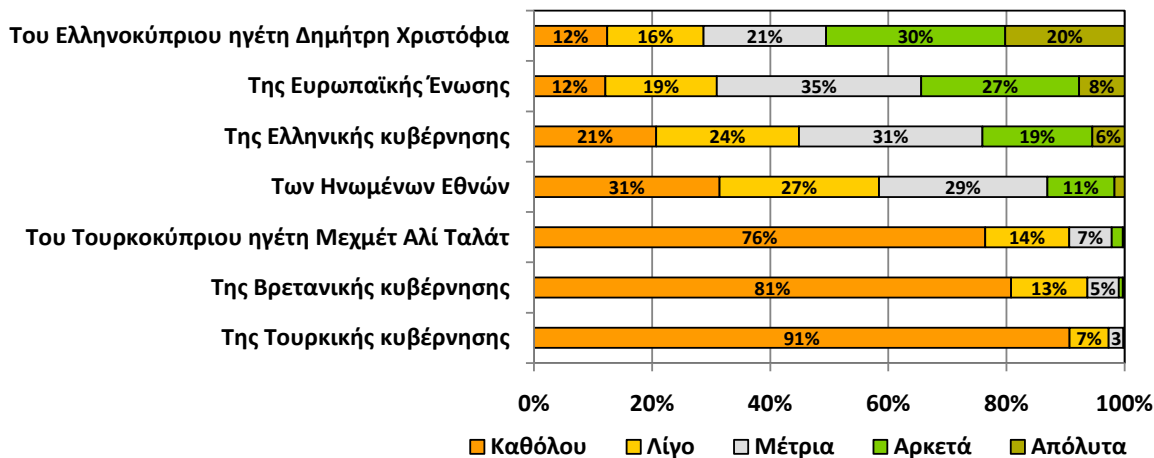
Η εμπιστοσύνη είναι ένα ζήτημα που εμφανίζεται σε όλους σχεδόν τους διαλόγους για τη διακυβέρνηση. Οι Τουρκοκύπριοι συνήθως αναφέρονται στην περίοδο 1960-1963 και εκφράζουν φόβο ότι θα αντιμετωπίσουν διάκριση σε μια μελλοντική ομοσπονδιακή κυβέρνηση.

Μερικοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες, όμως, δεικνύουν την άλλη πλευρά του νομίσματος και επιχειρηματολογούν λέγοντας ότι η Τουρκία και οι Τούρκοι εθνικιστές στην Κύπρο είναι απίθανο να θέλουν να διατηρήσουν την ομοσπονδία στο μακροπρόθεσμο μέλλον. Επομένως, είναι επιφυλακτικοί για εξελικτικά μοντέλα.

Αυτό αντανakλάται στη μορφή του φόβου ότι το Τουρκοκυπριακό κρατίδιο ίσως να αποσχιστεί από την ομοσπονδία, αφήνοντας το Ελληνοκυπριακό κράτος υποβιβασμένο και σε κίνδυνο. Θεωρούν ότι οι Τουρκοκυπριακές προσπάθειες για να καταστήσουν το Τουρκοκυπριακό συνιστών κρατίδιο ως ανεξάρτητο και αυτόνομο ανοίγουν το δρόμο προς τη διχοτόμηση. Αυτοί οι συμμετέχοντες φοβούνται ότι υπογράφοντας μια συμφωνία χαλαρής ομοσπονδίας, οι Ελληνοκύπριοι ίσως να αποδεσμεύουν εν συνεχεία την πατρίδα τους στους Τουρκοκυπρίους και να αποποιούνται οποιωνδήποτε δικαιωμάτων έχουν σε αυτήν.

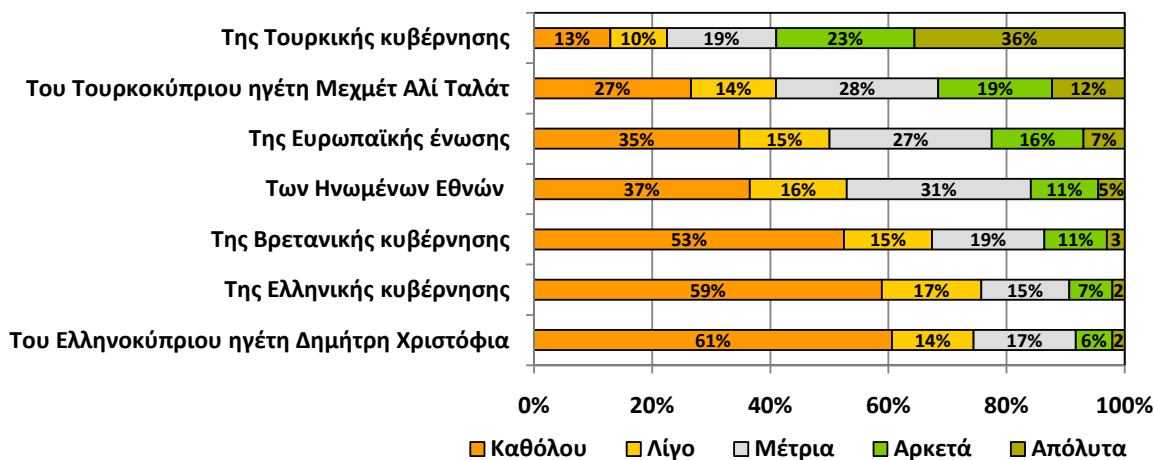
Επομένως, δεν αποτελεί έκπληξη ότι οι θεσμοί που εμπλέκονται σε αυτή την διαπραγματευτική διαδικασία δεν προσελκύουν πολλή εμπιστοσύνη.

Σχεδιάγραμμα 7Α: Εμπιστοσύνη σε θεσμούς που εμπλέκονται στην ειρηνευτική διαδικασία (Ελληνοκύπριοι)

Σε σχέση με την Ειρηνευτική Διαδικασία, οι Ελληνοκύπριοι κατ' αρχήν εμπιστεύονται τον ίδιο τον ηγέτη τους, Δημήτρη Χριστόφια, καθώς επίσης και την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμα και για αυτούς τους παράγοντες υπάρχει ένας σημαντικός βαθμός αμφισβήτησης. Σε αντίθεση, οι Ελληνοκύπριοι δεν εμπιστεύονται καθόλου τις κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου και της Τουρκίας.

Σχεδιάγραμμα 7Β: Εμπιστοσύνη σε θεσμούς που εμπλέκονται στην ειρηνευτική διαδικασία (Τουρκοκύπριοι)

Σε σχέση με την Ειρηνευτική Διαδικασία, οι Τουρκοκύπριοι κατ' αρχήν εμπιστεύονται την κυβέρνηση της Τουρκίας, και σε μικρότερο βαθμό τον ηγέτη τους Μεχμέτ Αλί Ταλάτ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έρχεται τρίτη, παρόλο που σε αυτή την περίπτωση οι Τουρκοκύπριοι κατά το ήμισυ εκφράζουν αμφισβήτηση. Αυτή που λαμβάνει λιγότερης εμπιστοσύνης είναι η «Ελληνική πλευρά», όπως συμβολίζεται από την κυβέρνηση της Ελλάδας και τον Ελληνοκύπριο ηγέτη, Δημήτρη Χριστόφια.

Η διακοινοτική συμμετοχική ομάδα συζήτησης αναφέρθηκε εκτεταμένα στο θέμα της εμπιστοσύνης και συνόψισε ότι τα 26 μέτρα οικοδόμησης της εμπιστοσύνης που συμφωνήθηκαν στις τεχνικές επιτροπές πρέπει να εφαρμοστούν άμεσα. Αυτό, κατά τη γνώμη τους, θα καθιστούσε πιο εύκολη τη μελλοντική λειτουργία μιας ομοσπονδίας και συνύπαρξης.

Μερικοί συμμετέχοντες επέλεξαν να εστιάσουν στο πρόβλημα της εθνικής διάκρισης, ελπίζοντας να δουν επί τόπου μηχανισμούς που να διασφαλίζουν ισότητα στις ευκαιρίες οι οποίες θα καθισχύαζαν τους φόβους ότι τα άτομα θα αντιμετώπιζονταν στη βάση της εθνικής καταγωγής.

«Το σχέδιο λύσης πρέπει να είναι τέτοιο, ώστε να μην επιτρέπει σε κανέναν να... ζει, να «εργάζεται», όταν εννοώ να «εργάζεται», να μηχανεύεται ενάντια στους άλλους, να σκέφτεται πως θα ξεγελάσει τους άλλους, με βάση την εθνική καταγωγή. Και πρέπει όλα αυτά να τα αποφύγουμε».

Μιχαλάκης Λοϊζίδης
Σύλλογος «Νέος Αιώνας»
Τρικώμου

«Χωρίς να είσαι ικανός να ελέγξεις όλη την επικράτεια σου δεν μπορείς ποτέ να φτάσεις το μέγιστο των δυνατοτήτων σου. Αυτός είναι ακόμα ένας τομέας όπου μια λύση θα ωφελήσει όλους στο νησί».

Ελληνοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης

Ακόμα ένα σημείο που καταγράφηκε στο διάλογο της συμμετοχικής ομάδας συζήτησης ήταν η παρακίνηση οικονομικής αλληλεξάρτησης στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Οι ομοσπονδίες είναι κυρίως εγκαθιδρυμένες για την περαιτέρω προώθηση οικονομικού ενδιαφέροντος, σχολίασε ένας συμμετέχοντας, και «πρέπει να το λάβουμε αυτό υπόψη και να δημιουργήσουμε δύο αλληλένδετες κοινότητες αν θέλουμε να λειτουργήσει αυτό το σύστημα».

Μερικοί συμμετέχοντες θεώρησαν ότι μια διευθέτηση θα μπορούσε να παρέχει κοινά ωφελήματα μέσω ελέγχου της κυρίαρχης επικράτειας. Πιστεύουν ότι μια διευθέτηση θα σημαίνει ότι ένα επανενωμένο κράτος θα είναι σε καλύτερη θέση να ελέγξει την επικράτεια του. Μια πτυχή του ελέγχου είναι η περιβαλλοντική ρύθμιση που ωφελεί και τις δύο κοινότητες, είπε ένας συμμετέχοντας. Ακόμα μια πτυχή είναι ο έλεγχος των ναρκωτικών και η εμπορία ανθρώπων. Ένας συμμετέχοντας είπε ότι η διαχείριση αυτών των προβλημάτων πρόκειται να είναι ευκολότερη προς όφελος των δύο κοινοτήτων.

Εντούτοις, άλλοι διαφωνούν επιχειρηματολογώντας ότι δεν μοιράζονται την αισιοδοξία όσον αφορά τα ναρκωτικά τουλάχιστον με δεδομένο ότι αναμένουν ότι θα υπάρξει μια σημαντική αλλαγή στη διακίνηση των ναρκωτικών στην Κύπρο.

Αξιολόγηση των στοιχείων της Δικαιοδικής, Διζωνικής Ομοσπονδίας

Τα συγκεκριμένα στοιχεία του τι μπορεί να συνεπαγεται ένα ομοσπονδιακό σύστημα κατανομής εξουσίας είναι κάπως γνωστά στις κοινότητες της Κύπρου δεδομένων των αρκετών γύρων διαπραγματεύσεων κατά τις περασμένες δεκαετίες. Παρόμοια με το Σύνταγμα του 1960, μια δικαιοδική, διζωνική ομοσπονδία θα συνεπαγόταν κατανομή εξουσίας, κάποτε αναφερόμενη σε αυτήν στη βιβλιογραφία της πολιτικής επιστήμης ως 'consociationalism' («Κοινοτική Δημοκρατία»). Εντούτοις, ο τρόπος με τον οποίο διασφαλίζεται η πολιτική ισότητα διαφέρει σε ποικίλες ερμηνείες και μέσω εναλλακτικών μοντέλων που συζητούνται τα περασμένα χρόνια. Για παράδειγμα, το Σύνταγμα του 1960 συμπεριελάμβανε δικαιώματα αρνησικυρίας στη δυαδική εκτελεστική εξουσία, ενώ το προσχέδιο των Ηνωμένων Εθνών του 2004 τροποποίησε σημαντικά αυτό το χαρακτηριστικό. Ο στόχος μας είναι να επικεντρωθούμε στον παρόν γύρο διαπραγματεύσεων όπου παρουσιάζονται τέτοια χαρακτηριστικά στις διαβουλεύσεις του κεφαλαίου για τη διακυβέρνηση.

Στις σελίδες που ακολουθούν, η έκθεση περιγράφει τις συζητήσεις των συμμετεχόντων που σχετίζονται με τις ποικίλες ερμηνείες της κατανομής εξουσίας με «πολιτική ισότητα», ακολουθούμενα από ένα τμήμα αφιερωμένο στην εκτελεστική εξουσία (δηλ. προεδρία).

Κατανομή εξουσίας και πολιτική ισότητα στην Ομοσπονδιακή κυβέρνηση

Οι μηχανισμοί κατανομής εξουσίας στο ομοσπονδιακό κράτος και η σφαίρα των αρμοδιοτήτων παρουσιάστηκαν ως εξέχοντα θέματα όταν οι συμμετέχοντες συζήτησαν το κεφάλαιο της διακυβέρνησης σε μια διακοινοτική ομάδα συζήτησης. Γενικά, οι Τουρκοκύπριοι ήταν σκεπτικοί ότι οι Ελληνοκύπριοι θα ενδιαφέρονταν για την κατανομή εξουσίας, συνεπώς και την ομοσπονδία στην Κύπρο. Οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες υπέθεσαν ότι οι Ελληνοκύπριοι είχαν συνηθίσει στην αυτοκυβέρνηση για σχεδόν 50 χρόνια.

Ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας αναγνώρισε αυτή την ανησυχία και εισηγήθηκε ότι ο φόβος από τις συνέπειες της κατανομής εξουσίας ήταν για πολλούς Ελληνοκύπριους το να προτιμήσουν το στάτους κβο παρά να μοιραστούν την εξουσία με τους Τουρκοκύπριους.

Οι μελέτες της κοινής γνώμης εισηγούνται ότι οι άνθρωποι δεν έχουν συμφιλιωθεί με διάφορα στοιχεία του ομοσπονδιακού συμβιβασμού συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής ισότητας. Οι συμμετέχοντες στις ομάδες συζήτησης εισηγήθηκαν την ανάγκη για δημόσια εκστρατεία ενημέρωσης για τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τις συμφωνίες μεταξύ των ηγετών μέχρι σήμερα, ώστε να εμπλέξουν το Ελληνοκυπριακό κοινό εάν πρόκειται να πλησιάσουμε σε μια διευθέτηση. Βέβαια αυτό δεν απευθύνεται στην ουσία του προβλήματος, η οποία είναι να εμβαθύνουμε στις τις αποκλίνουσες απόψεις σχετικά με τις ερμηνείες της πολιτικής ισότητας. Μπορεί η έννοια να τεθεί μέσα σε όρια ή να περιοριστεί σε «αποτελεσματική συμμετοχή» ή είναι κάτι πιο κοντά στην απόλυτη ισότητα σε όλα τα επίπεδα της διακυβέρνησης;

Συνεπώς, οι ενδοκοινοτικές συναντήσεις αποκάλυψαν ένα συγκεκριμένο βαθμό κατανόησης. Είναι αξιοσημείωτο ότι σχεδόν όλοι οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης συμφώνησαν ότι οι Τουρκοκύπριοι θα έπρεπε να συμμετέχουν στην διακυβέρνηση. Για την ακρίβεια, θεώρησαν την συμμετοχή των Τουρκοκυπρίων στην αστυνομία, στα δικαστήρια και σε άλλες δημόσιες υπηρεσίες ως προϋπόθεση για μια βιώσιμη διευθέτηση. Βασισμένοι σε πληθυσμιακές διαφορές, οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης εξέφρασαν την πεποίθηση ότι οι Ελληνοκύπριοι πρέπει να κατέχουν την πλειοψηφία των θέσεων στην κυβέρνηση. Εν αντιθέσει, μερικοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες ανησυχούσαν ότι θα αντιμετώπιζαν διάκριση από τους Τουρκοκύπριους στην κυβέρνηση και σε θέσεις εξουσίας, επομένως δεν υποστήριζαν διευθετήσεις της κατανομής εξουσίας.

Για τους Τουρκοκύπριους, η «πολιτική ισότητα» είναι θεμελιώδης προϋπόθεση για διευθέτηση. Μια δικοινοτική, διζωνική ομοσπονδία είναι αποδεκτή από τους Τουρκοκύπριους μόνο στο βαθμό της διασφάλισης της πολιτικής ισότητας. Όντας λιγότεροι αριθμητικά και δύσπιστοι έναντι της Ελληνοκυπριακής κοινότητας, οι Τουρκοκύπριοι ανησυχούν ότι θα υπάρχει εθνοτική διάκριση στις αποφάσεις που θα λαμβάνονται από τις δημόσιες αρχές.

Συνεπώς, οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες έτειναν να εμμένουν στην πολιτική ισότητα στο «νέο συνεταιριστικό κράτος» και πιστεύουν ότι ο μόνος δρόμος μπροστά είναι η κατάργηση όλων των υφιστάμενων δομών διακυβέρνησης και η έναρξη νέας κατάστασης πραγμάτων από το μηδέν. Σε αυτή την περίπτωση, οι συμμετέχοντες στην ομάδα συζήτησης έχουν συνδέσει (εάν όχι συγχωνεύσει) την πολιτική ισότητα με την αλληλουχία του κράτους, παρόλο που η επιχειρηματολογία δεν ακολούθησε.

«Η κυπριακή δημοκρατία άρχισε από μόνη της την ενταξιακή διαδικασία. Οι ελληνοκύπριοι έγιναν ακολούθως κράτος μέλος της ΕΕ. Κανένας δεν ρώτησε τους τουρκοκύπριους τι πιστεύουν για αυτό το θέμα ή την προσχώρησή τους υπό ένα προσωρινό μοντέλο διακυβέρνησης. Ολοκλήρωσαν τις διαπραγματεύσεις και μας είπαν να προσχωρήσουμε μετέπειτα. Φυσικά, δεν θα το κάναμε αυτό. Οι ελληνοκύπριοι έχουν το μόνο αναγνωρισμένο κράτος στο νησί και δεν έχουν την πρόθεση να μοιραστούν την εξουσία τους μαζί μας».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

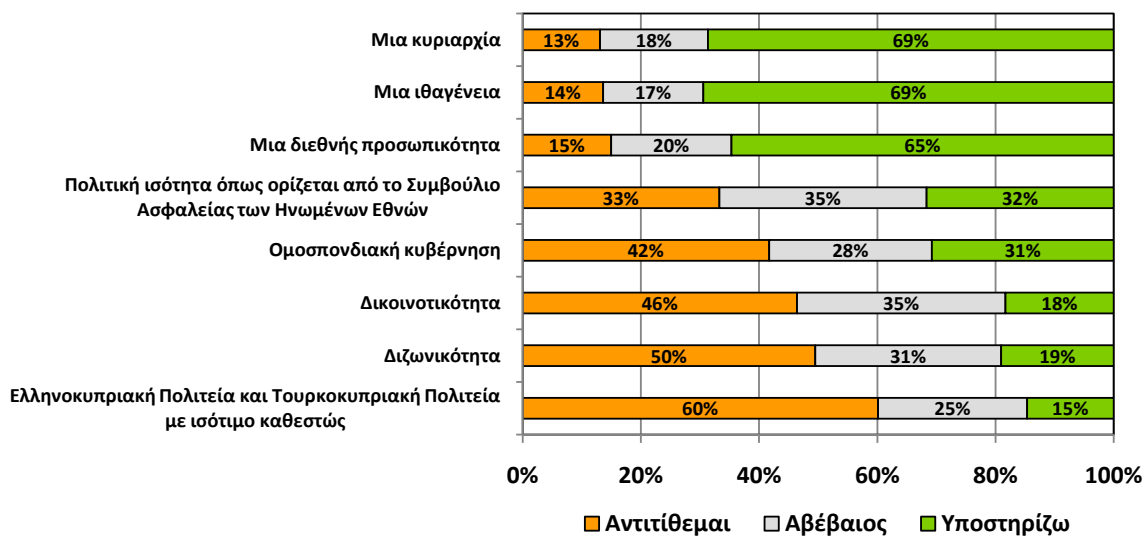
«Έχουμε μάθει κατά τη διάρκεια των χρόνων να κυβερνούμε και να ελέγχουμε το κράτος μόνοι μας. Πρέπει να μάθουμε ότι δεν πρόκειται να είμαστε μόνοι μας ως ελληνοκύπριοι αλλά θα πρέπει να εργαζόμαστε με τους τουρκοκύπριους, να είμαστε ικανοί να συμβιβάζομαστε σε μερικά πράγματα».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Στις συνεντεύξεις, οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες προσέγγισαν σχεδόν ομόφωνα το θέμα της κατανομής εξουσίας από μια άλλη σκοπιά, τονίζοντας τις ασυμμετρίες ή τις ασυμβατότητες μεταξύ των διοικήσεων στο νησί. Πρόβαλαν τις υφιστάμενες τους ανησυχίες στην ανεπαρκή διοίκηση σε ένα μελλοντικό σενάριο διευθέτησης. Η προφανής χρεοκοπία του Τουρκοκυπριακού δημόσιου τομέα που απαιτεί χρηματοδότηση από την Τουρκία, σε συνδυασμό με την έλλειψη υπευθυνότητας και διαφάνειας συνέβαλαν σε απαισιοδοξία. Μερικοί συμμετέχοντες επέδειξαν στο πολιτικό σύστημα ως πελατοκεντρικό και διεφθαρμένο, βασισμένο στις σχέσεις μεταξύ των πολιτικών και του εκλογικού σώματος που βασίζονται στην εργοδότηση στον δημόσιο τομέα. Αυτό δημιουργεί ένα δίλημμα, όπου οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι η διοίκηση τους δεν ήταν έτοιμη για μια διευθέτηση και για ένταξη στην ΕΕ, αλλά εντούτοις εμπνεύστηκαν την άποψη ότι μόνο μέσω μιας διευθέτησης του Κυπριακού προβλήματος θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν θεμελιώδεις δομικές μεταρρυθμίσεις.

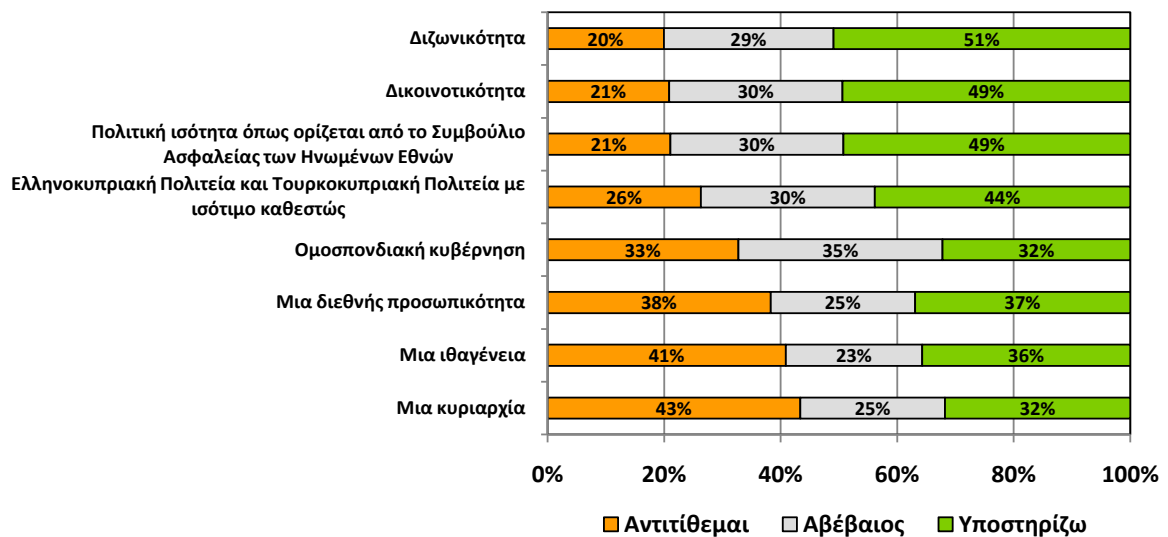
Εντούτοις, βασίζοντας τις ελπίδες σε μια διευθέτηση ίσως να παρέχει ακόμα ένα σύνολο εμποδίων. Ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας ήταν της άποψης ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν θα χρηματοδοτούσαν πρόθυμα μια διευθέτηση όπου το δημόσιο Τουρκοκυπριακό δημόσιο χρέος θα μεταφερόταν στο ομοσπονδιακό σύστημα. Αμφέβαλε ότι οι Ελληνοκύπριοι θα ενδιαφέρονταν να πληρώσουν τις ομοσπονδιακές δημοσιονομικές μεταφορές.

Σχεδιάγραμμα 8Α: Αποδοχή συγκεκριμένων στοιχείων του συμφωνηθέντος πλαισίου (Ελληνοκύπριοι)

Οι Ελληνοκύπριοι βλέπουν ευνοϊκά τις αρχές της μίας κυριαρχίας, μίας ιθαγένειας και μίας διεθνούς προσωπικότητας, είναι αμφίθυμοι όσο αφορά την πολιτική ισότητα, την δικαιοδικότητα και την προοπτική ότι θα υπάρχει ομοσπονδιακή κυβέρνηση, ενώ αμφισβητούν έντονα την αρχή της διζωνικότητας και την προοπτική ότι θα υπάρχει Ελληνοκυπριακή και Τουρκοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία με ισότιμο καθεστώς.

Σχεδιάγραμμα 8B: Αποδοχή συγκεκριμένων στοιχείων του συμφωνηθέντος πλαισίου (Τουρκοκύπριοι)

Όσο για τους Τουρκοκύπριους, υποστηρίζουν τις αρχές της διζωνικότητας, δικαιοδικότητας, και πολιτικής ισότητας, καθώς επίσης και την προοπτική ότι θα υπάρξει Τουρκοκυπριακή και Ελληνοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία με ισότιμο καθεστώς. Την ίδια ώρα, είναι αμφίθυμοι αναφορικά με την προοπτική ύπαρξης ομοσπονδιακής κυβέρνησης και την αρχή της μίας διεθνούς προσωπικότητας, και τέλος είναι κάπως αρνητικοί απέναντι στις αρχές της μίας ιθαγένειας και μίας κυριαρχίας.

Επιπλέον, μερικοί Τουρκοκύπριοι παραδέχονται επίσης ότι το ανθρώπινο δυναμικό ίσως να αποδειχθεί επιβάρυνση. Ένας συμμετέχοντας ισχυρίστηκε ότι όχι μόνο ο δημόσιος τομέας εκτόπισε τον ιδιωτικό τομέα, αλλά οι άνθρωποι που εργοδοτούνται από το κράτος δεν είναι στο σύνολο «ικανοί» να εργαστούν σε ένα μελλοντικό ομοσπονδιακό κράτος. Επιπλέον, ακόμα και οι υψηλά μορφωμένοι γραφειοκράτες που εργοδοτούνται αυτή τη στιγμή από την Τουρκοκυπριακή διοίκηση στερούνται της εργασιακής εμπειρίας σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ. Σύμφωνα με αυτόν, αυτή η κατάσταση ίσως να έχει δύο συνέπειες στον δημόσιο τομέα. Πρώτον, υπάρχει το ρίσκο ότι οι Ελληνοκύπριοι που εργάζονται υπό την επίβλεψη ενός Τουρκοκυπρίου δεν θα σέβονται την διοικητική ιεραρχία. Επιπλέον, πιστεύει ότι οι Τουρκοκύπριοι δεν θα είναι ικανοί να συναγωνιστούν με τους αντίστοιχους τους Ελληνοκυπρίους και επομένως θα κυριαρχηθούν από αυτούς.

Αυτός ο συμμετέχοντας φοβάται ότι οι διαμάχες ως αποτέλεσμα των πιο πάνω ίσως να οδηγήσουν σε προβλήματα και κατανεμητικές αντιδικίες μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Αυτό είναι μια ανησυχία που εκφράζεται από πολλούς συμμετέχοντας.

Η εκτελεστική εξουσία (μια ανάλυση συγκλίσεων)

Σε αυτό το τμήμα, η έκθεση αναλύει βαθμούς σύγκλισης σχετικά με τις προτάσεις που παρουσιάζονται στον παρόν γύρο διαπραγματεύσεων. Ενώ η διακυβέρνηση είναι ένα πολύπλοκο κεφάλαιο, συμπεριλαμβάνοντας συνταγματικές διευθετήσεις, νομοθετική αντιπροσώπευση και διαδικασίες, δικαστική εξουσία, γραφειοκρατία, και άλλα, οι άνθρωποι τείνουν να εστιάζουν πιο αποκλειστικά στο εκτελεστική εξουσία. Αυτό δεν αποτελεί έκπληξη, αφού το Σύνταγμα του 1960 εγκαθίδρυσε ένα προεδρικό σύστημα, κάτι το οποίο έχουν

«Ο στόχος των ελληνοκύπριων είναι να αφομοιώσουν την τουρκοκυπριακή κοινότητα στην υφιστάμενη κυπριακή δημοκρατία ως μια πολιτική μειονότητα όπως τους λατίνους, τους αρμένιους και τους μαρωνίτες και να τους συμπεριφέρονται ανάλογα».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

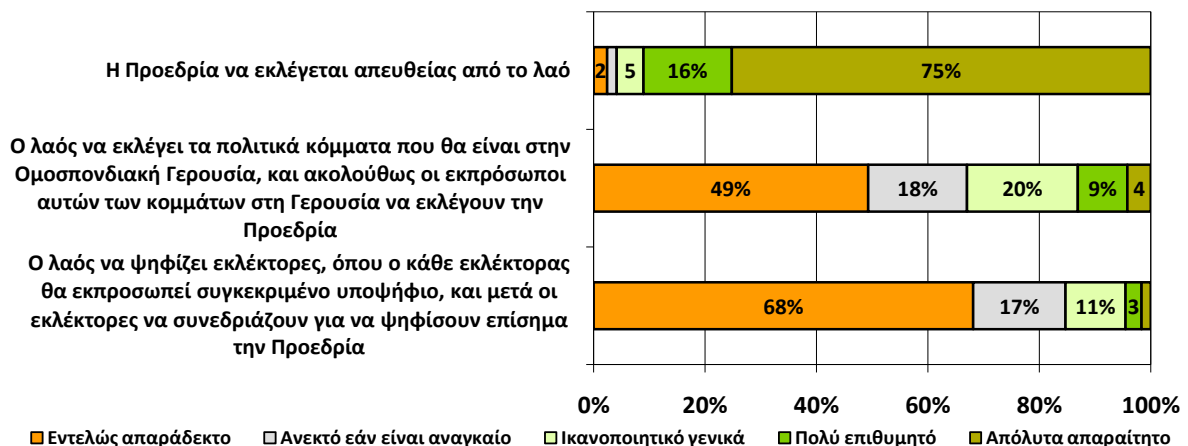
συνηθίσει οι Ελληνοκύπριοι. Επομένως, όταν το Συνολικό Σχέδιο των Ηνωμένων Εθνών του 2004 εισηγήθηκε μια καινοτομία στη μορφή ενός «Προεδρικού Συμβουλίου» διαμορφωμένο στο μοντέλο εκτελεστικής εξουσίας της Σουηδίας, αυτό ήταν άγνωστο.

Όταν ξεκίνησε ο παρόντας γύρος διαπραγματεύσεων το 2008, η Τουρκική πλευρά διατηρούσε ακόμα την άποψη ότι μια έμμεσα εκλεγμένη κυβέρνηση συνασπισμού (δηλ. το Προεδρικό Συμβούλιο) παρέμενε η πιο βιώσιμη επιλογή. Οι πλευρές συγκλίνανε τελικά στη συμφωνία ενός συμβιβαστικού μοντέλου που συνεπάγεται μια απευθείας εκλεγμένη εκτελεστική εξουσία με σημαντική κατανομή εξουσίας. Μέσω της εκ περιτροπής προεδρίας, οι Τουρκοκύπριοι νοεΐται ότι θα διασφαλίσουν πολιτική ισότητα, ενώ η διασταυρούμενη ψηφοφορία υποτίθεται ότι θα διασφάλιζε ότι οι μετριοπαθείς οι οποίοι απευθύνονται και στις δύο κοινότητες είναι πολύ πιθανό να εκλεγούν στο προεδρικό αξίωμα.

Εκ περιτροπής προεδρία και αξιολογήσεις διασταυρούμενης ψηφοφορίας

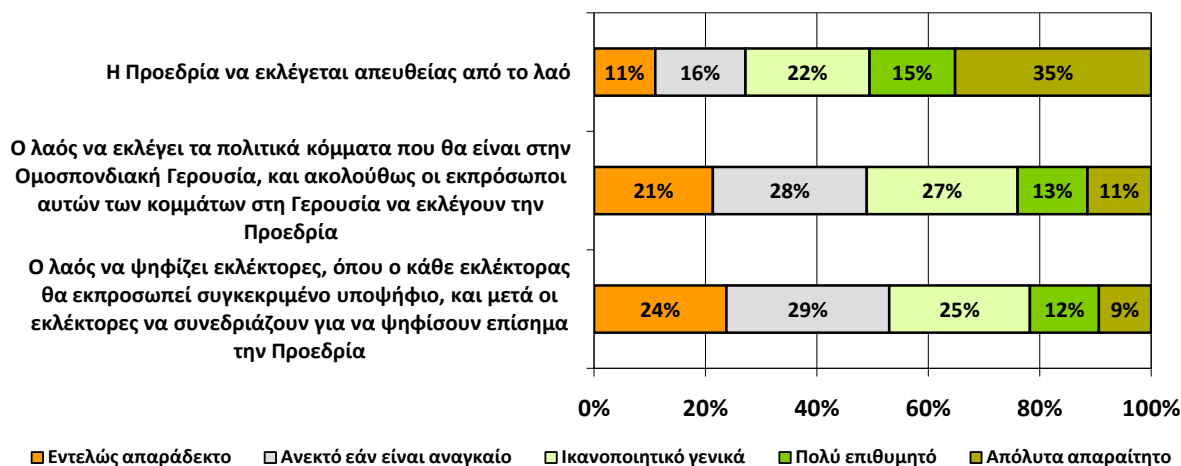
Το ζήτημα της εκ περιτροπής προεδρίας σχετίζεται με τις εκλογικές πολιτικές και την κατανομή εκτελεστικής εξουσίας πιο γενικά. Τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης μας εισηγούνται ότι υπάρχει κάποιος βαθμός σύγκλισης σχετικά με το μοντέλο εκτελεστικής εξουσίας. Ως επί το πλείστον, οι Ελληνοκύπριοι προτιμούν την εκτελεστική εξουσία να εκλέγεται απευθείας από το λαό (υπό τις αρχές της πλειοψηφίας). Οι Τουρκοκύπριοι είναι πιο αμφίθυμοι για το ποιό εκλογικό σύστημα να εφαρμοστεί σε περίπτωση μιας διευθέτησης, αλλά γενικά αποδέχονται ότι η απευθείας εκλογή του εκτελεστικού σώματος είναι προτιμητέα έναντι έμμεσα εκλεγμένων αξιωματούχων. Εντούτοις, στην περίπτωση των Τουρκοκυπρίων, αυτό δεν υπαινίσσεται αποδοχή των αρχών της πλειοψηφίας, αλλά, αντίθετα, ξεχωριστούς εκλογικούς καταλόγους (όπως ήταν η περίπτωση στην αρχική Κυπριακή Δημοκρατία του 1960).

Σχεδιάγραμμα 9Α: Εκλογή της εκτελεστικής εξουσίας της Ομοσπονδιακής κυβέρνησης (Ελληνοκύπριοι)

Οι Ελληνοκύπριοι πιστεύουν έντονα ότι η εκτελεστική εξουσία θα πρέπει να εκλέγεται απευθείας από το λαό, και αντιτίθενται σε εναλλακτικά συστήματα έμμεσης εκλογής της εκτελεστικής εξουσίας, όπως διαμέσου της Ομοσπονδιακής γερουσίας ή κατόπιν εκλογής σώματος εκλεκτόρων.

Σχεδιάγραμμα 9B: Εκλογή της εκτελεστικής εξουσίας της Ομοσπονδιακής κυβέρνησης (Τουρκοκύπριοι)

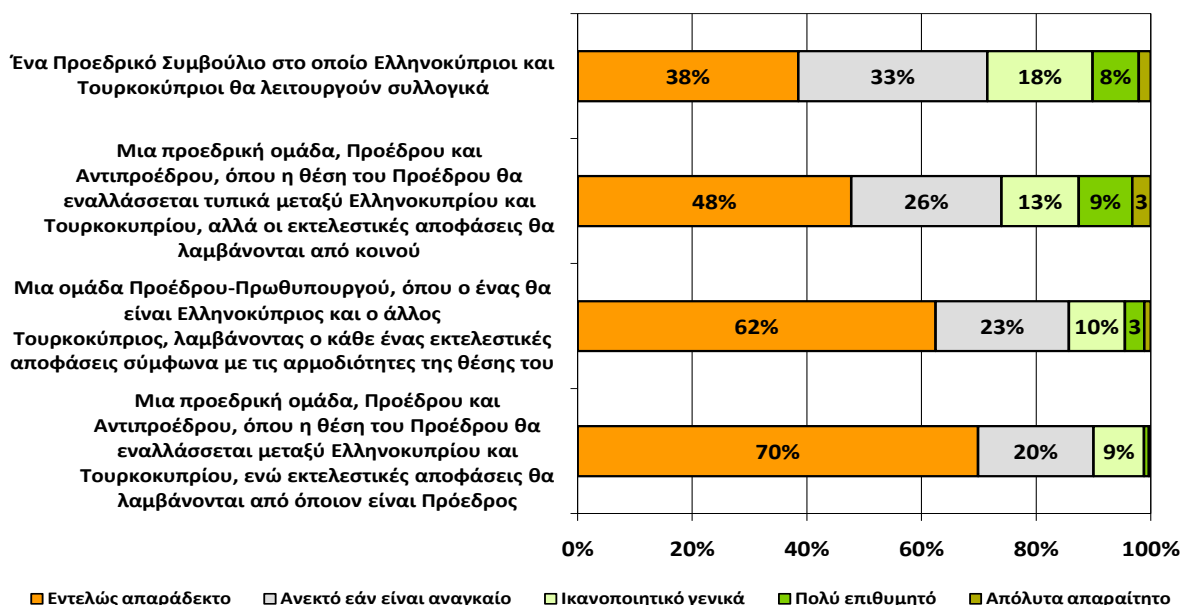

Οι Τουρκοκύπριοι επίσης τείνουν να προτιμούν την άμεση εκλογή της εκτελεστικής εξουσίας, αλλά παραμένουν ανοιχτοί στο ενδεχόμενο ενός συστήματος έμμεσης εκλογής της εκτελεστικής εξουσίας, όπως διαμέσου της Ομοσπονδιακής γερουσίας ή κατόπιν εκλογής σώματος εκλεκτόρων.

Τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης μας υποδεικνύουν ότι οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι είναι έτοιμοι να αποδεχτούν την εκ περιτροπής προεδρία. Αυτό ισχύει σε κάθε σώμα όπου οι εκτελεστικές αποφάσεις λαμβάνονται κοινά από την προεδρική «ομάδα» ή αποκλειστικά από τον νυν πρόεδρο κατά την θητεία του/της.

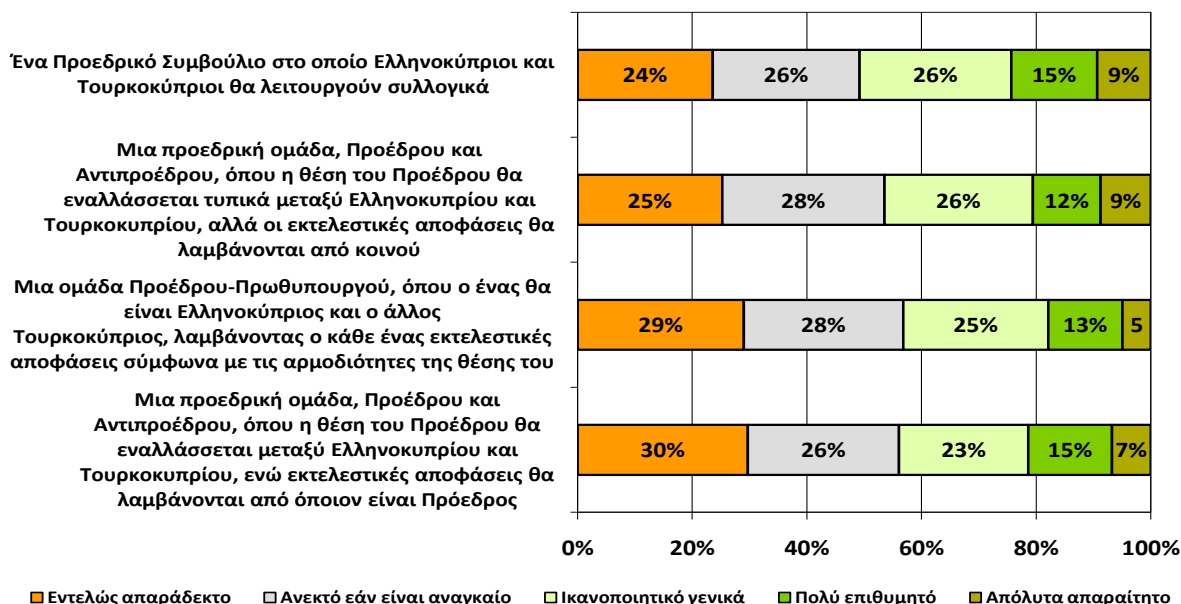
Το θέμα της εκ περιτροπής προεδρίας συζητήθηκε ενδοκοινοτικά και στηρίχθηκε επίσης σε γενικό βαθμό από τους Τουρκοκύπριους συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης που εργαζόνταν για την ανασκόπηση των ευρημάτων της μελέτης κοινής γνώμης. Εντούτοις, δεν υπήρξε καθόλου διάλογος για το πώς πρέπει να λαμβάνονται οι αποφάσεις. Αντιθέτως, η συζήτηση επικεντρώθηκε στην εκλαμβανόμενη Ελληνοκυπριακή αντίσταση στην εκ περιτροπής προεδρία. Επιπλέον, αυτό συσχετίστηκε με την αντίληψη ότι οι Ελληνοκύπριοι αντιτίθενται στην κατανομή εξουσίας στην θεωρία και ότι «δεν θέλουν να ζήσουν μαζί μας».

Σχεδιάγραμμα 10Α: Λήψη αποφάσεων στην εκτελεστική εξουσία (Ελληνοκύπριοι)

Οι Ελληνοκύπριοι προτιμούν μοντέλα εκτελεστικής εξουσίας όπου οι αποφάσεις θα λαμβάνονται από κοινού, όπως ένα προεδρικό συμβούλιο που να λειτουργεί ως ένα συλλογικό σώμα λήψης αποφάσεων ή μια ομάδα Προέδρου / Αντιπροέδρου όπου οι αποφάσεις θα λαμβάνονται από κοινού, και απορρίπτουν μοντέλα που θα δίνουν απόλυτη εξουσία σε ομοσπονδιακό επίπεδο σε ένα οποιοδήποτε πρόσωπο, προφανώς ερμηνεύοντας ως απειλή το ενδεχόμενο ένας Τουρκοκύπριος να έχει απόλυτη εκτελεστική εξουσία σε όλη την Κύπρο έστω και για περιορισμένη χρονική περίοδο.

Σχεδιάγραμμα 10Β: Λήψη αποφάσεων στην εκτελεστική εξουσία (Τουρκοκύπριοι)

Στο βαθμό που γενικότερα αποδέχονται ή απορρίπτουν ως θέμα αρχής την πολιτική συνύπαρξη με τους Ελληνοκυπρίους σε μια Ομοσπονδιακή κυβέρνηση, οι Τουρκοκύπριοι φαίνεται να είναι ευέλικτοι ως προς τις λεπτομέρειες του πως θα λαμβάνονται οι απόψεις. Ως τάση, βλέπουμε το ένα τέταρτο περίπου των Τουρκοκυπρίων να απορρίπτει όλα τα μοντέλα διαμοιρασμού της εξουσίας, προφανώς διότι προτιμούν λύση δύο κρατών, έπειτα το ένα τέταρτο των Τουρκοκυπρίων να ανέχεται μοντέλα διαμοιρασμού της εξουσίας ως αναγκαίο συμβιβασμό, και τέλος περίπου τους μισούς Τουρκοκύπριους οι οποίοι ενεργητικά προσδοκούν όπως διαμορφωθούν συνθήκες διαμοιρασμού της εξουσίας στο πλαίσιο μιας Ομοσπονδιακής λύσης.

Σημειώνουμε, όπως και αλλού σε αυτή την έκθεση, ότι η έλλειψη εμπιστοσύνης προς την άλλη κοινότητα προκύπτει ως ένα σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στις απόψεις των Τουρκοκυπρίων. Ίσως να υπάρχει επίσης και ένα σημείο εσφαλμένης αντίληψης. Οι Ελληνοκυπριακές απόψεις δεν είναι ομοιογενείς. Επίσης, σημειώνουμε μερικές διαφορές μεταξύ των αποτελεσμάτων από τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης και των ενδοκοινοτικών συζητήσεων.

Σε αυτή την περίπτωση θεωρούμε ότι η πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων συμμετεχόντων στις ομάδες εστίασης ήταν προετοιμασμένοι να αποδεχτούν την εκ περιτροπής προεδρία και δεν προέβλεψαν οποιουδήποτε κινδύνους που να προκύπτουν από αυτή την εφαρμογή. Αντιθέτως, ένιωθαν ότι ήταν μια δίκαιη διευθέτηση που θα εξυπηρετούσε στην εξομάλυνση των φόβων των Τουρκοκυπρίων, οι οποίοι είναι η ομάδα της μειονότητας. Δεν τη θεώρησαν ως την βέλτιστη λύση, αλλά ήταν προετοιμασμένοι να την αποδεχτούν αν συνέβαλλε στο σκοπό της εξεύρεσης μιας Συνολικής Διευθέτησης για το Κυπριακό Πρόβλημα.

Εντούτοις, η ομάδα των Τουρκοκυπρίων δεν αποδείχτηκε εντελώς λανθασμένη αφού υπήρξε μια δεύτερη ομάδα Ελληνοκυπρίων συμμετεχόντων οι οποίοι ήταν έντονα αντίθετοι με την εκ περιτροπής προεδρία. Υποστήριζαν ότι μια χώρα δεν μπορεί να διακυβερνηθεί αποτελεσματικά μέσω ενός συστήματος δύο εκ περιτροπής εκτελεστικών εξουσιών. Εξέφρασαν αμφιβολίες ότι θα υπήρχε ικανοποιητική σύγκλιση. Δεν υπάρχει εγγύηση ότι και οι δύο πρόεδροι θα εφαρμόσουν τις ίδιες πολιτικές για τις εσωτερικές, εξωτερικές ή οικονομικές υποθέσεις, υποστήριξαν.

Αυτή η ανησυχία συνδέεται πολύ πιθανόν με την δυσπιστία. Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης που ήταν αντίθετοι με την εκ περιτροπής προεδρία είχαν επίσης την άποψη ότι οι Τουρκοκύπριοι ήταν πολύ πιθανόν να κάνουν διακρίσεις εναντίον τους. Με αυτό τον τρόπο, εξέφραζαν παρόμοιους φόβους με αυτούς που αναπολούν οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες. Επομένως, μερικοί από τους Ελληνοκύπριους συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης που ήταν αντίθετοι με την εκ περιτροπής προεδρία ήταν προετοιμασμένοι να την επιδοκιμάσουν αν οι αποφάσεις λαμβάνονταν κοινά και όχι από ένα εκτελεστικό σώμα ανεξάρτητο από το άλλο. Σημειώνουμε ακόμα μια φορά τη σημαντικότητα της δυσπιστίας και την ανάγκη οικοδόμησης εμπιστοσύνης, όπως εισηγήθηκε στην επακόλουθη ομάδα συζήτησης για την διακυβέρνηση.

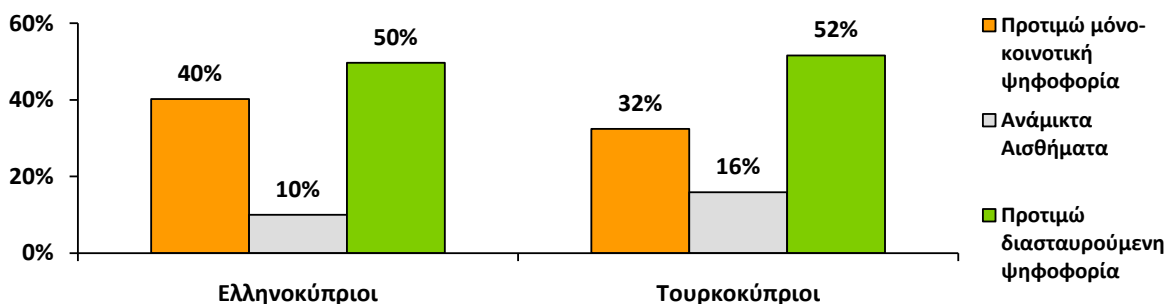
«Αυτό το πάντρεμα θα λάβει χώρα, ναι, μιλάμε για το πως θα είναι η γιορτή αλλά ο γαμπρός δεν θέλει να παντρευτεί. Νομίζω πως αυτό είναι το πρόβλημα μας. αυτό ας το βροντοφωνάξουμε».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Οι ελληνοκύπριοι πρέπει να επιδιώξουν αυτό που είναι εφικτό και να λάβουν υπόψη τις τουρκοκυπριακές ανησυχίες, έχοντας επίγνωση αυτού, η εκ περιτροπής προεδρία είναι μια αποδεκτή λύση για το πρόβλημα της διακυβέρνησης».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Σχεδιάγραμμα 11: Διασταυρούμενη ψηφοφορία και μόνο-κοινοτική ψηφοφορία

Στο ερώτημα κατά πόσο προτιμούν «μόνο-κοινοτική ψηφοφορία όπου η κάθε κοινότητα εκλέγει μόνο τους δικούς της αντιπροσώπους, ή διασταυρούμενη ψηφοφορία όπου η κάθε κοινότητα εκλέγει μεν πρωτίστως τους δικούς της αντιπροσώπους αλλά έχει και κάποιο λέγειν για τα ποιος θα εκλεγεί από την άλλη κοινότητα», η πλειοψηφία τόσο των Ελληνοκυπρίων όσο και των Τουρκοκυπρίων προτιμά την διασταυρούμενη ψηφοφορία αντί της μόνο-κοινοτικής ψηφοφορίας.

Από: Λόρδος Α, Καϊμάκ Ε και Τότσι Ν (2009) «Η Ειρήνη του Λαού στην Κύπρο», Βρυξέλλες: Κέντρο Ευρωπαϊκών Πολιτικών Μελετών

«Όταν έχεις 100 χιλιάδες τουρκοκυπριακές ψήφους και 20 χιλιάδες ελληνοκυπριακές ψήφους, οι ελληνοκυπριακοί ψήφοι ίσως να αλλάξουν το αποτέλεσμα. Επομένως, είναι πολύ, πολύ πιθανό ότι οποιοδήποτε επιλέξουν οι τουρκοκύπριοι ως ηγέτη τους, θα επηρεαστεί από το 20% των ψήφων των ελληνοκύπριων. Το ίδιο ισχύει και στην άλλη πλευρά, θα πραγματοποιηθούν αυτοί οι υπολογισμοί».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Ακόμα μια πρόταση που προέκυψε κατά τον παρόντα γύρο διαπραγματεύσεων είναι ένας μηχανισμός διασταυρούμενης ψηφοφορίας που ενδεχομένως να εξυπηρετούσε τη λειτουργία της συγκρότησης πιο μετριοπαθών κυβερνητικών συνασπισμών.

Στις ενδοκοινοτικές συζητήσεις, η διασταυρούμενη ψηφοφορία ήταν γενικά αποδεχτή στις ομάδες εστίασης που οργανώθηκαν και στις δύο πλευρές της πράσινης γραμμής. Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες ένιωθαν ότι ήταν μια πιο «δίκαιη» και πιο «δημοκρατική» διαδικασία από τους ξεχωριστούς καταλόγους πλην του συστατικού της διασταυρούμενης ψηφοφορίας. Εξέφρασαν την ελπίδα ότι η διασταυρούμενη ψηφοφορία θα έφερνε κοντά τις δύο κοινότητες και θα εξυπηρετούσε ως μέτρο οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Το αντιλήφθηκαν ως δέσμευση από την πλευρά των κοινοτήτων για την κοινή τους επιθυμία να εργαστούν μαζί για το κοινό όφελος. Μέσα από την διασταυρούμενη ψηφοφορία, και οι δύο κοινότητες θα επιδίωκαν να εκλέξουν τους καλύτερους υποψήφιους που να μοιράζονται ένα κοινό όραμα για την Κύπρο και θα απέκλειαν υποψήφιους και από τις δύο πλευρές οι οποίοι χαρακτηρίζονται από «φανατισμό» και ακραίες εθνικιστικές απόψεις.

Υπήρχαν πολύ λίγοι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες που ήταν ενάντια στη διασταυρούμενη ψηφοφορία. Οι αντίπαλοι της διασταυρούμενης ψηφοφορίας ήταν λίγοι αριθμητικά, αλλά είναι σημειωτέο το ότι ήταν επίσης αντίθετοι με την δικαιοδική, διζωνική ομοσπονδία. Στην ουσία, αυτή η μειοψηφία απέρριψε ως θέμα αρχής την πολιτική συνεργασία με τους Τουρκοκύπριους.

Προς έκπληξη μας, οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες δεν απήχησαν τις ανησυχίες που εκφράζονται συχνά από τους πολιτικούς σχετικά με την αντιπροσωπευτικότητα. Ανεξαρτήτως των ομάδων εστίασης, οι πολιτικοί έχουν κάνει επίσημες δηλώσεις καταγράφοντας την ανησυχία ότι τα αποτελέσματα των εκλογών θα μπορούσαν να διαστρεβλωθούν μέσω της διασταυρούμενης ψηφοφορίας, ειδικά εκεί όπου οι νικητές είχαν πολύ μικρή διαφορά. Αυτό θα παρενέβαινε στη δημοκρατική θέληση των ανθρώπων.

Η ομάδα εστίασης των Τουρκοκυπρίων βαθμονόμησε θετικά την διασταυρούμενη ψηφοφορία, αφού στο σύνολο θα εξυπηρετούσε να μείνουν εκτός εξουσίας οι αδιάλλακτοι, υποστήριξαν. Εντούτοις, οι συμμετέχοντες διατείνονταν επίσης ότι υπάρχει η ανάγκη να ελεγχθούν οι αριθμοί και τα ποσοστά για να διασφαλιστούν τα Τουρκοκυπριακά δικαιώματα και η αντιπροσωπευτικότητα. Εδώ ο Τουρκοκυπριακός φόβος του να υπόκεινται σε κυριαρχία διαμόρφωσε τη συζήτηση.

Ο ίδιος φόβος παρατηρήθηκε και στη διακοινοτική ομάδα συζήτησης. Ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας θεώρησε ότι ήταν άδικο να έχουμε τους Ελληνοκυπρίους να αποφασίζουν για τους Τουρκοκύπριους αντιπροσώπους και υποστήριξε ότι οι Τουρκοκύπριοι πρέπει να εναντιωθούν σε μια τέτοια φόρμουλα σε αυτή τη βάση. Εισηγήθηκε ότι οι συμμετέχοντες στην διακοινοτικής ομάδας εστίασης υποστήριξαν την διασταυρούμενη ψηφοφορία απλά και μόνο επειδή δεν εκτιμούν πλήρως τις αρνητικές επιπτώσεις ή συνέπειες.

Αναλογιζόμενοι αυτό το σημείο, άλλοι συμμετέχοντες στην ομάδα συζήτησης μελέτησαν την εναλλακτική επιλογή. Στην περίπτωση που δεν θα υπήρχε το στοιχείο της διασταυρούμενης ψηφοφορίας (αλλά όπου διατηρείτο η εκ περιτροπής προεδρία) μερικοί αμφισβήτησαν την λογική του να επιτραπεί μόνο στη μια κοινότητα να εκλέξει ένα ομοσπονδιακό αρμόδιο του οποίου οι αποφάσεις θα επηρέαζαν αργότερα και τους Τουρκοκυπρίους και τους Ελληνοκυπρίους. Κάποιοι δεν το βρήκαν αυτό νόμιμο, επομένως υποστήριξαν υπέρ της διασταυρούμενης ψηφοφορίας.

Εντούτοις, ακόμα ένας συμμετέχοντας δήλωσε ότι το βρήκε δύσκολο να κατανοήσει πως η διασταυρούμενη ψηφοφορία είχε γίνει ένα τέτοιο αντιμαχόμενο θέμα αφού η πλειοψηφία των Κυπρίων την υποστηρίζουν και συνοψίζει ότι η αιτία της αντίθεσης προφανώς είναι πολιτικά κόμματα τα ενδιαφέροντα των οποίων ίσως να έρχονται σε σύγκρουση με την εφαρμογή της διασταυρούμενης ψηφοφορίας. Οι συζητήσεις συνεχίστηκαν καταλήγοντας ότι χρειάζεται ένα όριο ώστε να βελτιωθούν οι φόβοι ότι το σύστημα της διασταυρούμενης ψηφοφορίας θα διαστρεβλώσει υπερμέτρως τα εκλογικά αποτελέσματα.

Θέματα εφαρμογής και εναλλακτικές επιλογές έναντι μιας συνολικής διευθέτησης

Για πολλές δεκαετίες οι διαπραγματεύσεις έχουν επικεντρωθεί στην ανάγκη να καταλήξουμε σε μια διευθέτηση η οποία θα χειρίζεται αποτελεσματικά όλα τα κεφάλαια. Ενιαίο και αναπόσπαστο μέρος μιας συνολικής διευθέτησης είναι η εφαρμογή της. Υπενθυμίζεται ότι οι συμφωνίες της Ζυρίχης-Λονδίνου ήταν παρόμοια γενικές, όμως οι δεσμεύσεις παραβιάστηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Εάν επιτευχθεί διευθέτηση στην Κύπρο, θα συνεπάγεται μια σειρά δεσμεύσεων, και θα απαιτεί την εφαρμογή μεταβατικών διατάξεων, συμπεριλαμβανομένων των χρονοδιαγραμμάτων απόσυρσης στρατευμάτων και των εδαφικών αναπροσαρμογών, ανάμεσα σε άλλα. Κρίσιμα, οι πλευρές είναι επιφυλακτικές και τείνουν να μην εμπιστεύονται ότι μια υπογεγραμμένη και επικυρωμένη συμφωνία θα εφαρμοστεί καλόπιστα.

Όντως, ανατρέχοντας στο Δημοψήφισμα του Σχεδίου Ανάν το 2004, ο Ελληνοκύπριος ηγέτης, Πρόεδρος Τάσος Παπαδόπουλος, υποστήριξε ότι υπήρχαν πολλά ρίσκα συνδεδεμένα με αυτό το συνολικό σχέδιο:

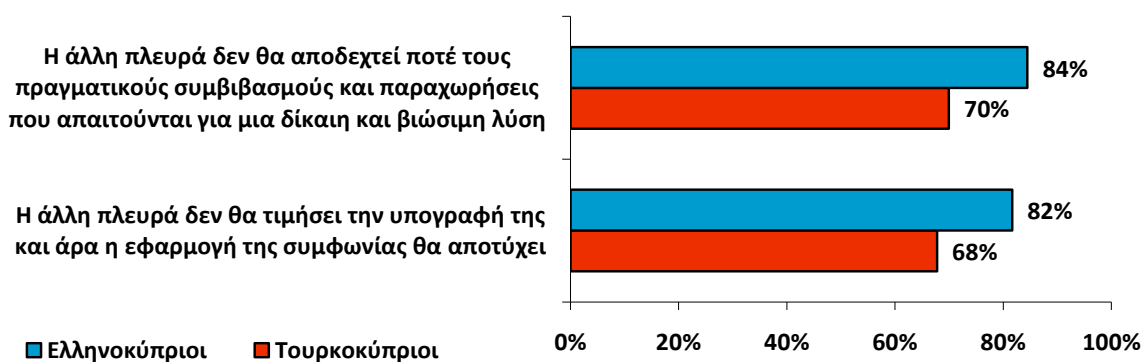
«Πιστεύω πως πρέπει να υπάρχει ένα όριο αν πρόκειται να εφαρμοστεί ένα τέτοιο σύστημα. Οποιοσδήποτε περνά αυτό το όριο πρέπει να πάρει διασταυρωμένες ψήφους, για παράδειγμα, μπορείς να πεις ότι ένας υποψήφιος θα έπρεπε να πάρει τις ψήφους του 40% ώστε να περάσει στο δεύτερο στάδιο. Έχουμε κάνει την αριθμητική για αυτό. Η πιθανότητα η άλλη κοινότητα να αλλάξει τα αποτελέσματα είναι πολύ μικρή σε αυτή την περίπτωση».

**Ελληνοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης**

«Παρέλαβα Κράτος διεθνώς αναγνωρισμένο. Δεν θα παραδώσω «Κοινότητα» χωρίς δικαίωμα λόγου διεθνώς και σε αναζήτηση κηδεμόνα. Και όλα αυτά έναντι κενών, παραπλανητικών, δήθεν, προσδοκιών. Έναντι της ανεδαφικής ψευδαίσθησης ότι η Τουρκία θα τηρήσει τις δεσμεύσεις της». ¹¹

Στο μεταξύ, οι ανησυχίες εφαρμογής δεν περιορίζονται στις εδαφικές αναπροσαρμογές, αλλά σχετίζονται επίσης με τις συνταγματικές πτυχές και τις πρόνοιες για πολιτική ισότητα. Επιπλέον, υπάρχει ανησυχία ότι η ομοσπονδιακή κυβέρνηση ίσως αποτύχει να λειτουργήσει όπως αναμένεται, οδηγώντας σε διοικητικό αδιέξοδο. Όντως, αυτές δεν είναι μόνο ανησυχίες των προνομιούχων. Οι σφυγμομετρήσεις δείχνουν ότι ο φόβος ότι η «άλλη πλευρά» δεν θα εφαρμόσει το πακέτο διευθέτησης εξυπηρετεί στη συγκράτηση της υποστήριξης μιας διευθέτησης.

Σχεδιάγραμμα 12: Παράγοντες αποθάρρυνσης – Εμπιστοσύνη σχετικά με την εφαρμογή

Η αντίληψη ότι η άλλη πλευρά δεν θα αποδεχτεί ή δεν θα τιμήσει τους όρους της διευθέτησης, περιορίζει την ελκυστικότητα μιας διευθέτησης

Η υποενότητα για τις προσωρινές συμφωνίες διερευνά εναλλακτικά μοντέλα αυτής της συνολικής διευθέτησης. Εφόσον η εμπιστοσύνη οικοδομείται μέσω της εμπειρίας, μερικοί υποστηρίζουν αυτή την εναλλακτική προσέγγιση στην Κύπρο. Σε πολιτικό επίπεδο όμως, οι πλευρές έχουν εκφράσει επιφυλάξεις. Για παράδειγμα, η Τουρκική πλευρά ανησυχεί ότι οποιαδήποτε διευθέτηση, συμπεριλαμβανομένης της επιστροφής του Βαρωσιού υπό Ελληνοκυπριακό έλεγχο, ίσως να υπονομεύσει μια μακρόχρονη διευθέτηση που να ικανοποιεί την Τουρκοκυπριακή πολιτική ισότητα. Ως αποτέλεσμα, τα μέτρα οικοδόμησης (ΜΟΕ) κάποτε θεωρούνται ότι επηρεάζουν μεροληπτικά το τελικό αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων. Επομένως, όπου η Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου του 1979 και το Ψήφισμα 550 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (1984) οραματίζονται τον επανεγκατάσταση των αρχικών κατοίκων στην περίκλειστη περιοχή των Βαρωσιών, αυτό δεν έχει ακόμα υλοποιηθεί.

¹¹ 7 Απριλίου 2004 τηλεοπτικό διάγγελμα.

Εφαρμογή

Υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την εφαρμογή αμέσως μετά που το σχέδιο διευθέτησης θα έχει συμφωνηθεί. Επομένως, τα ζητήματα της εφαρμογής αναδείχθηκαν στην ομάδα συζήτησης για τα θέματα διακυβέρνησης και κατανομής εξουσίας. Ένας συμμετέχοντας σχολίασε ότι η δομή της εξουσίας θα γινόταν πιο πολύπλοκη δεδομένης της ανάγκης να ληφθεί υπόψη το εθνικό υπόβαθρο ενός ατόμου.

«Το ερώτημα της γλώσσας είναι ένα μέγιστο θέμα. Φανταστείτε πως θα διεξάγονταν οι συσκέψεις στο κοινοβούλιο, έχοντας ως δεδομένο ότι η αγγλική δεν θα είναι η κοινή μας γλώσσα και ότι δεν μιλάνε όλοι αγγλικά. Πρόκειται να χρειαστούμε τεράστιες ποσότητες υποδομής για να χειριστούμε τις μεταφράσεις κλπ.».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Δύο συμμετέχοντας εισηγήθηκαν ότι η Ελληνική και η Τουρκική γλώσσα πρέπει να είναι υποχρεωτικές στα σχολεία για τις αντίστοιχες κοινότητες. Αυτό θα βοηθούσε στην ανάπτυξη κοινής κατανόησης, υποστήριξαν, και είναι κάτι που θα έπρεπε να γίνει επίσης πολιτική.

Ακόμα ένας συμμετέχοντας επικεντρώθηκε στη διοίκηση και στην εφαρμογή, συζητώντας τη δημόσια υπηρεσία.

Οι μηχανισμοί επίλυσης διαφορών θεωρούνται κρίσιμοι σε οποιοδήποτε πιθανό ειρηνευτικό σχέδιο από αρκετούς συμμετέχοντας. Φοβούνται την πιθανότητα ότι θα έχουμε αδιέξοδα τα οποία συχνά θα απειλούν την ασφάλεια όλων. Φοβούνται επίσης ότι εάν δεν μπορούν να επιλυθούν οι διαμάχες αυτό θα μπορούσε τελικά να οδηγήσει σε βία και σε διχοτόμηση.

«Ανησυχώ για το πως πρόκειται να εφαρμοστεί μια διευθέτηση με τέτοιο τρόπο που να μπορεί να λύσει οποιαδήποτε προβλήματα όταν αυτά προκύψουν, με ένα ήπιο και αποτελεσματικό τρόπο».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Τόσο σε διακοινοτικό όσο και σε ενδοκοινοτικό επίπεδο υπάρχουν διαφορετικές ερμηνείες για εκείνα που συνέβησαν το 1963 όταν κατέρρευσε ο συνεταιρισμός στην Κυπριακή Δημοκρατία. Μερικοί το βλέπουν ως την αποσπίρτηση των Τουρκοκυπρίων, άλλοι ισχυρίζονται ότι οι Τουρκοκύπριοι εξαναγκάστηκαν να φύγουν. Οποιοσδήποτε και αν πιστεύουν ότι είναι ο λόγος της αποτυχίας, οι περισσότεροι Κύπριοι συμφωνούν ότι οι δύο κοινότητες δεν έχουν συνεργαστεί ποτέ σε πολιτικό επίπεδο στο παρελθόν. Θεωρούν ότι δεν υπάρχει προηγούμενο επιτυχούς συνεργασίας και φοβούνται μια επανάληψη του 1963.

Κατά συνέπεια, οι συμμετέχοντας και από τις δύο κοινότητες εξέφρασαν την επιθυμία να ετοιμαστούν λειτουργικοί, βιώσιμοι, και εκτελεστοί μηχανισμοί επίλυσης διαφορών πριν να κληθούν να ψηφίσουν υπέρ ή ενάντια σε ένα μελλοντικό δημοψήφισμα. Αυτό θα τους καθησυχάσει για τη βιωσιμότητα της λύσης, και για την αποτροπή της πιθανότητας μια μελλοντική διαμάχη να μην επιλυθεί και να μετατραπεί σε βία.

«Η δημόσια υπηρεσία είναι ένας τέτοιος εγκαθιδρυμένος οργανισμός ώστε είναι δύσκολο το να σκεφτούμε πως μετά από μια λύση θα έχουμε μια ευκαιρία, ένα αντιπροσωπευτικό σύστημα και πως θα λειτουργήσει. Είναι επίσης δύσκολο να δούμε πως θα υπάρξει πραγματική συνεργασία μεταξύ των μελών των δυο κοινοτήτων. Στην αρχή αυτές οι αλλαγές θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις αντιλήψεις των ανθρώπων για το νέο κράτος».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Οι συζήτηση στη συμμετοχική ομάδα άγγιξε το θέμα των λεγόμενων αποτελεσματικών μηχανισμών επίλυσης αδιεξόδων και ένα μέλος της ομάδας εργασίας για τη διακυβέρνηση εξηγεί ότι τα αδιέξοδα ίσως να λάβουν χώρα σε τρία επίπεδα: εκτελεστικό, νομοθετικό ή δικαστικό. Για οποιοδήποτε από αυτά, επιζητούνται αποτελεσματικές μέθοδοι επίλυσης των αδιεξόδων προτού αυτά να γίνουν διοικητικές μάστιγες. Ακόμα ένα συμμετέχοντας τόνισε ότι, πέρα από το διοικητικό επίπεδο, θα υπάρξει η ανάγκη να επιλυθούν πιθανές κοινωνικές διαμάχες. Εισηγήθηκε, επομένως, αντί να προσφεύγουμε μόνο στους μηχανισμούς για να λύσουμε τα διοικητικά αδιέξοδα, η έννοια πρέπει να διευρυνθεί στη διαχείριση κρίσεων, συμπεριλαμβάνοντας μηχανισμούς για την επίλυση διαφορών μεταξύ πολιτών καθώς και μηχανισμούς για τη διαχείριση της κοινωνικής τριβής που ίσως αλλιώς να οδηγήσει σε βία.

Προσωρινές συμφωνίες και εναλλακτικές επιλογές έναντι μιας συνολικής διευθέτησης (δηλ. τμηματική ή «βήμα με βήμα» ομοσπονδία)

«Μετά από χρόνια διαμάχης η Γερμανία και η Γαλλία ήρθαν κοντά για να αρχίσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όλα άρχισαν με το εμπόριο ως η ευρωπαϊκή κοινότητα άνθρακα και ατσαλίου και συνέχισαν αργά στην παρούσα κατάσταση μέσω διαφορετικών συμφωνιών, φέρνοντας ολοένα και πιο κοντά τις χώρες με την πάροδο των χρόνων»
Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Οι υφιστάμενες συγκλίσεις μεταξύ των δύο διαπραγματευτικών ομάδων στο επίσημο επίπεδο της ειρηνευτικής διαδικασίας ίσως να μην είναι αρκετές για να παράγουν μια συνολική διευθέτηση σε όλα τα σημαντικά θέματα. Συνεπώς, μερικοί συμμετέχοντες στην διακοινοτική ομάδα συζήτησης για τη διακυβέρνηση ήταν της άποψης ότι αυτή η προσέγγιση «όλα ή τίποτα» ήταν αντιπαραγωγική. Ενώ η φιλοσοφία των συνεχών διαλόγων ήταν ότι «τίποτα δεν θα συμφωνηθεί εκτός και αν όλα συμφωνηθούν», μερικοί συμμετέχοντες υποστήριξαν την εφαρμογή διαφόρων προσωρινών συμφωνιών. Κτίζοντας στην Ευρωπαϊκή εμπειρία της τμηματικής ενσωμάτωσης και των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης, ένας συμμετέχοντας επιχειρηματολόγησε για τη χρησιμότητα της βήμα με βήμα ή σταδιακής προσέγγισης έναντι κατακλυσμικών «big bang» προσεγγίσεων. Ότι, επομένως, πρέπει να εργαστούμε προς συμφωνίες πλαισίου και προς την αύξηση της λεπτομέρειας με την πάροδο του χρόνου. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της εφαρμογής μικρών πρακτικών βημάτων συμβάλλοντας σε ευρύτερα πλαίσια.

Μερικά συγκεκριμένα μέτρα που συζητήθηκαν ανάμεσα στους συμμετέχοντες συμπεριελάμβαναν την ταυτόχρονη απόσυρση μερικών στρατευμάτων, το άνοιγμα των Βαρωσίων για εγκατάσταση, καθώς και την ελεύθερη μετακίνηση αγαθών ανάμεσα στις δύο πλευρές. Σύμφωνα με έναν συμμετέχοντα, αυτά τα μέτρα μπορούσαν να εφαρμοστούν χωρίς καθυστέρηση. Τέτοια μέτρα θα βοηθήσουν να έρθουν κοντά οι δύο κοινότητες και να οικοδομηθεί εμπιστοσύνη, και εν καιρώ θα έχουμε άλλες συμφωνίες για να έρθουμε πιο κοντά και να επιτρέψουμε για μεγαλύτερο πεδίο συγκλίσεων. Κατά τη συζήτηση ανασκοπήθηκε η πολυπλοκότητα της εφαρμογής προσωρινών μέτρων. Μερικά από τα συμπεράσματα αυτής της συζήτησης ενσωματώνονται μέσα στα πορίσματα αυτής της έκθεσης.

Διχοτόμηση και σενάρια μη-διευθέτησης

Ενώ η πρωταρχική ανησυχία αυτής της έκθεσης είναι να στρέψουμε τη σκέψη μας σε μια ομοσπονδιακή διευθέτηση που συνδέεται με ελπίδες και φόβους, η αντίστροφη περίπτωση είναι η μη-διευθέτηση. Καθώς η ελπίδα παραμένει χαμηλή για την επίτευξη μιας διευθέτησης, είναι φυσιολογικό να σκεφτόμαστε πως θα αναπτυχθούν τα σενάρια μη-διευθέτησης και να διερευνήσουμε τι πιστεύουν οι άνθρωποι ότι θα συμβεί στο μέλλον καθώς και το πώς θα επηρεαστούν.

Οι συνεντεύξεις με τους συμμετέχοντες καθώς και οι διάλογοι στις ενδοκοινοτικές ομάδες εστίασης εισηγούνται ότι οι Ελληνοκύπριοι έχουν την αυξανόμενη τάση να θεωρούν ότι το στάτους κβο στην Κύπρο δεν είναι πλέον βιώσιμο. Μερικοί Ελληνοκύπριοι εκφράζουν την ανησυχία ότι ο χρόνος εργάζεται ενάντια σε μια ομοσπονδιακή διευθέτηση. Σε περίπτωση μη-διευθέτησης, ένα σενάριο συνεπάγεται προσπάθειες εκ μέρους των Τουρκοκυπρίων για την ανάκτηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων και περιουσιών τους στο νότο χωρίς μια παράλληλη πολιτική διευθέτηση που θα προέβλεπε εδαφικές αναπροσαρμογές και αποκατάσταση των εκτοπισμένων Ελληνοκυπρίων. Επιπλέον, μερικοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες προειδοποίησαν ότι το διεθνώς μη αναγνωρισμένο Τουρκοκυπριακό καθεστώς ίσως να αναβαθμιστεί εάν όχι να αναγνωριστεί από τρίτα κράτη στο βραχυπρόθεσμο με μεσοπρόθεσμο μέλλον. Η κατάληξη του «μόνιμου διαχωρισμού / διχοτόμησης» θα συνοδευόταν επίσης από επίσημη Τουρκική προσάρτηση του βόρειου τμήματος της Κύπρου.

Σε κάποιο βαθμό αυτές είναι αλληλένδετες ανησυχίες που μοιράζονται τα μέλη των κοινοτήτων. Η Τουρκική προσάρτηση, για παράδειγμα, αναφέρεται επίσης ως απειλή στην Τουρκοκυπριακή ακεραιότητα. Παρόμοια, τα υβριδικά μοντέλα που συνεπάγονται διεθνείς επαφές μικρής αναγνώρισης, συμπεριλαμβανόμενης της επονομαζόμενης «Ταϊβανοποίησης», εκμαιεύουν ποικίλες αποκρίσεις από τους Τουρκοκυπρίους. Τέτοια σενάρια θεωρούνται είτε υποβιβασμένα ή απειλητικά υπό κάποια έννοια. Εντούτοις, υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους στο ότι μερικοί θεωρούν τη λύση των δύο κρατών και θέσεις υπέρ μιας ομοσπονδιακής διευθέτησης να είναι διαμετρικά αντίθετες, αντί να θεωρούνται ότι βρίσκονται στην ίδια κλίμακα. Επομένως, για μερικούς Τουρκοκύπριους συμμετέχοντες, τα σενάρια μη-διευθέτησης που εξυπηρετούν ως τη βάση για την αναγνώριση των δύο κρατών στην Κύπρο αποτελούν μια τεράστια ευκαιρία.

Ταυτόχρονα, οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες ανασκόπησαν ανησυχίες σχετικά με τα πολιτικά ενδεχόμενα. Αν οι παρούσες διαπραγματεύσεις αποτύχουν ή οι Τουρκοκύπριοι απορρίψουν μια διευθέτηση σε ένα δημοψήφισμα που θα ακολουθεί τις επιτυχώς ολοκληρωμένες διαπραγματεύσεις, υπάρχει ο φόβος ότι τέτοιες εξελίξεις θα εξυπηρετούσαν στην περαιτέρω απομόνωση των Τουρκοκυπρίων από τη διεθνή κοινότητα.

Παρόλες τις ανησυχίες που σχετίζονται με σενάρια μη-διευθέτησης μερικοί άνθρωποι εμμένουν στην ελπίδα μιας επικείμενης «βέλτιστης» διευθέτησης. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, οι άνθρωποι δεν πρέπει να επιδιώκουν υποβιβασμένες προσφορές παρέχοντας μια φιλοσοφία για την αναβολή εάν όχι την απόρριψη μιας συμφωνημένης λύσης. Γενικά μιλώντας, οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες ανησυχούσαν για τις συνέπειες των σεναρίων μη-

διευθέτησης. Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες χωρίστηκαν μεταξύ αυτών που εξέφραζαν ανησυχίες σχετικά με τη βιωσιμότητα του στάτους κβο έναντι αυτών που έτειναν ή ήταν πρόθυμοι να περιμένουν για μια καλύτερη διευθέτηση στο μέλλον.

Αξίζει να σημειωθεί ότι αρκετοί συμμετέχοντες εξέφρασαν φόβο που σχετίζεται με την αλλαγή. Σε αρκετές περιπτώσεις οι προτιμήσεις για το στάτους κβο ίσως να συνδέονται με μορφές αποφυγής κινδύνου. Για παράδειγμα, παρά τους προφανείς λόγους στήριξης μιας διευθέτησης, δεδομένων των πρόσφατων περιορισμένων οικονομικών, κοινωνικών, και πολιτικών προοπτικών, οι Τουρκοκύπριοι μοιράζονται αυτή την ανησυχία σχετικά με την αλλαγή. Επομένως, οι Τουρκοκύπριοι τείνουν να μειώνουν τα οφέλη μιας διευθέτησης. Επίσης, τείνουν να δίνουν έμφαση στα κόστα που σχετίζονται με την μετακίνηση και επανεγκατάσταση που συνεπάγονται οι οποιοσδήποτε ενδεχόμενες εδαφικές αναπροσαρμογές.

Τελικά υπάρχει ο φόβος ότι η λύση στο Κυπριακό Πρόβλημα δεν εξαρτάται πλήρως από τις πλευρές της Κύπρου, δεδομένου του ρόλου της Τουρκίας και της Διεθνούς Κοινότητας. Για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες είχαν επίγνωση της σύνδεσης που εγκαθιδρύθηκε μεταξύ των προσδοκιών της Τουρκίας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και του Κυπριακού Προβλήματος. Υπήρχαν ανησυχίες ότι αυτό μπορεί να εξυπηρετήσει στην καθυστέρηση μιας διευθέτησης επ' αόριστον, αντί να διευκολύνει μια.

Στάσεις προς το στάτους κβο και το μέλλον

Από την απόρριψη του Σχεδίου των Ηνωμένων Εθνών το 2004, το Κυπριακό πρόβλημα έχει μπει σε μια νέα φάση που απαιτεί ανάλυση της κοινής γνώμης. Αμέσως μετά τα δημοψηφίσματα του 2004 ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών είκασε ότι «[ε]νώ οι [Ελληνοκύπριοι] δηλώνουν έντονα την επιθυμία τους για επανένωση, πολλοί βλέπουν πολύ λίγα οφέλη σε μια ομοσπονδία, και αρκετή αναστάτωση και ρίσκο».¹² Το ερώτημα, επομένως, είναι σε ποιο βαθμό η απόρριψη ενός συγκεκριμένου σχεδίου σε μια συγκεκριμένη στιγμή αντικατοπτρίζει ουσιαστικές προδιαθέσεις σχετικά με το στάτους κβο; Στις σελίδες που ακολουθούν η έκθεση διαχωρίζει ανάμεσα στο φόβο για αλλαγή (επομένως, αδράνεια) έναντι της ελπίδας ότι μπορεί να επιτευχθεί μια «καλύτερη» διευθέτηση μέσω της ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ένα από τα βασικά θέματα μετά το δημοψήφισμα του 2004).

¹² Παράγραφος 85, Έκθεση του Γενικού Γραμματέα για την αποστολή του καλών υπηρεσιών στην Κύπρο. S/2004/437. 28 Μαΐου 2004.

Φόβος για αλλαγή (αδράνεια)

Εδώ η έκθεση αναλύει την έννοια της αποφυγής κινδύνου ως μια βασική επεξηγητική μεταβλητή για την κατανόηση της αδράνειας που αφορά το Κυπριακό πρόβλημα.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι μερικοί από τους συμπολίτες τους ίσως να προτιμούν να μείνουν τα πράγματα ως έχουν, καθώς αυτή είναι και η πιο εύκολη πιθανή οδός. Οι άνθρωποι τείνουν να αποφεύγουν τον κίνδυνο και δεν προτιμούν την αλλαγή στη ζωή τους αν οι περισσότερες από τις ανάγκες τους είναι ικανοποιημένες. «Όταν έχεις προβλήματα στη ζωή σου, όταν ζεις στη φτώχεια ή στερείσαι των δικαιωμάτων σου, τότε είναι πολύ πιο εύκολο να ορμήσεις σε κάτι που πιθανόν να είναι καλύτερο». Πολλοί συμμετέχοντες πιστεύουν ότι οι Ελληνοκύπριοι νιώθουν ότι έχουν πολλά να χάσουν εάν μια διευθέτηση δεν λειτουργήσει.

«Αμέσως μετά τη διευθέτηση θα βιώσουμε μια σωρεία αλλαγών σε όλες τις πτυχές του τρόπου ζωής μας και αυτών που έχουμε συνηθίσει. Όχι απλά ο τρόπος ζωής μας αλλά επίσης και οι ιδέες μας και οι αρχές μας. Είμαστε μια πολύ συντηρητική κοινωνία και πιστεύω πως φοβόμαστε αυτή την αλλαγή».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Παρόλο που οι Τουρκοκύπριοι δεν έχουν τον ίδιο βαθμό βεβαιότητας αυτή τη στιγμή, γενικά η αλλαγή και η αβεβαιότητα που δημιουργείται συγκεκριμένα από τη διευθέτηση ανησυχεί μερικούς. Στην περίπτωση τους, συνήθισαν στον τρόπο λειτουργίας των πραγμάτων στο βόρειο μέρος της Κύπρου και παρόλο που βιώνουν δυσκολίες στην καθημερινή τους ζωή γνωρίζουν πώς να δουλέψουν μέσα από το σύστημα.

«Μια διευθέτηση σημαίνει την αλλαγή των καθημερινών συνηθειών, μπορεί να είναι προς το καλύτερο, αλλά η αλλαγή εξακολουθεί να είναι μια τρομακτική λέξη για αρκετούς ανθρώπους. Σημαίνει την πόρευση σε άγνωστα μονοπάτια».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Η άρση της αναβολής του Κοινοτικού Κεκτημένου στο βόρειο μέρος της Κύπρου θα επιφέρει επίσης αλλαγή. Οι Τουρκοκύπριοι θα πρέπει να τηρήσουν τους πολύ αυστηρούς κανόνες και κανονισμούς. Η προοπτική τέτοιων αλλαγών δημιουργεί κάποια δυσφορία μέσα στην κοινότητα, αφού μερικοί τη βλέπουν περισσότερο ως απειλή παρά ως πρόκληση. Όπως το έθεσε και ένας συμμετέχοντας, «είναι σίγουρα ευκολότερο να κρυβόμαστε πίσω από τη δικαιολογία της ύπαρξης αποκλεισμών και οικονομικών δυσκολιών και να παραπονιόμαστε παρά να ανταγωνιζόμαστε σε μια υψηλά ανταγωνιστική αγορά».

Θα υπάρξει αβεβαιότητα μετά από μια διευθέτηση, λέγει ένας άλλος συμμετέχοντας. «Δεν ξέρουμε τι εργαλεία θα έχουμε στη διάθεση μας. Θα προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε ένα νέο τρόπο ζωής και αυτό θα δημιουργήσει προβλήματα. Η δυσκολία θα είναι ότι δεν θα γνωρίζουμε τι είδους προβλήματα θα προκύψουν, επομένως, είναι όντως πολύ δύσκολο να τα αναμένουμε και να προσπαθούμε να βρούμε τις λύσεις». Ακόμα ένας συμμετέχοντας προσθέτει σε αυτό το σημείο δειγματίζοντας τα είδη των προβλημάτων που ίσως να προκύψουν: θέματα ιδιοκτησίας, επανεγκατάστασης, κατανομή εξουσίας, και πολλά άλλα που σκιαγράφονται σε αυτή την έκθεση.

«Η συνήθεια είναι ένα πολύ σημαντικό πράγμα για τους ανθρώπους. Έχουμε συνηθίσει σε αυτό τον τρόπο ζωής, με ψηλά πρότυπα ζωής. Οι πρόσφυγες κατάφεραν να ξανακτίσουν τις ζωές τους και να δημιουργήσουν οικογένειες εδώ. Αλλά οτιδήποτε είναι καινούριο είναι και τρομακτικό. Ειδικά όταν η ζωή σου είναι ικανοποιητική από κάθε άποψη, ακόμα και ευημερεί, τότε έχεις όντως να χάσεις κάτι από κάτι άλλο καινούριο και άγνωστο».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Καλύτερη λύση στο μέλλον

«Ένα σενάριο μη-διευθέτησης εγγυείται τουλάχιστον ότι δεν χάνουμε την ονειρική προοπτική για επανένωση στο μέλλον»

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Σε αυτό το τμήμα συζητείται και διαβουλεύεται από συμμετέχοντες στο έργο στην διακοινοτική ομάδα συζήτησης η έννοια μιας πιο ευνοϊκής ή ποιοτικά ανώτερης διευθέτησης. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, ένας βασικός παράγοντας που ίσως να δυσχεραίνει τη δημόσια στήριξη μιας συμβιβαστικής διευθέτησης είναι η ελπίδα ότι είναι ρεαλιστικά εφικτό ένα βέλτιστο ή ανώτερο πακέτο διευθέτησης.

Το παράθεμα πιο πάνω είναι από έναν συμμετέχοντα που αναφέρεται στον συνεχή προβληματισμό των Κυπρίων για το Κυπριακό πρόβλημα. Κατά μια έννοια οι άνθρωποι έχουν συνηθίσει στην ιδέα της αναμονής του ιδανικού τέλει σεναρίου όπου όλοι είναι ικανοποιημένοι. Η προοπτική για την άμεση εφαρμογή μιας διευθέτησης βάζει αυτό το όνειρο σε κίνδυνο, ειδικά αν υπάρχουν πολλά προφανή προβλήματα με την συγκεκριμένη διευθέτηση.

Η φιλοσοφία της αναβολής μιας λύσης είναι τέτοια ώστε να μπορεί να γίνει περισσότερη «εργασία» σχετικά με το «καλύτερο» ειρηνευτικό σχέδιο για την Κύπρο παρά να βιαστούμε να συμφωνήσουμε σε ένα σχέδιο που δεν θα εγγυηθεί τη μακροβιότητα και βιωσιμότητα του νέου ομοσπονδιακού κράτους, λέει ένας άλλος συμμετέχοντας.

Ένας τρίτος συμμετέχοντας ανέφερε ότι η μη επίτευξη συμφωνίας για αυτή τη λύση αφήνει ανοικτές τις επιλογές για την επίτευξη μιας καλύτερης λύσης στο μέλλον. Ο συμμετέχοντας ανέφερε μια λύση «τρίτης-επιλογής», δηλ. όχι μια διζωνική/δικοινοτική ομοσπονδία και όχι διχοτόμηση. Μερικοί βλέπουν αυτή την τρίτη επιλογή ως μια που προσδίδει περισσότερο σεβασμό για τα διεθνώς αναγνωρισμένα δικαιώματα των ατόμων και τη σχέση τους με το κράτος. Επιπρόσθετα, πιστεύουν ότι μια λύση που δεν παρέχει σε όλους τους πρόσφυγες το δικαίωμα της ιδιοκτησίας των περιουσιών τους και το δικαίωμα να επιστρέψουν στα σπίτια τους, παραβιάζει επίσης τον διεθνή νόμο περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αναφέρεται στο δικαίωμα της προσωπικής ιδιοκτησίας.

Μη βιώσιμο στάτους κβο (κοινή χρήση της Κυπριακής Δημοκρατίας)

Μερικοί συμμετέχοντες ανέφεραν ότι το στάτους κβο θα αποδειχθεί μη βιώσιμο και εν συνεχεία θα αποσταθεροποιηθεί ή με κάποιο άλλο τρόπο θα περιπλέξει την σχέση μεταξύ των δύο κοινοτήτων στα ερχόμενα χρόνια.

Οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι οι Τουρκοκύπριοι, ως πολίτες της υφιστάμενης Κυπριακής Δημοκρατίας, θα συνεχίσουν να έχουν το δικαίωμα να διεκδικούν την περιουσία τους στο νότιο μέρος της Κύπρου. Αυτό ίσως να οδηγήσει σε ένα αριθμό θεμάτων: πρώτον, η Ελληνοκυπριακή ηγεσία ίσως να πρέπει να χειριστεί όλες τις απαιτήσεις για τα περιουσιακά. Θεωρώντας ότι τα κτίρια κοινής ωφέλειας και οι προσφυγικοί οικισμοί στέγασης έχουν οικοδομηθεί σε Τουρκοκυπριακή γη, αυτή η διαδικασία πρόκειται να αποδειχθεί πολύπλοκη και πολυδάπανη για την κυβέρνηση.

Δεύτερο, θα δημιουργήσει μια κατάσταση όπου οι Τουρκοκύπριοι έχουν περιουσίες και στο βορρά (συμπεριλαμβανομένων των περιουσιών των Ελληνοκυπρίων) και στο νότο, το

οποίο οι Ελληνοκύπριοι βλέπουν ως βασική ανισότητα, επειδή οι Ελληνοκύπριοι πρόσφυγες δεν θα είναι ικανοί να ασκήσουν ένα τέτοιο δικαίωμα για τις περιουσίες τους στο βορρά. Οι συμμετέχοντες δεν ανησυχούν μόνο για το γεγονός ότι κάτι τέτοιο είναι άδικο, αλλά φοβούνται επίσης οποιαδήποτε πιθανή αναταραχή που ίσως να προκύψει λόγω αυτού.

Οι Τουρκοκύπριοι, πιστεύεται, ότι ίσως να έχουν επίσης το δικαίωμα να αντιπροσωπεύσουν τον εαυτό τους στην κυβέρνηση και να συμμετέχουν στις τοπικές εκλογές αν μετεγκατασταθούν στο νότο. Ως πολίτες θα είχαν το δικαίωμα να εργαστούν για τη δημόσια υπηρεσία της Δημοκρατίας της Κύπρου, και να εκμεταλλευτούν τις δημόσιες υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένης της δημόσιας υγείας.

Να σημειωθεί ότι αυτό ίσως να μην είναι ισάξιο με την αποκατάσταση πολιτικών δικαιωμάτων σε επίπεδο κοινότητας. Αυτή τη στιγμή, παραθέτοντας το δόγμα της αναγκαιότητας, διάφορα θεσμικά άρθρα έχουν ανασταλεί ή αναθεωρηθεί για να φιλοξενήσουν τον αποκλεισμό των Τουρκοκυπρίων από την κυβέρνηση από το 1964. Εντούτοις, οι Ελληνοκύπριοι ανησυχούν ότι οι συνέπειες ίσως να είναι παρόμοιες.

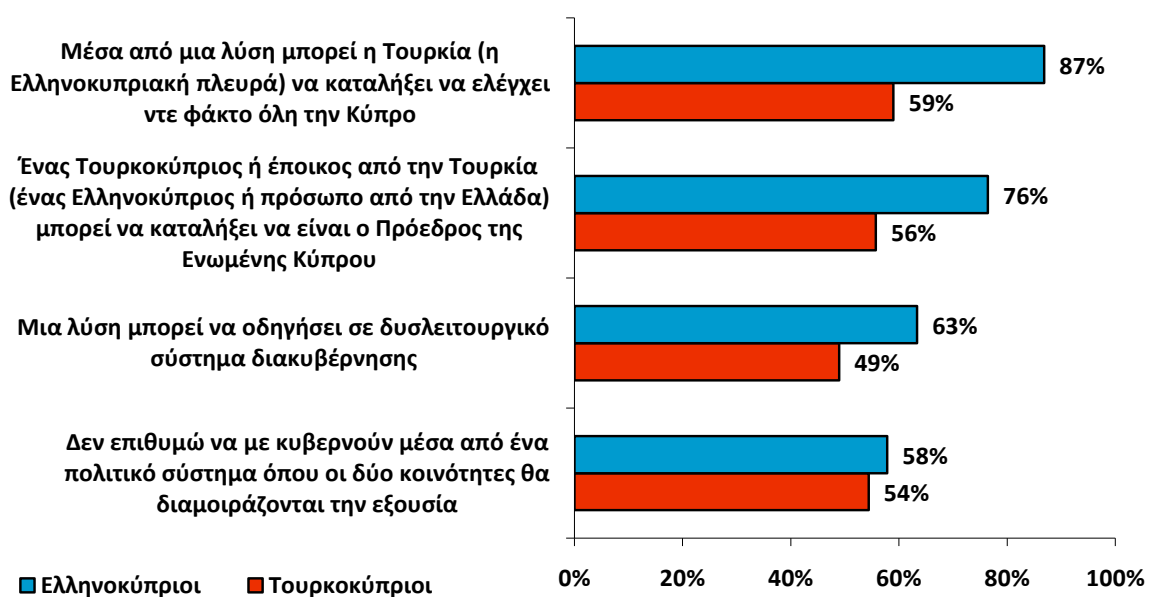
Μια ανησυχία που εκφράστηκε από αρκετούς Ελληνοκυπρίους είναι μια κατάσταση όπου οι Τουρκοκύπριοι αρχίζουν σιγά-σιγά και με την πάροδο των χρόνων να έχουν λόγο μεγαλύτερης βαρύτητας στην Ελληνοκυπριακή κοινωνία και στην πολιτική και θα καταλήξουν να είναι «συνέταιροι στο νότο» και «κυρίαρχοι στο βορρά». Οι συμμετέχοντες είπαν ότι αυτή η κατάσταση είναι άδικη και δεν θα είναι αποδεκτή από την πλειοψηφία του πληθυσμού, και πιθανόν να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα και διαμάχη μακρόχρονα.

Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι αυτό προκύπτει ως ο βασικός φόβος ανάμεσα στους Ελληνοκυπρίους σε σχέση με τα θέματα διακυβέρνησης και ο οποίος περιορίζει τη στήριξη προς ένα ενδεχόμενο σχέδιο συνολικής διευθέτησης.

«Πολλοί συμπολίτες μας πιστεύουν ότι αν δεν βρεθεί μια διευθέτηση τότε θα συνεχίσουμε να ζούμε όπως ζούμε σήμερα. Αλλά δεν υφίσταται αυτή η περίπτωση. Μπορούμε ήδη να δούμε μια συρροή τουρκοκύπριων που διεκδικούν την ιθαγένειά τους, τα δικαιώματά τους και την περιουσία τους στο νότο. Παίρνουν εργασίες και όλα τα άλλα οφέλη του να είναι πολίτες της δημοκρατίας».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Σχεδιάγραμμα 13: Περιοριστικοί αποθάρρυνσης – Διακυβέρνηση και Έλεγχος

Οι Ελληνοκύπριοι έχουν ιδιαίτερη έγνοια για θέματα διακυβέρνησης και ελέγχου, ενώ και οι δύο κοινότητες επιδεικνύουν ανησυχία για το ενδεχόμενο να βρεθούν υπό τον έλεγχο της άλλης πλευράς. Μια ενδεχόμενη δυσλειτουργική κυβέρνηση είναι επίσης ανάμεσα στις ανησυχίες και των δύο κοινοτήτων. Στη βάση ίσως αυτών των φόβων, οι ερωτώμενοι και από τις δύο κοινότητες τείνουν να εκφράζουν αντίθεση στην αρχή του «διαμοιρασμού εξουσίας».

«Αν δεν επιτύχουμε διευθέτηση στο κυπριακό πρόβλημα θα καταλήξουμε σε μια κατάσταση όπου οι τουρκοκύπριοι όχι μόνο θα κυριαρχούν στο βορρά αλλά θα είναι επίσης και συνέταιροι μας στο νότο».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Ένας σχετικός φόβος που απορρέει από μια πιθανή Τουρκοκυπριακή έξοδο στο νότο είναι ότι αν οι Τουρκοκύπριοι μετεγκατασταθούν μαζικά στο νότο, τότε ο βορράς θα «Τουρκοποιηθεί» εξαιρετικά, και στο μέλλον, οι διαπραγματεύσεις δεν θα είναι μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων, αλλά μεταξύ του νότου και των Τούρκων από την Τουρκία στο βορρά.

«Τι θα συμβεί αν οι περισσότεροι τουρκοκύπριοι μετακινηθούν στην πλευρά μας; Θα καταλήξουμε να μιλάμε μόνο στους έποικους για να λύσουμε το κυπριακό πρόβλημα. Πιστεύω πως αυτό θα έκανε ακόμα και τους ελληνοκύπριους να εγκαταλείψουν την Κύπρο μακροπρόθεσμα».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Αυτό που ανησυχεί τους Ελληνοκύπριους είναι μια ελπίδα που εκφράστηκε από μερικούς Τουρκοκύπριους. Μη θέλοντας να ζήσουν στην υφιστάμενη μη βιώσιμη κατάσταση πραγμάτων, η επανάκτηση κοινοτικών δικαιωμάτων υπό το σύνταγμα της Δημοκρατίας της Κύπρου του 1960 θεωρείται να είναι μια βιώσιμη εναλλακτική λύση σε ένα άμεσο και συνολικό σχέδιο διευθέτησης.

«Σε περίπτωση που οι υφιστάμενες διαπραγματεύσεις δεν οδηγήσουν στη διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος, προτείνουμε την επανάκτηση των συνταγματικών δικαιωμάτων που δόθηκαν από την δημοκρατία της Κύπρου το 1960».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Οι Τουρκοκύπριοι εγκατέλειψαν την κυβέρνηση το 1963 ή είχαν τύχει έξωσης από εκείνη την κυβέρνηση, αναλόγως οπτικής σκοπιάς. Εντούτοις, η Δημοκρατία της Κύπρου όπως αυτή ιδρύθηκε το 1960 είναι ακόμα διεθνώς αναγνωρισμένη, επομένως νόμιμη, και τέτοια είναι και τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων υπό το σύνταγμα της, διατύπωσε κάποιος συμμετέχοντας.

Η φιλοσοφία πίσω από αυτή την προσέγγιση είναι ότι οι διεθνείς συμφωνίες ισχύουν μέχρι να συνοψιστεί μια νέα συμφωνία. Η Κύπρος είναι μοναδική για το λόγο ότι ήταν ένα κράτος που εγκαθιδρύθηκε μέσω διεθνών συμφωνιών που εναρμόνισαν μια συγκεκριμένη υπόσταση στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Στην απουσία μιας συμφωνίας, οι Τουρκοκύπριοι θα έπρεπε να πάνε πίσω στο κράτος «συνεταιρισμού» που εγκαθιδρύθηκε το 1960 και να επανακτήσουν τα δικαιώματά τους. Οι Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου του 1977 και 1979 μεταξύ των Ελληνοκυπριακών και Τουρκοκυπριακών πλευρών πρόσθεσαν τις έννοιες της δικαιοσύνης και διζωνικότητας, αλλά όλα μπορούν να συμφιλιωθούν με τις αρχικές συμφωνίες. «Έχουμε ήδη την υπηκοότητα της Δημοκρατίας της Κύπρου και ωφελούμαστε από τη δημόσια εκπαίδευση και το σύστημα υγείας της κυβέρνησης ατομικά. Η επανάκτηση αυτών των δικαιωμάτων σε επίπεδο κοινότητας ίσως να οδηγήσει στο να πειστούν οι Ελληνοκύπριοι να διευθετήσουν το Κυπριακό Πρόβλημα», διατύπωσε κάποιος συμμετέχοντας. Ουσιαστικά, μερικοί Τουρκοκύπριοι εκφράζουν ελπίδα ότι μέσω της απαίτησης της εξάσκησης των κοινοτικών δικαιωμάτων στο νότο, οι Τουρκοκύπριοι μπορούν να παρακινήσουν αλλαγές που θα μπορούσαν τελικά να οδηγήσουν σε μια διευθέτηση.

Σενάρια μη-επανάωσης - δύο κράτη και άλλες εναλλακτικές επιλογές έναντι της Ομοσπονδίας στην Κύπρο

Οι διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο έχουν θέσει την επανάωση ως τη βάση για διευθέτηση. Όμως, στα πρόσφατα χρόνια, έχει αυξηθεί η πιθανολογία ότι η επίσημη διχοτόμηση ίσως να είναι επικείμενη αν αποτύχει ο υφιστάμενος γύρος διαπραγματεύσεων για επανάωση.

Συνεπώς, οι πιο κάτω υποενοήτες διερευνούν σενάρια φιλικής και εχθρικής διχοτόμησης. Στην πρώτη περίπτωση, οι πλευρές συμφωνούν σε όρους διχοτόμησης (όπως στην Τσεχοσλοβακία), ενώ στην δεύτερη περίπτωση δεν υπάρχει συναίνεση. Όπως στο Κόσσοβο, η αποσκιρτημένη οντότητα θα απολάμβανε διεθνούς επιχορήγησης από μερικά σημαντικά κράτη αλλά ο δρόμος προς την υπόσταση του κράτους θα ήταν επίπονος και αμφισβητήσιμος.

Φιλική διχοτόμηση - το Τσεχοσλοβακικό μοντέλο του «Βελούδινου Διαζυγίου»

Τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης επιδεικνύουν σταθερά ότι μια διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία παραμένει το μόνο δημοφιλές μοντέλο συμβιβαστικής διευθέτησης. Εντούτοις, δεδομένων των σχετικά χαμηλών επιπέδων αισιοδοξίας για μια επικείμενη ομοσπονδιακή διαπραγματευόμενη διευθέτηση, αρκετοί συμμετέχοντες δηλώνουν τώρα ανοικτά ελπίδες και φόβους που σχετίζονται με σενάρια μη διευθέτησης, συμπεριλαμβανομένης της προοπτικής δύο κρατών στην Κύπρο. Οι μελέτες κοινής γνώμης μας αποκαλύπτουν ότι η λύση των δύο κρατών παραμένει το πιο διχαστικό αποτέλεσμα. Οι Ελληνοκύπριοι απορρίπτουν σχεδόν ομόφωνα δύο διεθνώς αναγνωρισμένα κράτη, ενώ αυτή η επιλογή είναι η πιο δημοφιλής εναλλακτική για τους Τουρκοκύπριους.

Ενώ η πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων θεωρεί μια ομοσπονδία να είναι το μόνο μοντέλο διαπραγματευόμενης διευθέτησης για την επίλυση του Κυπριακού Προβλήματος, μερικοί Τουρκοκύπριοι δεν πιστεύουν ότι υπάρχει ικανοποιητική ομοιότητα ή κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ των δύο κοινοτήτων που να τους επιτρέψουν να ζουν μαζί.

Αυτοί οι συμμετέχοντες αναφέρονται σε ατυχή γεγονότα του παρελθόντος και πιστεύουν ότι και οι δύο κοινότητες είναι καλύτερα να ζουν στην δική τους επικράτεια υπό την δική τους διοίκηση, αποτελεσματικά διαχωρισμένοι.

«Αν ρωτήσουμε τις δύο κοινότητες σε ένα πιθανό δημοψήφισμα στο άμεσο μέλλον αν προτιμούν να ζουν μαζί ή ξεχωριστά, είμαι σίγουρος ότι και οι Τουρκοκύπριοι και οι Ελληνοκύπριοι θα επιλέξουν τον διαχωρισμό», υποστήριξε ένας από τους συμμετέχοντες μας. Ο συμμετέχοντας αναγνωρίζει ότι ένα τέτοιο σενάριο θα απαιτούσε περαιτέρω συμφωνίες για τα περιουσιακά και τους εδαφικούς περιορισμούς. Ένα «βελούδινο διαζύγιο» θα ακολουθούσε αυτή τη διευθέτηση με κάθε πλευρά να έχει το δικαίωμα αυτοδιάθεσης.

Αυτή η ιδέα λαμβάνει την εμπειρία της πρώην Τσεχοσλοβακίας ως παράδειγμα, όπου τα δύο κυρίαρχα κράτη είναι και τα δύο μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (παρόλο που στην Κύπρο η

«Μπορούμε να ζούμε ως δυο γειτονικές χώρες και να έχουμε καλές σχέσεις. Οι τσέχοι και οι σλοβάκοι είναι τώρα δυο γείτονες χωρίς οποιαδήποτε σύνορα ή τελωνεία στα πλαίσια της ΕΕ. Είχαν παρόμοια θέματα με εμάς στο παρελθόν και επέλεξαν αυτό το δρόμο ώστε να προχωρήσουν μπροστά».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Έχει γίνει κλισέ να λέμε ότι είναι η τελευταία μας ευκαιρία για λύση... κάποιος θα μπορούσε να πει ότι η επόμενη ευκαιρία για λύση θα μπορούσε να είναι η διχοτόμηση με τη δική μας θέληση και συγκατάθεση. Για να είμαι ειλικρινής, αυτό είναι κάτι το οποίο δεν με απασχολεί πλέον και πάρα πολύ, το έχω αποδεχτεί ήδη ως πραγματική πιθανότητα».

**Ελληνοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης**

προσχώρηση προηγείται οποιουδήποτε ενδεχόμενου μελλοντικού διαχωρισμού). Ελπίζεται ότι η διεθνώς μη αναγνωρισμένη «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» θα αναγνωρισθεί ως μια ξεχωριστή οντότητα και θα είναι ικανή να στηρίξει τον εαυτό της και οικονομικά και πολιτικά μετά την άρση του διεθνούς της αποκλεισμού. Αν οι δύο κοινότητες αποδεχτούν αυτό τον διαχωρισμό ως τον τρόπο να προχωρήσουμε τότε θα κοιτάζαμε πώς να επιτύχουμε τη δημιουργία μιας νέας τάξης πραγμάτων, σχολιάζει ένας υποστηρικτής αυτού του μοντέλου. «Δεν είχαμε οποιαδήποτε βία τα προηγούμενα 35 χρόνια. Το μόνο μας θέμα είναι η διαμάχη για την κυριαρχία του νησιού. Μόλις αποδεχτούμε το απλό γεγονός ότι είμαστε συνιδιοκτήτες θα κοιτάξουμε τρόπους συνεργασίας ως δύο ξεχωριστά κράτη μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση», αποφάνθηκε.

Χωρίς να αποτελεί έκπληξη, οι Ελληνοκύπριοι απέρριψαν συντριπτικά τα δύο κράτη καθώς συνεπάγονται συναίνεση σε διχοτόμηση και αποσπίρτηση, τις αρχές καθαυτές στις οποίες αντιτίθενται οι Ελληνοκύπριοι από το 1974. Από την άλλη, καθώς οι ελπίδες για επανένωση εξαναμίζονται, μερικοί Ελληνοκύπριοι είναι λιγότερο διστακτικοί να συζητήσουν την προοπτική της διχοτόμησης. Ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας θεώρησε ότι υπάρχει όντως μια μετακίνηση προς την αποδοχή της διχοτόμησης στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα.

Αυτή η προφανής μεταβολή στη σκέψη εξηγείται από έναν άλλο συμμετέχοντα για να συσχετιστεί με το γεγονός ότι οι Ελληνοκύπριοι έχουν καθοδηγηθεί τα τελευταία 35 χρόνια να πιστεύουν σε μια μη βιώσιμη λύση, και είναι έτσι από τις Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου του 1977-1979. Εντούτοις, το μοντέλο δύο κρατών συναντά σθεναρή αντίσταση στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα με το 80% των ανταποκρινομένων στα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης μας να το βρίσκουν τελείως απαράδεκτο.

Η γενική έκβαση πρέπει να είναι ότι υπάρχει λίγη προς καμία σύγκλιση σε αυτό το μοντέλο, επομένως είναι τώρα ένα πολιτικά μη βιώσιμο μοντέλο διευθέτησης. Εντούτοις, δημοσκοπήσεις του 2010 εισηγήθηκαν ότι οι Ελληνοκύπριοι ίσως να προτιμούν ένα βελούδινο διαζύγιο από τη συνέχιση του στάτους KBO. Επομένως, η εκκρεμότητα ακόμα ενός αποτυχημένου γύρου διαπραγματεύσεων ίσως οδηγήσει στην επανεμφάνιση αυτής της ιδέας.

«Δυστυχώς, τα πράγματα δεν είναι θετικά. Μετακινούμαστε σταδιακά προς μια κατάσταση στην Κύπρο κατευθυνόμενη στη διχοτόμηση. Προφανώς αυτή είναι και η επιδίωξη της τούρκικης πλευράς, δεν έχω οποιαδήποτε αμφιβολία για αυτό».

Αχιλλέας Αιμιλιανίδης, Δικηγόρος / Ακαδημαϊκός

Εχθρική διχοτόμηση - Διεθνής αναγνώριση της «ΤΔΒΚ» και το μοντέλο του Κόσσοβου

Μερικοί Ελληνοκύπριοι πιστεύουν ότι μια μη-διευθέτηση θα οδηγήσει στην αναγνώριση της «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου» («ΤΔΒΚ») και ως αποτέλεσμα θα καταλήξουμε με δύο διαφορετικά κράτη στην Κύπρο. Τους πρόσφατους μήνες το θέμα του Κοσόβου έχει ξαναβγεί στην επιφάνεια με την συμβουλευτική γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου (ΔΔ) για τη μονομερή προκήρυξη ανεξαρτησίας του Κοσόβου. Παρόλο που οι περιπτώσεις είναι διαφορετικές, και η αναγνώριση της «ΤΔΒΚ» απαγορεύεται από τα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, υπάρχουν ανησυχίες ότι περιπτώσεις όπως το Κόσσοβο εξυπηρετούν ως κάποιου είδους προηγούμενου για άλλες παρατεταμένες περιόδους εθνικής διαίρεσης.

Ένας συμμετέχοντας ανέφερε ότι υπάρχει φόβος αναγνώρισης μιας «νομικής οντότητας» στο Βορρά – κάτι λιγότερο από διεθνή αναγνώριση. Αυτή η εξέλιξη θα έθετε «προφανώς» ένα τέλος στην πιθανότητα μιας λύσης συνύπαρξης μεταξύ των δύο κοινοτήτων στο μέλλον και ένα τέλος στη δοκιμασία των προσφύγων να επιστρέψουν στα σπίτια τους.

Ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας συμφωνεί ότι αυτό δύναται και θα έπρεπε να είναι όντως ο δρόμος προς τα έξω για τους Τουρκοκυπρίους, καθώς θεωρεί ότι η υφιστάμενη κατάσταση είναι άδικη για τους Τουρκοκυπρίους αφού πιστεύει ότι «δεν μπορούμε να συνεχίσουμε τις προσπάθειες για πάντα, αν δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε σε ένα σχέδιο, ας ακολουθήσει ο καθένας το δρόμο του», συνοψίζει, ειδικά στην περίπτωση που οι Ελληνοκύπριοι απορρίψουν ακόμα ένα σχέδιο διευθέτησης.

Οι υποστηρικτές αυτής της ιδέας υποθέτουν ότι η αναβάθμιση της «ΤΔΒΚ», είτε ως διεθνώς αναγνωρισμένο κράτος, είτε αναγνωρισμένο ως νομική οντότητα, ίσως να επιτρέψει στους Τουρκοκυπρίους να στηρίξουν τους εαυτούς τους οικονομικά αφού δεν θα υπάρχει κανένας επιβαλλόμενος αποκλεισμός σε αυτό το σενάριο.

Μόνιμος διαχωρισμός και προσάρτηση του βορρά

Όπου η μη-διευθέτηση ίσως να συνεπάγεται μια διεθνή προσπάθεια για να φιλοξενήσει την Τουρκική πλευρά, όπως στο Κόσσοβο, υπάρχει επίσης η πιθανότητα ότι τέτοια διεθνή συναίνεση δεν θα προκύψει, τουλάχιστον επειδή παραμένουν τα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών που απαγορεύουν την αναγνώριση της «ΤΔΒΚ». ¹³

Η μη-διευθέτηση ίσως να οδηγήσει στην προσάρτηση από την Τουρκία (εκ των πραγμάτων ή άλλως) του βορειότερου μέρους της Κύπρου, σχολιάζει ένας μεγάλος αριθμός Ελληνοκυπρίων συμμετεχόντων.

«Ίσως να υπάρχει απορρόφηση του βορειότερου μέρους της Κύπρου από την Τουρκία και κανένας δεν πρόκειται να σταματήσει να αναγνωρίζει την Τουρκία μόνο επειδή προσάρτησε το βορρά. Ίσως να είμαστε ικανοί να σταματήσουμε την αναγνώριση της τουρκοκυπριακής διοίκησης ως ένα κυρίαρχο κράτος, αλλά τι μπορούμε να κάνουμε αν η Τουρκία προσαρτηθεί το βορρά; Μπορούμε να ζητήσουμε από κανένα να αφαιρέσει την Τουρκία από τα Ηνωμένα Έθνη και από το συμβούλιο ασφαλείας; Ή πρόκειται να διεξάγουμε πόλεμο με αυτούς; Οι ίδιοι οι τουρκοκύπριοι δεν θα είναι σε θέση να αρνηθούν να γίνουν μέρος της Τουρκίας»

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Αυτός ο φόβος εκφράζεται επίσης και από μερικούς Τουρκοκύπριους αφού φοβούνται ότι με αυτό το σενάριο θα αφομοιωθούν από την Τουρκία.

«Θεωρώντας ότι η Τουρκία είναι μια αναπτυσσόμενη υπερδύναμη η αναγνώριση είναι μια πραγματική προοπτική. Αν σε κάποια στιγμή βρει τον εαυτό της σε διαπραγματευτική ισχύ με τη διεθνή κοινότητα, δεν θα είναι τίποτα για την Τουρκία να απαιτήσει την αναγνώριση της «ΤΔΒΚ»».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

¹³ ΣΑΗΕ 541, 1983
(<http://www.un.org/Docs/scres/1983/scres83.htm>).

«Φεύγοντας από το ευρωπαϊκό όνειρο θα είναι μια πραγματική τραγωδία για εμάς».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης μας επιβεβαιώνουν ότι η προσάρτηση είναι η χειρότερη έκβαση και για τις δύο κοινότητες. Αντίθεση σε μόνιμο διαχωρισμό και/ή προσάρτηση απορρέει από έναν αριθμό πηγών. Μερικοί προσεγγίζουν το θέμα ιδεολογικά λέγοντας ότι οι Κύπριοι είναι παρόμοιοι μεταξύ τους και πρέπει οπωσδήποτε να ζουν μαζί, θεωρώντας ότι υπάρχει αμοιβαίο ενδιαφέρον για ένα επανενωμένο νησί για όλους τους Κυπρίους. Άλλοι προσεγγίζουν το θέμα από μια πιο πρακτική θέση, θεωρώντας ότι η Κύπρος είναι απλά «πολύ μικρή» για να φιλοξενεί δύο ξεχωριστά κρατίδια. Κάποιοι άλλοι φοβούνται την Τουρκική κυριαρχία σε περίπτωση διαχωρισμού. Ένας διαχωρισμός θα αφήσει τους Τουρκοκύπριους λιγότερο ικανοποιημένους με τις ζωές τους, καταλήγουν. Οι Τουρκοκύπριοι ίσως να έχουν διαφορετικούς λόγους να εύχονται επανένωση αλλά αρκετοί συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι η διχοτόμηση (δηλ. «χωρίζοντας τη χώρα στα δύο όπως ένα καρπούζι», όπως το έθεσε ένας συμμετέχοντας) «δεν βγάζει νόημα».

Πλήρης αποκλεισμός των τουρκοκυπρίων

«Στην περίπτωση που εμείς απορρίψουμε ένα σχέδιο διευθέτησης σε ένα δημοψήφισμα ενώ οι ελληνοκύπριοι το αποδεχτούν, θα είναι καταστροφή για τους τουρκοκύπριους. Θα αποξενωθούμε ακολούθως από τον υπόλοιπο κόσμο και θα βιώσουμε πραγματικό αποκλεισμό».

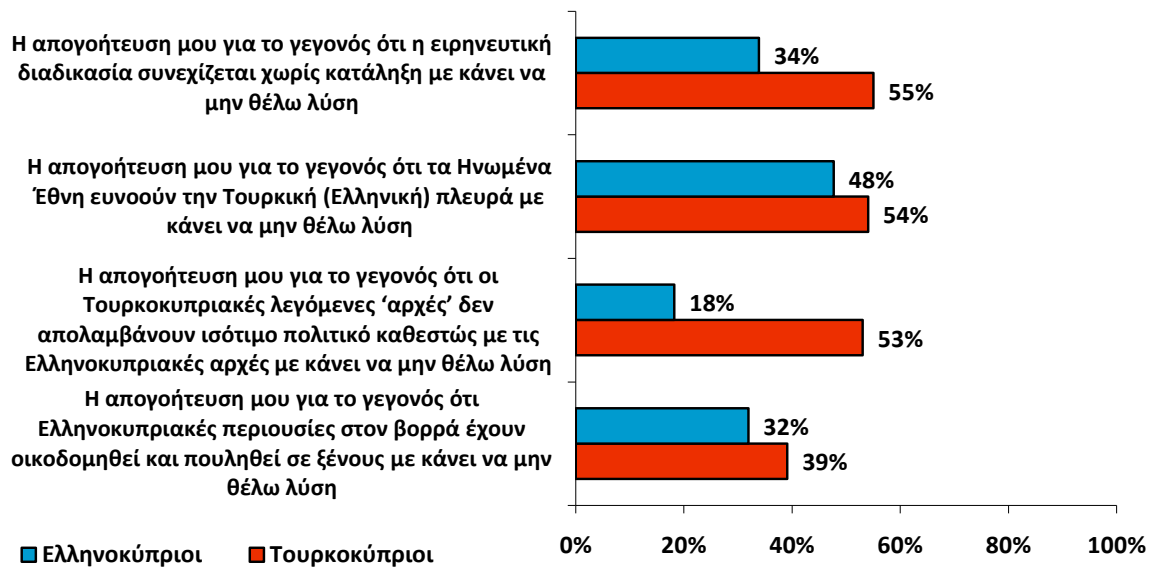
Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Ακόμα ένα πιθανό και σχετικό σενάριο το οποίο είναι το δυσμενέστερο για έναν εκ των συμμετεχόντων μας είναι αυτό όπου οι Ελληνοκύπριοι εγκρίνουν ένα σχέδιο διευθέτησης σε ένα δημοψήφισμα ενώ οι Τουρκοκύπριοι το απορρίπτουν. Μετά την αποτυχία του προσχέδιου των Ηνωμένων Εθνών, η Τουρκοκυπριακή κοινότητα ένιωσε ότι ήταν αυτοί που τιμωρούνταν, παρόλο που ήταν οι Ελληνοκύπριοι που απέρριψαν την επανένωση. Συνεπώς, η εμπιστοσύνη τους στη διεθνή κοινότητα έπεσε δραματικά. Το να πειστούν να εγκρίνουν ακόμα ένα σχέδιο των Ηνωμένων Εθνών ίσως να είναι δύσκολο. Ένας συμμετέχοντας διαφωνεί ότι οι συνέπειες της αποτυχίας έγκρισης ενός επακόλουθου σχεδίου θα είναι σημαντικές και οι Τουρκοκύπριοι θα απομονωθούν περαιτέρω από τη διεθνή κοινότητα.

Αν το υφιστάμενο «σοβινιστικό κύμα συνεχίσει συνδυασμένο με τις απογοητεύσεις που βιώνονται από τους Τουρκοκυπρίους, ίσως να απορρίψουμε το επόμενο σχέδιο διευθέτησης. Οι Ελληνοκύπριοι μας θεωρούν τους κυρίαρχους στο βόρειο μέρος της Κύπρου και τον συνέταιρο στο νότο και έχουν δίκαιο. Αλλά θα μας αφήσουν να συνεχίσουμε να είμαστε έτσι σε περίπτωση που απορρίψουμε ένα δημοψήφισμα;», αναρωτήθηκε ένας συμμετέχοντας.

Αυτή η απογοήτευση είναι πιο έντονη στους Τουρκοκύπριους παρά στους Ελληνοκύπριους, όπως διαφαίνεται από τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης. Ειρωνικά, αυτή η απογοήτευση ίσως να εξασθενεί την επιθυμία για διευθέτηση παρόλο που η απομόνωση της Τουρκικής πλευράς σχετίζεται ευθέως με τη μη-διευθέτηση.

Σχεδιάγραμμα 14: Παράγοντες αποθάρρυνσης - Απογοήτευση

Η απογοήτευση και προηγούμενες εμπειρίες τείνουν να αποθαρρύνουν πολλούς Τουρκοκύπριους, αλλά λιγότερους Ελληνοκύπριους, από το να συνεχίζουν να επιθυμούν μια συνολική διευθέτηση.

Μερικοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες εκφράζουν ανησυχία ότι στην απουσία μιας διευθέτησης οι διεθνείς δικαστικές υποθέσεις θα αυξάνονταν σε αριθμό και θα κατάληγαν υπέρ των Ελληνοκύπριων ιδιοκτητών περιουσίας, με τελικό αποτέλεσμα να την πλήρη χρεοκοπία του κατασκευαστικού τομέα. «Τα πανεπιστήμια βιώνουν επίσης προβλήματα επειδή δεν εμπλέκονται στη διαδικασία της Μπολόνια (για να ενταχθούν στην δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης), και επίσης δεν έχουμε απευθείας πτήσεις. Πως θα στηρίξουμε τους εαυτούς μας;», ρωτά.

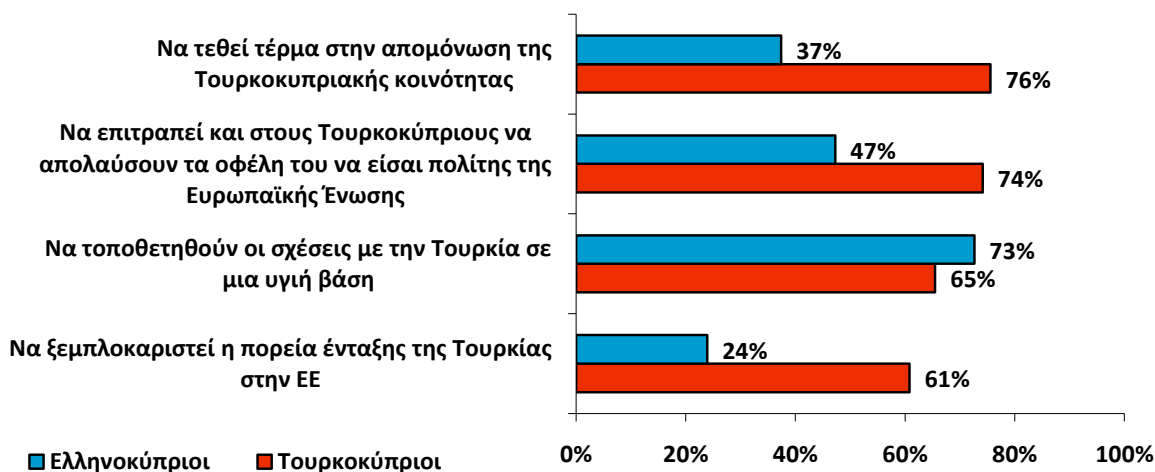
Προσωρινά μοντέλα

Δεδομένης της συνεχούς διαίρεσης στην Κύπρο δεν αποτελεί έκπληξη ότι εναλλακτικές επιλογές έναντι μιας συνολικής διευθέτησης προκύπτουν σε συζητήσεις που αφορούν μελλοντικά σενάρια. Όντως, η υφιστάμενη κατάσταση πραγμάτων είναι κατά κάποιο τρόπο «προσωρινή», ειδικά υπό το πρίσμα της ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ και του συγκεκριμένου τρόπου με τον οποίο φιλοξενήθηκε η αντικανονικότητα της διαίρεσης μέσω του Πρωτοκόλλου 10 της Συμφωνίας Προσχώρησης.¹⁴ Εν συντομία, αν αποτύχει ο παρόντας γύρος διαπραγματεύσεων υπάρχει η πιθανότητα η διεθνής διπλωματία να συμβιβαστεί με υποβιβαστικά αποτελέσματα ως μέση λύση μεταξύ καταστάσεων διευθέτησης και μη-διευθέτησης.

Οι Τουρκοκύπριοι πιέζουν για αλλαγή στην υπόσταση που να είναι κάτι λιγότερο από διεθνής αναγνώριση. Αυτό συνδέεται επίσης με πιθανή οικονομική ανάπτυξη, επομένως δεν αποτελεί έκπληξη ότι η κοινή γνώμη επίσης θεωρεί ότι η άρση της απομόνωσης εξυπηρετεί ως ένας παράγοντας ενθάρρυνσης εις αναζήτηση μιας πολιτικής διευθέτησης.

¹⁴ Για επίσημη τεκμηρίωση από την ΕΕ δέστε: http://ec.europa.eu/enlargement/turkish_cypriot_community/index_en.htm και http://eur-lex.europa.eu/pri/en/oj/dat/2003/l_236/l_23620030923en09310956.pdf#page=25.

Σχεδιάγραμμα 15: Παράγοντες ενθάρρυνσης – Ομαλοποίηση και Άρση Απομόνωσης

Οι Τουρκοκύπριοι ενδιαφέρονται για την άρση της απομόνωσης που θεωρούν ότι βιώνουν, κάτι που αποτελεί παράγοντα ενθάρρυνσης υπέρ μιας διευθέτησης. Παρόλο που αυτά τα ζητήματα δεν εμπνέουν τους Ελληνοκύπριους, η πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων θεωρεί ως σημαντικό κίνητρο λύσης το γεγονός ότι με μια λύση οι σχέσεις μεταξύ της Κύπρου και της Τουρκίας θα εξομαλυνθούν.

Ταϊβανοποίηση

«Η Ταϊβανοποίηση νομιμοποιεί το υφιστάμενο στάτους κβο. Έμμεση αναγνώριση της «ΤΔΒΚ» θα επιφέρει το υποτιθέμενο ανεξάρτητο κράτος. Στην πραγματικότητα θα κυβερνώμαστε από την Τουρκία».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Στην ενδεχόμενη περίπτωση μη εξεύρεσης λύσης, λέει ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας, «ακόμα και αν δεν επιτύχουμε την αναγνώριση του κράτους μας, μπορούμε ακόμη να εδραιώσουμε συνδέσμους με τη διεθνή κοινότητα, όπως η Ταϊβάν. Αυτό θα αναπτύξει την οικονομία μας και θα μας βοηθήσει να είμαστε οικονομικά αυτάρκειες». Άλλοι δεν βρίσκουν αυτό το σενάριο ρεαλιστικό. Ένας συμμετέχοντας αντίκρουσε ότι αυτή η επανομαζόμενη «Ταϊβανοποίηση» ήταν ένα προσωρινό έργο βασισμένο στις πολιτικές πεποιθήσεις αλλά δεν θα ενδυνάμωνε τις μη βιώσιμες οικονομικές και πολιτικές δομές ή να μειώνε την εξάρτηση στην Τουρκία

Για να είμαστε ακριβείς, η Ταϊβανοποίηση εκφράστηκε ως φόβος από έναν αριθμό συμμετεχόντων οι οποίοι ανησύχησαν για την ανάμιξη της Τουρκίας στις δικές τους υποθέσεις. «Η μόνη διαφορά θα είναι να εγκαθιδρυθούν διεθνείς εμπορικοί σύνδεσμοι», λέει ένας συμμετέχοντας. «Θα εξαγάγουμε κάποια αγαθά και θα έχουμε απευθείας πτήσεις. Αυτό θα αναπτύξει την οικονομία λίγο αλλά τίποτα άλλο δεν θα αλλάξει. Θα εξαφανιστούμε σε ένα πληθυσμό των 75 εκατομμυρίων. Η θέληση μας δεν θα είναι νόμιμη σε αυτή την περίπτωση», συνεχίζει.

Ως αποτέλεσμα, μερικοί συμμετέχοντες δεν διατήρησαν μεγάλη ελπίδα για την «Ταϊβανοποίηση» ως μέσο για την ευημερία και βιωσιμότητα. Επομένως, μερικοί συμμετέχοντες δεν αρέσκονταν και πολύ στον προτεινόμενο Κανονισμό Απευθείας Εμπορίου της ΕΕ ή άλλα στοιχεία μιας διαδικασίας «Ταϊβανοποίησης» επιχορηγημένης από την ΕΕ.

Ένας τρίτος συμμετέχοντας υποστήριξε ότι οι Τουρκοκύπριοι θα ήταν πιο ευάλωτοι σε παράνομες υπόγειες οικονομικές δραστηριότητες όπως το ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος, η ανθρώπινη εμπορία, τα ναρκωτικά και ακόμα και το λαθρεμπόριο όπλων σε αυτή την περίπτωση. «Θα είμαστε το κατώφλι της Τουρκίας για τις βρώμικες της δραστηριότητες».

Σε γενικές γραμμές, όμως, άλλοι συμμετέχοντας είχαν συμφιλιωθεί με την εξάρτηση στην Τουρκία, θεωρώντας ότι η πιθανότητα της «Ταϊβανοποίησης» δεν ήταν μεγάλη.

«Το να είσαι μέρος της ΕΕ δεν είναι απειλή, το να είσαι μέρος της Τουρκίας είναι».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Η ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ

Στην ενδεχόμενη περίπτωση μη εξεύρεσης λύσης, λέει ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας, «ακόμα και αν δεν επιτύχουμε την αναγνώριση του κράτους μας, μπορούμε ακόμη να εδραιώσουμε συνδέσμους με τη διεθνή κοινότητα, όπως η Ταϊβάν. Αυτό θα αναπτύξει την οικονομία μας και θα μας βοηθήσει να είμαστε οικονομικά αυτόνομοι». Άλλοι δεν βρίσκουν αυτό το σενάριο ρεαλιστικό. Ένας συμμετέχοντας αντίκρουσε ότι αυτή η επονομαζόμενη «Ταϊβανοποίηση» ήταν ένα προσωρινό έργο βασισμένο στις πολιτικές πεποιθήσεις αλλά δεν θα ενδυνάμωνε τις μη βιώσιμες οικονομικές και πολιτικές δομές ή να μείωνε την εξάρτηση στην Τουρκία

Για να είμαστε ακριβείς, η Ταϊβανοποίηση εκφράστηκε ως φόβος από έναν αριθμό συμμετεχόντων οι οποίοι ανησύχησαν για την ανάμιξη της Τουρκίας στις δικές τους υποθέσεις. «Η μόνη διαφορά θα είναι να εγκαθιδρυθούν διεθνείς εμπορικοί σύνδεσμοι», λέει ένας συμμετέχοντας. «Θα εξαγάγουμε κάποια αγαθά και θα έχουμε απευθείας πτήσεις. Αυτό θα αναπτύξει την οικονομία λίγο αλλά τίποτα άλλο δεν θα αλλάξει. Θα εξαφανιστούμε σε ένα πληθυσμό των 75 εκατομμυρίων. Η θέληση μας δεν θα είναι νόμιμη σε αυτή την περίπτωση», συνεχίζει.

Ως αποτέλεσμα, μερικοί συμμετέχοντας δεν διατήρησαν μεγάλη ελπίδα για την «Ταϊβανοποίηση» ως μέσο για την ευημερία και βιωσιμότητα. Επομένως, μερικοί συμμετέχοντας δεν αρέσκονταν και πολύ στον προτεινόμενο Κανονισμό Απευθείας Εμπορίου της ΕΕ ή άλλα στοιχεία μιας διαδικασίας «Ταϊβανοποίησης» επιχορηγημένης από την ΕΕ.

Ένας τρίτος συμμετέχοντας υποστήριξε ότι οι Τουρκοκύπριοι θα ήταν πιο ευάλωτοι σε παράνομες υπόγειες οικονομικές δραστηριότητες όπως το ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος, η ανθρώπινη εμπορία, τα ναρκωτικά και ακόμα και το λαθρεμπόριο όπλων σε αυτή την περίπτωση. «Θα είμαστε το κατώφλι της Τουρκίας για τις βρώμικες της δραστηριότητες».

Σε γενικές γραμμές, όμως, άλλοι συμμετέχοντας είχαν συμφιλιωθεί με την εξάρτηση στην Τουρκία, θεωρώντας ότι η πιθανότητα της «Ταϊβανοποίησης» δεν ήταν μεγάλη.

«Πρόσφατα, μετά τη διάσκεψη της 11ης Δεκεμβρίου (2009), αρχίσαμε να παρατηρούμε μια τολμηρή προσέγγιση της Τουρκίας να απειλεί την ΕΕ με τη μη λύση του κυπριακού προβλήματος αν δεν πάρει αυτό που ζητά».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Οικονομικά

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες σε διακοινοτική ομάδα συζήτησης αφιερωμένη σε οικονομικά θέματα εξέφρασαν την πεποίθηση ότι μια διευθέτηση θα συνοδεύεται από γενική οικονομική ευημερία, σταθερότητα και περισσότερες θέσεις εργασίας. Υπήρχε ομοφωνία μεταξύ των συμμετεχόντων στο σημείο ότι η συνεργασία μεταξύ των δύο κοινοτήτων θα συνέβαλλε στην πολιτική σταθερότητα, θα έπρεπε να παίξει ένα ρόλο στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων, και πιθανώς θα βοηθούσε να δημιουργηθούν περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και για τις δύο κοινότητες. Η οικονομική σύγκλιση θα ήταν οδυνηρή στην αρχή, θεώρησαν, αλλά μακροπρόθεσμα και οι δύο πλευρές θα ωφελούνταν. Ως αντιστάθμιση αυτού, και οι δύο κοινότητες μοιράζονται ανησυχίες σχετικά με την οικονομική βιωσιμότητα μιας επανενωμένης οικονομίας και σε σχέση με τα χρηματοοικονομικά και την οικονομική ανταγωνιστικότητα των μελλοντικών συνιστούντων κρατιδίων.

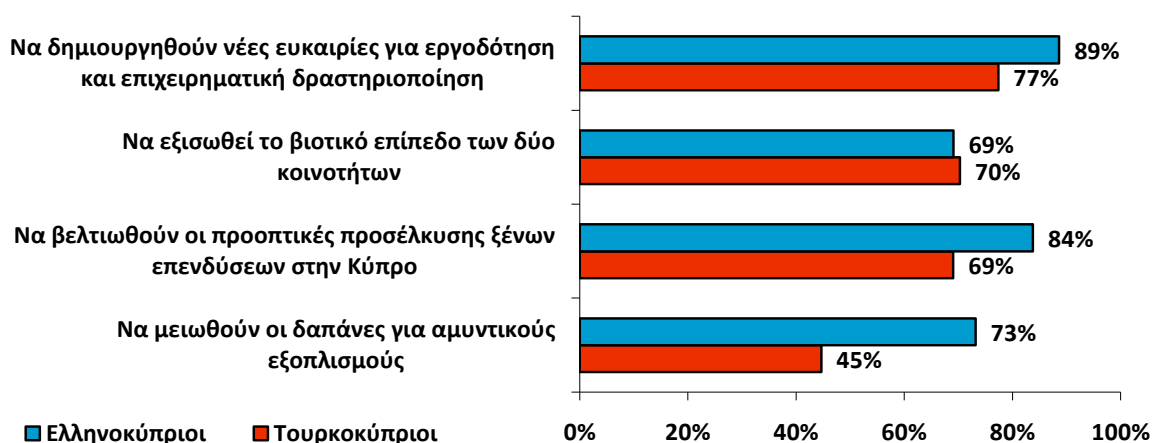
Επομένως, σημειώνουμε ότι το σενάριο «όλοι βγαίνουν κερδισμένοι» σχετίζεται με την (αισιόδοξη) αναμονή ότι οι οικονομικές προσδοκίες θα βελτιωθούν μετά από μια διευθέτηση. Τέτοια συνολικά ωφέληματα απηχούνται από ακαδημαϊκή έρευνα για τις οικονομικές προοπτικές σε σχέση με το εμπόριο στην ανάπτυξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος.

Τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης επιβεβαιώνουν ότι οι περισσότεροι άνθρωποι βλέπουν τα οικονομικά οφέλη ως ένα παράγοντα ενθάρρυνσης ώστε να βρουν λύση. Ενδιαφέρον είναι ότι, οι Ελληνοκύπριοι ερωτηθέντες αισθάνονται περισσότερη ενθάρρυνση από τα πιθανά οικονομικά οφέλη μιας διευθέτησης.

Δεδομένης αυτής της γενικής αισιοδοξίας, οι συζητήσεις για μελλοντικές οικονομικές σχέσεις έτειναν να αποκλίνουν στην κατεύθυνση των μεταβάσεων που απαιτούνται για οικονομική συνεργασία και σύγκλιση. Μια συγκεκριμένη ανησυχία που έθιξαν αρκετοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες ήταν η υφιστάμενη κατάσταση της οικονομίας στο βορρά. Τα προβλήματα στην Τουρκοκυπριακή οικονομία αντιλαμβάνονται ως δομικά σε αντίθεση με απλά κυκλικά, απαιτώντας δομικές αναδιαρθρώσεις.

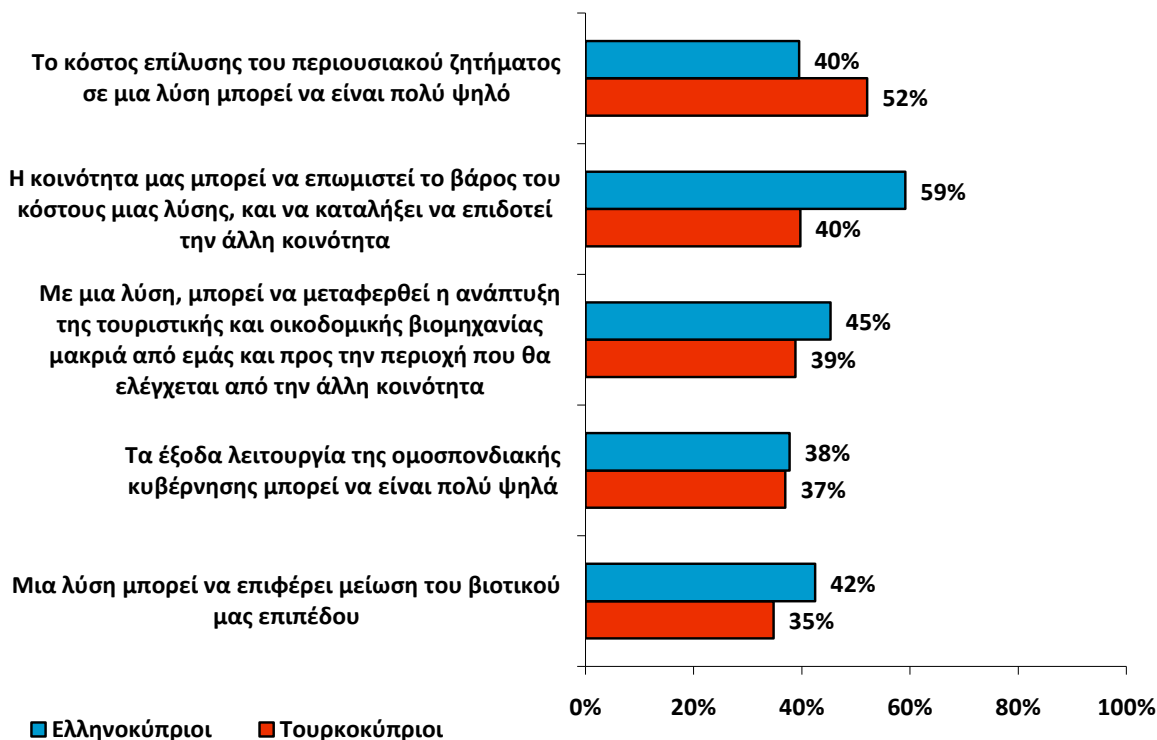
Τέτοιες ανησυχίες αντικατοπτρίζονται επίσης σε συζητήσεις που αφορούν οικονομική επανένωση και συμβατότητα των οικονομιών στο νησί. Η προφανής ασυμμετρία έχει αντίκτυπο σε περαιτέρω ανησυχίες σχετικά με τις καταμεριστικές συνέπειες της «επανένωσης». Δεδομένων των «κόστων της επανένωσης» ακολουθεί ότι οι δημοσιονομικές μεταφορές ίσως αποδειχτούν ένα διαιρετικό θέμα σε ένα μελλοντικό ομοσπονδιακό σύστημα. Οι μελέτες κοινής γνώμης μας υποδεικνύουν αυτή την αντίθετη όψη του «μερίσματος της ειρήνης».

Σχεδιάγραμμα 16: Παράγοντες ενθάρρυνσης - Οικονομία

Υπάρχει μια γενική συμφωνία ότι η διευθέτηση μπορεί να είναι οικονομικά ωφέλιμη, και άρα επιθυμητή. Όμως, οι Τουρκοκύπριοι ενθαρρύνονται λιγότερο από εξοικονόμηση σε αμυντικές δαπάνες.

Σχεδιάγραμμα 17: Παράγοντες αποθάρρυνσης - Οικονομικά και συνέπειες κατανομής

Οι Ελληνοκύπριοι εκφράζουν κάποιο σκεπτικισμό σχετικά με την διανομή του κόστους μιας λύσης, ενώ αυτό δεν φαίνεται να αφορά το κόστος λειτουργίας της ίδιας της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Αντίθετα, οι Τουρκοκύπριοι είναι περισσότερο προβληματισμένοι αναφορικά με το κόστος επίλυσης του περιουσιακού.

Εντούτοις, σημειώνουμε ότι οι κατανομητικές συνέπειες δεν είναι απλά θέμα οικονομικών, αλλά σχετίζονται επίσης και με μια έννοια ευθυδικίας ή αμεροληψίας. Μερικοί Ελληνοκύπριοι το θεωρούν άδικο και αδικαιολόγητο η κοινότητα τους να επωμιστεί το κόστος της επανένωσης παρά την απόδοση της πηγής των πλείστων κόστων στο ρόλο της Τουρκίας στην Κύπρο.

Όσον αφορά την πλευρά τους, οι Τουρκοκύπριοι πιστεύουν ότι τα οικονομικά ίσως να σχετίζονται με υπαρξιακά θέματα, ως εκ τούτου και ο φόβος της οικονομικής κυριαρχίας από τους σχετικά πλούσιους κεφαλαιούχους Ελληνοκυπρίους. Ως αποτέλεσμα, αρκετοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες υπερασπίζονται παραβλάψεις και άλλα μέτρα προστασίας ως διορθωτικά μέτρα σε αυτή την ασυμμετρία. Επιπλέον, μερικοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες ήταν της άποψης ότι οι Ελληνοκυπριακές επιχειρήσεις και καταναλωτές κάνουν διάκριση ενάντια στους Τουρκοκύπριους παραγωγούς, παρόλο που δεν υπήρχε συναίνεση σε αυτό το σημείο.

Αυτό που αποτελεί ενδιαφέρον είναι ότι δεν είναι μόνο οι Τουρκοκύπριοι που εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με συγκριτικά πλεονεκτήματα και οικονομική κυριαρχία. Οι Ελληνοκύπριοι μίλησαν επίσης για ανησυχίες μήπως κυριαρχηθούν από το κεφάλαιο της Τουρκίας στο μέλλον. Αυτό παρείχε μια άλλη φιλοσοφία για τις παρεκκλίσεις (συνεπώς τα μεταβατικά προστατευτικά μέτρα που μπορούν να τύχουν διαπραγμάτευσης μεταξύ των πλευρών στην Κύπρο).

Οικονομική ευημερία

Ένας τομέας στον οποίο συμφωνούν αρκετοί συμμετέχοντες ήταν τα οικονομικά οφέλη μιας διευθέτησης. Όντως, πολλοί συσχέτισαν άμεσα τα υφιστάμενα οικονομικά προβλήματα με το Κυπριακό πρόβλημα.

Ως επί το πλείστον, οι Τουρκοκύπριοι αναμένουν ότι μια διευθέτηση θα είναι οικονομικά ωφέλιμη. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ανησυχίες για τη βιωσιμότητα του υφιστάμενου οικονομικού συστήματος. Η υφιστάμενη κατάσταση της οικονομίας στη βόρεια Κύπρο αντιλαμβάνεται να είναι σε ουσιαστική δομική κρίση, πέρα από τα επαναλαμβανόμενα προβλήματα που σχετίζονται με τις ευρύτερες παγκόσμιες χρηματοοικονομικές και οικονομικές κρίσεις των πρόσφατων χρόνων. Οι χρηματοδοτήσεις του δημόσιου τομέα, επιχορηγημένες από την Τουρκία, αντιμετωπίζουν τεράστιες προκλήσεις. Οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στις επιπτώσεις του διεθνούς αποκλεισμού και της παράλληλης εξάρτησης στην Τουρκία ως σημαντικοί δομικοί παράγοντες που διατηρούν το σύστημα. Η γενική άποψη ήταν ότι μια διευθέτηση του Κυπριακού προβλήματος θα συνέβαλλε στην οικονομική ευημερία και σταθερότητα συνδέοντας τους Τουρκοκυπρίους με τα διεθνή χρηματοοικονομικά και οικονομικά συστήματα. Τα νεαρά άτομα, πιο συγκεκριμένα, εξέφρασαν την ελπίδα ότι μια διευθέτηση θα παρέδιδε περισσότερες θέσεις εργασίας. Για την δική τους πλευρά, συμφώνησαν αρκετοί Ελληνοκύπριοι.

Η σύμπραξη μεταξύ των δύο οικονομιών που ακολουθούν την επανένωση θα κατάληγε επίσης σε μια πιο ευημερούσα Κύπρο, συζητά ένας εκ των συμμετεχόντων μας. Η σιγουριά και η συνεργασία θα δημιουργούσαν μια ατμόσφαιρα που θα συνέβαλλε στην έλκυση περισσότερων ξένων επενδυτών, οι οποίοι εν συνεχεία θα έφερναν κεφάλαιο και ευκαιρίες εργοδότησης για όλα τα άτομα, ειδικά εκεί όπου υπήρχε λιγότερη πολιτική αβεβαιότητα σχετικά με την Κύπρο.

Υπήρχε γενική συναίνεση για το όφελος μιας διευθέτησης.

«Ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία που θα φέρει σε εμάς η συμφωνία θα είναι το γεγονός ότι κανένας κύπριος δεν θα έχει ανησυχίες για το μέλλον. Οι άνθρωποι θα είναι σε θέση να κάνουν την επένδυσή τους πιο ελεύθερα. Προβλέπω ότι ο επαπατρισμός στην Κύπρο θα κάνει καλύτερο το επίπεδο ζωής».

Sami Dayioglu, Οργανισμός διάθεσης εσπεριδοειδών Μόρφου-Λεύκας

Παρόμοια, η Κύπρος θα αποδεικνυόταν επίσης πιο ανταγωνιστική σε συγκεκριμένους τομείς, ελκύνοντας περισσότερους τουρίστες, για παράδειγμα καθώς θα υπάρχουν περισσότερες επιλογές για δραστηριότητες και προορισμούς για επισκέπτες από αυτές που οποιαδήποτε κοινότητα μπορεί να προσφέρει από μόνη της. Οι τουρίστες θα μπορούν να ταξιδεύουν ευκολότερα από το βόρειο στο νότιο τμήμα της Κύπρου και να βλέπουν όλα όσα έχει να προσφέρει η Κύπρος. Θα μπορούσαν επίσης να διερευνηθούν τουριστικές συμπράξεις και συνεργασία με περιφερειακούς γείτονες.

Σχετικά με αυτό, μια διευθέτηση θα επέτρεπε σε μια επανενωμένη Κύπρο να εκμεταλλευτεί πιθανά αποθέματα φυσικού αερίου και πετρελαίου που σύμφωνα με σεισμολόγους ίσως να βρίσκονται σε αφθονία έξω από τις ακτές του νησιού. Αυτή τη στιγμή, λόγω του Κυπριακού προβλήματος, η Τουρκία δεν αναγνωρίζει την αιτούμενη Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) της Κύπρου.

«Πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τουρκοκύπριοι είναι άμεσα αποτελέσματα του κυπριακού προβλήματος. Τα δημοκρατικά θέσμια, οι οικονομικές δυσκολίες, η εξωτερική εξάρτηση οφείλονται όλα στο κυπριακό πρόβλημα».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Η Κύπρος έχει μια εξέχουσα γεωγραφική τοποθεσία και ένα καλό κλίμα. Δεδομένου ότι η κλιματική αλλαγή δεν μας επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό, το μέλλον της Κύπρου μας επιφυλάσσει πολύ καλύτερες μέρες όσον αφορά την οικονομική ευημερία αν δράσουμε όλοι μαζί».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Πιστεύω ότι θα προκύψει μια προοπτική για μεγαλύτερη ανάπτυξη, όχι μόνο από τον τουρισμό αλλά και από τη γενικότερη ευημερία της Κύπρου».

Μιχαλάκης Λοιζίδης
Σύλλογος «Νέος Αιώνας»
Τρικώμου

«Ένα σημαντικό στοιχείο που αποτελούσε πάντοτε εμπόδιο για τις επενδύσεις στην Κύπρο, πάντοτε ένα μεγάλο ερωτηματικό, ήταν ότι, αν αύριο αγοράσω ένα τεμάχιο γης, ή ανοίξει η Αμμόχωστος, ή αν ξεσπάσει πόλεμος, πως θα έχω επιστροφή των επενδύσεών μου; Αυτό το μεγάλο αποτρεπτικό μέτρο δεν θα υφίσταται πλέον, επειδή ο πολιτικός κίνδυνος δεν θα υφίσταται πλέον, ο οποίος είναι ένας σημαντικός κίνδυνος όσον αφορά την ευρύτερη ανάπτυξη της οικονομίας».

Αντρέας Βύρας
Συμβούλιο Νεολαίας
Κύπρου

«Λέγεται ότι υπάρχει πετρέλαιο στη ζώνη του νησιού. Αυτό που συμβαίνει τώρα είναι ότι καμιά από τις πλευρές δεν συμφωνεί στο ποιος είχε το πάνω χέρι στη διαδικασία, και στο ποιος πρόκειται να το εκμεταλλευτεί, ενώ στην πραγματικότητα αν υπάρχουν αυτές οι πηγές, θα ωφεληθεί όλο το νησί, το οποίο ουσιαστικά είναι κοινό και για τους τουρκοκύπριους και για τους ελληνοκύπριους».

Μιχαλάκης Λοιζίδης, Σύλλογος «Νέος Αιώνας» Τρικώμου

Επιπρόσθετα, οι Κύπριοι δεν θα δίσταζαν να επενδύσουν στην εγχώρια οικονομία αν το μέλλον ήταν πιο βέβαιο. Ακόμα ένας συμμετέχοντας συμφωνεί λέγοντας ότι η υφιστάμενη κατάσταση είναι πιεστική σε σχέση με τις επαγγελματικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες. Κάποιος ίσως να ανοίξει μια επιχείρηση αυτό το χρόνο βασιζόμενος σε ένα σύνολο προσδοκιών, αλλά τον «επόμενο χρόνο να ανοίξει το Βαρώσι και αυτή η επιχείρηση εδώ να επηρεαστεί αρνητικά», εξήγησε. Επομένως, «θα έχουμε περισσότερη σταθερότητα με μια διευθέτηση».

«Η πίττα που θα μοιραστεί θα είναι πιο μεγάλη μετά από μια διευθέτηση και θα ωφεληθούμε από αυτήν», ισχυρίστηκε ένας άλλος συμμετέχοντας.¹⁵

«Οι περισσότεροι αναλυτές λένε ότι μια λύση θα ωφελήσει την Κύπρο μακροπρόθεσμα και ότι παρά κάποια αρχική άρνηση θα ανέλθει σταδιακά σε υψηλό επίπεδο. Είναι μόνο εκείνοι οι άνθρωποι που έχουν μια πολιτική ατζέντα ενάντια σε μια λύση που λένε στους ανθρώπους ότι θα βλάψει την οικονομία μας».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Ένα μεγάλο ποσοστό ανθρώπινου κεφαλαίου που ξοδεύεται αυτή τη στιγμή στην παραγωγή αρνητικής και οπισθοδρομικής προπαγάνδας, πρόκειται να απελευθερωθεί για να κυνηγήσει πιο παραγωγικές δραστηριότητες», λέει ένας συμμετέχοντας. Ο συμμετέχοντας παρέθεσε το παράδειγμα των διπλωματικών δυνάμεων: αντί να ασχολούνται με το πώς να δημιουργούν θετικές συμμαχίες διεθνώς, «προσπαθούν συνεχώς να αντικρούσουν τις δηλώσεις της άλλης κοινότητας και προσπαθούν να πείσουν τη διεθνή κοινότητα ότι έχουμε δίκαιο και οι Τουρκοκύπριοι έχουν άδικο».

Ένας συμμετέχοντας πιστεύει ότι οι Κύπριοι θα είναι ικανοί να δουν πέρα από τον εθνικό τους διαχωρισμό όσον αφορά επιχειρηματικά εγχειρήματα που θα ωφελήσουν και τους δύο. Πιστεύει ότι υπάρχει πεδίο συνεργασίας σε πολλούς τομείς και ότι για την ακρίβεια πολλές επιχειρηματικές συμφωνίες θα είχαν ήδη γίνει αν ήταν δυνατό.

«Οι κύπριοι το έχουν μέσα τους να είναι επιχειρηματίες και δραστήριοι στις επιχειρήσεις έτσι μέσα από μια λύση και της συνεργασίας μεταξύ των μελών των δυο κοινοτήτων θα δούμε μεγάλα οφέλη και ανάπτυξη της οικονομίας».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

¹⁵ Η προοπτική για μακροοικονομικές συγκλίσεις και οφέλη στο εμπόριο έχουν αναλυθεί σε μια σειρά εκθέσεων που εκδόθηκαν από το Κυπριακό Κέντρο PRIO. Η πιο πρόσφατη έκθεση για το θέμα είναι: "The day after III: The Cyprus peace dividend for Turkey and Greece", by Ozlem Oguz Cilsal, Praxoula Antoniadou Kyriacou and Fiona Mullen PRIO Cyprus Centre Paper 1/20 (<http://www.prio.no/upload/The%20day%20after%20III.pdf>).

Ένας άλλος συμμετέχοντας ανέφερε ότι το εμπόριο με την Τουρκία θα ωφελούσε επίσης και την Κύπρο και την περιφέρεια μέγιστα. όμως πέρα από αυτό, το ευρύτερο θέμα των οικονομικών συμπράξεων που κατά τα άλλα ίσως να οδηγήσουν σε κέρδος στο εμπόριο ή στο εισόδημα δεν αναπτύχθηκε στις συζητήσεις της ομάδας συμμετεχόντων.

«Η τουρκοκυπριακή κοινότητα ανοίγει για την ελληνοκυπριακή κοινότητα το δίαυλο προς την αγορά της Τουρκίας, η οποία είναι μια αχανής αγορά. Είναι αναπτυσσόμενη και πολλά υποσχόμενη, και η Κύπρος είναι ιδανικά τοποθετημένη ως η γέφυρα των συναλλαγών της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση».

Αναστάσιος Αντωνίου, Δικηγόρος

Οικονομική σύγκλιση και ασυμμετρία μεταξύ των δυο πλευρών

Η ελληνοκυπριακή οικονομία είναι πολύ πιο αναπτυγμένη από την αντίστοιχη της Τουρκοκυπριακή, είτε μετριέται σε σχέση με το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ή μέσω άλλων συμβατικών δεικτών. Επομένως, η επανένωση προεικάζει την πιθανότητα επιτυχούς μακροοικονομικής σύγκλισης. Τα πρόσφατα χρόνια υπάρχει κάποια απόδειξη ότι παρά την αποτυχία των δημοψηφισμάτων της επανένωσης του 2004, το εισοδηματικό χάσμα κλείνει σταδιακά (δηλ. υπάρχει μερική σύγκλιση αγοράς εργασίας) με επενδύσεις στη βόρεια Κύπρο και την εντολή της ΕΕ να προετοιμαστεί για επανένωση συμβάλλοντας στην ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα της Τουρκοκυπριακής οικονομίας. Εντούτοις, το χάσμα παραμένει σημαντικό.

Για μερικούς συμμετέχοντες, είναι αυτή η οικονομική ανισότητα που προβάλλεται με απειλητικές διαθέσεις από οποιαδήποτε ανησυχία σχετικά με το κεφάλαιο της διακυβέρνησης.

Το Ελληνοκυπριακό οικονομικό σύστημα είναι πολύ πιο δομημένο, με ένα δυνατότερο ιδιωτικό τομέα και ανταγωνιστικές πολιτικές. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά εισόδημα είναι το διπλάσιο στο νότιο μέρος της Κύπρου παρά στο βόρειο μέρος. Η Ελληνοκυπριακή αγορά εργασίας είναι πιο ελκυστική για τους Τουρκοκυπρίους αφού οι μισθοί είναι πιο ψηλοί. Επιπρόσθετα, η Κύπρος είναι κράτος μέλος της ΕΕ από το 2004 και οι ελληνοκυπριακές εταιρείες έχουν ήδη προσαρμόσει τον εαυτό τους στη διενέργεια επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε ένα περιβάλλον ελεγχόμενο από την ΕΕ.

Αφετέρου, η Τουρκοκυπριακή οικονομία περιστρέφεται κυρίως γύρω από το δημόσιο τομέα με ένα αδύναμο ιδιωτικό και χρηματοοικονομικό τομέα. Υπάρχει πολύ περιορισμένη επαφή με την Ευρωπαϊκή αγορά, συχνά στη μορφή των εισαγωγών. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί ανησυχίες και για τις δύο κοινότητες. Επιπλέον, οι Τουρκοκύπριοι προσδίδουν αρκετή από την ανισότητα στο Κυπριακό πρόβλημα ενώ η Τουρκοκυπριακή απομόνωση εξυπηρετεί στην αναβολή των επενδύσεων και του εμπορίου.

«Είναι εξίσου ένα μεγάλο λάθος με το να μην θέλουμε μια λύση το να προχωρούμε σε μια λύση για την οποία δεν ξέρουμε τι επιχορηγήσεις θα έχουμε ώστε να είμαστε ικανοί να την κάνουμε να λειτουργήσει επειδή ζούμε σε ένα πολύ δύσκολο χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Αν το κάνουμε αυτό, ριψοκινδυνεύουμε να καταστρέψουμε αυτό που έχουμε κατορθώσει εδώ στην κοινότητά μας, το οποίο είναι ένα οικονομικά δυνατό κράτος. Επομένως, χρειαζόμαστε να γνωρίζουμε από την αρχή τι επιδόματα θα χρειαστούμε για να επιχορηγήσουμε τη διευθέτηση και από που αυτά θα προέλθουν.»

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Δεν έχω οποιεσδήποτε ανησυχίες για τα διοικητικά θέματα. Δεν πιστεύω ότι θα κάνουμε παραχώρηση σχετικά με την κυριαρχία. Από την δική μου άποψη, το ουσιαστικό θέμα είναι η οικονομία».

Bengu Sonya
Δημοκρατικό Κόμμα

«Προσωπικά, ασκώ ένα επάγγελμα. Επιθυμώ να μπορώ να το ασκώ, και για την αγορά στην οποία μπορώ να λειτουργώ να συμπεριλαμβάνω την άλλη κοινότητα. Η λύση θα το επιφέρει αυτό. Δεν μπορεί να μην το επιφέρει. Δεν μπορεί να υπάρξει όριο, εκτός ίσως σε μια μεταβατική περίοδο. Αλλά σε μια μόνιμη βάση, δεν μπορεί να υπάρξει περιορισμός στην ελευθερία της μετακίνησης, την ελεύθερη πώληση αγαθών, την παροχή υπηρεσιών, την ελευθερία του κεφαλαίου. Όλα αυτά ενσωματώνονται στο ευρωπαϊκό project. Θα εφαρμοστούν εφ' όλης της νήσου».

Αναστάσιος Αντωνίου
Δικηγόρος

Οι Ελληνοκύπριοι τείνουν να ανησυχούν ότι όντας ο περισσότερο οικονομικά πλεονεκτικός συντάκτορας πρέπει να επωμιστούν τα κόστη της επανένωσης / σύγκλισης. Ακόμα και αν η διεθνής κοινότητα προσφέρει κάποιες χορηγίες για να καλύψει κάποια μέγιστα κόστη – τέτοια όπως αυτά που σχετίζονται με τις αποζημιώσεις για περιουσίες που ίσως να μην αποκατασταθούν – δεν θα είναι αρκετές για να φέρουν την Τουρκοκυπριακή οικονομία σε ίσο επίπεδο με την Ελληνοκυπριακή οικονομία. Επομένως, ανησυχούν ότι για να συγκλίνουν οι δύο οικονομίες την οικονομική ανάπτυξη ίσως να υποφέρει η οικονομική ανάπτυξη στην Ελληνοκυπριακή οικονομία καθώς θα χρηματοδοτείται η Τουρκοκυπριακή οικονομία.

Αυτή η συνέπεια διαφαίνεται ως μια καταναμενητική ανησυχία σε δημοσιονομικό φεντεραλισμό. Ένας συμμετέχοντας είπε ότι «οι Κύπριοι πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψη το κόστος μιας λύσης και ποιοι θα το ανεχτούν. Κανένας μέχρι στιγμή δεν έχει εγγυηθεί να καλύψει το κόστος μιας επανένωσης, επομένως δεν μπορούμε να ενταχθούμε σε μια τέτοια ασαφή συμφωνία». Αυτή είναι επίσης μια ανησυχία θεωρώντας τη διεθνή χρηματοοικονομική κρίση, είπε. Επομένως, σημειώνουμε ότι ο κίνδυνος που σχετίζεται με τη σύγκλιση πρέπει να υπογραφεί από διεθνείς παράγοντες ώστε να καθησυχάσουμε κάποιες από τις ανησυχίες των εταίρων μας.

Οι Ελληνοκύπριοι ανησυχούν ότι θα κληθούν να πληρώσουν για τη ζημιά του 1974. Θεωρούν τους εαυτούς τους θύματα του 1974, και πιθανώς να τιμωρηθούν ξανά αναγκαζόμενοι να επωμισθούν το χρηματοοικονομικό βάρος μιας λύσης. Αυτό θεωρείται άδικο και αδικαιολόγητο.

Οι Τουρκοκύπριοι, αφετέρου, ανησυχούν ότι σε περίπτωση μιας διευθέτησης οι διαφορές μεταξύ των δύο κοινοτήτων θα οδηγήσουν στην Ελληνοκυπριακή κυριαρχία της αγοράς (κεφαλαίου) αναγκάζοντας τους πιο αδύναμους Τουρκοκύπριους οικονομικούς φορείς και επιχειρήσεις σε έξοδο από την αγορά. Αυτό εισηγείται ότι αντί να επικεντρώνονται σε πιθανές συμπράξεις, πολλοί συμμετέχοντες θεωρούν ότι η αγορά θα ευνοήσει τις Ελληνοκυπριακές επιχειρήσεις εν γένει.

Ένας συμμετέχοντας πιστεύει ότι οι Τουρκοκυπριακοί θεσμοί δεν είναι έτοιμοι για επανένωση και αυτό θα οδηγήσει σε απογοητεύσεις και δυσπιστίες προς μια διευθέτηση. «Ποιος πρόκειται να λάβει το φταίξιμο για τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά πλήγματα που θα βιώσει η Τουρκοκυπριακή κοινότητα μετά από μια διευθέτηση;», ρωτά. Μερικοί συμμετέχοντες εισηγούνται παρεκκλίσεις και προστατευτικά μέτρα για μια μεταβατική περίοδο ώστε να προστατευθεί η Τουρκοκυπριακή οικονομία.

Οι Τουρκοκύπριοι ανησυχούν επίσης ότι οι Ελληνοκύπριοι θα κάνουν διακρίσεις ενάντια στους Τούρκους παραγωγούς και παροχείς υπηρεσιών μετά από μια διευθέτηση. Ένα συμμετέχοντας της ομάδας συζήτησης ισχυρίζεται ότι ενώ οι Τουρκοκύπριοι εμφανώς δεν διστάζουν να ψωνίζουν στο νότο, οι Ελληνοκύπριοι διστάζουν να πράξουν παρόμοια στο βορρά. Αυτός ο συμμετέχοντας θεώρησε ότι το ίδιο παράδειγμα θα εξακολουθήσει στο μέλλον, συνεπώς οι Ελληνοκύπριοι θα απέφυγαν να διενεργούν επιχειρήσεις με τους Τουρκοκύπριους οδηγώντας τις Τουρκοκυπριακές επιχειρήσεις στο περιθώριο.

Υπήρχε κάποια διαφωνία σε αυτό το θέμα όπου κάποιοι συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι οι άνθρωποι διενεργούν οικονομικές συναλλαγές με βάση τα ενδιαφέροντα τους και την οικονομική αξία παρά το εθνικό υπόβαθρο των καταναλωτών ή των προμηθευτών.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης στην ομάδα συμμετεχόντων έγινε ξεκάθαρο ότι οι οικονομικές σχέσεις δεν θα περιορίζονταν σε διακρατικό εμπόριο και επενδύσεις, αλλά υπήρχε επίσης και

ένας αδιερεύνητος παράγοντας. Στην περίπτωση μιας διευθέτησης, θα αναπτύσσονταν επίσης και οι οικονομικές σχέσεις μεταξύ μιας επανενωμένης Κύπρου και Τουρκίας. Κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων αφιερώθηκε κάποιος χρόνος στην οικονομική δύναμη της Τουρκίας.

«Οι Τούρκικες εταιρίες και τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα πολύ πιθανόν να έρθουν στην Κύπρο και να αγοράσουν τα πάντα», σχολιάζει ένας συμμετέχοντας, «μήπως πρέπει να ανησυχούμε ότι το Τουρκικό κεφάλαιο θα μας εξαγοράσει; Αυτό είναι πολύ πιθανόν να συμβεί στο τέλος, η αγορά δεν θα είναι ως επί το πλείστον ούτε τουρκοκυπριακή ούτε Ελληνοκυπριακή, θα είναι κυρίως Τουρκική».

Με βάση τα προαναφερθέντα, δεν θα ήταν σοφό για τις διαπραγματευτικές πλευρές και τα τρίτα μέρη να ενασχολούνται με μακροοικονομικές συγκλίσεις στην απουσία των καταμεμητικών ανησυχιών που εκφράστηκαν, αφού στο επίπεδο της καθημερινότητας δεν υπάρχουν εγγυήσεις ότι η μετάβαση στα πρότυπα της ΕΕ, των φιλελεύθερων οικονομιών, δεν θα περιπλέξει την πολιτική διάσταση, όπου οι πιθανοί «χαμένοι» της οικονομικής ανταλλαγής να πιέζουν για προστατευτική πολιτική παραθέτοντας ως παράγοντα την εθνότητα.

«Οι τουρκοκύπριοι και οι ελληνοκύπριοι θα είναι συνέταιροι στην περίπτωση μιας διευθέτησης. Υπάρχει μια ξεκάθαρη διαφορά μεταξύ των δυο πλευρών. Οι πληθυσμοί είναι διαφορετικοί, οι ικανότητες σε κάθε πλευρά δεν ταιριάζουν και οι οικονομίες είναι διαφορετικές. Αυτό με φοβίζει...»

**Τουρκοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης**

«Θα αντιμετωπίσουμε δυσκολίες στην ένταξή μας σε νέα διάρθρωση με την υφιστάμενη μας διάρθρωση. Η πολιτική αναγνώριση της ελληνικής πλευράς της παρέχει ένα οικονομικό προτέρημα. Η ελληνική πλευρά έχει ένα σημαντικό ποσό κεφαλαίου και ρευστού που συγκεντρώθηκαν στις τράπεζες κατά την πάροδο των χρόνων. Λόγω αυτών των ρευστών, η οικονομική τους διάρθρωση είναι δυνατή. Συνεπώς, σε αυτή τη διάρθρωση, πρέπει να ληφθούν προφυλάξεις για να προστατευτούν τα άτομα και οι επιχειρηματίες μας».

**Bengu Sonya
Δημοκρατικό Κόμμα**

Κοινωνική δυναμική

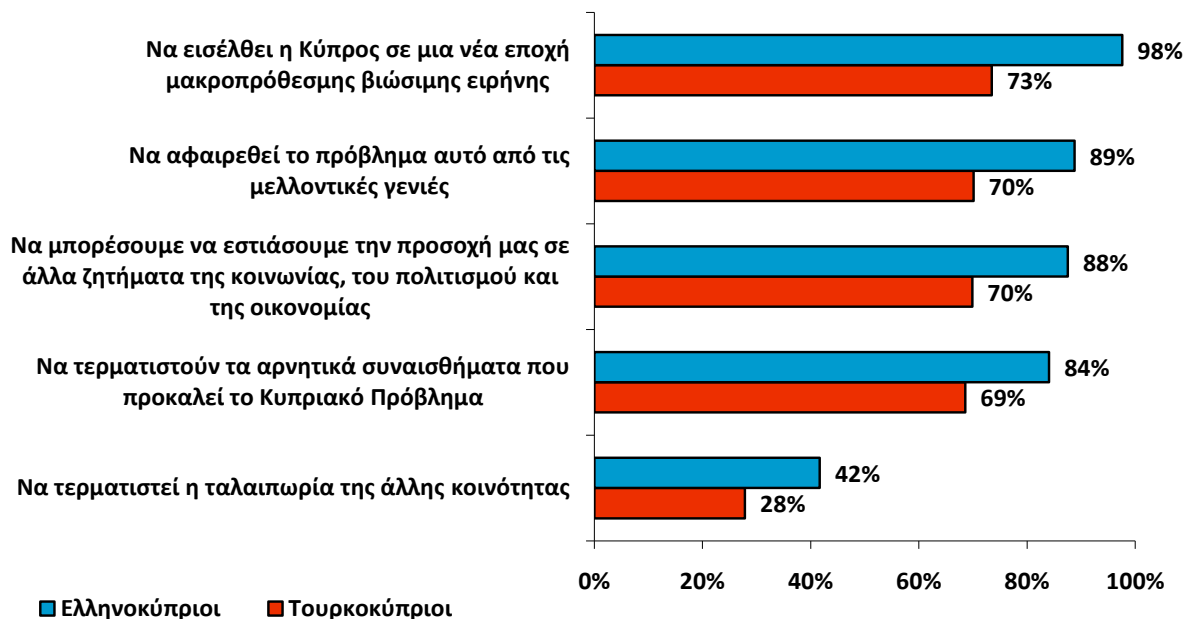
Κάτι που παραμελήθηκε στις διαπραγματεύσεις στο επίπεδο των ηγετών είναι η κοινωνική δυναμική που συνδέεται με μια διευθέτηση. Φυσικά, ορισμένες από αυτές τις δυναμικές είναι εγγενείς στο πλαίσιο διαπραγματεύσεων, στο μέτρο που για παράδειγμα οι ενδεχόμενες εδαφικές προσαρμογές, θα χρησίμευαν στον γεωγραφικό εκτοπισμό των ανθρώπων. Εντούτοις, δεν είναι μόνο οι πιο απτές μορφές κοινωνικής αλλαγής που επηρεάζονται. Ορισμένες από τις ελπίδες και τους φόβους έχουν να κάνουν με τη συνολική άποψη της κοινωνίας.

Η κοινωνική δυναμική έχει επηρεαστεί κατά τα τελευταία έτη μετά το άνοιγμα των οδοφραγμάτων από το 2003. Από τότε, οι άνθρωποι είχαν ευκαιρίες για διέλευση και το αποτέλεσμα είναι η αλληλεπίδραση σε διαφόρους βαθμούς ισχύος. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα ζητήματα συνύπαρξης έχουν καταστεί προφανή. Για παράδειγμα, διαφωνίες ως προς τη φύση της Αγγλικής Σχολής (English School) – εάν είναι ένα σχολείο που απλώς παρέχει αγγλική γλώσσα διδασκαλίας ή είναι πολυπολιτισμικό ίδρυμα – έχουν γίνει σημαντικές δεδομένου ότι πολλοί Τουρκοκύπριοι έχουν εγγραφεί. Αυτό είναι όμως παρά μόνο ένα παράδειγμα σχετικά με το νέο κοινωνικό πεδίο που θα πρέπει να διερευνηθεί, αν η κατάσταση στην Κύπρο μετακινηθεί προς την κατεύθυνση της διευθέτησης, επηρεάζοντας άμεσα την καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Εντούτοις, δεν είναι οι διακοινοτικές σχέσεις που φάνηκαν να έρχονται στο μυαλό όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για τις κοινωνικές σχέσεις στο μέλλον. Αντιθέτως, η μεγαλύτερη προσδοκία που συνδέθηκε με μια διευθέτηση είναι η κοινωνιακή πρόοδος. Πολλοί συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες εξέφρασαν θλίψη για αυτές που είδαν ως τις καταστροφικές συνέπειες του Κυπριακού προβλήματος στους κυρίαρχους κοινωνικούς διαλόγους. Για παράδειγμα, μερικοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν την άποψη ότι το αποτέλεσμα των κυρίαρχων διαλόγων ήταν να υποτάξουν άλλα θέματα, καθιστώντας την κοινωνία ξενοφοβική και συντηρητική. Μια θετική εξέλιξη μιας διευθέτησης θα ήταν να αποδεσμεύσουμε προοδευτικές δυνάμεις και να επιτρέψουμε στην ημερήσια διάταξη να μετακινηθεί προς νέα πεδία παρακινώντας μια ανοικτή κοινωνία. Τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης υποδεικνύουν ότι μαζί με την ελπίδα για ειρήνη, οι άνθρωποι είναι επίσης ενθαρρυμένοι από την προοπτική για θετική κοινωνική αλλαγή.

Σχεδιάγραμμα 18: Παράγοντες ενθάρρυνσης - Ειρήνη

Παρόλο που υπάρχει ένα ενδιαφέρον για την ειρήνη ως θέμα αρχής και στις δύο κοινότητες, ως μια ευκαιρία να μετακινηθεί η ημερήσια διάταξη προς άλλα θέματα που επηρεάζουν την κάθε κοινότητα, η ένδειξη συμπόνιας προς την άλλη κοινότητα παραμένει χαμηλή.

Για πιο πραγματιστικούς λόγους, πολλοί Τουρκοκύπριοι συσχετίζουν μια διευθέτηση με μια διαδικασία θεσμικής αναδιάρθρωσης. Ενώ μερικοί διατείνονται ότι η προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι πανάκεια στην κακοδιαχείριση, υπάρχει γενική ομοφωνία ως κομβικό σημείο στη διαδικασία αναδιάρθρωσης, παραμένει απαραίτητη.

Αφετέρου, παραμένουν σημαντικές ανησυχίες σχετικά με τις επιπτώσεις της επανένωσης στην κοινωνική διάρθρωση. Ενώ οι Ελληνοκύπριοι είναι, γενικά μιλώντας και σε σύγκριση με τους Τουρκοκυπρίους, λιγότερο πιθανό να επηρεαστούν στις καθημερινές τους ζωές από μια διευθέτηση, σημειώνουμε σημαντική διστακτικότητα για να προχωρήσουμε σε ένα σχέδιο που χαρακτηρίζεται σημαντικά από αβεβαιότητα. Σημειώνουμε ότι η πηγή πολλών ανησυχιών έχει τις ρίζες της στην αμοιβαία δυσπιστία, αλλά έχει να κάνει επίσης με αποκλίνουσες απόψεις για το τι πρέπει να συνεπάγεται μια «επανένωση».

Φυσικά, αυτά τα διαφορετικά οράματα για το μέλλον είναι αναπόφευκτα αφού μια πιθανή διευθέτηση παραμένει, από ορισμένες σκοπιές, υποθετική ή εξαρτώμενη από μια σωρεία παραγόντων. Εντούτοις, ακόμα ένας λόγος διαφοροποίησης είναι οι διαφορετικές αναπαραστάσεις του παρελθόντος. Σημειώνουμε ότι σχετικά με τις διακοινοτικές σχέσεις, αρκετοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες θεώρησαν υπερβολικούς τους Τουρκοκυπριακούς φόβους, και ως πιθανώς αποβλέποντες στην δικαιολόγηση του διαχωρισμού εάν όχι της αποσκίρτησης. Μερικοί Τουρκοκύπριοι, αφετέρου, εξέφρασαν σκεπτικισμό σχετικά με τις «ρόδινες αναμνήσεις» της ειρηνικής συνύπαρξης των Ελληνοκυπρίων με τους Τουρκοκύπριους. Αυτό, κατά συνέπεια, επηρεάζει τους διαλόγους για τη συνύπαρξη σε μια μελλοντική διευθέτηση. Η δυσπιστία, εάν όχι η λανθασμένη αντίληψη, μπορούν να διακριθούν στις απόψεις για την άλλη κοινότητα. Για παράδειγμα, οι Τουρκοκύπριοι οι οποίοι ισχυρίζονται ότι είναι προσωπικά ανοικτοί στην συνύπαρξη υποστηρίζουν ότι αυτό δεν ισχύει για την Ελληνοκυπριακή κοινότητα και ότι οι Ελληνοκύπριοι παραμένουν απροετοίμαστοι για μια επανενωμένη κοινωνία.

Πολλά εξαρτώνται από το τι εννοείται με τον όρο συνύπαρξη. Οι απόψεις των συμμετεχόντων ήταν ποικίλες ανάλογα με το αντικείμενο της συζήτησης, είτε είναι συζήτηση για την κατοίκηση σε μια κοινή γειτονιά ή τον διαμοιρασμό της κυβέρνησης (πολιτεία). Υποκειμενικά, σημειώνουμε ότι μερικοί συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης ανέφεραν τους μικτούς γάμους με τους Τουρκοκύπριους ως μια πιθανή γονική ανησυχία σε μια επανενωμένη Κύπρο. Είναι ενδιαφέρον ότι αυτό ήταν μια ανησυχία που εκφράστηκε κάποτε από τον Μεχμέτ Αλί Ταλάτ, τον πρώην Τουρκοκύπριο ηγέτη, ο οποίος κατά τα άλλα τοποθετείται υπέρ μιας ομοσπονδιακής διευθέτησης. Επομένως, πολλά εξαρτώνται από το είδος και το βαθμό της ενσωμάτωσης που οι αντίστοιχοι συμμετέχοντες οραματίζονται.

Ένα αξιοσημείωτο θέμα είναι το πώς πολύπλοκες ταυτότητες μπορούν να οριστούν και να τύχουν διαπραγμάτευσης. Οι περισσότεροι άνθρωποι στην Κύπρο είναι προφανώς άνετοι με τις υβριδικές τους ταυτότητες, όπως επιβεβαιώνεται από τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης που υποδεικνύουν ότι οι περισσότεροι άνθρωποι στην Κύπρο αναγνωρίζουν τους εαυτούς τους είτε ως Ελληνοκύπριους ή Τουρκοκύπριους, σε αντίθεση με πιο αποκλειστικές «εθνοτικές» ή «εθνικές» ταυτότητες. Το ερώτημα είναι αν είναι πιθανό να καλλιεργηθεί μια πολιτική ταυτότητα αρκετά δυνατή για να συγκρατήσει μια νέα πολιτότητα. Εδώ σημειώνουμε ότι μια αποκλειστική «Κυπριακή» ταυτότητα είναι κατά πολύ μια ταυτότητα μειονότητας ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους, και σε λιγότερο βαθμό ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους.

Πέρα από το διακοινοτικό θέμα της ταυτότητας υπάρχει και η ανησυχία που εκφράστηκε σχετικά με άλλες κατηγορίες ανθρώπων στην Κύπρο. Το θέμα των εποίκων προκύπτει σε αυτό το περιεχόμενο όπου οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν φόβους ότι δεδομένων των δημογραφικών τάσεων ριψοκινδύνευαν να κατακλυστούν από εισερχόμενους ανθρώπους μιας, προφανώς, διαφορετικής «κουλτούρας». Αφετέρου, μερικοί συμμετέχοντες αναγνώρισαν ότι το στάτους κβο ήταν επίσης ασταθές, συνεπάγοντας την απειλή ότι η πράσινη γραμμή θα μπορούσε να εξελιχτεί σε ένα εξωτερικό φραγμό μεταξύ της νότιας Κύπρου και της Τουρκίας αν οι Ελληνοκύπριοι δεν ήταν προετοιμασμένοι να καταλήξουν σε μια διευθέτηση σύντομα. Μερικοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν επίσης φόβους «κοινοτικού αφανισμού» που απορρέει από δημογραφικές μεταβολές στο βόρειο μέρος του νησιού. Επομένως, το πρόβλημα της ενσωμάτωσης των εποίκων, και στο περιεχόμενο μιας διευθέτησης αλλά και στο παρόν, προέκυψε ως ένας τομέας ανησυχίας.

Αναλογιζόμενοι την κοινωνική διάσταση σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν τον κοινωνικό αντίκτυπο που θα έχει μια διευθέτηση στις ζωές τους. Μοιράστηκαν επίσης τις ελπίδες και τους φόβους τους για τον αντίκτυπο ενός σεναρίου μη-διευθέτησης.

Δεν αποτελεί έκπληξη ότι οι Τουρκοκύπριοι εξέφρασαν μεγαλύτερη προθυμία να δουν αλλαγές στο στάτους κβο από ότι οι Ελληνοκύπριοι αφού γενικά δεν είναι ευχαριστημένοι με τις ζωές τους. Έχοντας πιο πολλά να χάσουν, τόσο απτά όσο και στη μορφή της κοινής κυριαρχίας, η αλλαγή και η αβεβαιότητα τείνουν να ανησυχούν τους Ελληνοκύπριους περισσότερο.

Οι συνεντεύξεις με τους συμμετέχοντες και οι συζητήσεις στις ομάδες εστίασης αποκάλυψαν ότι οι άνθρωποι δεν είναι ξεκάθαροι με το τι σημαίνει μια δικοινοτική, διζωνική, ομοσπονδία, ειδικά σε όρους κοινωνικής ενσωμάτωσης. Θα υπάρχουν κοινοί γείτονες ή διαχωρισμός; Μερικοί σχηματίζουν εικόνες στο μυαλό τους με γκέτο της άλλης κοινότητας μέσα στη δική τους κοινότητα και αντιτίθενται σε αυτή την ιδέα. Μια εισήγηση θα ήταν να γίνει μια δημόσια εκστρατεία εξηγώντας ακριβώς τη σημασία της διζωνικότητας και δικοινοτικότητας στο πλαίσιο της Κύπρου.

Διακοινοτικές σχέσεις

Ένα εμπόδιο στις διακοινοτικές σχέσεις είναι οι αντιλήψεις περί της «άλλης» κοινότητας. Οι γενικεύσεις για την άλλη κοινότητα είναι κοινές. Η συνάθροιση των ποικίλων ερμηνειών των γεγονότων του παρελθόντος προστέθηκαν με τις στάσεις προς το υφιστάμενο στάτους κβο. Οι Τουρκοκύπριοι έχουν γενικά την πεποίθηση ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν τους θεωρούν ως ίσους συνεταίρους, αλλά αντιθέτως ως μια αναξιόπιστη κοινωνία αποτελούμενη από σκληρά άτομα που επιδιώκουν μέρισμα στον πλούτο που δημιούργησαν οι Ελληνοκύπριοι. «Θεωρούμαστε ότι είμαστε Κύπριοι, αλλά όχι στον ίδιο βαθμό που είναι αυτοί», ισχυρίζεται ένας εκ των συμμετεχόντων. Αυτό προκαλεί ένα σύμπλεγμα κατωτερότητας ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους καθώς αντιλαμβάνονται ότι δεν γίνονται «αποδεκτοί» από την ευρύτερη κοινωνία.

Παρόλο που αυτές οι απόψεις εκφράστηκαν από αρκετούς Τουρκοκύπριους συμμετέχοντες σε συνεντεύξεις, αντίθετα, οι Ελληνοκύπριοι δεν θεωρούν συνήθως τις διακοινοτικές σχέσεις ως ένα σημαντικό θέμα. Ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας εισηγήθηκε ότι αυτή η συζήτηση αντικατόπτριζε τις ανασφάλειες των Τουρκοκυπρίων. Παρόλο που δεν αμφέβαλε για την ύπαρξη και επιμονή των φόβων, τους θεώρησε υπερβολικούς και δήλωσε ότι αυτές οι ανασφάλειες εισήχθησαν στον πολιτικό διάλογο για να «κερδίσουν πράγματα». Παρόμοια με άλλους Ελληνοκύπριους συμμετέχοντες, ισχυρίστηκε ότι «ζούσαμε μαζί στο παρελθόν χωρίς προβλήματα, μπορούμε να ξαναζήσουμε μαζί».

Οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες ήταν αισιόδοξοι με την πρόβλεψη μιας επανενωμένης κοινωνίας. Καθώς αναγνωρίζεται ότι θα υπάρχουν προβλήματα μετά από χρόνια διαχωρισμού, η πλειοψηφία παρέμεινε πεπεισμένη ότι τα θέματα δεν ήταν απροσπέλαστα, επομένως η συνύπαρξη δεν θα αποδεικνυόταν προβληματική.

Εν αντιθέσει, οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες, είτε σε συνεντεύξεις είτε στις ομάδες συζήτησης, δεν μοιράστηκαν την αντίληψη ενός αρμονικού παρελθόντος που αντικαταστήθηκε από χρόνια διαχωρισμού από το 1974. Οι περισσότεροι εξέφρασαν «πικρές αναμνήσεις», ισχυριζόμενοι ότι αυτές τους έκαναν πιο διστακτικούς στο να εμπιστευτούν την άλλη κοινότητα.

Ένας συμμετέχοντας στην διακοινοτική ομάδα συζήτησης σχολίασε τις διαφορετικές αντιλήψεις που υποδεικνύουν τα «κενά», και τις «ελλιπείς γέφυρες στην ιστορία», ακόμα και ενδοκοινοτικά, μέσα στη συλλογική μνήμη των κοινοτήτων. «Ίσως να προτιμούν να ξεχάσουν μερικές εμπειρίες και να ενισχύσουν άλλες», κατάληξε. Προφανώς, οι Τουρκοκύπριοι τείνουν να θυμούνται τις πικρές αναμνήσεις καλύτερα, ενώ οι Ελληνοκύπριοι κράτησαν μόνο καλές στιγμές στις αναμνήσεις τους.¹⁷

Ακόμα μια συμμετέχοντας σχολίασε ότι και οι δύο διαδικασίες – της έμφασης ή της καταστολής συγκεκριμένων ιστοριών – προέκυψαν ταυτόχρονα. Επιπλέον, αυτές οι «αλήθειες» δεν ήταν αλληλοαποκλειόμενες. «Η ιδέα του να λέμε είτε ότι είμαστε τόσο διαφορετικοί και δεν μπορούμε ποτέ να ζήσουμε μαζί, ή ότι ζούσαμε πάντα αρμονικά – αυτό δεν θα μας οδηγήσει πουθενά επειδή όλα αυτά είναι αλήθεια», σχολιάζει. «Οι άνθρωποι ζούσαν αρμονικά όταν κάποιοι άνθρωποι άρχισαν να απομακρύνονται, επειδή μερικά άτομα μέσα στην κοινωνία

«Οι ελληνοκύπριοι μας κοιτάζουν υποτιμητικά. Μας κοιτάζουν ως τους υπάλληλους οικοδομής ή οικιακές βοηθούς, μας αποδέχονται ως κύπριους, αλλά όχι όπως είναι αυτοί».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Ένα όφελος μιας διευθέτησης είναι ότι τελικά θα καλλιεργήσουμε μια αίσθηση συνύπαρξης και συνεργασίας μεταξύ των κοινοτήτων στην Κύπρο και θα ζήσουμε σε ένα πολυπολιτισμικό κράτος».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Οι ελληνοκύπριοι πραγματικά χρειάζεται να αντιληφθούν, γιατί οι τουρκοκύπριοι θεωρούν το 1974 απελευθέρωση. Την ίδια ώρα οι τουρκοκύπριοι πρέπει να αντιληφθούν ότι ήταν μια τραγωδία για τους ελληνοκύπριους, αυτό που συνέβηκε στο 1974».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

¹⁷ Ο διάλογος είναι ενθυμητικός της γνωστής θέσης του Vamik Volkan «chosen traumas». Δείτε <http://www.vamikvolkan.com/Transgenerational-Transmissions-and-Chosen-Traumas.php>.

«Υπάρχει ένας αριθμός πραγμάτων που μας ενώνει με τους τουρκοκύπριους, έχουμε κοινή νοοτροπία, μια κοινή κουλτούρα η οποία ήταν το αποτέλεσμα εκατοντάδων χρόνων ειρηνικής συνύπαρξης. Το γεγονός ότι θα έχω την ευκαρία να ζω δίπλα, να εργάζομαι μαζί και να έχω επαφή με τους συμπατριώτες μου είναι ένα ακόμα μεγάλο όφελος. Οι υφιστάμενες φυλετικές διακρίσεις τις οποίες θεωρώ απαράδεκτες δεν θα υφίστανται πλέον».

Αντρέας Βύρας
Συμβούλιο Νεολαίας
Κύπρου

«Δεν θέλουμε να ξαναζήσουμε τις πικρές μέρες ξανά, δεν θέλουμε να ξαναπάμε πίσω στις παλιές μέρες, θα είναι καλύτερα για όλους να ζουν στην επικράτειά τους και στο μεταξύ να ενταχθούμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι άνθρωποι πρέπει να είναι ελεύθεροι να ταξιδεύουν από τη μια πλευρά στην άλλη αλλά δεν πρέπει να ζούμε μικτά».

Ertan Ersan
Σύνδεσμος Οικογενειών
Μαρτύρων

άρχισαν να έχουν διάφορες ιδέες για αυτό που ήθελαν ιδανικά να κάνουν σε θέματα πολιτικής». Πιστεύει ότι πρέπει να αντιληφθούμε γιατί συνέβησαν τα περιστατικά στο παρελθόν ώστε να τα αποτρέψουμε από το να συμβούν ξανά στο μέλλον. «Πρέπει να είμαστε ευαίσθητοι στην προσέγγιση της άλλης πλευράς στο πρόβλημα και να γεμίσουμε τα κενά αντί να την παραγκωνίζουμε και να την αγνοούμε, επειδή δεν μας αρέσει».

Ένας νεαρός Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας παραπονέθηκε ότι οι Ελληνοκύπριοι της ηλικίας του «δεν αντιλαμβάνονται καν ότι υπάρχουν Τουρκοκύπριοι που ζουν στο νησί», και αναρωτήθηκε «γιατί οι γονείς δεν μετέφεραν στα παιδιά τους αυτές τις καλές αναμνήσεις της συνύπαρξης», αμφισβητώντας επομένως, την αυθεντικότητα των αρμονικών σχέσεων πριν τον διαχωρισμό.

Μερικοί από τους συμμετέχοντες αναλογίστηκαν αυτές τις διαφορές, και μερικοί κατάληξαν ότι η εγχώρια (δηλ. ενδοκοινοτική) πολιτική και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έπαιξαν ένα δυσοίωνα ρόλο στην καλλιέργεια προκαταλήψεων. Οι εικασίες σχετικά με τα γεγονότα και τα τραύματα του παρελθόντος, ο διαχωρισμός κατά τα χρόνια, όλα φιλτραρίστηκαν μέσω ανταγωνιστικών πολιτικών συστημάτων και μέσων μαζικής ενημέρωσης.¹⁸ Αυτή η δυσπιστία τυγχάνει αναφοράς στις ομάδες συζήτησης, ανεξαρτήτως του θέματος υπό ανασκόπηση. Αυτό το θέμα χρίζει επείγουσας αντιμετώπισης, όπως υποδεικνύουν αρκετοί συμμετέχοντες, και πρέπει άμεσα να εφαρμοστούν μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης.

Συνύπαρξη (σε μια ενδεχομένως επανενωμένη κοινωνία)

Η αντίληψη της συνύπαρξης είναι ξεχωριστή από τις διακοινοτικές σχέσεις στο ότι η τελευταία αναφέρεται στις πολιτικές σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων, ενώ η συνύπαρξη σχετίζεται στον διαμοιρασμό του ίδιου χώρου, ειδικά όσον αφορά την κατοίκηση σε πολυπολιτισμικές γειτονιές.

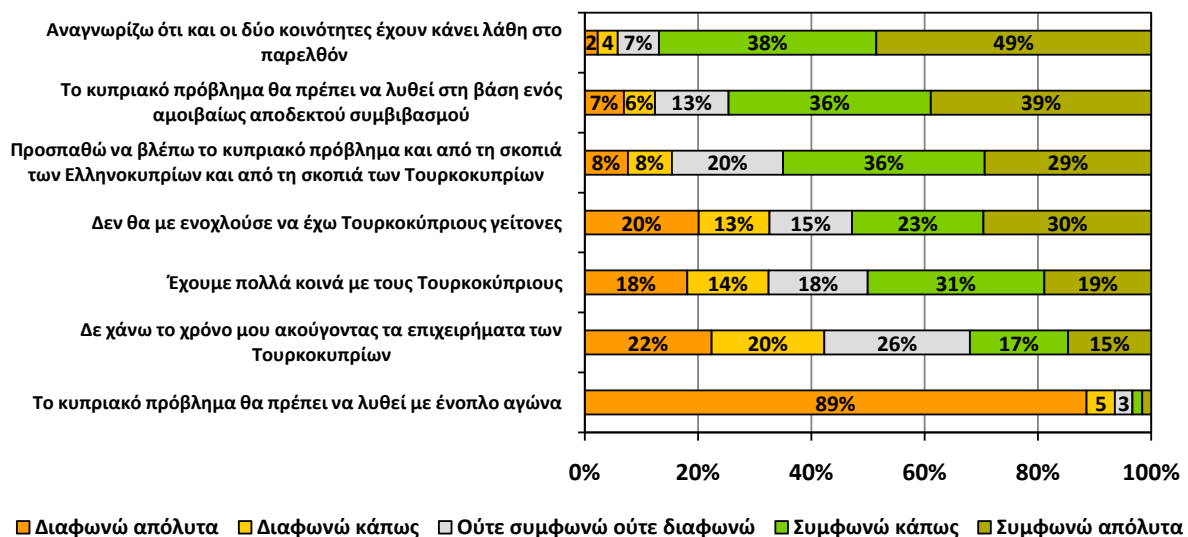

¹⁸ Για μια ανάλυση των μέσων και του Κυπριακού προβλήματος δέστε «Media Narratives, Politics and the Cyprus Problem» από τους Χριστόφορο Χριστοφόρου, Sanem Sahin και Σύνθια Παύλου Έκθεση PRIO Report 1/2010 (<http://www.prio.no/Cyprus/Publications/>).

Γείτονες

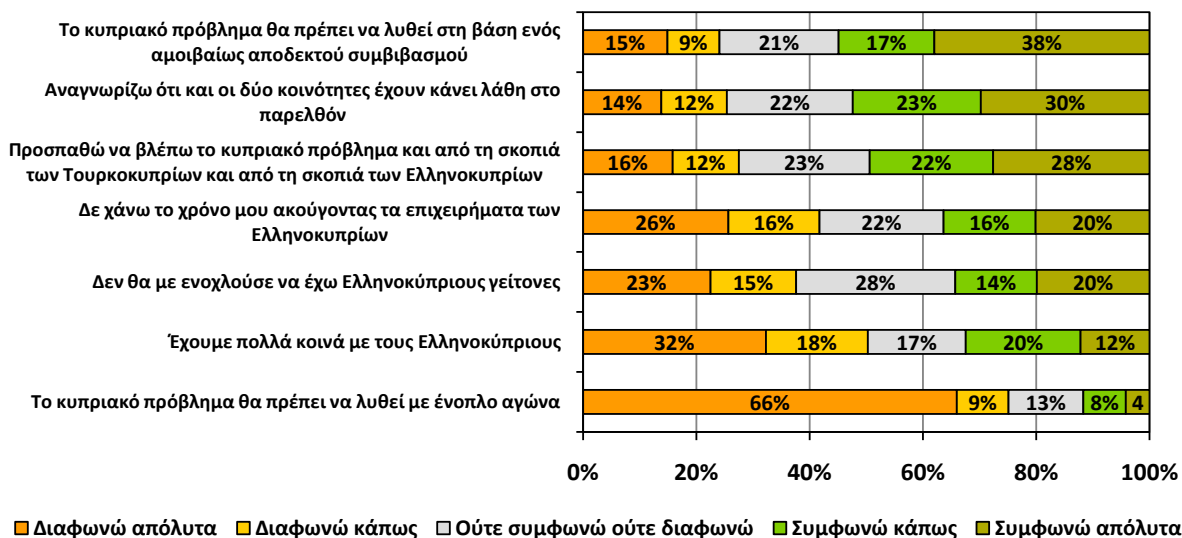
Όταν κοιτάζουμε τα ευρήματα των δημοσκοπήσεων βλέπουμε ότι και οι δύο κοινότητες είναι διχασμένες για το ερώτημα της συνύπαρξης, με τους Ελληνοκύπριους να είναι σχετικά πιο ανοικτοί στην ιδέα του να έχουν Τουρκοκύπριους γείτονες. Μια πλειοψηφία Ελληνοκυπρίων (53%) συμφωνεί με το να έχουν Τουρκοκύπριους γείτονες. Εντούτοις, ένα σημαντικό 33% αντιτίθενται ενώ ένα άλλο 15% ισχυρίζονται ότι είναι ουδέτεροι. Οι Τουρκοκύπριοι είναι πιο ομαλά διαχωρισμένοι στο ερώτημα με 34% υπέρ, αλλά η τάση είναι να αντιτίθενται σε μικτές γειτονιές (38%). Ένα επιπλέον 28% των Τουρκοκυπρίων ισχυρίζονται ότι είναι αμφίθυμοι.

Σχεδιάγραμμα 19Α: Προοπτικές Συμφιλίωσης (Ελληνοκύπριοι)

Μια μεγάλη πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων αναγνωρίζει ότι το Κυπριακό θα πρέπει να λυθεί μέσω ενός αμοιβαίως αποδεκτού συμβιβασμού. Μια μικρότερη πλειοψηφία, δηλώνει ότι δεν θα τους ενοχλούσε να έχουν Τουρκοκύπριους γείτονες. Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων αποστρέφεται τη χρήση βίας ως μέσο επίτευξης πολιτικών στόχων.

Σχεδιάγραμμα 19B: Προοπτικές Συμφιλίωσης (Τουρκοκύπριοι)

Η πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων πιστεύει ότι το Κυπριακό πρόβλημα θα πρέπει να λυθεί στη βάση ενός αμοιβαίως αποδεκτού συμβιβασμού. Παρά ταύτα, οι απόψεις σχετικά με την προοπτική συνύπαρξης με τους Ελληνοκυπρίους στο πλαίσιο της καθημερινότητας δίστανται. Η χρησιμοποίηση βίας ως μέσο επίτευξης πολιτικών στόχων απορρίπτεται από την πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων.

«Από τη δική μου προσωπική εμπειρία έχω δει ότι οι άνθρωποι αρχίζουν δειλά να δείχνουν συμπάθεια μεταξύ τους και τελικά σταματούν να θεωρούν τις διαφορές τους ως κάτι αρνητικό αλλά ως κάτι που μπορεί να εορταστεί. Τα παιδιά συγκεκριμένα δεν έχουν κανένα πρόβλημα να συνυπάρχουν με άλλα παιδιά από διαφορετικά εθνοτικά και εθνικά υποστρώματα και μπορούμε να το δούμε αυτό κάθε μέρα στα σχολεία μας».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Σε περίπτωση που επιτευχθεί μια δικοινοτική, διζωνική ομοσπονδιακή διευθέτηση, οι περισσότεροι από τους Ελληνοκύπριους συμμετέχοντες σε ομάδα εστίασης ανέφεραν ότι ανυπομονούσαν να ζήσουν σε μικτές γειτονιές, όπου οι Τουρκοκύπριοι και οι Ελληνοκύπριοι θα ζουν μαζί ως γείτονες σε μικρή απόσταση. Ισχυρίστηκαν ότι αν οι δύο κοινότητες ζούσαν σε μικτές περιοχές θα ήταν ευκολότερο να αποφευχθούν διαμάχες και επιπλέον θα έχουν πιο πολλές επαφές που θα οδηγήσουν σε αλληλοεκτίμηση.

Αυτοί οι Ελληνοκύπριοι είχαν την άποψη ότι αν οι Τουρκοκύπριοι ζήσουν σε απομονωμένα «γκέτο» αυτό θα μας ξαναγύριζε πίσω στις συνθήκες μεταξύ του 1964 και 1974 και ίσως να συνέβαλλε σε επανάληψη διακοινοτικών εχθροπραξιών. Ένας συμμετέχοντας κατάληξε ότι «αν ζήσουν σε κοινότητες γκέτο και νιώθουν απομονωμένοι θα αντιδράσουν αρνητικά και είναι πιο δύσκολο να ελεγχθεί η εγκληματική ή βίαια συμπεριφορά».

Αντίστροφα, άλλοι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες προτίμησαν οι Τουρκοκύπριοι να ζουν σε συγκεκριμένες περιοχές γκέτο και ήταν αντίθετοι με την ιδέα αυτοί να ζουν στις ίδιες γειτονιές με τους Ελληνοκυπρίους. Οι συμμετέχοντες αυτής της άποψης έτειναν επίσης να αντιτίθενται σε μια δικοινοτική, διζωνική ομοσπονδιακή διευθέτηση ως θέμα αρχής.

Μερικοί συμμετέχοντες ανησυχούν για τον κλιμακούμενο εθνικισμό και στις δύο πλευρές του νησιού. Η καλή ατμόσφαιρα της ειρήνης και της φιλίας που δημιουργήθηκε από το άνοιγμα των οδοφραγμάτων το 2003 έχει εξαφανιστεί. Από τότε, «οι Τουρκοκύπριοι απομακρύνθηκαν από τους Ελληνοκύπριους μετά που άρχισαν να έχουν επαφές μαζί τους», εξηγεί ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας.

Η δυσπιστία και η παρανόηση αναδύονται ακόμα και όταν οι συμμετέχοντες εκφράζουν θετικά συναισθήματα σχετικά με τη συνύπαρξη. Συγκεκριμένα, οι Ελληνοκυπριακές απόψεις που αναλογίζονται το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των κοινοτήτων αντιμετωπίζονται με ταραχή από τους Τουρκοκύπριους συμμετέχοντες οι οποίοι το θεωρούν αυτό ένα βήμα προς την φοβούμενη «υπόσταση της μειονότητας».

Για παράδειγμα, ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας είπε ότι αντίκριζε τη συνύπαρξη με τους Τουρκοκύπριους υπό το ίδιο φως που αντίκριζε τη συνύπαρξη με άλλους Ευρωπαίους πολίτες, όπως τους Μαρωνίτες, τους Αρμένιους και τους Λατίνους στην Κύπρο, και ότι δεν θεώρησε ότι θα έπρεπε να υπάρξουν προβλήματα μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Ένας άλλος συμμετέχοντας είπε ότι η συνύπαρξη με τους Τουρκοκύπριους πρέπει να ιδωθεί με αναφορά στην Ευρώπη – στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής μας ύπαρξης πρέπει να μάθουμε να είμαστε πιο δεκτικοί προς τους άλλους. Ακόμη ένας συμμετέχοντας εξέφρασε αισιοδοξία και ανέφερε ότι «μπορούμε να δούμε ότι οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι βλέπουν ατομικά τους Τουρκοκύπριους ως μη-απειλητικούς, και δεν έχουν πρόβλημα μαζί τους».

Τέτοιες απόψεις, αντί να μετριάζουν τις Τουρκοκυπριακές ανησυχίες, κάποτε έχουν το αντίθετο αποτέλεσμα. Ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας παραπονέθηκε γιατί πίστευε ότι οι Ελληνοκύπριοι «δεν είχαν την έγνοια να ασχοληθούν να μάθουν» την άλλη κοινότητα καθώς πάντοτε θεωρούσαν τους Τουρκοκυπρίους μειονότητα και, ως τέτοια, μη-απειλητική. Η εικόνα που έχουν για τους Τουρκοκυπρίους δεν συνάδει με την «πραγματικότητα» ότι οι Τουρκοκύπριοι ήταν προφανώς περισσότερο από αυτό.

Όσον αφορά την συνύπαρξη, σε σύγκριση με τους Ελληνοκύπριους ομολόγους τους, οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης ήταν πιο διστακτικοί στο να ζήσουν μαζί με τους Ελληνοκύπριους. Έτειναν να βλέπουν τα πολλά χρόνια του διαχωρισμού ως εμπόδιο στο να ζουν μαζί. Παρά τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων που υποδεικνύουν το αντίθετο, μερικοί συμμετέχοντες πίστευαν πως παρά το γεγονός ότι οι Τουρκοκύπριοι ήταν πιο ανοικτοί στο να ζουν μαζί, οι Ελληνοκύπριοι ίσως να μην ήταν ευπρόσδεκτοι προς τους Τουρκοκύπριους. Επιπλέον, μερικοί συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι οι Ελληνοκύπριοι έτειναν να «κυριαρχούν» ή «να φέρονται ως οι άρχοντες», κάτι που είναι αντίθετο με μια πολυπολιτισμική κοινότητα. Αυτό ίσως να δημιουργήσει προβλήματα στο μέλλον, ισχυρίστηκαν.

Μια άλλη ένσταση που τέθηκε έναντι της ιδέας του να ζουν οι δύο κοινότητες μαζί σχετίστηκε με «το γεγονός ότι δεν έχουμε χειριστεί τα τραύματα του παρελθόντος». Η ιστορία διδάσκεται διαφορετικά και στις δύο πλευρές και εφόσον τα τραύματα είναι ακόμα κρυμμένα στο υποσυνείδητο και των δύο κοινοτήτων, ίσως να είναι δύσκολο να ενοποιηθούν επιτυχώς οι δύο κοινότητες. Επίσης σε σχέση με το σημείο που σχολιάστηκε πιο πάνω, ένας συμμετέχοντας προέβαλε το επιχείρημα ότι υπάρχει η ανάγκη για μια μεταβατική περίοδο όπου οι δύο κοινότητες «ξαναγνωρίζουν η μια την άλλη». Προστέθηκε ότι ίσως μετά από αυτή την μεταβατική περίοδο θα ήταν πιθανό για τις δύο κοινότητες να ζήσουν μαζί.

Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί εδώ ότι παρόλο που οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες είπαν ότι ήταν θετικοί στην ιδέα του να ζουν μαζί με τους Ελληνοκύπριους, δεν πίστευαν ότι η κοινότητα τους ή (περισσότερο) η Ελληνοκυπριακή κοινότητα ήταν έτοιμες για αυτό.

Ακόμα ένα αξιοσημείωτο ζήτημα ήταν κάποιες συγκεκριμένες ανησυχίες μερικών συμμετεχόντων στις ομάδες συζήτησης και εστίασης για τη συνύπαρξη που ξεπερνούσε την ιδέα των γειτόνων, συνεπάγοντας μεγαλύτερο βαθμό οικειότητας. Μερικοί συνέδεσαν την ιδέα της συνύπαρξης με τους μικτούς γάμους, κάτι που έβρισκαν απειλητικό. Ένας συμμετέχοντας εξέφρασε έκπληξη που μερικοί συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης ανησυχούσαν για αυτό, θεωρώντας ότι δεν υπήρχαν αρκετοί μικτοί γάμοι στο παρελθόν πριν τον γεωγραφικό διαχωρισμό. Ο συμμετέχοντας είπε ότι είναι προφανώς κάπως ασυνήθιστο να τίθεται αυτό το θέμα επανειλημμένως στις συζητήσεις για την συνύπαρξη. «Φυσικά μπορείς να έχεις μια τέτοια προτίμηση αλλά γιατί είναι τόσο σημαντικό», αναρωτήθηκε.

«Αυτό σχετίζεται άμεσα με το πώς οι άνθρωποι βλέπουν μια λύση», σχολίασε ένας άλλος συμμετέχοντας. Οι απόψεις για μια λύση ποικίλουν με αυτούς που βλέπουν μια λύση ανάλογη με ένα «ορθολογιστικό» επιχειρηματικό συνεταιρισμό ενάντια σε αυτούς που το συσχετίζουν με «πάντρεμα». Σε πολλές ομοσπονδίες οι άνθρωποι δεν «παντρεύονται» αλλά υπάρχει

«Αν δεν έχουμε κάποιες ασφαλιστικές δικλύδες, μέσα σε οποιαδήποτε σύμβαση, και ενδεχομένως μέσα σε ένα σχέδιο λύσης, η οποίας θα απετρέπουν και τα δυο μέρη από το να ξεπέσουν στα ζωώδη ένστικτά τους, ή να καταφύγουν σε ακατάλληλα μέσα, η εμπιστοσύνη από μόνη της έχει την τάση να είναι ανεπαρκής».

**Αχιλλέας Αιμιλιανίδης
Δικηγόρος / Ακαδημαϊκός**

«Δημιουργήσαμε ένα όνειρο συγκατοίκησης στην Κύπρο μέλος της ΕΕ το 2003-2004. Μετά που είχαμε επαφές με την άλλη κοινότητα αντιληφθήκαμε ότι ήταν απλά ένα όνειρο, δεν μας συμπεριφέρονται με τον τρόπο με τον οποίο νομίζαμε ότι θα μας συμπεριφέρονταν».

**Τουρκοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης**

«Έχουμε ζήσει ξεχωριστά για τόσο καιρό που ανησυχώ για το πως θα αρχίσουμε να ζούμε μαζί μετά από την ιστορία της διαμάχης μας και το κλίμα των διαφορών μας που έχει δημιουργηθεί τα τελευταία 35 χρόνια. Πως πρόκειται να αντιδράσουν σε τέτοια συνύπαρξη συγκεκριμένα εθνικιστικά και εξτρεμιστικά τμήματα της κοινωνίας;»

**Ελληνοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης**

ένας βαθμός συνεργασίας μεταξύ των διοικητικών μονάδων, εξήγησε ένας συμμετέχοντας. Επομένως, ο μικτός γάμος παρουσιάζεται ως μια αλληγορία για την ενσωμάτωση γενικότερα. «Το άτομο που θέτει τέτοιο θέμα μικτών γάμων πιθανώς είχε μια πολύ ενσωματωμένη άποψη περί λύσης. Πρέπει να το είδε όχι απλά ως ένα διοικητικό θέμα αλλά προφανώς οραματίστηκε ότι οι κοινότητες θα ήταν πιο πλήρως ενοποιημένες. Για κάποια άτομα αυτό δεν ισχύει.» Με άλλα λόγια δεν αναμένουν όλοι την πλήρη κοινωνική ενσωμάτωση και τα σχετικά.

Ακόμα ένας συμμετέχοντας συσχέτισε αυτή την ανησυχία του μικτού γάμου με την μετανάστευση και είπε ότι οι Ελληνοκύπριοι γονείς έχουν αποκτήσει εμπειρία με τους μετανάστες κατά τα χρόνια, όπου προέκυπταν γάμοι μεταξύ των ντόπιων και των μεταναστών. Οι άνθρωποι ίσως να σκεφτούν ότι ο γάμος είναι μια φυσική έκβαση της κοντινής απόστασης, κάτι που θα συμβαίνει με μεγαλύτερη συχνότητα μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων μετά από μια διευθέτηση.

Ο συμμετέχοντας συνέχισε για να εξηγήσει ότι οι Ελληνοκύπριοι είναι πολύ συνδεδεμένοι με την ταυτότητα τους. Συνέχισε για να ισχυριστεί ότι το θέμα σχετιζόταν επίσης με τη θρησκεία. Για παράδειγμα, δήλωσε ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν αρέσκονται οι συγγενείς τους να παντρεύονται (Κύπριους) Αρμένιους, επειδή δεν είναι Έλληνες Ορθόδοξοι. Εφόσον η κοινωνική ζωή στην Ελληνοκυπριακή/Ορθόδοξη κοινωνία περιστρέφεται γύρω από θρησκευτικές εκδηλώσεις, οι μικτοί γάμοι αποτελούν πρόκληση.

Σχετικά με το ανησυχία της βαθύτερης ενσωμάτωσης μερικοί συμμετέχοντες παρέμειναν αμετάκλητοι: «Πρέπει να ζήσουμε σε αυτό το νησί μαζί. Το κάναμε στο παρελθόν, ζούμε ακόμα εδώ και θα ζούμε σε αυτό το νησί και στο μέλλον. Επομένως, το να το κάνουμε αυτό θέμα είναι απλά μια δικαιολογία, δεν έχει καμία σχέση».

Ταυτότητα, Κοινοτυπία, Διαφορετικότητα και Διαφορά

Στην Κύπρο οι πολιτικές ταυτότητες αποδίδονται μέσω της κατανομής εξουσίας του Συντάγματος του 1960. Πριν από αυτό, το Οθωμανικό κεχρί σύστημα περιέβαλλε παρόμοια τα πολιτικά δικαιώματα στις εθνοτικές κοινότητες. Οποιαδήποτε συζήτηση ταυτότητας καταπιάνεται αναπόφευκτα με αυτή την κληρονομιά. Αποτελεί ένα πολύπλοκο θέμα το να αναλογιζόμαστε ένα μέλλον όπου οι ταυτότητες τυγχάνουν διαπραγμάτευσης στις συναλλαγές της καθημερινής ζωής, αφού υπάρχουν διαφορετικές απόψεις για το αν οι ταυτότητες είναι κοινοτικές και σταθερές ή ατομικές και ευμετάβλητες.

Η συμβατική εναλλακτική επιλογή έναντι της κοινοτικής ταυτότητας είναι μια εθνική «Κυπριακή» ταυτότητα. Πολλοί την υποστηρίζουν ως τη βάση «αλληλεγγύης» που να προτάσσεται στις απειλές που εκλαμβάνονται από τις διαφορές. Στις σελίδες που ακολουθούν, σκιαγραφούμε τις συζητήσεις για αυτή την εναλλακτική επιλογή.

Αυτό που αποτελεί ενδιαφέρον είναι ότι οι συζητήσεις για το θέμα της ταυτότητας δεν διερεύνησαν τις πολυπλοκότητες της πολυπολιτισμικότητας ως ένα εναλλακτικό μοντέλο για το χειρισμό της διαφοράς και της διαφορετικότητας. Αυτό το θέμα εγέρθηκε στο περιεχόμενο της κοινωνικής εξέλιξης, όπου μερικοί συμμετέχοντες εξέφρασαν ελπίδες ότι οι κυβερνητικές πολιτικές θα μπορούσαν να αναπτυχθούν με τρόπους που να προωθούσαν την ανεκτικότητα.

«Κυπριακή Ταυτότητα»: Πολιτική και Εθνοτική ταύτιση

Κατά τις συζητήσεις για το θέμα της ταυτότητας στην καθημερινότητα, μερικοί συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ήλπιζαν ότι με μια λύση ίσως να επιλυθεί και η «κρίση ταυτότητας» που παρατηρείται στην Κυπριακή κοινωνία.

Αυτοί οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι άνθρωποι νιώθουν άβολα αναγνωρίζοντας τους εαυτούς τους ως «Κύπριους», επειδή δίνεται τόση πολλή έμφαση στο γεγονός ότι είναι επίσης Έλληνες. Επίσης, λόγω του 35χρονου αδιεξόδου, δεν έχει δημιουργηθεί μια νέα «Κυπριακή» ταυτότητα.

Ένας συμμετέχοντας οραματίζεται ότι με μια λύση, οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι θα αρχίσουν σιγά-σιγά να χαράσσουν μια σαφή ταυτότητα για τους εαυτούς τους η οποία θα είναι «καθαρά Κυπριακή και σημαντικά διαφοροποιημένη και από την Ελληνοκυπριακή και από την Τουρκοκυπριακή» εθνοτική ταυτότητα. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι, σχετικά με τον τρόπο ζωής τουλάχιστον, δεν είδαν μεγάλες διαφορές μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων, και ότι «μοιάζουμε περισσότερο από ότι πιστεύουν πολλοί άνθρωποι». Όντως, μερικοί συμμετέχοντες στο έργο ήταν συναισθηματικοί σχετικά με τις επαφές απέναντι από τη διαχωριστική γραμμή, εκφράζοντας συναισθήματα συγγένειας και οικειότητας.

«Αυτή τη στιγμή βρίσκομαι σε επαφή με έναν καλλιτέχνη, το όνομα του οποίου είναι Χαμπής Τσαγκάρης και είναι ένας πολύ σημαντικός καλλιτέχνης για την Κύπρο ο οποίος διατηρεί αυτή τη στιγμή ένα μουσείο τυπογραφείας στο νότο. Ο πατέρας μου επισκέφτηκε το χωριό του (Πλατανίσκεια) στο νότο μετά που άνοιξαν τα οδοφράγματα. Γνώρισε αυτό τον άντρα, και όταν είπε στον πατέρα μου ότι είναι καλλιτέχνης ο πατέρας μου του είπε ότι ενδιαφέρομαι και εγώ για την τέχνη και σπουδάζω στην Τουρκία... όταν ταξίδεψα στην Κύπρο για διακοπές αυτό το καλοκαίρι επικοινωνήσα με τον Χαμπή και τον συνάντησα. Ήταν πολύ ενδιαφέρον, ακόμα νιώθω πολύ συγκινημένη. Δεν γνωριζόμασταν προηγουμένως αλλά όταν συναντηθήκαμε και οι δυο νιώσαμε σαν να γνωριζόμασταν για χρόνια».

Pembe Gaziler, Δικονομικός Οργανωτής Δραστηριοτήτων Tango

Εντούτοις, οι δημοσκοπήσεις υποδεικνύουν ότι οι εθνοτικές ταυτότητες που συσχετίζονται με τις κληρονομίες της Ελληνικής και Τουρκικής κουλτούρας ακόμα αντηχούν στο ευρύτερο κοινό.

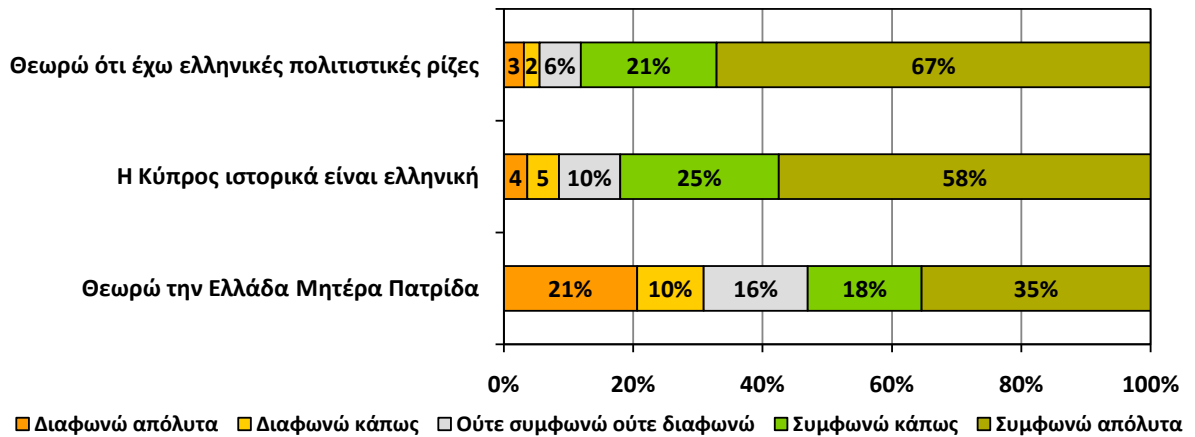
«Αρκετοί κύπριοι υποφέρουν από κρίση ταυτότητας η οποία προκαλείται από αυτή την αβεβαιότητα που πλήττει την Κύπρο από το 1974. Σήμερα είμαστε πολίτες της δημοκρατίας της Κύπρου, αύριο θα είμαστε πολίτες ποιας πολιτείας; είμαστε ελληνοκύπριοι και τουρκοκύπριοι, αλλά σε ποιο βαθμό είμαστε έλληνες ή τούρκοι ή κύπριοι;»

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Τελικά, με μια λύση θα δημιουργήσουμε μια ιδέα του τι σημαίνει να είσαι κύπριος».

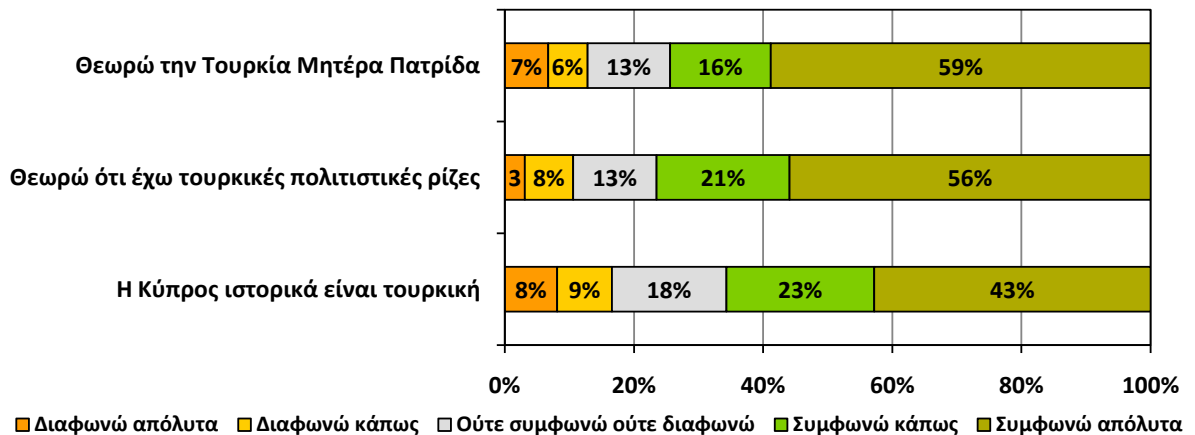
Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Σχεδιάγραμμα 20Α: Εθνοτική και Πολιτιστική Ταυτότητα (Ελληνοκύπριοι)

Οι Ελληνοκύπριοι εξακολουθούν ακόμα να ταυτίζονται έντονα με τις Ελληνικές πολιτιστικές τους ρίζες, αλλά πολλοί από αυτούς έχουν πια εγκαταλείψει την αντίληψη της "Ελλάδας ως μητέρας πατρίδας".

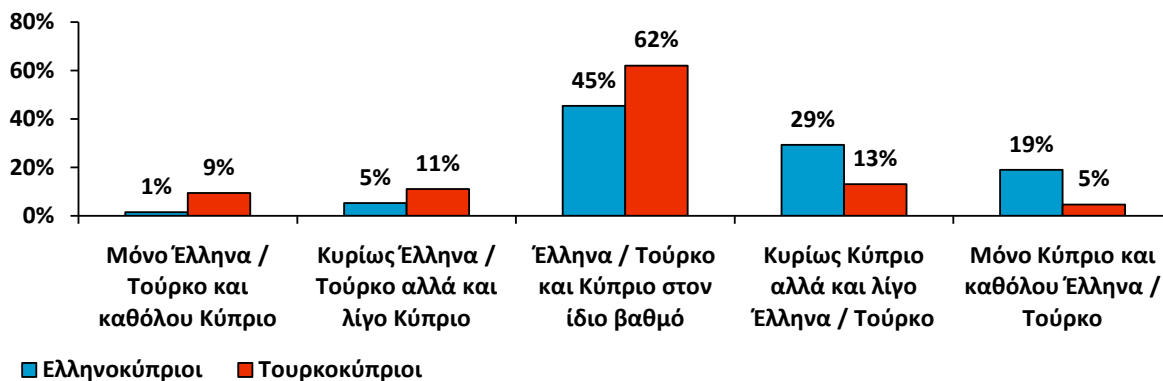
Σχεδιάγραμμα 20Β: Εθνοτική και Πολιτιστική Ταυτότητα (Τουρκοκύπριοι)

Οι Τουρκοκύπριοι παραμένουν ακόμα προσκολλημένοι στην αντίληψη της "Τουρκίας ως μητέρας πατρίδας", στον ίδιο βαθμό που αναγνωρίζουν ότι έχουν τουρκικές πολιτιστικές ρίζες.

Παρά το γεγονός αυτό, ένας συμμετέχοντας είχε την ελπίδα ότι θα υπήρχε μια διαδικασία «δημιουργίας ενός Κυπριακού έθνους όπου οι δύο κοινότητες θα μοιράζονται την εξουσία, θα αντιμετωπίζουν και θα επιλύουν τα προβλήματα τους μαζί». Αυτό θα καθιστούσε μια άσκηση «κοινής αυτοδιάθεσης». Είναι αξιοσημείωτο ότι αυτή η επίνοια της αυτοδιάθεσης είναι παρόμοια με τις απαρχές της Δημοκρατίας της Κύπρου το 1960. Εντούτοις, αντίθετα με το 1960, οι «Κύπριοι», όντας έτσι αντιλαμβανόμενοι, θα ελευθερωθούν από «σοβινιστικές ιδέες και θα ενεργήσουν ενωμένοι» σε όλες τις στιγμές. Θα αποκαλούν τους εαυτούς τους «Κύπριους» χωρίς καμία αναφορά στα εθνοτικά τους υποστρώματα. Ο συμμετέχοντας, επομένως, προωθεί ένα ενιαίο μοντέλο για την πολιτική ταυτότητα.

Σχεδιάγραμμα 21: Διαχείριση Αντικρουόμενων ταυτοτήτων

Οι Ελληνοκύπριοι είναι εξίσου διαμοιρασμένοι σε αυτούς που θεωρούν τους εαυτούς τους περισσότερο Κύπριους παρά Έλληνες και σε αυτούς που θεωρούν τους εαυτούς τους Έλληνες και Κύπριους στον ίδιο βαθμό ενώ λίγοι είναι αυτοί που θεωρούν τους εαυτούς τους περισσότερο Έλληνες παρά Κυπρίους. Οι Τουρκοκύπριοι παρουσιάζουν μια πιο ομοιόμορφη εικόνα, με μια σαφή πλειοψηφία να θεωρούν τους εαυτούς τους Κύπριους και Τούρκους στον ίδιο βαθμό, και περίπου ίσες μειοψηφίες να θεωρούν τους εαυτούς τους, από τη μια, περισσότερο Κύπριους παρά Τούρκους, και από την άλλη, περισσότερο Τούρκους παρά Κύπριους.

Εντούτοις, η χάραξη τέτοιας ταυτότητας θα απαιτούσε σημαντική προσπάθεια αν αναλύσουμε το πώς οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι αναγνωρίζουν τους εαυτούς τους αυτή τη στιγμή.

Ένας άλλος συμμετέχοντας ισχυρίστηκε ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω ενός «ενιαίου αγώνα και με μια κατανόηση ότι ο πρώτος σύμμαχος κάθε κοινότητας είναι η άλλη κοινότητα. Οι Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι που επιθυμούν να ζουν μαζί πρέπει να αγωνιστούν δίπλα-δίπλα ενάντια σε αυτούς που θέλουν να καταστρέψουν μια τέτοια συνύπαρξη», προσθέτει. Με άλλα λόγια, αντιμετωπίζουμε για μια ακόμα φορά μια έμφαση στην αλληλεγγύη προς την διαφορετικότητα ως θεραπεία για τον εθνικό διχασμό.

Συνεχίζοντας με αυτή τη λογική, ο συμμετέχοντας εξήγησε ότι θέματα που έχουν την προοπτική να οδηγήσουν σε διαμάχη πρέπει, για αρχή, να ελαχιστοποιηθούν. Όσο πιο πολύ οι «Κύπριοι» ενεργούν μαζί και έρχονται πιο κοντά, τόσο μικρότερη θα είναι η πιθανότητα διαμάχης. «Αυτή είναι μια μεγάλη διαδικασία η οποία θα οδηγήσει τελικά στη ανάμειξη των κοινοτήτων μεταξύ τους και στη δημιουργία ενός Κυπριακού έθνους», εξηγεί ένας συμμετέχοντας.

Ενώ κάποιοι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντας ήταν θετικοί προς την έννοια της ενσωμάτωσης, οι περισσότεροι δεν ήταν θετικοί και θεώρησαν τον εθνικό διαχωρισμό ως προς την ταυτότητα ως «φυσικό».

Οι συζητήσεις υπαινίχθηκαν ότι η ενσωμάτωση παρέμενε σημαντική για τους Ελληνοκύπριους ως διασφάλιση ενάντια στη διχοτόμηση, ενώ οι Τουρκοκύπριοι τη θεώρησαν ως μέσο υποταγής τους στο πλειοψηφικό κομμάτι της κοινωνίας.

Είναι ενδιαφέροντο ότι η εναλλακτική έναντι της πολυπολιτισμικότητας επιλογή παρουσιάστηκε μόνο αργότερα σε συζητήσεις για την κυβερνητική πολιτική που αποσκοπεί στο ικανοποιήσει διάφορες κοινωνικές απαιτήσεις και προσδοκίες για ευημερία. Επομένως, η υβριδικότητα και η ταυτότητα δεν συζητήθηκαν ως εισηγούμενες σημαντικά «μοντέρνες» (δηλ. Συμβατικές) εφαρμογές ταυτότητας. Επιπλέον, δεν σκιαγραφήθηκαν οι διακρίσεις μεταξύ των εθνικών και πολιτικών ταυτοτήτων.

«Οι τουρκοκύπριοι θα προσφύγουν στους ελληνοκύπριους για βοήθεια όχι στην Τουρκία και στους δύσκολους καιρούς οι ελληνοκύπριοι θα αναζητήσουν την αλληλεγγύη των τουρκοκυπρίων παρά αυτή της Ελλάδας».

Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

¹⁹ Για μια ανάλυση των πολιτικών ταυτότητας δέστε Κωνσταντίνου, Κώστας Μ. "Aporias of Identity: Bicomunalism, Hybridity and the "Cyprus Problem", Cooperation and Conflict 42(3): 247–27.

Δημογραφικά

Πέρα από το θέμα για το χειρισμό της διακοινοτικής ταυτότητας, οι συμμετέχοντες συζήτησαν πως τα μεταβαλλόμενα δημογραφικά επηρεάζουν τις σχέσεις στην Κύπρο. Χωρίς έκπληξη, πολλοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες συζήτησαν το θέμα των εποίκων από την Τουρκία. Σχετικές ήταν οι ανησυχίες ότι οι μετανάστες από αρκετά άλλα μέρη της υφηλίου θέτουν τον κίνδυνο «κατακυρίευσης» της Κύπρου. Οι Τουρκοκύπριοι, από την πλευρά τους, εκφράζουν επίσης ανησυχίες σχετικά με τις δημογραφικές τάσεις, συχνά με υπαρξιακούς όρους. Μερικοί συμμετέχοντες εισηγήθηκαν ότι οι δημογραφικές τάσεις ίσως να οδηγήσουν στον «αφανισμό» της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Στις σελίδες που ακολουθούν η έκθεση διερευνά τις συζητήσεις για δημογραφικές κατηγορίες.

Νεολαία

«Ανησυχώ για την αφοσίωση της νεότερης γενιάς προς μια λύση στο κυπριακό πρόβλημα, την αφοσίωση τους στην ειρηνική συνύπαρξη με τους τουρκοκύπριους, την αφοσίωση τους προς την ανάγκη για διατήρηση των δικαιωμάτων των γονέων τους τα οποία παραβιάζονται από το 1974».

**Ελληνοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης**

Οι συμμετέχοντες συζήτησαν το εκλαμβανόμενο πρόβλημα με τις νεότερες γενιές των οποίων ο προσανατολισμός προς στοιχεία του Κυπριακού προβλήματος διαφέρει από τις παλαιότερες γενεές. Αυτό, σύμφωνα με αρκετούς συμμετέχοντες, κρίθηκε προβληματικό στο βαθμό που η νεολαία είναι προφανώς λιγότερο ενθαρρυμένη για μια διευθέτηση.

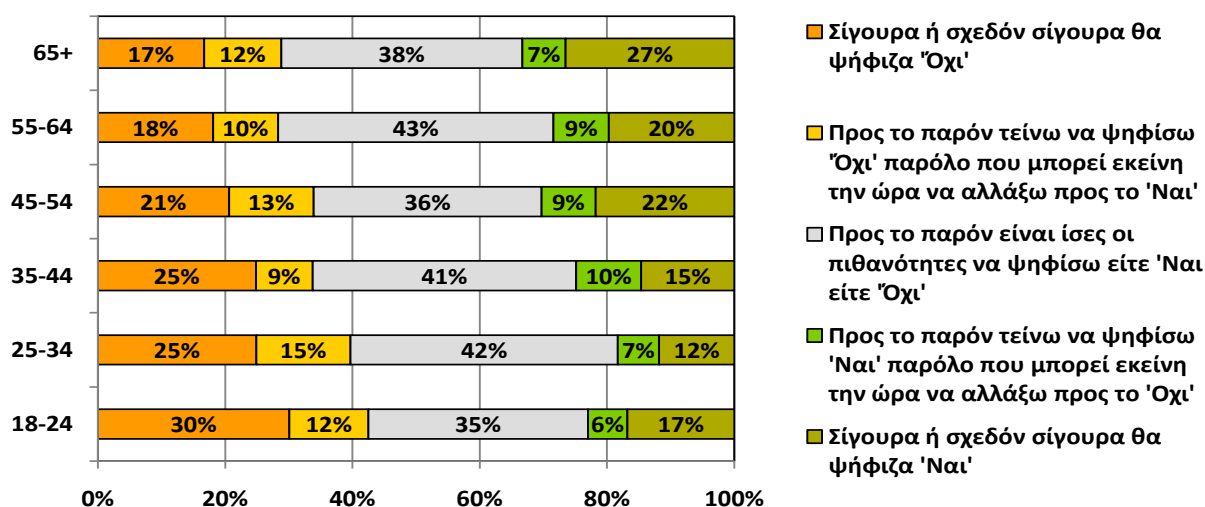
Άλλες μελέτες έχουν ασχοληθεί με το φαινόμενο που επικεντρώνεται αποκλειστικά στην ομάδα των νέων ως δημογραφική κατηγορία.²⁰

Μερικοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν ανησυχίες για την Ελληνοκυπριακή νεολαία. Όπως το έθεσε ένας συμμετέχοντας, «αυτοί [η νεολαία] απλά δεν ενδιαφέρονται για το Κυπριακό Πρόβλημα. Αν δεν εξευρεθεί σύντομα μια λύση η επόμενη γενιά δεν θα έχει την ίδια επιθυμία για λύση με τους Τουρκοκύπριους και οποιαδήποτε ελπίδα για επανένωση της Κύπρου θα χαθεί για πάντα.»

Τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων επιβεβαιώνουν αυτή την ανησυχία που εκφράστηκε από τους συμμετέχοντες μας υποδεικνύοντας ότι οι νεότεροι Ελληνοκύπριοι είναι πιο πιθανόν να απορρίψουν ένα σχέδιο διευθέτησης παρά οι παλαιότεροι.

²⁰ Δείτε την Έκθεση της UNDP "Youth in Cyprus" (2009) στην <http://hdr.undp.org/en/reports/nationalreports/europethecis/cyprus/name,19663,en.html>

Σχεδιάγραμμα 22Α: Ενδεχόμενη ψήφος σε ένα μελλοντικό δημοψήφισμα σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα (Ελληνοκύπριοι)

Οι νεότεροι Ελληνοκύπριοι παρουσιάζουν τάση προς αρνητική ψήφο σε ένα μελλοντικό δημοψήφισμα, παρόλο που η πλειοψηφία των νέων παραμένει ανοιχτή στο ενδεχόμενο να ψηφίσει Ναι. Οι μεγαλύτεροι Ελληνοκύπριοι, ηλικίας 65 και άνω, παρουσιάζουν τάση προς μια θετική ψήφο σε ένα μελλοντικό δημοψήφισμα.

«Τα νεαρά άτομα δεν έχουν την ίδια εμπειρία συνύπαρξης με τους Τουρκοκύπριους και οι περισσότεροι από αυτούς είχαν ελάχιστη ή καθόλου επαφή με μέλη της άλλης κοινότητας», εξήγησε ένας συμμετέχοντας. Αυτό τους καθιστά και καχύποπτους και μη ενδιαφερόμενους στο να εργαστούν μαζί για μια επανενωμένη Κύπρο. Επίσης, επιχειρήματα για το αποτέλεσμα ότι είναι καλύτερα για την Κύπρο να είναι ενιαία μακροπρόθεσμα δεν πείθουν αυτά τα νεαρά άτομα, επειδή έχουν ανατραφεί σε «πολύ άνετα» και γενικά ευημερούντα περιβάλλοντα.

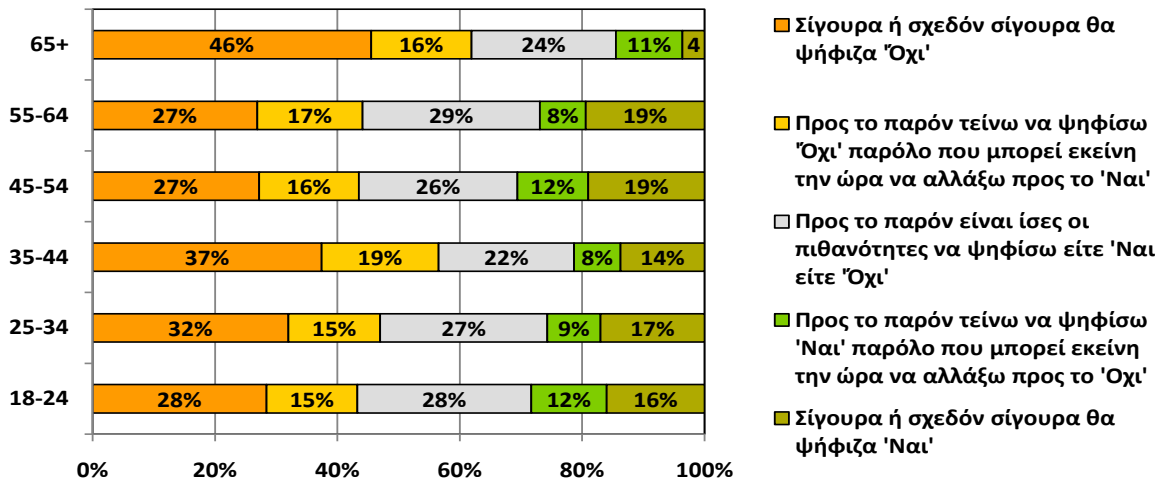
Ακόμα και αν η επόμενη γενιά πολιτικών πιέσει για διευθέτηση για την επανένωση της Κύπρου, οποιοδήποτε σχέδιο τεθεί προς δημοψήφισμα είναι απίθανο να ελκύσει τον ενθουσιασμό του κοινού, είπε ένας συμμετέχοντας. Ένας άλλος συμμετέχοντας είπε ότι η έλλειψη ενδιαφέροντος των νέων για το Κυπριακό πρόβλημα μπορεί να κατανοηθεί στο ευρύτερο πλαίσιο της απόρριψης από τους νέους της πολιτικής ζωής στην Κύπρο. Οι συνεχείς συνομιλίες για το Κυπριακό πρόβλημα, η αντίληψη της διαφθοράς και της ιδιοτέλειας, είναι οι υπαίτιοι είπε ο συμμετέχοντας.²¹

Οι Τουρκοκύπριοι έχουν επίσης την ίδια άποψη σχετικά με την Ελληνοκυπριακή νεολαία. Πιστεύουν ότι οι νέοι Ελληνοκύπριοι είναι πιο εθνικιστές και πιο σκληροί προς αυτούς ως κοινότητα. Οι Τουρκοκύπριοι το καταλογίζουν επίσης αυτό στο γεγονός ότι η νεότερη γενεά δεν είχε ποτέ την ευκαιρία να ζήσει μαζί τους, αλλά επίσης και στις γενικές και δημόσιες πολιτικές των Ελληνοκυπρίων προς τους Τουρκοκυπρίους, καθώς και στο ρόλο της δημόσιας εκπαίδευσης και των βιβλίων ιστορίας συγκεκριμένα. «Αλλάξαμε τα βιβλία της ιστορίας μας και τα κάναμε λιγότερο εθνικιστικά και περισσότερο αντικειμενικά, ενώ τα Ελληνοκυπριακά παιδιά μεγαλώνουν με μίσος», σχολίασε ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας.

²¹ Για μια ανάλυση της ιστορίας και της παιδαγωγικής στην Κύπρο δείτε "History Education in Divided Cyprus: A Comparison of Greek Cypriot and Turkish Cypriot Schoolbooks on the 'History of Cyprus'", από τον Γιάννη Παπαδάκη Έκθεση Κυπριακού Κέντρου PRIO 2/2008 (<http://www.prio.no/Cyprus/Publications/>).

Είναι αξιοσημείωτο ότι σε αντίθεση με τους ομολόγους τους, η Τουρκοκυπριακή νεολαία ήταν πολύ πολιτικοποιημένη υπέρ της επανένωσης πριν το δημοψήφισμα του 2004 για το Σχέδιο των Ηνωμένων Εθνών. Εντούτοις, η εμπειρία της απογοήτευσης έκτοτε αντικατοπτρίζεται σε μειωμένα επίπεδα στήριξης μιας διευθέτησης και στην Τουρκοκυπριακή νεολαία.

Σχεδιάγραμμα 22B: Ενδεχόμενη ψήφος σε ένα μελλοντικό δημοψήφισμα σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα (Τουρκοκύπριοι)

Ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους, τα μεγαλύτερης ηλικίας άτομα, 65 ετών και άνω, δείχνουν τη μεγαλύτερη τάση προς το να ψηφίσουν 'Όχι'. Τα άτομα μικρότερης ηλικίας, 18 - 24 και 25 - 34, και τα άτομα μέσης ηλικίας, 45 - 54, και 55 - 64, δείχνουν περισσότερο ανοιχτοί στην προοπτική θετικής ψήφου.

Οι αριθμοί των δημοσκοπήσεων εισηγούνται ότι η Τουρκοκυπριακή νεολαία παραμένει πιο ενθουσιώδης από τις μεγαλύτερες γενεές, παρόλο που υπάρχει μια ξεκάθαρη τάση σε όλες τις ηλικιακές ομάδες προς την ψήφιση του 'Όχι' σε ένα μελλοντικό δημοψήφισμα.

Μετανάστευση (και Αποδημία)

Μέρος της ελπίδας που απέδωσε η νεολαία των Τουρκοκυπρίων σε μια λύση ήταν για ένα βιώσιμο μέλλον. Η άλλη πλευρά είναι ο φόβος της μετανάστευσης σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί μια διευθέτηση. Επομένως, ένα επανεμφανιζόμενο θέμα ανάμεσα στους συμμετέχοντες του έργου, συγκεκριμένα ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους συμμετέχοντες, ήταν η μετανάστευση.²² Για την ακρίβεια, αφού και οι δύο κοινότητες έχουν βιώσει τη μετανάστευση, οι συμμετέχοντες μπορούν να καταφύγουν σε ιστορικούς παραλληλισμούς.

«Εκτιμάται ότι υπάρχουν περισσότεροι Τουρκοκύπριοι που ζουν στο εξωτερικό παρά αυτοί που ζουν στην Κύπρο», είπε ένας συμμετέχοντας. «Μετανάστευσαν μαζικά στις δεκαετίες του 1960 και 1970. Τα νεαρά άτομα που σπούδαζαν στο εξωτερικό, ειδικά οι νέοι άντρες, δεν έχουν επιστρέψει τα τελευταία δέκα χρόνια».

Μερικοί συμμετέχοντες ανησυχούν ότι θα πυροδοτηθεί ακόμα ένα κύμα μετανάστευσης όταν εξανημιστεί τελικά η παρατεταμένη ελπίδα για διευθέτηση. «Δεν έχει νόημα για ένα νεαρό διανοούμενο το να ζει σε μια χώρα όπου δεν υπάρχει δημοκρατία», ισχυρίστηκε ένας συμμετέχοντας. «Αυτοί που θα μείνουν εδώ θα είναι μερικά πλούσια άτομα οι οποίοι θα εργοδοτούν μετανάστες και θα τους ενοικιάζουν την περιουσία τους. Πέρασαμε την αποδημία και στο παρελθόν, σταμάτησε σε κάποιο βαθμό με την προσδοκία μιας διευθέτησης, αλλά όταν πλέον δεν υπάρχει καμία, οι άνθρωποι θα αρχίσουν να εγκαταλείπουν τη χώρα σε ομάδες».

Είναι αξιοσημείωτο ότι σενάρια μη-διευθέτησης ανησυχούν επίσης τους Ελληνοκύπριους σε σχέση με τις προοπτικές των νεότερων γενεών. Ο φόβος της μετανάστευσης δεν είναι αποκλειστικά μια Τουρκοκυπριακή ανησυχία.

«Οι αρνητικές συνέπειες της διχοτόμησης είναι τρομακτικές. Οι μισοί κύπριοι θα μεταναστεύσουν. Ειδικά τα νεαρά άτομα θα αποκτήσουν το συναίσθημα ότι δεν έχουν μέλλον (τουλάχιστον όχι το μέλλον που νομίζουν ότι έχουν τώρα).

Νομίζω πως τα εγγόνια μας θα πάρουν το πρώτο διαθέσιμο αεροπλάνο και θα εγκαταλείψουν τη χώρα. Τι θα συμβεί αν χάσουμε τη νεολαία μας;

Ο πληθυσμός θα αρχίσει τότε να μειώνεται. Η ζωή δεν θα είναι η ίδια. Θα υπάρχουν αρκετοί παράγοντες οι οποίοι θα οδηγήσουν σε μείωση στους μισθούς των ατόμων και σε μείωση στο υφιστάμενο επίπεδο ζωής».

Λέλλος Δημητριάδης, πρώην Δήμαρχος Λευκωσίας

«Αρχίσαμε να στέλλουμε πιο πολλούς φοιτητές στην Ευρώπη μετά την προσχώρηση της Κύπρου. Δεν θα επιστρέψουν ποτέ. Θα αντιμετωπίσουμε ακόμα ένα κύμα μετανάστευσης σύντομα, αν δε λυθεί το πρόβλημα».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

²² Για μια εμπειρική μελέτη σχετικά με τα Τουρκοκυπριακά δημογραφικά δέστε "Is the Turkish Cypriot Population Shrinking? An Overview of the Ethno-Demography of Cyprus in the Light of the Preliminary Results of the 2006 Turkish Census", από Mete Hatay, Έκθεση Κυπριακού Κέντρου PRIO 2/2007. <http://www.prio.no/Cyprus/Publications/>.

Τούρκοι ή Τουρκοκύπριοι;

«Αυτοί που ικανοποιούν κάποια κριτήρια, που διαμένουν νόμιμα στην Κύπρο για αρκετά χρόνια, που πλήρωσαν τους φόρους τους και εκπλήρωσαν τις υποχρεώσεις της υπηκοότητάς τους, πρέπει να παραμείνουν στην Κύπρο ανεξαρτήτως του εθνικού τους υποστρώματος».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Πρέπει να σκεφτούμε τα παιδιά των εποίκων τα οποία έχουν ζήσει εδώ όλη τους τη ζωή και θεωρούν την Κύπρο το σπίτι τους; Ή πρέπει να ακολουθήσουμε τις διεθνείς αρχές που δηλώνουν ότι ο εποικισμός είναι έγκλημα πολέμου και πρέπει να αναστραφεί; Πιστεύω πως πρέπει να επιμένουμε στο γεγονός ότι ο εποικισμός είναι έγκλημα πολέμου».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Το θέμα των αποίκων είναι μια από τις πιο ακανθώδεις πτυχές του Κυπριακού προβλήματος. Ενώ η μια πλευρά θέλει τους εποίκους να επαναπατριστούν στην Τουρκία (ως παράνομοι αλλοδαποί που κατέφθασαν στο νησί κατά παράβαση του διεθνούς νόμου), η θέση της άλλης πλευράς είναι να παραμείνουν όλοι (ως πολιτογραφημένοι πολίτες ενός επανενωμένου κράτους). Προφανώς, δεν είναι εύκολο να συμβιβαστούν αυτές οι θέσεις, έτσι οι συμμετέχοντες ασχολήθηκαν με τις διαφορετικές προσεγγίσεις.

Οι Τουρκοκύπριοι ουσιαστικά συμφωνούν στο ότι αυτοί που εκπληρώνουν τα προαπαιτούμενα κριτήρια πρέπει να παραμείνουν στην Κύπρο ως ένοικοι και να αποκτήσουν την Κυπριακή υπηκοότητα υπό συγκεκριμένους όρους. Τα άτομα που μετανάστευσαν τόσο σύντομα όσο το 1974 ζουν στο βόρειο μέρος της Κύπρου εδώ και 35 χρόνια. Τα παιδιά τους γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στην Κύπρο. Αυτοί οι άνθρωποι θεωρούν την Κύπρο την πατρίδα τους και δεν έχουν άμεσους δεσμούς ή πρώτες κατοικίες στην Τουρκία. Οι ταυτότητες τους έχουν επίσης επηρεαστεί με πολλούς να εκφράζουν πατριωτισμό έναντι της Κύπρου.

Σχεδόν όλοι οι Τουρκοκύπριοι συμφωνούν ότι οι προαναφερθέντες πρέπει να παραμείνουν στην Κύπρο, ενώ τείνουν να θεωρούν ότι οι άλλοι που κατέφθασαν τα πιο πρόσφατα χρόνια καθώς και οι παράνομοι αλλοδαποί (δηλ. κατά παραβίαση των νόμων της «ΤΔΒΚ») πρέπει να αποχωρήσουν μετά από μια διευθέτηση. Τον μόνο όρο που έθεσαν μερικοί συμμετέχοντες ήταν να διατηρηθούν τα «ανώτατα όρια» σε τέτοια επίπεδα ώστε να μην είναι ικανές οι δημογραφικές αλλαγές να επηρεάσουν την πολιτική θέληση των Τουρκοκυπρίων.

Μερικοί έποικοι επίσης συμφωνούν με αυτή την άποψη. Ανάμεσα στους συμμετέχοντες ήταν άτομα που προήλθαν από την Τουρκία. Παραπονέθηκαν για την αβεβαιότητα σχετικά με την υπόστασή τους και εξήγησαν ότι δεν αισθάνονται ευτυχία για το γεγονός ότι αυτό το θέμα έχει συζητηθεί ευρέως για χρόνια αλλά εντούτοις αντιμετωπίζουν μεγάλη αβεβαιότητα σχετικά με την μελλοντική τους υπόσταση στην Κύπρο. Επίσης δεν τους αρέσει να τους ξεχωρίζουν συνεχώς ως τον κατασταλτικό παράγοντα μιας διευθέτησης.

Αυτή η προφανής συναίνεση στην πολιτογράφηση ατόμων βασισμένη σε συγκεκριμένα κριτήρια συγκρούστηκε με το επιχείρημα ότι αυτά τα άτομα ήταν έποικοι από την Τουρκία, επομένως οποιαδήποτε μετανάστευση έγινε κατά παράβαση της διεθνούς νομιμότητας. «Ποια θα έπρεπε να είναι η κατευθυντήρια αρχή για το χειρισμό του πληθυσμού των εποίκων;» ρώτησε ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας.

Οι ερωτηθέντες θεώρησαν ότι αν δεν εξευρεθεί μια διευθέτηση στο άμεσο μέλλον, το «δημογραφικό πρόβλημα» που θα δημιουργηθεί θα επηρεάσει τελικά τους Ελληνοκύπριους καθώς και τους Τουρκοκύπριους. «Καθώς οι διαπραγματεύσεις χρονοτριβούν, παρατηρούμε τον ερχομό περισσότερων εποίκων στην Κύπρο», ισχυρίζεται ένας άλλος συμμετέχοντας, «αλλά αν το στάτους κβο παραμείνει θα βιώσουμε κρίση». Ένας Ελληνοκυπριακός φόβος που σχετίζεται με τους έποικους είναι ότι ο αυξανόμενος πληθυσμός τους ίσως να οδηγήσει κάποτε σε «υπερπληθυσμό μιας μικρής έκτασης γης» και ότι ίσως αυτοί, στο μέλλον, «αποπειραθούν να καταλάβουν περισσότερες εκτάσεις του νησιού για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες της κοινότητάς τους», είπε ένας συμμετέχοντας.

Ακόμα ένα πρόβλημα είναι η δημογραφική αλλαγή η οποία εκτελείται «μεθοδικά» από την Τουρκία με την συστηματική «εισαγωγή» εποίκων από την Τουρκία, ισχυρίζεται ένας

άλλος Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας. Οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι, αν οι συνθήκες παραμείνουν ως έχουν και οι έποικοι συνεχίσουν να πολλαπλασιάζονται και οι Τουρκοκύπριοι να μεταναστεύουν στο εξωτερικό, «θα καταλήξουμε ουσιαστικά να έχουμε ένα σύνορο με την Τουρκία στο μακροπρόθεσμο μέλλον», κάτι που δεν επιθυμούν οι Ελληνοκύπριοι.

Αρκετοί Τουρκοκύπριοι ανησυχούν επίσης για αυτή την «εισαγωγή» εποίκων. Οι μετανάστες είναι πιο θρησκόληπτοι και με κάποιους τρόπους «διαφορετικοί». Επομένως, μερικοί συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία ότι οι Τουρκοκύπριοι αντιμετωπίζουν πιθανό «κοινοτικό αφανισμό» αν δεν περιοριστεί η συρροή των Τούρκων μεταναστών.

Αν δεν υπάρξει διευθέτηση στο άμεσο μέλλον, μερικοί Τουρκοκύπριοι φοβούνται ότι η Τουρκοκυπριακή κοινότητα θα εξαφανιστεί και οι υφιστάμενοι κάτοικοι του βόρειου μέρους της Κύπρου θα κολλήσουν ουσιαστικά σε δύο επιλογές: να αφομοιωθούν από την κυρίαρχη Τουρκική κουλτούρα η οποία θα εξασκήσει περισσότερη πίεση στον τρόπο ζωής τους ως αποτέλεσμα του αυξανόμενου Τούρκικου πληθυσμού, ή να μεταναστεύσουν σε άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Μερικοί θα μεταναστεύσουν στην Τουρκία όπου υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες εργοδότησης, ενώ άλλοι ίσως κυνηγήσουν μια καλύτερη ζωή και διεκδικήσουν τα δικαιώματα της υπηκοότητας τους της ΕΕ σε ένα Κράτος Μέλος.

«Είμαι ενοχλημένος από το γεγονός ότι ίσως αναγκαστώ να καλύψω το κεφάλι μου μέχρι το 2015. Θα περικυκλωθώ από Τούρκους έποικους. Όλοι οι τουρκοκύπριοι θα είναι ικανοί να χωρούν σε μια φωτογραφική κορνίζα σε πέντε χρόνια σε περίπτωση μη-διευθέτησης. Δεν δέχομαι να ζω υπό αυτές τις συνθήκες. Και εγώ θα ψάχνω μια χώρα για να μεταναστεύσω».

Τουρκοκύπρια συμμετέχουσα σε ομάδα συζήτησης

Σημαντικά, αυτή η ανησυχία που σχετίζεται με τον «αφανισμό» έχει ιδεολογικούς υπαιτιγμούς, αφού αρκετοί Τουρκοκύπριοι εκφράζουν ανησυχίες για τις πολιτικές της υφιστάμενης κυβέρνησης στην Τουρκία η οποία έχει την καταγωγή της στο πολιτικό Ισλάμ. Η πολιτική κουλτούρα ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους παραμένει σίγουρα κοσμική, αλλά υπάρχει ανησυχία ότι η θρησκεία εισέρχεται στην καθημερινή ζωή των Τουρκοκυπρίων.

«Αυτοί οι άνθρωποι δεν είναι ούτε Τούρκοι, ούτε κύπριοι. Είναι κολλημένοι ανάμεσα σε δυο κουλτούρες. Είναι άνθρωποι, έχουν επίσης δικαιώματα, αλλά είναι επίσης αλήθεια ότι η ποιότητα της ζωής μας δυσχεραίνει κάθε μέρα. Δεν υπάρχει τέλος σε αυτό, το ποτήρι γέμισε και ξεχείλισε, αλλά εξακολουθούν να έρχονται. Δεν μπορούμε να το σταματήσουμε. Δεν είναι δυνατό να μορφώσουμε, να αναπτύξουμε αυτούς που έρχονται όντας περισσότεροι σε αριθμό. Είμαστε μειονότητα στη χώρα μας!»

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Κοινωνική πρόοδος

«Μια βιώσιμη και ασφαλής λύση για το κυπριακό πρόβλημα θα έχει ένα θετικό αντίκτυπο στην ψυχολογία των κυπρίων και στη σχέση τους με την κοινωνία. Ένας πιο χαρούμενος πολίτης είναι καλύτερο μέλος της κοινωνίας, πιο δημιουργικός και πιο παραγωγικός».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Θα συνεχίσουμε να έχουμε αυτή τη νοοτροπία ότι έχουμε αδικηθεί, ότι είμαστε συνεχώς υπό πολιορκία σε μόνιμα αμυντική στάση, ότι όλοι θέλουν να μας καταστρέψουν και ότι πρέπει να προστατευτούμε, κάτι το οποίο μας κάνει συντηρητικούς και εσωστρεφείς και επιθετικούς».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Ένας αριθμός συμμετεχόντων ανέφερε ως πολύ σημαντικό το γεγονός ότι μετά από μια λύση, οι Ελληνοκύπριοι θα είναι ικανοί να επικεντρωθούν επιτέλους στη γενική πρόοδο της κοινωνίας τους. Αυτοί οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι η ανάπτυξη της Ελληνοκυπριακής κοινωνίας έχει υποσκιαστεί από την αποκλειστική επικέντρωση στο Κυπριακό πρόβλημα τα τελευταία 35 χρόνια. Πιστεύουν ότι «υπάρχουν σημαντικά κομμάτια της ζωής μας στα οποία εμείς και η κυβέρνηση μας δεν δίνουμε αρκετή σημασία, λόγω του Κυπριακού προβλήματος.»

Μερικοί συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι η Ελληνοκυπριακή κοινωνία χαρακτηρίζεται από «βαθύ συντηρητισμό, ρατσισμό, ξενοφοβία και εθνικισμό» και επίσης οι άνθρωποι είναι καχύποπτοι και δύσπιστοι, και δεν θέλουν να σκεφτούν «εκτός του κουτιού». Πιστεύουν ότι αυτό «καταστρέφει την κοινωνία μας» και πρέπει να αλλάξει σύντομα, ειδικά τώρα που η Κύπρος βρίσκεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η συρροή και των Ευρωπαίων και των μεταναστών από τρίτες χώρες αυξάνεται. «Η κοινωνία μας θα συνεχίσει να είναι ρατσιστική, ξενοφοβική και συντηρητική και δεν θα προοδεύσει αν δεν διευθετηθεί σύντομα το Κυπριακό Πρόβλημα», λένε δύο Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες.

Ακόμα ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας πιστεύει ότι στην περίπτωση μη-διευθέτησης η κοινωνία θα συνεχίσει να ζει στην παράνοια σχετικά με το πώς να αποτρέψει τους Τουρκοκύπριους από το να έχουν το δικό τους διεθνώς αναγνωρισμένο κράτος, επομένως «θα συνεχίσουμε να βλέπουμε τα πάντα μέσα από εθνικιστικούς φακούς, ο συντηρητισμός μας θα συνεχίσει, σημαντικές κοινωνικές αξίες θα συνεχίσουν να υποβιβάζονται σημαντικά, απλά και μόνο για να έχουμε εθνικιστικές πολιτικές».

Αυτοί οι συμμετέχοντες αναμένουν ότι θα υπάρξει πολιτιστική πρόοδος στην Κύπρο μετά από μια λύση, στη βάση μιας γενικά πιο ανοικτόμυαλης, ακμάζουσας κοινωνίας.

Ακόμα ένα όφελος για την κοινωνία σύμφωνα με δύο συμμετέχοντες είναι ότι θα γίνει πιο ανεκτική και πολυπολιτισμική και ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να το απηχήσει αυτό. «Επιτέλους η ανησυχία μας θα είναι το μέλλον μας και όχι η επιβίωση μας», σχολίασε ένας συμμετέχοντας.

Οι Ελληνοκύπριοι αναμένουν την κοινωνική πρόοδο ως αποτέλεσμα της ύπαρξης περισσότερου χρόνου και ενέργειας για να ασχοληθούν με πράγματα εκτός από το Κυπριακό Πρόβλημα, καθώς και μια μεταλλαγή στις κυβερνητικές πολιτικές. Αυτό θεωρείται ένα υποπροϊόν της διευθέτησης παρά μια άμεση επίπτωση αυτής.

Αφετέρου, οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες ήταν πρωταρχικά ενθαρρυμένοι από πιο ρεαλιστικά ζητήματα σχετικά με την ανάγκη για «ορθή διακυβέρνηση». Για αρκετούς Τουρκοκύπριους μια διευθέτηση θα έχει άμεσο αποτέλεσμα την κοινωνική πρόοδο αφού θα ακολουθηθεί από την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο πιστεύουν ότι θα οδηγήσει σε καλύτερο προγραμματισμό, κατάλληλες νομοθεσίες, ένα λειτουργικό διοικητικό σύστημα, δικαιοσύνη και δημοκρατία. «Οι υφιστάμενοι προκατελημμένοι και απαρχαιωμένοι νόμοι θα αντικατασταθούν από σύγχρονους δημοκρατικούς κανονισμούς

και θα προωθηθούν Ευρωπαϊκές αξίες μετά από μια διευθέτηση», ήταν η προσδοκία ενός Τουρκοκύπριου συμμετέχοντα.

Συνεπώς, μερικοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες είχαν επίσης ελπίδες σχετικά με λιγότερο απτά θέματα. Η κοινωνική και η πολιτιστική ζωή θα επωφεληθούν επίσης από μια διευθέτηση καθώς ο διεθνής αποκλεισμός έχει τεράστιες επιπτώσεις και σε αυτούς τους τομείς. Τα άτομα θα επιδιώξουν να εμπλακούν σε διαφορετικές δραστηριότητες κινούμενοι προς τα πάνω στην πυραμίδα Μάσλοου,²³ μετά που θα ικανοποιηθούν οι βασικές τους ανάγκες για ασφάλεια με μια διευθέτηση. Θα έχουν «περισσότερο χρόνο και ενέργεια να παρίστανται στις πολιτιστικές δραστηριότητες», σχολιάζει ένας συμμετέχοντας. Τα επαγγελματικά αθλήματα θα αναπτυχθούν και τα άτομα θα έχουν περισσότερες ευκαιρίες να εκφράσουν περαιτέρω τον εαυτό τους στην τέχνη και στην κουλτούρα παρά να ψάχνουν υλική ανταμοιβή μέσω «πολυτελών αυτοκινήτων και μεγάλων σπιτιών.» Ως αποτέλεσμα, ο «εκφυλισμός» και η συνακόλουθη κατάσταση απελπισίας που βιώνονται τώρα θα αντικατασταθούν από μια ατμόσφαιρα όπου ενθαρρύνονται και εκτιμώνται η δημιουργία και ο εορτασμός διαφορετικών αξιών, ελπίζει ένας άλλος συμμετέχοντας.

Η τέχνη θα εκτιμηθεί περισσότερο και θα γίνει ένα εσωτερικό μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος. Γκαλερί θα ανοίξουν σε κάθε πόλη για να εκθέτουν τις οπτικές τέχνες που δημιουργήθηκαν από τους Κύπριους.

Η Μελέτη Ευρωπαϊκών Αξιών²⁴ δείχνει ότι η ευτυχία είναι ψηλότερη σε έθνη που χαρακτηρίζονται από δικαιοσύνη, ελευθερία, κοινωνία των πολιτών, πολιτιστική διαφορετικότητα και νεωτερισμό (σχολεία, τεχνολογία, αστικοποίηση). Μαζί με την υλική άνεση, αυτοί οι παράγοντες εξηγούν σχεδόν όλες τις διαφορές στην ευτυχία ανάμεσα στα κράτη. Με μια διευθέτηση, οι Τουρκοκύπριοι ελπίζουν να μπορούν να μιλούν για την ευεξία τους, την ικανοποίηση στη ζωή τους και τον βαθμό ελέγχου της καθημερινής τους ζωής παρά να αναφέρουν την απογοήτευση τους, τη ματαιώση, τον υποβιβασμό, την απελπισία και τον κίνδυνο του κοινοτικού αφανισμού σε κάθε πιθανή ευκαιρία.

Θα υπάρξει λιγότερη ένταση μεταξύ των μεταναστών και των Κυπρίων και θα ακμάσει η ενεργή υπηκοότητα. Οι πολίτες μιας Κύπρου επανενωμένης, μέλους της ΕΕ, θα είναι πιο περιβαλλοντικά συνειδητοποιημένοι και θα αναπτύξουν μια αίσθηση κοινωνικής υπευθυνότητας.

Εντούτοις, είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι μερικοί ερωτηθέντες υπογράμμισαν ότι αυτή η διαδικασία θα χρειαστεί χρόνο και δεν θα συμβεί στο άμεσο μέλλον. Όμως, θα ήθελαν να δούνε την χώρα τους να αρχίσει να στρώνει το δρόμο προς αυτό το βέλτιστο σενάριο με μια άμεση διευθέτηση του Κυπριακού Προβλήματος. Υπάρχουν επίσης άλλοι που προειδοποιούν ότι η διευθέτηση δεν είναι μαγικό ραβδί και δεν θα διορθώσει τα πάντα που αγγίζει.

«Η κοινωνία έχει ασχοληθεί με το κυπριακό πρόβλημα μόνο κατά τις εκλογικές περιόδους και ασχολήθηκε μόνο θέματα τα οποία υποβλήθηκαν - από άλλους - προς συζήτηση, κυρίως η ρητορική της επιστροφής, η ρητορική των προσφύγων, της επιστροφής στις πατρογονικές εστίες, των αγνοουμένων, και ούτω καθεξής. Αυτά είναι αληθινά προβλήματα, αλλά όχι κάποια που συνάδουν με την καθημερινή πραγματικότητα πλέον».

**Αναστάσιος Αντωνίου
Δικηγόρος**

«Ονειρεύομαι ένα σύστημα οικοδομημένο από πολίτες που είναι ευγενικοί, σκέφτονται και εργάζονται γύρω από ένα σχέδιο για το κοινό τους μέλλον».

**Ελληνοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης**

²³ Η ιεραρχία των αναγκών του Μάσλοου υποδεικνύει ότι μπορούμε να μετακινηθούμε προς αισθητικές ανάγκες μόνο μετά την ικανοποίηση των βασικών αναγκών ασφάλειας.
Δείτε http://en.wikipedia.org/wiki/Maslow%27s_hierarchy_of_needs.

²⁴ Δείτε <http://www.europeanvaluesstudy.eu/evs/research/themes/life/>

«Βλέπω, ως πρώτο βήμα, όχι μια λύση, αλλά μια πολιτική διευθέτηση. Η αληθινή λύση θα έρθει από τη διαδικασία που έπεται της διευθέτησης που τερματίζει το πολιτικό πρόβλημα. Τότε είναι που θα προκύψει το θεμέλιο. Η υπογραφή σε μια συμφωνία θα μας δώσει την ευκαιρία να τοποθετήσουμε τη διαμάχη στη σωστή βάση. Μετά τα πράγματα θα γίνουν καλύτερα μέσω των ικανοτήτων των δυο κοινοτήτων».

Ali Erel

**Σύνδεσμος Κύπρου-
Ευρωπαϊκής Ένωσης**

«Μια διευθέτηση θα μας δώσει μόνο μια βάση για να κτίσουμε τη χώρα μας, το τι θα κάνουμε με αυτήν εξαρτάται από εμάς. Μπορούμε να είμαστε όπως την Σουηδία ή όπως την Ιταλία».

**Ελληνοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης**

«Είναι αλήθεια ότι οι Ευρωπαϊκοί νόμοι και κανονισμοί θα επιφέρουν ένα πλαίσιο όπου 'ο σεβασμός προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα, η δικαιοσύνη, και ο σεβασμός προς τα ανθρώπινα δικαιώματα' θα είναι οι αξίες που θα εορταστούν και θα προωθηθούν. Εντούτοις, το πόσο θα προχωρήσουμε με αυτές τις αξίες και πάλι εξαρτάται από εμάς», ισχυρίζεται ένας συμμετέχοντας.

Ασφάλεια

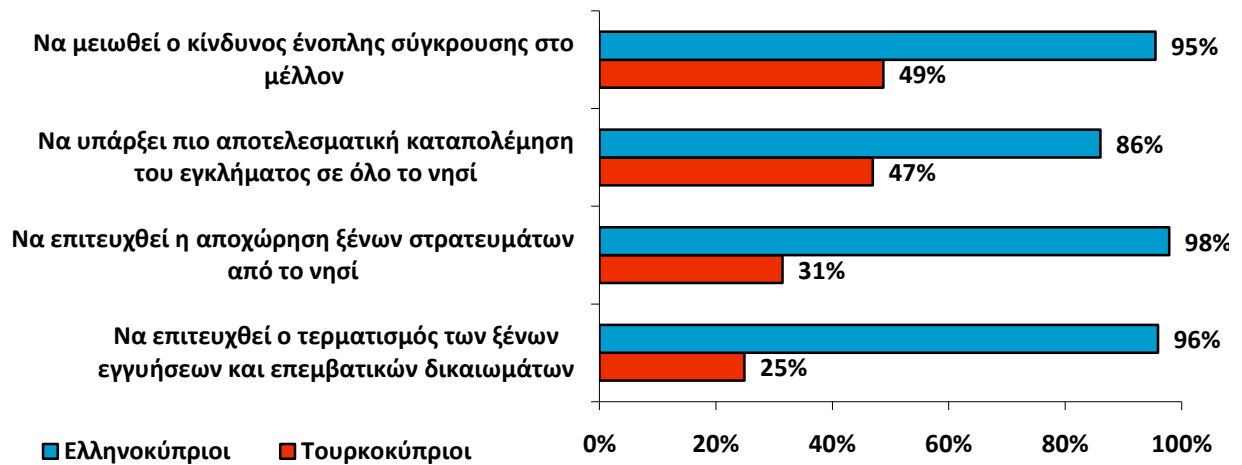
Η ασφάλεια είναι ανάμεσα στα πιο επίμαχα κεφάλαια των διαπραγματεύσεων για το Κυπριακό Πρόβλημα. Αυτός είναι ένας τομέας όπου οι πολιτικοί και οι απόψεις των ψηφοφόρων συμβαδίζουν. Στις σελίδες που ακολουθούν σημειώνουμε ότι πολλοί Ελληνοκύπριοι συσχετίζουν την ειρήνη και την ασφάλεια με τον έλεγχο της κυριαρχίας. Αφετέρου, οι Τουρκοκύπριοι τείνουν να επικεντρώνονται στην ανάγκη της διατήρησης εξωτερικών εγγυήσεων οποιασδήποτε διευθέτησης.

Οι περισσότεροι άνθρωποι στην Κύπρο ελπίζουν σε ειρήνη και σταθερότητα, ή σε όπως μερικοί αναφέρονται σε αυτό ως «μέρισμα ειρήνης». Οι κοινές ελπίδες που εκφράζονται μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων συμμετεχόντων σχετίζονται επίσης με την απόσυρση των στρατευμάτων, υπό την προειδοποίηση ότι αυτή είναι μια εκφρασμένη ελπίδα που επικρατεί πιο πολύ ανάμεσα στους Ελληνοκυπρίους. Επομένως, οι Τουρκοκύπριοι είναι λιγότερο ενθουσιώδεις γενικά με την απόσυρση των στρατευμάτων και την προοπτική για μακροπρόθεσμη ειρήνη. Χωρίς να αποτελεί έκπληξη, το θέμα της απόσυρσης των στρατευμάτων είναι υψηλά πολιτικοποιημένο, με τους Τουρκοκύπριους να ισχυρίζονται ότι οποιαδήποτε αναδιοργάνωση των στρατευμάτων (καθώς και σχετικές εδαφικές αναπροσαρμογές που επηρεάζουν το Βαρώσι) σχετίζεται με την κατάληξη σε μια συνολική διευθέτηση σε όλα τα σημαντικά κεφάλαια. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την Ελληνοκυπριακή άποψη, που απηχείται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι οι αποσύρσεις πρέπει να αρχίσουν άμεσα (σύμφωνα με το Ψήφισμα 550 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών του 1984).²⁵

²⁵ Δείτε <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0025+0+DOC+XML+V0//EN>.

Σχεδιάγραμμα 23: Παράγοντες Ενθάρρυνσης - Ασφάλεια

Οι Ελληνοκύπριοι συσχετίζουν την διευθέτηση με ένα νέο καθεστώς ασφάλειας που θα αυξήσει το αίσθημα ασφάλειας. Οι Τουρκοκύπριοι δεν θεωρούν τις αλλαγές σε θέματα ασφάλειας να είναι παράγοντας ενθάρρυνσης για διευθέτηση.

Αρκετοί συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης και συζήτησης θεώρησαν την ειρήνη, τη σταθερότητα και τις αρμονικές σχέσεις ως μέγιστα οφέλη μιας διευθέτησης. Αυτό το συναίσθημα συνδέεται με την περαιτέρω ελπίδα ότι η συνύπαρξη δεν θα παρουσιάσει προβλήματα και ότι οι σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων και των αντίστοιχων τους συνιστούντων κρατιδίων θα ήταν αρμονικές σε μέγιστο βαθμό.

Επομένως, σημειώνουμε τη σχέση μεταξύ των εξωτερικών και εσωτερικών θεμάτων ασφάλειας.²⁶ Όπως βλέπουμε στις σελίδες που ακολουθούν, αρκετοί φόβοι είναι βασισμένοι σε αυτή τη σύζευξη, όπου οι εσωτερικές διαμάχες θα μπορούσαν να κλιμακωθούν σε διακοινοτική σύρραξη πυροδοτώντας διεθνείς αντιδράσεις και παρεμβάσεις.

Από τη σκοπιά του φόβου, σημειώνουμε τις ανησυχίες ότι οι οικονομικές και δομικές ασυμμετρίες θα είναι η βάση για κατανομικές διαμάχες, κάτι που έτειναν να διατυπώνουν ιδιαίτερα οι Τουρκοκύπριοι. Οι Ελληνοκύπριοι, από την πλευρά τους, εξέφρασαν ανησυχίες ότι τέτοιες διαφορές θα μπορούσαν να τύχουν εκμετάλλευσης και να οδηγήσουν σε ευρύτερη διαμάχη. Επομένως, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την άποψη ότι ο οικονομικός προστατευτισμός θα συνέβαλλε στη διαμάχη, προφανώς παρά τους κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπλέον, σημειώνουμε δυσπιστία προς τη διοίκηση της άλλης πλευράς, έτσι στο πλαίσιο της διζωνικότητας πολλοί συμμετέχοντες εξέφρασαν δισταγμό για να μετεγκατασταθούν και να διαμένουν υπό τη διοίκηση της άλλης κοινότητας. Συνεπώς, σημειώνουμε μια σχέση μεταξύ της άσκησης τους δικαιώματος επιστροφής και του αισθήματος ασφάλειας. Πολλοί εκποτισμένοι Ελληνοκύπριοι αναφέρουν τα θέματα ασφάλειας ως αποτρεπτικά στο να επιστρέψουν στα σπίτια τους τα οποία θα παραμείνουν υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση. Από την πλευρά τους, μερικοί Τουρκοκύπριοι τείνουν να υποστηρίζουν τον διαχωρισμό ως τη βάση της «ειρήνης», διατηρώντας ότι οι Ελληνοκύπριοι «δεν πρέπει να ζουν ανάμεσα» τους.

²⁶ Για σχόλια για τις αντιλήψεις περί απειλών δείτε «Cyprus: A Note on Security Guarantees and Threat Perceptions.» Pinar Tank. The Turkish Yearbook of International Relations. XXXV (2004): 169-76.

Σχεδιάγραμμα 24: Παράγοντες Αποθάρρυνσης – Αποξένωση και πολιτιστικός φόβος

Και οι δύο κοινότητες φοβούνται το ενδεχόμενο αναβίωσης των ένοπλων συγκρούσεων μεταξύ τους σε περίπτωση που επιτευχθεί διευθέτηση, ενώ υπάρχουν ανησυχίες ότι μπορεί να μεταφερθούν κοινωνικά προβλήματα από την άλλη κοινότητα. Επιπρόσθετα οι Τουρκοκύπριοι τείνουν να θεωρούν ότι οι δύο κοινότητες έχουν απομακρυνθεί ή μια από την άλλη και ότι κατά συνέπεια δεν μπορούν πλέον να ζήσουν μαζί. Καμία κοινότητα δεν εκφράζει ανησυχία για μια ενδεχόμενη διάβρωση της πολιτιστικής / θρησκευτικής της ταυτότητας μέσω μιας διευθέτησης.

Οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι ακόμα μια απειλή ή πηγή πιθανής διαμάχης ίσως προέλθει στη μορφή των «εξτρεμιστών», οι δραστηριότητες των οποίων ίσως να εξυπηρετήσουν στην υποδαύλιση δυσπιστίας και ακόμα και διακοινοτικής βίας μέσω της κλιμάκωσης. Οι πηγές εξτρεμισμού, συνεπώς, ποικίλουν, αλλά οι συμμετέχοντες υπέδειξαν ανησυχίες ότι η ιδεολογία και η έλλειψη γνήσιας συμφιλίωσης ίσως συνεχίσουν να αποτελούν το καύσιμο για διακοινοτικές διαμάχες. Εν συντομία, ίσως να υπάρχει ένας αριθμός πιθανών εσωτερικών αντιπάλων «πέμπτης φάλαγγας» που συνωμοτούν ενάντια σε διευθέτηση. Μερικοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν την άποψη ότι οι ασυμβατότητες με τους εποίκους από την Τουρκία σε θέματα ενδιαφερόντων, κουλτούρας, ή οικονομικών σχέσεων θα αποτελούσαν απειλή για την ειρήνη. Οποιαδήποτε η πηγή, είναι αξιοσημείωτο ότι οι δημοσκοπήσεις μας υποδεικνύουν ότι, αν μη τι άλλο, οι Ελληνοκύπριοι φαίνεται να αποθαρρύνονται περισσότερο από την απειλή μιας αναζωπυρωμένης διακοινοτικής βίας από τους ομολόγους τους.

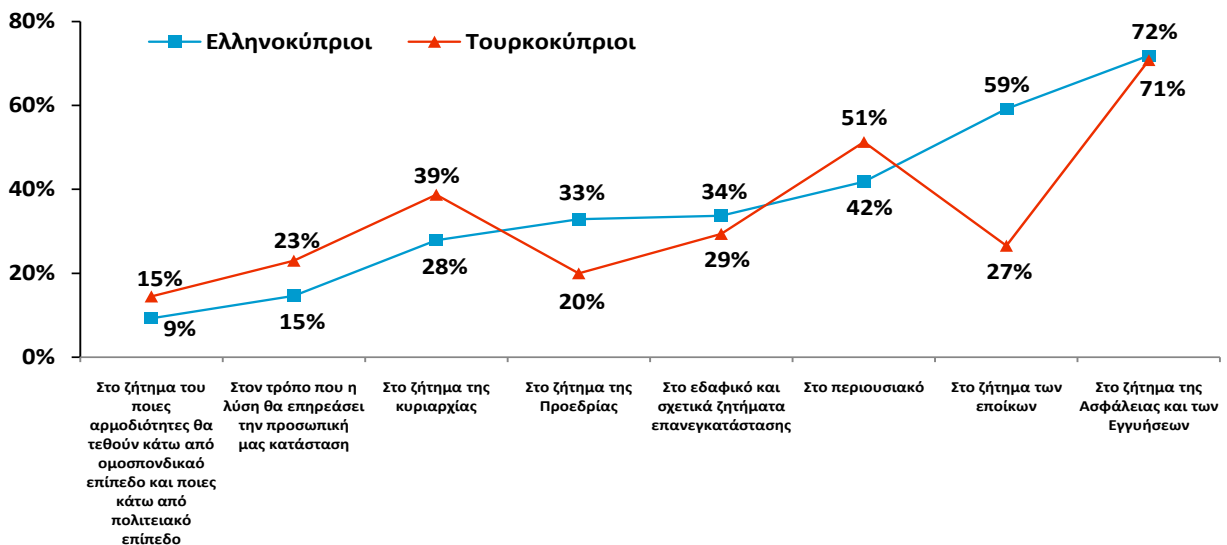
Δεδομένων αυτών των φόβων, οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες τείνουν να επικεντρώνονται στην ανάγκη της διατήρησης του ρόλου της Τουρκίας στην Κύπρο, βάση της συνθήκης εγγυήσεως. Για πολλούς Τουρκοκύπριους, ο Τουρκικός στρατός παραμένει ένα αποτελεσματικό αποτρεπτικό στοιχείο για τους Ελληνοκύπριους τον οποίο βλέπουν ως απειλή. Εν αντιθέσει, οι Ελληνοκύπριοι θεωρούν ότι οι εξωτερικές εγγυήσεις είναι απαράδεκτες. Η Τουρκία παραμένει μια απειλή για τους Ελληνοκύπριους. Αυτές οι απόψεις μπορούν να κατανοηθούν στο πλαίσιο των τραυματικών εμπειριών του 1974.

Επομένως, σημειώνουμε ότι υπερτερεί μια νοοτροπία μηδενικού αθροίσματος σχετικά με τις διευθετήσεις για ασφάλεια στην Κύπρο. Οι προσπάθειες για να γεφυρωθούν οι απόψεις σε μια ομάδα συζήτησης αφιερωμένη στο θέμα της ασφάλειας υπέδειξε την δυσκολία στην εγκαθίδρυση συγκλίσεων. Μια διασύνδεση του μέλλοντος των εγγυήσεων με την τελική προσχώρηση της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (μια πρόταση που παρουσιάστηκε στο παρελθόν στις διαπραγματεύσεις στο επίπεδο των ηγετών) δεν πείθει, αφού η ίδια η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας παραμένει αβέβαιη και αφού θα είναι ένα μεσοπρόθεσμο με μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα, τείνει να προεξοφλείται. Επιπλέον, παραμένουν σημαντικά διαφορετικές εκδοχές νομιμότητας σχετικά με την υπόσταση των εγγυήσεων και των εγγυητικών δυνάμεων στην Κύπρο.

Ειρήνη και σταθερότητα

Όπως υποδείχθηκε πιο πάνω, πολλά άτομα που ερωτήθηκαν στις δημοσκοπήσεις εισηγούνται ότι η ενδυνάμωση της ασφάλειας τους ενθαρρύνει υπέρ μιας διευθέτησης. Οι έρευνες μας εισηγούνται επίσης την προέκταση της ασφάλειας όπου αυτή έχει προτεραιότητα υπέρ άλλων θεμάτων.

Σχεδιάγραμμα 25: Προτεραιότητες του ευρύτερου κοινού ως προς τις διαπραγματεύσεις

Φαίνεται ότι Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι τείνουν να ιεραρχούν με τον ίδιο τρόπο τους τομείς στους οποίους θα πρέπει οι διαπραγματεύσεις να δώσουν προτεραιότητα. Συγκεκριμένα, και οι δύο κοινότητες θεωρούν κατ' αρχήν ως προτεραιότητα το ζήτημα της ασφάλειας και των εγγυήσεων, ακολούθως το ζήτημα του περιουσιακού και εδαφικού, και τέλος τα συνταγματικά ζητήματα και την πτυχή της διακυβέρνησης. Ο μόνος τομέας όπου η προτεραιότητα μεταξύ των δύο κοινοτήτων φαίνεται να διαφέρει σημαντικά, είναι το ζήτημα των εποίκων, το οποίο θεωρείται προτεραιότητα από την πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων - συγκεκριμένα είναι η δεύτερη προτεραιότητα μετά την Ασφάλεια και τις Εγγυήσεις - αλλά θεωρείται προτεραιότητα μόνο από το ένα τέταρτο των Τουρκοκυπρίων.

Για αρκετούς Ελληνοκύπριους συμμετέχοντες η ασφάλεια σχετίζεται με τη διακυβέρνηση, την εδαφική ακεραιότητα, και την ενσωμάτωση.

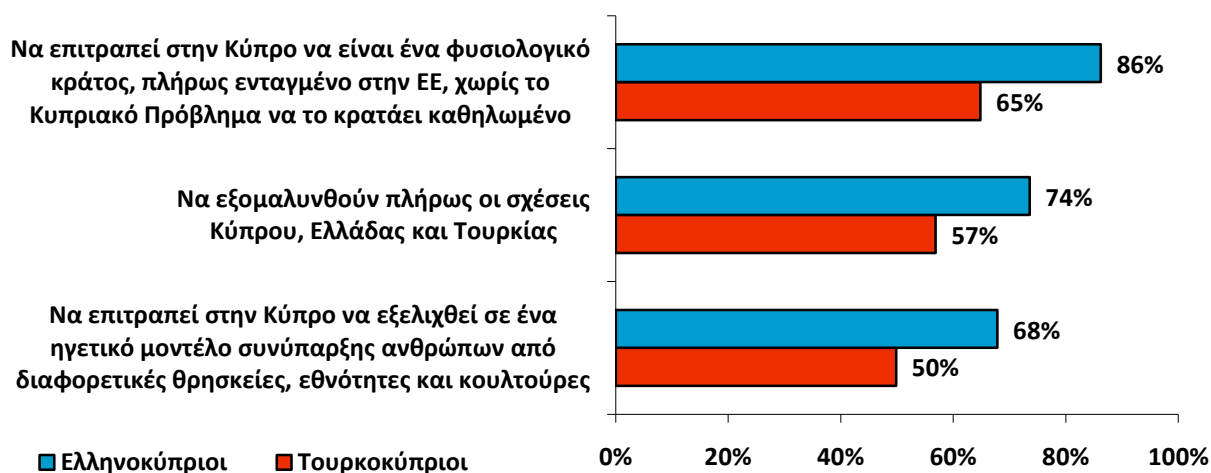
«Ένα ενιαίο κυπριακό κράτος το οποίο παρέχει ίσα δικαιώματα σε όλους τους πολίτες, ένα κράτος που διασφαλίζει μια κυριαρχία, ένα κράτος που διασφαλίζει μια υπηκοότητα, ένα κράτος που διασφαλίζει εδαφική ασφάλεια μόνο καλό μπορεί να είναι για την Κύπρο και για όλους τους κύπριους».

«Τελικά θα έχουμε κάποια σταθερότητα στη ζωή μας και στο μέλλον μας επειδή τώρα ζούμε σε ένα κράτος επίμονης αβεβαιότητας. Δεν γνωρίζουμε τι θα συμβεί αύριο. Σε περίπτωση εξεύρεσης λύσης θα έχουμε επιτέλους μια γερή βάση για να κτίσουμε τις ζωές μας».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Ένας συμμετέχοντας ανέφερε επίσης ότι η ειρήνη στην Κύπρο θα συνέβαλλε στην σταθερότητα της περιφέρειας γενικά. Οι συμμετέχοντες πρόσθεσαν ότι μια διευθέτηση θα αφαιρούσε επίσης ένα μεγάλο βάρος από τους ώμους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία, στο πλαίσιο του ανεπίλυτου Κυπριακού προβλήματος, πρέπει να συνταιριάζει τους εσωτερικούς της κανόνες με τις εξωτερικές της σχέσεις και τις πολιτικές ασφάλειας. Η γενική ιδέα ενός νέου ρόλου για την Κύπρο στην περιφέρεια και στον κόσμο υιοθετείται από το ευρύτερο κοινό όπου οι Ελληνοκύπριοι ερωτηθέντες στις ερωτήσεις των δημοσκοπήσεων υποστήριξαν έντονα τον μετασχηματισμό. Οι Τουρκοκύπριοι υιοθετούν αυτό τον προσανατολισμό σε λιγότερο βαθμό.

Σχεδιάγραμμα 26: Παράγοντες Ενθάρρυνσης – Η Κύπρος στον κόσμο

Η πλειοψηφία της κοινής γνώμης ενθαρρύνεται από την προοπτική περιφερειακής και διεθνούς αρμονίας που αναμένεται ότι θα επέλθει μέσα από μια λύση του Κυπριακού. Αυτή η προσδοκία είναι σαφέστερη ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους.

Η εναλλακτική των ελπίδων οπτική γωνία είναι οι φόβοι που σχετίζονται με μια μη-διευθέτηση. Ένα Ελληνοκύπριο συμμετέχοντας ανέφερε ότι η ασφάλεια δεν είναι μόνο ένας φόβος που σχετίζεται με ζητήματα που αφορούν τη δημιουργία ενός ομοσπονδιακού κράτους, αλλά είναι εξίσου μεγάλης ανησυχίας στην περίπτωση μη-διευθέτησης.

Αυτή η άποψη εκφράστηκε επίσης από άλλους Ελληνοκύπριους συμμετέχοντας οι οποίοι είδαν στο υφιστάμενο στάτους κβο τις γενεσιουργές αιτίες για μια ενδεχόμενη διαμάχη στο μέλλον.

Σε προσωπικές συνεντεύξεις, ένας αριθμός Τουρκοκυπρίων εξέφρασε την ελπίδα ότι οι άνθρωποι στο νησί θα μπορούσαν να συνυπάρξουν ειρηνικά και αρμονικά. Μερικοί Τουρκοκύπριοι ήλπισαν να δουν ένα μέλλον όπου οι Κύπριοι, συμπεριλαμβανομένων μελών από οποιαδήποτε κοινότητα, θα ένιωθαν ασφαλείς στο νησί ανεξαρτήτως της ζώνης διακυβέρνησης.

«Αν το στάτους κβο διατηρηθεί μακροπρόθεσμα, δεν γνωρίζουμε πως θα εξελιχθούν τα πράγματα στο μέλλον, ειδικά καθώς έχουμε λιγότερη δύναμη από την Τουρκία».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Με την ανεξέλεγκτη συρροή των εποίκων και την συνεχή αύξηση του πληθυσμού στις κατεχόμενες περιοχές, νομίζω πως ίσως να υπάρξει μια στιγμή που αυτή η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού, αυτή η μεγάλη ένταση που θα συνεχίζει να βγαίνει με την παρουσία χιλιάδων στρατευμάτων, και από τις δυο πλευρές σε μερικά μέτρα απόσταση, ίσως να οδηγήσει σε νέο πόλεμο, σε μια νέα αβεβαιότητα, μέσα από την οποία ίσως να χάσουμε όσα έχουμε σήμερα».

Αντρέας Βύρας
Οργανισμός Νεολαίας
Κύπρου

«Οι άνθρωποι δεν πιστεύουν στους πολέμους, στο να εμπλακούν σε μάχες πια. Δεν πιστεύουν ότι τα προβλήματα, οι διαμάχες μπορούν να λυθούν πλέον με τον πόλεμο. Πιστεύουν ότι τα προβλήματα και οι διαμάχες μπορούν να επιλυθούν με ειρηνικές μεθόδους. Αυτό είναι ένα σημαντικό πλεονέκτημα για τους δυο ηγέτες που διεξάγουν τις διαπραγματεύσεις. Αυτό είναι ένα σημαντικό εύρημα, το οποίο νομιμοποιεί την υφιστάμενη διαπραγματευτική διαδικασία».

Αχμέτ Σόζεν, Διευθυντής προγράμματος «Κύπρος 2015»

Τα σύνορα θα χρησιμοποιούνταν για να καθορίσουν διοικητικά όρια παρά για να διαχωρίσουν τους ανθρώπους. Εντούτοις, αυτή θα ήταν μια χρονοβόρα διαδικασία, η οποία δεν θα έρθει ως άμεσο αποτέλεσμα μιας διευθέτησης και η οποία θα εξαρτιόταν στην προθυμία των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων για τη δημιουργία τέτοιας αρμονικής συγκατοίκησης.

Ένας Τουρκοκύπριος ερωτώμενος σε συνέντευξη υποστήριξε ότι όντας οι Ελληνοκύπριοι η πλειοψηφία στο νησί θα έπρεπε αυτοί να επωμιστούν περισσότερη ευθύνη για την διασφάλιση και τη διατήρηση μιας τέτοιας κατάστασης. Μια τέτοια διευθέτηση θα τοποθετούσε συγκεκριμένες υποχρεώσεις στην ευρύτερη κοινότητα. Το κράτος, και κατά επέκταση οι Ελληνοκύπριοι ως η πλειοψηφία, θα έπρεπε να προστατεύουν συνεχώς τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων και να διασφαλίζουν ότι δεν θα γίνονται διακρίσεις εναντίον τους σε κανένα πλαίσιο.

Όταν αυτό το θέμα συζητήθηκε ακολούθως στην ομάδα συζήτησης, ένας συμμετέχοντας είπε ότι προκαλούσε απορία το ότι άλλοι συμμετέχοντες μιλούσαν για ειρήνη και αρμονία μετά από μια λύση, επειδή είναι βέβαιο ότι μετά τη λύση η Κύπρος θα αντιμετώπιζε πολλά προβλήματα στην εφαρμογή.

Αποστρατικοποίηση και εξωτερικοί εγγυητές

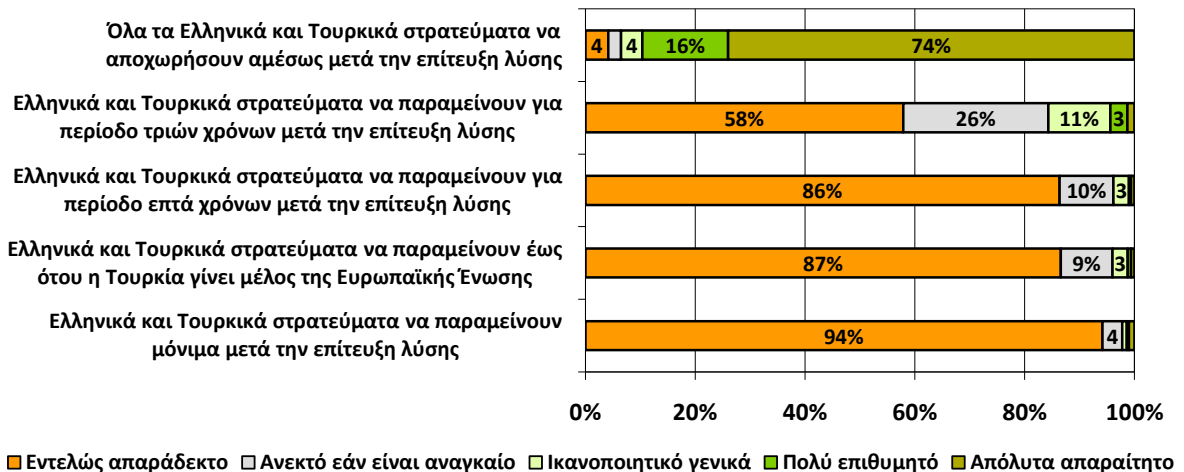
Η αποστρατικοποίηση είναι ανάμεσα στους σημαντικούς παράγοντες που ενθαρρύνουν τους Ελληνοκυπρίους υπέρ μιας διευθέτησης. Οι Τουρκοκυπριακές απόψεις είναι κάπως διαφορετικές. Ενώ ένας αριθμός Τουρκοκύπριων συμμετεχόντων στις ομάδες συζήτησης εξέφρασε ενθουσιασμό για την αποστρατικοποίηση με τους Ελληνοκύπριους ομολόγους τους, οι δημοσκοπήσεις εισηγούνται ότι οι Τουρκοκύπριοι παραμένουν ανήσυχτοι, με μια σημαντική μειοψηφία να απορρίπτει όλες τις μορφές αποστρατικοποίησης ή αναδιοργάνωσης των στρατευμάτων.

Αποστρατικοποίηση

Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες παρουσίασαν την αποστρατικοποίηση ως μεγάλο όφελος μιας λύσης. Εξήγησαν ότι ένιωθαν ανασφαλείς έχοντας τόσους πολλούς στρατιώτες στην Κύπρο και ήλπιζαν ότι δεν θα παρέμεναν «στρατοί» στο νησί μετά από μια λύση.

Σχεδιάγραμμα 27Α: Χρονοδιαγράμματα για Αποχώρηση Στρατευμάτων (Ελληνοκύπριοι)

Οι Ελληνοκύπριοι απορρίπτουν κάθε πρόταση που προνοεί καθυστέρηση στην αποχώρηση των Τουρκικών και Ελληνικών στρατευμάτων ενώ σε αντίθεση, θεωρούν την άμεση αποχώρηση όλων των Τουρκικών και Ελληνικών στρατευμάτων απολύτως αναγκαία. Εντούτοις, τα επίπεδα απόρριψης είναι χαμηλότερα όταν προτείνεται μια σύντομη μεταβατική περίοδος.

Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης τόνισαν ότι είχαν τραυματικές εμπειρίες που προέρχονταν από τα γεγονότα του 1974 και επομένως δεν θα συμφωνούσαν ποτέ σε ένα σχέδιο που ίσως να έβαζε τα παιδιά τους σε παρόμοια θέση όπως αυτήν στην οποία βρέθηκαν οι ίδιοι πριν από 35 χρόνια. Αυτό υπονοεί ότι ένα πακέτο διευθέτησης πρέπει να ικανοποιεί τις αντιλήψεις περί απειλών των Ελληνοκυπρίων με τέτοιο τρόπο ώστε οι άνθρωποι να πιστεύουν ότι μια διευθέτηση είναι ουσιαστικά πιο ασφαλής από το στάτους κβο.

«Μια από τα σημαντικότερα πράγματα για μένα είναι η αποστρατικοποίηση, το γεγονός ότι δεν θα υπάρχει πια στρατός, ή τουλάχιστον όχι πολύς στρατός».

**Ελλάδα Ευαγγέλου
Θεατρική Ομάδα
«Rooftop»**

«Θέλω να ζω σε μια ενωμένη χώρα με καμιά κοινωνική ή πολιτική ένταση. Δεν θέλω πλέον να βλέπω στρατιώτες γύρω μου, θέλω ένα αποστρατικοποιημένο νησί».

**Τουρκοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης**

«Το πρόβλημα με την εξεύρεση διευθέτησης είναι ότι αν το ομοσπονδιακό κράτος αποτύχει στα ακόλουθα χρόνια οι συνέπειες για την Κύπρο θα είναι τελείως καταστροφικές».

**Ελληνοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης**

Ένας συμμετέχοντας ανέφερε ότι πίστευε ότι άλλοι Ελληνοκύπριοι νιώθουν ανασφαλείς με το να έχουν μια τόσο ισχυρή Τουρκική στρατιωτική δύναμη στην Κύπρο και ότι δεν θέλουν να συνεχίσουν να ζουν έτσι. Εκφράζοντας επιφυλακτικότητα, συνέχισε για να δηλώσει ότι «μια αποτυχημένη συμφωνία ειρήνης από τις διαπραγματεύσεις θα χειροτερεύσει την κατάσταση και μακροπρόθεσμα ίσως να φέρει ουσιαστικά το Τουρκικό σύνορο στη Λευκωσία.»

«Η αποστρατικοποίηση των κοινωνιών μας πρόκειται να είναι ένα μεγάλο όφελος από μια διευθέτηση».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

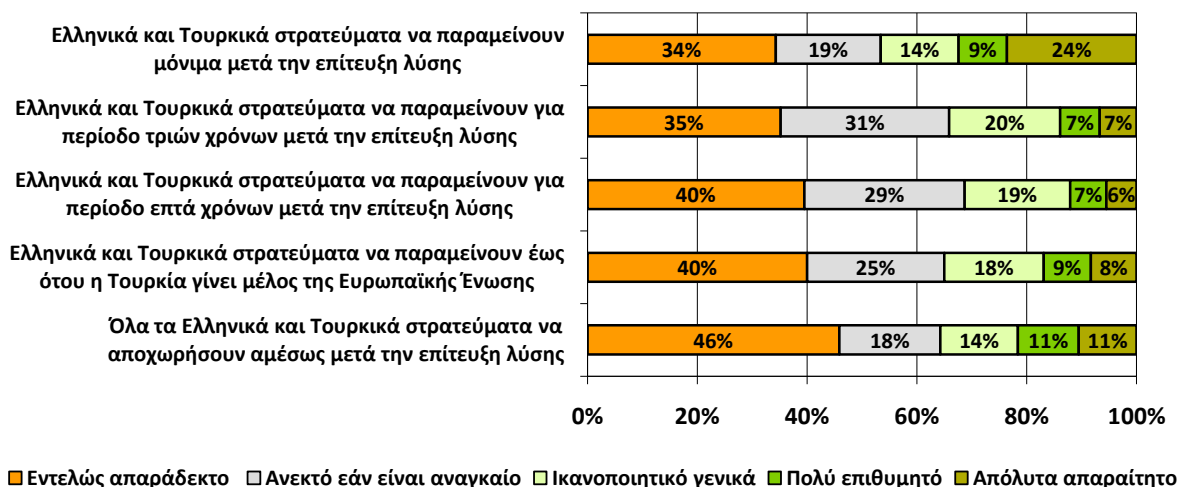
Αυτό υποστηρίζεται επίσης από μερικούς Τουρκοκύπριους συμμετέχοντας οι οποίοι λένε ότι μετά από μια λύση δεν θα υπάρχει «καμιά ανάγκη για κανένα στρατό σε αυτό το νησί». Από αυτή τη άποψη η ειρήνη θα υπερτερήσει και οι Κύπριοι δεν θα χρειάζονται κανένα εξωτερικό επιδιαιτητή για να τους σταματήσει από το να μαλώνουν μεταξύ τους. Μια κοινή αστυνομική δύναμη θα είναι αρκετή να βοηθήσει στη διατήρηση της τάξης και μπορεί να εγκαθιδρυθεί ένας κοινός στρατός για την προστασία των Κυπρίων από εξωτερικές επιθέσεις.

Ένας άλλος συμμετέχοντας ανέφερε ότι η διατήρηση του Ελληνοκυπριακού στρατού είναι πολύ δαπανηρή για το κράτος και ότι αυτά τα κονδύλια θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν πιο αποδοτικά σε αναπτυξιακά έργα σε όλη την Κύπρο. Πιστεύει ότι μια λύση θα δημιουργήσει αρκετές ευκαιρίες εργοδότησης για τους Κύπριους και επομένως δεν ανησυχεί για τη διάλυση των στρατών στην Κύπρο.

Ένας συμμετέχοντας ανέφερε ότι θα προτιμούσε το παιδί του να μην αναγκαστεί να πάει στο στρατό επειδή διαφωνεί με την αρχή του πολέμου και της στρατεύσης, και ελπίζει ότι θα εξευρεθεί λύση πριν τα παιδιά του να φτάσουν σε ηλικία κατάταξης.

Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντας στις ομάδες εστίασης είδαν επίσης την αποστρατικοποίηση ως ένα μεγάλο πλεονέκτημα μιας διευθέτησης. Κάποιοι τη θεωρούν ακόμα και ως το πρωταρχικό όφελος μιας διευθέτησης. Οι ίδιοι επίσης δήλωσαν ότι θα προτιμούσαν όλοι οι υφιστάμενοι εγκατεστημένοι στρατοί να εγκαταλείψουν την Κύπρο: Τούρκικος, Ελληνικός, Βρετανικός, καθώς και οι εγχώριοι στρατοί.

Σχεδιάγραμμα 27B: Χρονοδιαγράμματα για Αποχώρηση Στρατευμάτων (Τουρκοκύπριοι)

Σε αντίθεση, οι Τουρκοκύπριοι, φαίνονται πρόθυμοι να ανεχτούν διάφορα μοντέλα στο θέμα της αποχώρησης στρατευμάτων, παρόλο που κατ' ακρίβεια όλες οι προτεινόμενες επιλογές είναι αμφιλεγόμενες σε ένα ή άλλο τμήμα της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Φαίνεται να μην υπάρχει κάποια προσέγγιση σε αυτό το πρόβλημα, που να προσεί συμμετρική παρουσία ή αποχώρηση των Τουρκικών και Ελληνικών Στρατευμάτων, η οποία ταυτοχρόνως θα ικανοποιούσε την πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων.

Αφετέρου, πολλοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες επίσης θεωρούν τον Τούρκικο στρατό ζωτικό ως αποθαρρυντικό στοιχείο αν αποτύχει ένα πακέτο διευθέτησης στην εφαρμογή, επομένως το θέμα της αποστρατικοποίησης μπλέκεται με αυτό των εξωτερικών εγγυήσεων και το ρόλο που παίζουν οι εγγυητές στην Κύπρο.

Απόψεις για τη συνθήκη εγγυήσεως και τα παρεμβατικά δικαιώματα

Η έλλειψη πραγματική συναίνεσης στην ομαδική συζήτηση περιστράφηκε γύρω από το τι πραγματικά σημαίνουν συγκεκριμένες διεθνείς συνθήκες, πρωτόκολλα ή άλλες συμφωνίες. Ένας συμμετέχοντας ισχυρίστηκε, για παράδειγμα, ότι το Πρωτόκολλο αρ. 3 της Συνθήκης Προσχώρησης της ΕΕ για τις Ζώνες Βάσεων Βρετανικής Κυριαρχίας εγγυάται την παρουσία τους στην Κύπρο. Ένας άλλος συμμετέχοντας αντίκρουσε άμεσα αυτή την ερμηνεία διαβεβαιώνοντας ότι το μόνο που κάνει το Πρωτόκολλο 3 είναι να αποκλείει αυτές τις ζώνες βάσεων από το κοινοτικό κεκτημένο. Δαπανήθηκαν μερικά λεπτά από διάφορους συμμετέχοντες για τη συζήτηση αυτού του θέματος.

Ένας άλλος Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας είπε ότι οι Τούρκικες εγγυήσεις δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτές επειδή είναι ενάντια στο διεθνή νόμο μια χώρα να έχει το δικαίωμα να παρέμβει σε μια άλλη κυρίαρχη χώρα. Ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας απάντησε σε αυτό λέγοντας ότι η Συνθήκη Εγγυήσεως ήταν από μόνη της μια διεθνής συμφωνία, και ανεξάρτητα από άλλες πηγές διεθνούς νόμου είναι μια νόμιμη συνθήκη. Επακολούθησε έντονη συζήτηση και για αυτό το θέμα.

Ένας άλλος Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας συμφώνησε με την αξιολόγηση του Τουρκοκύπριου συμμετέχοντα ότι η Συνθήκη Εγγυήσεως είναι μια διεθνής Συνθήκη, αλλά ισχυρίστηκε ότι

«Οι εγγυήσεις είναι ένα πραγματικό πρόβλημα επειδή δίνουν σε τρίτο μέρος επεμβατικό δικαίωμα στο γεωγραφικό και δικαιοδοτικό χώρο κάποιου άλλου».

**Αναστάσιος Αντωνίου
Δικηγόρος**

«Δεν ξέρουμε σε ποιο σημείο θα φτάσει η Τουρκία για να διασφαλίσει τα συμφέροντα της στην Κύπρο ή πως θα αναπτυχθούν οι περιφερειακές πολιτικές στο μέλλον. Έτσι, είναι ευθύνη μας να διασφαλίσουμε την επιβίωσή μας ως κύπριοι στο μέλλον, εμμένοντας σε μια λειτουργική και βιώσιμη μορφή ομοσπονδιακής κυβέρνησης ελεύθερη από παρεμβατικά δικαιώματα από οποιαδήποτε τρίτη χώρα».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Κάθε φορά υπάρχει μια δημοφιλής ορολογία, και οι δυο πλευρές επιβάλλουν(ονται) η μια στην άλλη παίζοντας ένα παιχνίδι δυναμικής και ως κύπριοι είμαστε τα εργαλεία. Εντάξει, μπορούμε να λύσουμε αυτό το πρόβλημα; Εντάξει, αν αποφασίσουμε να ακυρώσουμε τις εγγυήσεις, εγγυάται κανείς ότι η Τουρκία δεν θα παρέμβει, αν αποφασίσει να το κάνει;»

**Murat Kanatli
Κόμμα Νέα Κύπρος**

το θέμα της στρατιωτικής παρέμβασης και η συνεπακόλουθη παρουσία των Τουρκικών στρατευμάτων στο νησί δεν είναι ξεκάθαρη από νομική σκοπιά. Από αυτή την άποψη, δεν είναι το εγγυητικό σύστημα καθαυτό που είναι προβληματικό αλλά το πεδίο της παρέμβασης που προβλέπεται.

Μια λύση η οποία διατηρεί το δικαίωμα της Τουρκίας να παρεμβαίνει στις υποθέσεις της Κύπρου μέσω της Συνθήκης Εγγυήσεως θεωρείται από τους Ελληνοκύπριους επικίνδυνη και απαράδεκτη επειδή βάζει σε κίνδυνο την επιβίωση των Ελληνοκυπρίων στο μέλλον. Επομένως, για πολλούς Ελληνοκύπριους παρουσιάζεται ως υπαρξιακό θέμα.

«Το Ελληνοκυπριακό κοινό κουβαλάει ένα τραύμα το οποίο προέρχεται από την παρέμβαση της Τουρκίας το 1974, έτσι είναι αδύνατο για αυτούς να δεχθούν να βάλουν τους εαυτούς τους σε τέτοιο κίνδυνο ξανά» είπε ένας συμμετέχοντας.

Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι είναι πιθανό να υπάρξουν διαφωνίες μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων μετά από μια λύση. Θεωρούν ότι αυτό θα είναι αναμενόμενο και ότι οι δύο κοινότητες πρέπει να βρουν τον τρόπο να λύνουν τα προβλήματα τους όταν αυτά προκύπτουν. Εντούτοις, μερικοί φοβούνται ότι αν η Τουρκία διατηρήσει το δικαίωμα της να παρεμβαίνει είναι δυνατό η παραμικρή αναταραχή να αποτελέσει τη δικαιολογία για μια ακόμα καταστροφή στην Κύπρο. Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν ανησυχία ότι αυτό ίσως να περιβάλει ολόκληρο το νησί παρά να το διαχωρίσει.

Οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες είχαν επίγνωση ότι από την Ελληνοκυπριακή άποψη η ασφάλεια παραμένει προβληματική εκεί όπου η Τουρκία διατηρεί παρεμβατικά δικαιώματα, αλλά μερικοί διατηρούν την άποψη ότι η απειλή της παρέμβασης θα μπορούσε να συνεχιστεί εκ των πραγμάτων, άσχετα από την Συνθήκη της Εγγύησης.

Ο ρεαλισμός με τη σειρά του, είναι προσβλητικός για αρκετούς Ελληνοκυπρίους οι οποίοι έχουν πίστη στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο να αποτρέπουν την ανισότητα στην εξουσία.

Εντούτοις, οι Τουρκοκύπριοι, με τη σειρά τους, τείνουν να βλέπουν ότι ο ρόλος της Τουρκίας συμβαδίζει με τις δικές τους ανάγκες για ασφάλεια. Αυτό αποκαλύπτει έναν σοβαρό στρατηγικό διαχωρισμό ο οποίος δεν μπορεί να γεφυρωθεί εύκολα, όπου οι στρατηγικές επιδιώξεις της Τουρκίας και των Τουρκοκυπρίων αντιτίθενται με αυτά των Ελληνοκυπρίων.

«Αν πρόκειται να δημιουργήσουμε μια ομοσπονδία, το σημείο στο οποίο πρέπει να δείξουμε κατανόηση ή συμπάθεια, είναι η ανάγκη των τουρκοκυπρίων. Δεν είναι μια απαίτηση της Τουρκίας, αυτό είναι το σημείο που πρέπει να κατανοήσουμε».

Erhan Ercin, Ομάδα εργασίας για θέματα ΕΕ

Μερικοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι η πιθανότητα ένοπλης διαμάχης ως αποτέλεσμα διακοινοτικών εντάσεων είναι ένας πραγματικός κίνδυνος. Μερικοί ανησυχούσαν ότι οι Τουρκοκύπριοι δεν θα ήταν ικανοί να υπερασπίσουν τον εαυτό τους με τέτοιο τρόπο και θα προτιμούσαν να παραμείνει ο Τούρκικος στρατός στο νησί. Μια άποψη ήταν ότι η φυσική παρουσία του στρατού μειώνει το ενδεχόμενο τέτοιας διαμάχης αποθαρρύνοντας αποτελεσματικά την άλλη πλευρά.

«Πρέπει να αποδεχθούμε τα λάθη μας και να κατανοήσουμε τις μεταξύ μας ανησυχίες. Είναι αλήθεια ότι οι ελληνοκύπριοι προσπάθησαν να ξεκαθαρίσουν τους τουρκοκυπρίους από το νησί. Πρέπει να το αποδεχθούν αυτό και να σεβαστούν τις ανησυχίες μας σχετικά με την ασφάλεια».

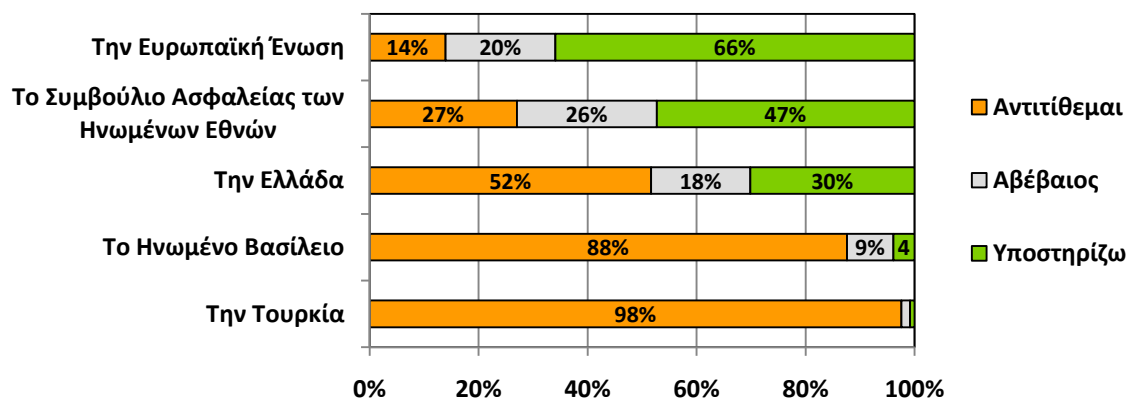
Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Παρομοίως, μερικοί Τουρκοκύπριοι ισχυρίζονται ότι οι Ελληνοκύπριοι συγκέντρωναν στρατό κατά την πάροδο των χρόνων και ότι προετοιμάζονται να «επιτεθούν» στους Τουρκοκυπρίους μόλις ο Τούρκικος στρατός εγκαταλείψει το νησί. Ένας συμμετέχοντας υποστήριξε ότι ο Τούρκικος στρατός είναι η μόνη εγγύηση ειρήνης στο νησί και ότι η «απόπειρα γενοκτονίας της δεκαετίας του 1960 ίσως επαναληφθεί» αν αυτός φύγει και ανακαταταχθεί στην Τουρκία. «[Ο Τούρκικος στρατός] πρέπει να μείνει εδώ μέχρι η Τουρκία να γίνει μέλος της ΕΕ» συνεχίζει. «Τότε θα νιώθουμε ασφαλείς.»

Ανεξάρτητα με την προσχώρηση στην ΕΕ, μερικοί Τουρκοκύπριοι συνεχίζουν λέγοντας ότι οποιαδήποτε απόσυρση του στρατού θα οδηγήσει σε διαμάχη.

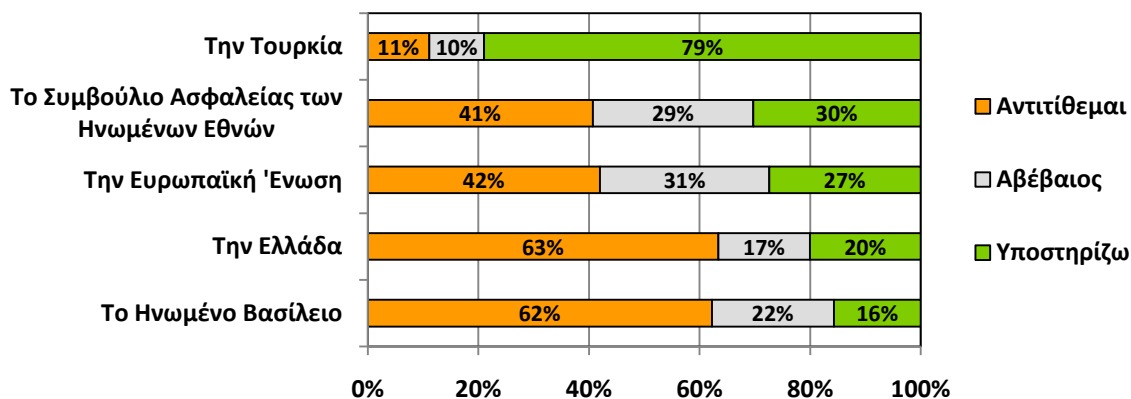
Δεδομένης της έλλειψης συναίνεσης ανάμεσα στους συμμετέχοντες, είναι εύλογη μια ανασκόπηση της κοινής γνώμης.

Σχεδιάγραμμα 28Α: Αξιολόγηση Πιθανών Εγγυητών (Ελληνοκύπριοι)

Στην αξιολόγηση ενδεχόμενων εγγυητών μιας λύσης, οι Ελληνοκύπριοι απορρίπτουν έντονα το Ηνωμένο Βασίλειο και την Τουρκία, ενώ τείνουν επίσης να απορρίπτουν και πιθανό ρόλο της Ελλάδας. Σε αντίθεση, υπάρχει ανοχή σε πιθανό ρόλο του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και έντονη υποστήριξη σε πιθανό ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σχεδιάγραμμα 28Β: Αξιολόγηση Πιθανών Εγγυητών (Τουρκοκύπριοι)

Οι Τουρκοκύπριοι προτιμούν έντονα η Τουρκία να έχει ρόλο στην εγγύηση μιας λύσης αλλά αυτό δεν ισχύει για τους άλλους δύο ιστορικούς εγγυητές, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ελλάδα. Όσον αφορά το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, οι Τουρκοκύπριοι φανερώνουν αμφιθυμία για πιθανό του ρόλο, ενώ η ίδια αμφιθυμία φανερώνεται σχετικά με πιθανό ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

«Συγγνώμη, αυτό είναι ένα πολύ ρεαλιστικό επιχείρημα. Το γεγονός ότι η Τουρκία είναι αρκετά δυνατή για να παρέμβει δεν σημαίνει ότι οι ελληνοκύπριοι ή κάποιο άλλο έθνος πρέπει να αποδέχεται κάποια πράγματα».

Κωνσταντίνος Αδαμίδης
Ερευνητής

«Τι κάνεις με τις τούρκικες εγγυήσεις; Αν δεν το λύσουμε αυτό, δεν λύνουμε τίποτα, αν δεν βρούμε το κοινό έδαφος. Διότι σε όλες μας τις δημοσκοπήσεις σε έξι χρόνια βρήκαμε ότι οι δυο κοινότητες βρίσκονται κατά μέτωπον σε αυτό το θέμα».

Αλέξανδρος Λόρδος
Διευθυντής έρευνας
«Κύπρος 2015»

«Θα μπορούσαμε επίσης να πούμε ότι μερικές από αυτές τις απόψεις καλλιεργήθηκαν από την πολιτική ηγεσία σε κάθε πλευρά, και τις προσδοκίες που δημιουργεί η πολιτική ηγεσία;»

Τουρκοκύπριος
συμμετέχοντας σε ομάδα
συζήτησης

«Έχουμε ανησυχίες επειδή αν ο τούρκικος στρατός αποσυρθεί από το νησί, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας, οι Έλληνες θα μας επιτεθούν ξανά πριν να καταλήξουμε σε κάποια διευθέτηση. Δεν μας αρέσει ο πόλεμος επειδή αυτή η πλευρά είναι γεμάτη με θρηνούντες ανθρώπους. Μισούμε τον πόλεμο».

Ertan Ersan, Σύνδεσμος «Οικογενειών Μαρτύρων»

Εξετάζοντας τα αποτελέσματα της πρώτης δημοσκόπησης του προγράμματος «Κύπρος 2015», είναι ξεκάθαρο ότι το θέμα της υπόστασης της Τουρκίας ως εγγυήτριας δύναμης σε μια λύση είναι τελικά ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος: 98% των Ελληνοκυπρίων βρίσκουν απαράδεκτες τις Τούρκικες εγγυήσεις, ενώ τουλάχιστον 79% των Τουρκοκυπρίων τις υποστηρίζουν.

Οι συναντήσεις της συμμετεχόντων δεν παρήγαγαν νέες ιδέες για το πώς να ξεπεράσουμε το παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος που επικρατεί στον κεφάλαιο ασφάλειας και εγγυήσεων. Παρά την εκτεταμένη παρουσίαση των δύο αντίθετων απόψεων και την έκκληση να προσπαθήσουν οι συμμετέχοντες να διανοηθούν τρίτους τρόπους, βλέπουμε ότι οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες αποπειράθηκαν γενικά να προσαρμόσουν τις εγγυήσεις στις εισηγήσεις τους ενώ οι Ελληνοκύπριοι απέκλεισαν κάθε πιθανότητα.

Για παράδειγμα, ενώ ένας συμμετέχοντας εισηγήθηκε ότι οι εγγυήσεις πρέπει να παραμείνουν μέχρι την προσχώρηση της Τουρκίας στην ΕΕ, άλλοι συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι αυτό δεν ήταν εφικτό καθώς δεν υπήρχε καμία εγγύηση ότι η Τουρκία θα εντασσόταν στην ΕΕ στο άμεσο μέλλον, εάν όχι ποτέ. Επομένως, δεν μπορούσαν να γίνουν συζητήσεις δεδομένης της αβεβαιότητας. Ένας συμμετέχοντας επέμενε ότι οι Ελληνοκύπριοι πρέπει να «καταλάβουν και να αποδεχθούν» την ανάγκη των Τουρκοκυπρίων να νιώθουν ασφαλείς και να επιτρέψουν τις εγγυήσεις.

Η προηγούμενη συζήτηση εισηγείται ότι κάποιοι Τουρκοκύπριοι είναι απλά απρόθυμοι να δεχθούν οτιδήποτε λιγότερο από τις Τουρκικές εγγυήσεις. Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες προέβησαν αντεπιχειρήματα ότι οι Τουρκοκύπριοι πρέπει επίσης να προσπαθήσουν να σεβαστούν και να κατανοήσουν το 98% των Ελληνοκυπρίων που απορρίπτουν το ρόλο της Τουρκίας ως εγγυήτριας δύναμης. Ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας διαφώνησε ότι οι εγγυήσεις ήταν αναχρονιστικές λέγοντας ότι «είναι παράλογο να μιλούμε σε αυτές τις μέρες και εποχές για Εγγυήσεις.»

Ο διαχωρισμός σχετικά με της ασφάλεια φαίνεται να είναι ουσιαστικός. Οι Ελληνοκύπριοι δεν είναι ικανοί να κατανοήσουν γιατί οι Τουρκοκύπριοι θα ένιωθαν ανασφαλείς σε περίπτωση διευθέτησης, θεωρώντας ότι έχουν τη στήριξη της Τουρκίας έτσι και αλλιώς. Οι Τουρκοκύπριοι αδυνατούν να εκτιμήσουν πως η στρατιωτική παρέμβαση και διχοτόμηση στο νησί το 1974 έχει προκαλέσει μεγάλο φόβο για την Τουρκία μέσα στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα.

Εντούτοις, μερικοί συμμετέχοντες ήταν κυνικοί σχετικά με την αυθεντικότητα των θέσεων για την ασφάλεια.

Αντηχώντας αυτό, μερικοί συμμετέχοντες εισηγήθηκαν ότι τα επιχειρήματα για την ασφάλεια έχουν γίνει ρητορικά εργαλεία ανταγωνισμού στο νησί.

Για το θέμα της ασφάλειας και των εγγυήσεων, δεδομένα δημοσκοπήσεων²⁷ εισηγούνται ότι οι προτιμήσεις στις εγγυητικές δυνάμεις ίσως να ποικίλουν ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους

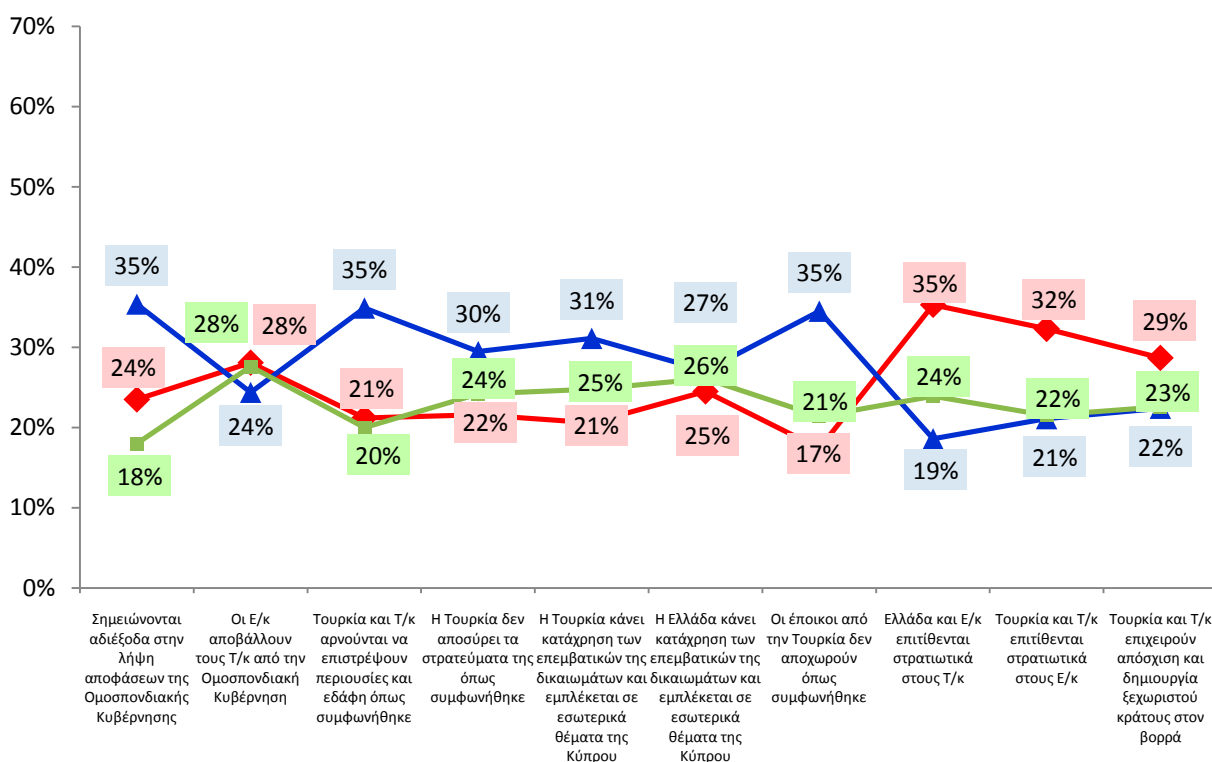
²⁷ Από: Λόρδος Α, Καϊμάκ Ε και Τότσι Ν (2009) «Η Ειρήνη του Λαού στην Κύπρο», Βρυξέλλες: Κέντρο Ευρωπαϊκών Πολιτικών Μελετών.

και Τουρκοκύπριους ανάλογα με πιθανά απειλητικά σενάρια. Ανεξαρτήτως της απειλής, οι Ελληνοκύπριοι απορρίπτουν την στρατιωτική παρέμβαση από την Ελλάδα για τη στήριξη των Ελληνοκυπρίων ή από την Τουρκία για τη στήριξη των Τουρκοκυπρίων. Αποδέχονται και οι δύο μια παρέμβαση από την ΕΕ μέσω πολιτικών και οικονομικών κυρώσεων, και μια Ειρηνευτική Παρέμβαση από τα Ηνωμένα Έθνη, ενώ υπάρχει η τάση για προτίμηση της ΕΕ σε περιπτώσεις κρίσεων στη διακυβέρνηση, και των ΗΕ σε περίπτωση προβλημάτων στις εφαρμογές. Οι Τουρκοκύπριοι προτιμούν την παρέμβαση της Ελλάδας ή της Τουρκίας μόνο στην περίπτωση στρατιωτικής απειλής. Αντίθετα, και σε περίπτωση που η απειλή αφορά κρίση στη λειτουργικότητα του κράτους ή στη μη εφαρμογή της συμφωνίας, τείνουν να προτιμούν την παρέμβαση της ΕΕ έναντι της στρατιωτικής παρέμβασης της Ελλάδας ή της Τουρκίας.

«Αυτός ο φόβος όμως ήταν πάντοτε εκεί. Όταν κοιτάξεις στις δεκαετίες του 1950 και 1960 υπήρχε ήδη αυτή η αναμονή της βίας. Πάντοτε χρησιμοποιήθηκε στους διαλόγους εκείνης της εποχής».

Mete Hatay
Κυπριακό Κέντρο Prio

Σχεδιάγραμμα 29Α: Εναλλακτικές Μορφές Παρέμβασης (Τουρκοκύπριοι)

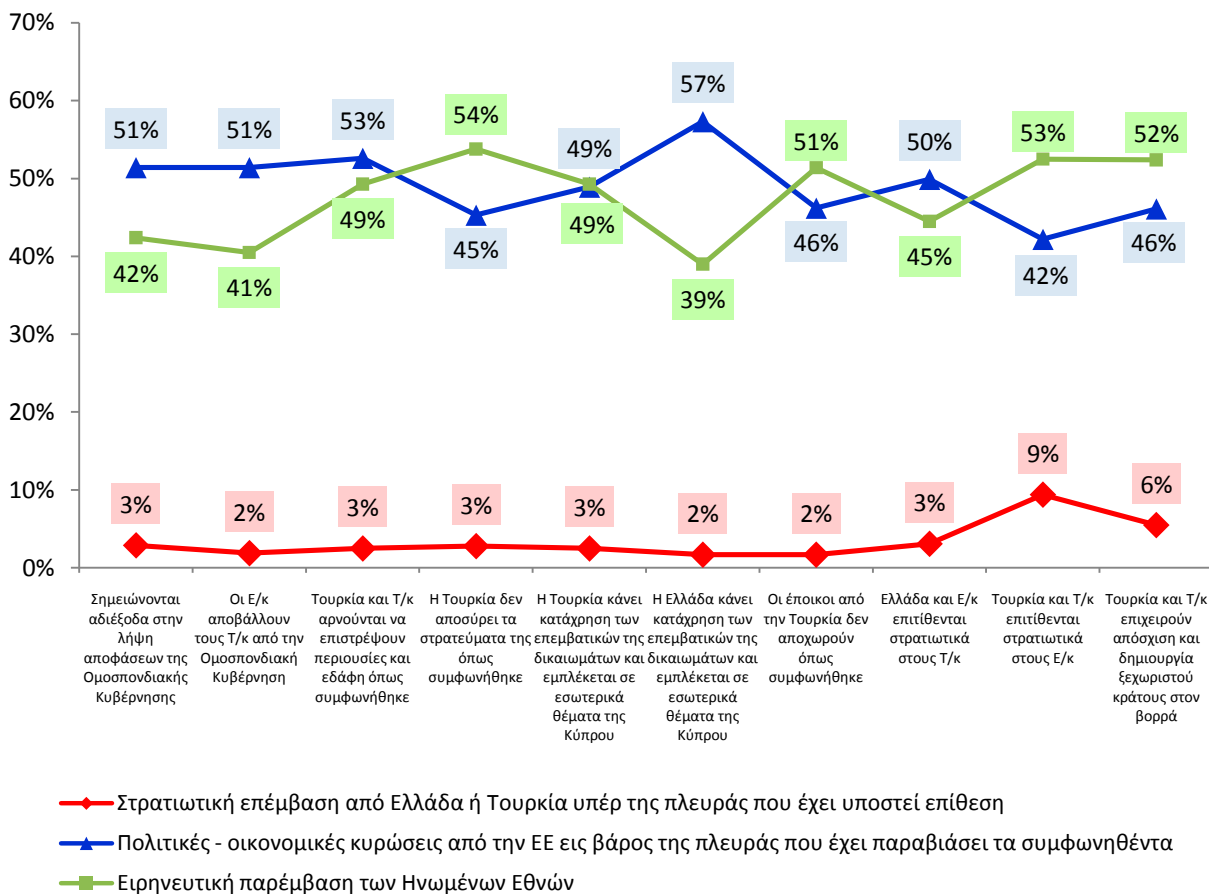

- ◆— Στρατιωτική επέμβαση από Ελλάδα ή Τουρκία υπέρ της πλευράς που έχει υποστεί επίθεση
- ▲— Πολιτικές - οικονομικές κυρώσεις από την ΕΕ εις βάρος της πλευράς που έχει παραβιάσει τα συμφωνηθέντα
- Ειρηνευτική παρέμβαση των Ηνωμένων Εθνών

Οι Τουρκοκύπριοι προτιμούν την παρέμβαση Ελλάδας ή Τουρκίας μόνο σε περιπτώσεις όπου υφίσταται στρατιωτική απειλή. Κατά τα άλλα, και σε περιπτώσεις όπου η απειλή αφορά ενδεχόμενη δυσλειτουργία του κράτους ή την μη-υλοποίηση των συμφωνηθέντων, τείνουν να προκρίνουν την παρέμβαση της ΕΕ και όχι την στρατιωτική επέμβαση Ελλάδας ή Τουρκίας.

Από: Λόρδος Α, Καϊμάκ Ε και Τότσι Ν (2009) «Η Ειρήνη του Λαού στην Κύπρο», Βρυξέλλες: Κέντρο Ευρωπαϊκών Πολιτικών Μελετών

Σχεδιάγραμμα 29B: Εναλλακτικές Μορφές Παρέμβασης (Ελληνοκύπριοι)

Ανεξαρτήτως της απειλής, οι Ελληνοκύπριοι απορρίπτουν την στρατιωτική παρέμβαση από Ελλάδα υπέρ των Ελληνοκυπρίων ή από Τουρκία υπέρ των Τουρκοκυπρίων. Αποδέχονται τόσο την παρέμβαση της ΕΕ με πολιτικές και οικονομικές κυρώσεις, όσο και την ειρηνευτική παρέμβαση των Η.Ε., ενώ υπάρχει μια τάση να προτιμάται η ΕΕ για περιπτώσεις όπου σημειώνονται επιπλοκές στην διακυβέρνηση, και τα Η.Ε. σε περιπτώσεις όπου δεν τηρούνται οι όροι της συνολικής διευθέτησης.

Από: Λόρδος Α, Καϊμάκ Ε και Τότσι Ν (2009) «Η Ειρήνη του Λαού στην Κύπρο», Βρυξέλλες: Κέντρο Ευρωπαϊκών Πολιτικών Μελετών

Ένα ενδιαφέρον ερώτημα είναι κατά πόσον προηγούμενες εμπειρίες βίας επηρεάζουν τους διαλόγους σήμερα. Τι μπορεί να γίνει για να υπερπηδηθεί το προφανές δίλημμα ασφάλειας που ενισχύει και αναπαράγει τον εαυτό του; Οι συμμετέχοντες είχαν επίγνωση ότι ανεξάρτητα από τις επίσημες εγγυήσεις, χρειάζεται πολλή εργασία για να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον στο οποίο οι άνθρωποι εμπιστεύονται ο ένας τον άλλο και τις αρμόδιες αρχές στις καθημερινές τους ζωές.

Εσωτερική ασφάλεια

Οι συζητήσεις ανάμεσα στους συμμετέχοντες επικεντρώθηκαν επίσης σε θέματα εσωτερικής ασφάλειας εκτός από τα εξωτερικά θέματα που απευθύνθηκαν στο πιο πάνω τμήμα. Πολλοί συμμετέχοντες συνέδεσαν την εσωτερική με την εξωτερική διάσταση της ασφάλειας.

Ασφάλεια στην καθημερινότητα

Ένα σημαντικό ποσοστό Τουρκοκύπριων συμμετεχόντων ανησυχούσαν ότι οικονομικές και διαρθρωτικές διαφορές, θέματα περιουσίας και επανεγκατάσταση, ή προβλήματα διακυβέρνησης θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε εντάσεις μεταξύ των μελών των δύο κοινοτήτων.

Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες στις ομάδες συζήτησης και εστίασης επίσης εκφράζουν παρόμοιους φόβους, κυρίως ότι σχετικά ασήμαντα προβλήματα στην κοινωνία ίσως να διογκωθούν και να κλιμακωθούν σε βία μεγάλης κλίμακας.

Συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης και από τις δύο κοινότητες εξήγησαν επίσης ότι για εκείνους το συναίσθημα της ασφάλειας ή της ανασφάλειας συνδέεται επίσης με το έγκλημα, το ρόλο της αστυνομίας, την μετανάστευση, την οδική ασφάλεια, τις παράνομες ουσίες, και τα συναφή. Οι Ελληνοκύπριοι εκτοπισμένοι προσέδωσαν επίσης μεγάλη σημασία στην έννοια της ασφάλειας μετά την διευθέτηση, αν επιστρέψουν στις αρχικές τους κατοικίες και περιοχές. Για την ακρίβεια, το συναίσθημα της ασφάλειας στην καθημερινή ζωή είναι μια προϋπόθεση για επιστροφή. Οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι θα ήθελαν να δουν Ελληνικά ομιλούντες Κύπριους στις τοπικές αστυνομικές δυνάμεις και στους τοπικούς δήμους, απλά και μόνο για να νιώθουν ότι θα υπάρχει κάποιος εκεί που θα καταλαβαίνουν τι θα λένε και «θα είναι με το μέρος τους» σε περίπτωση φασαριών.

Ενώ μερικοί συμμετέχοντες ανέφεραν ότι το να ζουν ανάμεσα σε άλλους Ελληνοκύπριους στο Τουρκοκυπριακό συνιστών κράτος θα τους έκανε να νιώθουν πιο ασφαλείς, άλλοι απέρριψαν αυτή την ιδέα ισχυριζόμενοι ότι είναι παρόμοιο με το να «ζούνε σε γκέτο».

Ασφάλεια και διακοινοτική εμπιστοσύνη

Υπήρχε συναίνεση στις συναντήσεις των συμμετεχόντων για την ασφάλεια, ότι χρειάζεται περισσότερη εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο κοινοτήτων ώστε να είναι βιώσιμη μια λύση.

Ένας συμμετέχοντας ισχυρίστηκε ότι μόνο μέσω της ανάπτυξης διακοινοτικής εμπιστοσύνης θα μπορούσαν να αποτραπούν μελλοντικές εξωτερικές παρεμβάσεις. Εν αντιθέσει, μια ακύρωση της Συνθήκης Εγγυήσεως δεν θα απέτρεπε αποτελεσματικά την παρέμβαση. Η παρέμβαση, ισχυρίστηκε, μπορεί να αποτραπεί μόνο αν καλλιεργηθούν οι διακοινοτικές σχέσεις και εμπιστοσύνη.

«Υπάρχει ποτέ καμιά πραγματική εγγύηση ότι μια άλλη χώρα δεν θα παρέμβει στην Κύπρο; Επομένως, μπορούμε να το λύσουμε αυτό ακυρώνοντας τη συνθήκη της εγγύησης; Όπως τότε, πρόκειται να είμαστε ασφαλείς από την Τουρκία; Γιατί; Η ΕΕ έχει το δικό της στρατό; Το κύριο θέμα είναι ότι χρειάζεται να οικοδομήσουμε την εμπιστοσύνη ανάμεσα στους ανθρώπους. Δεν μπορούμε να αποτρέψουμε ένα πόλεμο και δεν μπορούμε να αποτρέψουμε την ένοπλη διαμάχη από την Τουρκία φέρνοντας περισσότερα όπλα στην Κύπρο. Μπορούμε να λύσουμε το θέμα αναπτύσσοντας εμπιστοσύνη μεταξύ των κοινοτήτων, των ανθρώπων. Εκτός από αυτό, δεν μπορείτε να εγγυηθείτε τίποτα και για κανένα».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Μπορείτε να φανταστείτε ένα τουρκοκυπριακό αγροτικό προϊόν να μην μπορεί να πουληθεί στην ελληνοκυπριακή αγορά; Δεν μπορούμε να πείσουμε κανέναν ότι αυτό συμβαίνει λόγω κανόνων υγιεινής της ΕΕ. Οι γεωργοί θα πιστεύουν ότι οι ελληνοκύπριοι δεν θέλουν τα προϊόντα τους. Αυτό θα οδηγήσει σε εντάσεις μεταξύ των δυο κοινοτήτων».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Θέλω μια χώρα όπου οι κύπριοι ζουν όσο πιο στενά γίνεται και συνυπάρχουν με αρμονία».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«...οικογένειες διαλύονται λόγω χρημάτων για παράδειγμα. Δεν είναι τόσο απλό. Επομένως η εμπιστοσύνη δεν είναι αρκετή... δεν ανησυχώ για τα συναισθήματα. Αυτό που με ανησυχεί είναι το πως αυτή η λύση εγγυάται ότι ανεξάρτητα του πως θα νιώθουν οι άνθρωποι σε 5 χρόνια θα υπάρχει ένα πλαίσιο που θα τους επιτρέπει να συνεργαστούν».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Ενώ άλλοι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι χρειάζεται περισσότερη εμπιστοσύνη, μερικοί απέρριψαν την αντίληψη ότι η Κύπρος ή άλλες κυρίαρχες χώρες πρέπει να υποκύψουν στην ισορροπία της δύναμης και να αποδεχθούν ξένες εγγυήσεις, επομένως, ανοίγοντας τους εαυτούς τους σε παρεμβάσεις.

Το θέμα των εγγυήσεων προφανώς υπερβαίνει τα ερωτήματα της παρέμβασης και της εμπιστοσύνης. Ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας ισχυρίστηκε ότι «δεν μπορείς να εμπιστευθείς ποτέ κάποιον πραγματικά, επομένως για αυτό το λόγο θεσπίζουμε νομικά πλαίσια», ακόμα και στις προσωπικές μας ζωές:

Εξτρεμιστές και άλλες πιθανές αιτίες διαμάχης

Ακόμα μια ανησυχία είναι και ο πιθανός ρόλος των «εξτρεμιστών» και στις δύο πλευρές του νησιού. «Υπάρχουν κόμματα σε κάθε πλευρά του νησιού τα συμφέροντα των οποίων έγκεινται στη διαμάχη και στις συγκρούσεις στην Κύπρο», ισχυρίστηκε ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας. «Αυτοί οι άνθρωποι θα προσπαθήσουν να οδηγήσουν σε κατάρρευση τη νέα κατάσταση των πραγμάτων. Πρέπει να το έχουμε αυτό υπόψη μας και να μην τους αφήσουμε να κλιμακώσουν ένα μικρό περιστατικό σε κοινοτική διαμάχη».

Θα μπορούσαν οι εντάσεις που δημιουργήθηκαν από ατομικές διενέξεις να οδηγήσουν σε μια ένοπλη κοινοτική σύρραξη στην Κύπρο; Ένας σημαντικός αριθμός συμμετεχόντων λένε «ναι». Συμφωνούν ότι μέσα σε μια τέτοια ατμόσφαιρα σοβινισμού και επιθετικότητας, είναι πολύ εύκολο μια πολύ μικρή σπίθα να μετατραπεί σε μια πολύ μεγάλη φωτιά. Η σύρραξη ίσως να είναι περιφερειακή ή εθνική, σε οποιαδήποτε περίπτωση όμως είναι σίγουρα πιθανή και είναι μια αιτία ανησυχίας. «Συνέβηκε 40-45 χρόνια πριν, πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι για αυτό», εξήγησε ένας εκ των συμμετεχόντων που ανησυχούν. Προειδοποιεί επίσης ενάντια σε αυτούς που ίσως να προκαλέσουν φασαρίες προς την δική τους κοινότητα ώστε να αποδώσουν την ευθύνη στην άλλη κοινότητα και να κλιμακώσουν έτσι τη βία.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ανησυχούν για τα εξτρεμιστικά στοιχεία που αποσταθεροποιούν την ομοσπονδία μετά από μια λύση.

Πιστεύεται ότι τα μέσα ενημέρωσης έχουν την ευθύνη να κρατήσουν τους εξτρεμιστές έξω από την δημόσια αρένα. Ένας συμμετέχοντας είπε ότι μόνο μια πολύ μικρή μειοψηφία πολιτών διατηρούν εξτρεμιστικές απόψεις αλλά ότι τα μέσα ενημέρωσης «παρέχουν πάντα υπερβολική κάλυψη των» δραστηριοτήτων τους, παραποιώντας την κατάσταση της αναμεταξύ σχέσης των δύο κοινοτήτων και πολλαπλασιάζοντας στην ουσία την έχθρα.

Ένας συμμετέχοντας είδε το θέμα των εξτρεμιστών διαφορετικά, λέγοντας ότι αυτός είναι ένας «φόβος που έχουν σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί μια διευθέτηση». Ο συμμετέχοντας πίστευε ότι αν δεν γίνει πρόοδος προς μια διευθέτηση «οι ακραίοι εθνικιστές και οι έχοντες ως αρχή την άρνηση» θα εξαπλώσουν το φόβο και την ανησυχία ανάμεσα στους πολίτες, δυσχεραίνοντας την υποβόσκουσα διακοινοτική δυσπιστία. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι συμμετέχοντες έτειναν να αποστασιοποιούνται από τους «εξτρεμιστές» οι οποίοι παρουσιάστηκαν ως ισχυροί «άλλοι» που είναι ικανοί να επηρεάσουν το σύνολο των πολιτών.

Οι συμμετέχοντες ανάτρεξαν στο θέμα του ρόλου των εξτρεμιστών να διασπείρουν φόβο και δυσπιστία. Ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας διατύπωσε την υπόθεση ότι το έδαφος ήταν γόνιμο για τους εξτρεμιστές λόγω των «απουσών ιστοριών» στις Τουρκοκυπριακές και

Ελληνοκυπριακές αφηγήσεις. Ως αποτέλεσμα, οι απλοί πολίτες δεν νιώθουν καμία ευθύνη για τη διακοινοτική βία που διαπράχθηκε στην Κύπρο, ειδικά μεταξύ του 1960 και του 1974.

Ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας έφερε αντίρρηση σε αυτή την επιχειρηματολογία, σημειώνοντας ότι ο λόγος που λείπουν πράγματα από την ιστορία είναι επειδή δεν γράφει ο λαός την ιστορία, αλλά κάποιιοι άλλοι.

Ένας άλλος Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας παρενέβη, εξηγώντας ότι είναι συγκεκριμένα τμήματα της κοινωνίας που έσπρωξαν την ιδεολογική ατζέντα της ένωσης και της διχοτόμησης και επέμεναν σε αυτές τις ιδεολογίες. Τελικά αυτές εξαπλώθηκαν στην κοινωνία για ιδεολογικούς λόγους, όχι κοινωνιολογικούς λόγους, αφού οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι πραγματικά δεν έδειξαν αντιπάθεια αναμεταξύ τους σε μεγάλο βαθμό.

Ένας νεότερος συμμετέχοντας αμφισβήτησε την αντίληψη ότι η ιδεολογία έπαιξε ένα ανεξάρτητο ρόλο στην διακοινοτική διαμάχη. Ρώτησε, αν οι δύο κοινότητες ζούσαν μαζί ειρηνικά «όπως λένε πολλοί», πώς οι προηγούμενες γενεές απέτυχαν να μεταβιβάσουν αυτό το συναίσθημα στην επόμενη γενεά; Αντικρούοντας την αυθεντικότητα του επιχειρήματος που καταδεικνύει ως προνομιούχα την ιδεολογία, ο συμμετέχοντας επιχειρηματολόγησε για πιο ενδελεχή κατανόηση αυτών που συνέβησαν και εξελίχθηκαν στο παρελθόν.

«Αλλά η δυσκολία έγκειται στο ότι ακόμα έχουμε προβλήματα στη σκέψη μας και τείνουμε να μην έχουμε μια ρεαλιστική τάση κατανόησης της κατάστασής μας. Υπάρχει, για παράδειγμα, έλλειψη ευαισθησίας εκ μέρους μου προς τη αναγνώριση των δικαιωμάτων των άλλων ανθρώπων; Διακατέχομαι πραγματικά από την έμμομη ιδέα των δικαιωμάτων μου;»

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Φυσικά αναμένω ότι θα έχουμε μερικά προβλήματα και διαμάχες. Αλλά η μόνη πραγματική μου ανησυχία μετά από μια διευθέτηση είναι τα εξτρεμιστικά στοιχεία και στις δυο μας κοινωνίες που αποπειρώνται να αποσταθεροποιήσουν την ειρήνη σε κάθε πρόφαση προκαλώντας βία και φόβο. Ως πολίτες του ομοσπονδιακού κράτους θα είναι ευθύνη όλων μας να σκεφτούμε πως να καταστείλουμε αυτά τα στοιχεία».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Έποικοι

Τελικά, σχετικά με τη πτυχή της ασφάλειας, μια αξιοσημείωτη ανησυχία είναι η αντίληψη της απειλής που εκφράστηκε από Ελληνοκύπριους συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης σχετικά με τους «εποίκους» ως δημογραφική κατηγορία. Οι έποικοι θεωρήθηκαν ότι συνιστούν απειλή για την Ελληνοκυπριακή ασφάλεια. Συνεπώς, οι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι πρέπει να επαναπατριστούν στην Τουρκία όσο πιο πολλοί έποικοι γίνεται μετά από μια διευθέτηση.

Θεωρήθηκε ότι οι έποικοι έχουν μια τελείως «διαφορετική κουλτούρα», ότι διαπαιδαγωγήθηκαν να «μισούν τους Έλληνες» και ότι γενικά δεν είναι σαν τους Τουρκοκύπριους οι οποίοι, σε σύγκριση με τους Τούρκους της ενδοχώρας, θεωρούνται περισσότερο «Κύπριοι» και ότι μοιάζουν περισσότερο με τους Ελληνοκύπριους. Αυτή η αξιολόγηση ίσως να βασίζεται στην εμπειρία αλλά ίσως και όχι, επομένως χρήζει περισσότερης εξέτασης.²⁸

Πέρα από τα αντιλαμβανόμενα πολιτιστικά χαρακτηριστικά, οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης εισηγήθηκαν επίσης ότι η χρηματοοικονομική κατάσταση των εποίκων θα συνιστούσε μια αιτία προβλημάτων, υποθέτοντας ότι οι περισσότεροι από αυτούς ζουν στην φτώχεια και θα ήταν επομένως πιο ευάλωτοι στην διάπραξη εγκλήματος.

²⁸ Για μια ανάλυση της πολιτικής ενσωμάτωσης των «εποίκων» δείτε «Beyond numbers: An Inquiry into the Political Integration of the Turkish 'Settlers' in Northern Cyprus», από Mete Hatay, Έκθεση PRIO Cyprus Centre 4/2005 (<http://www.prio.no/Cyprus/Publications/>).

Περιουσιακό

«Σίγουρα η διευθέτηση πρέπει να είναι τέτοια ώστε ο πρόσφυγας να μην νιώθει αδικημένος και ο ιδιοκτήτης της περιουσίας, όχι ο χρήστης, να έχει τον πρώτο λόγο στο δικαίωμα της επιλογής».

Αντρέας Βύρας
Οργανισμός Νεολαίας
Κύπρου

Το περιουσιακό είναι ανάμεσα στα πιο προσωπικά και ουσιαστικά θέματα, αφού επηρεάζει άμεσα αρκετούς ανθρώπους.²⁹ Η εναρμόνιση των δικαιωμάτων και των αναγκών διαφορετικών ομάδων σε σχέση με την ιδιοκτησία και τη χρήση της περιουσίας ίσως να μην λύσει, από μόνη της, το Γόρδιο δεσμό στην Κύπρο, αλλά είναι ευρέως εκτιμημένο ότι η επιτυχής επίλυση των διαφορών στο περιουσιακό θέμα θα συμβάλει σημαντικά σε μια γενική συμφωνία διευθέτησης.

Το περιουσιακό είναι επίσης ένα σχετικά δυναμικό στοιχείο στην «παγωμένη» διαμάχη της Κύπρου. Τα πρόσφατα χρόνια οι εξελίξεις στο νομικό πεδίο, ειδικά στη μορφή των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, έχουν παραπείσει όλα τα επηρεαζόμενα μέρη να αναθεωρήσουν τις επιλογές τους. Μια απτή συνέπεια ήταν η εγκαθίδρυση μιας 'Επιτροπής Αποζημιώσεων' από τις Τουρκοκυπριακές αρχές.

Πρόέκυψαν δύο σημαντικά θέματα από τις συζητήσεις για τις επηρεασμένες περιουσίες στην Κύπρο: η δεοντολογία και η ευθυδικία. Αφενός, σημειώνουμε διαφορές στο κατά πόσο (ή όχι) να συμβιβαστούμε στις θέσεις της δεοντολογίας για χάριν της διευθέτησης. Αφετέρου, σημειώνουμε μια πιο ρεαλιστική εξέταση για την ευθυδικία (δηλ. πώς να εκτιμήσουμε τις επηρεαζόμενες περιουσίες για σκοπούς αποζημίωσης ως διορθωτικό μέτρο) και τα κόστη που σχετίζονται με την διευθέτηση των επηρεαζόμενων περιουσιών.

Γενικά, οι εκτοπισμένοι Ελληνοκύπριοι, οι οποίοι με τη σειρά τους είναι αποστερημένοι ιδιοκτήτες, ελπίζουν στην αποκατάσταση των σπιτιών τους (και των περιουσιών τους) και δεν αρέσκονται στην ιδέα του συμβιβασμού σε αυτό ως θέμα δεοντολογίας.

Εν αντιθέσει, οι Τουρκοκύπριοι ελπίζουν γενικά για μια διευθέτηση η οποία θα συνεπάγεται πρακτικές πρόνοιες οι οποίες σε αρκετές περιπτώσεις θα επωφελοῦσαν τους υφιστάμενους

²⁹ Για μια ανάλυση της πολιτικής των περιουσιών στην Κύπρο δέστε Gurel, Ayla and Ozersay, Kudret (2006) «Cyprus and the politics of property», *Mediterranean Politics* 11:3 σσ. 349-369.
Δέστε επίσης Ayla Gurel and Kudret Ozersay, 'Property and Human Rights in Cyprus: The European Court of Human Rights as a Platform of Political Struggle', *Middle Eastern Studies* 44(2):291-32.

χρήστες των περιουσιών. Οι Τουρκοκύπριοι ανησυχούν επίσης ότι αλλαγές στο υφιστάμενο (de facto) καθεστώς της περιουσίας στο Βορρά θα υπόσκαπτε τη διζωνικότητα και την ακεραιότητα της Τουρκοκυπριακής συνιστούσας πολιτείας, ή του συνιστούντος κρατιδίου όπως έχει γίνει αντιληπτό στις διαπραγματεύσεις. Μερικοί Τουρκοκύπριοι συσχετίζουν την περιουσία με αυτό το ευρύτερο θέμα της οικονομικής βιωσιμότητας και του ανταγωνισμού.

Σημειώνουμε ότι οι θέσεις για τη δεοντολογία ίσως να σχετίζονται επίσης με θέματα ευθυδικίας. Για παράδειγμα, μερικοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν την άποψη ότι οι εκτοπισμένοι Τουρκοκύπριοι έλαβαν «υπερβολική γη» (ή αποζημιώθηκαν πέραν του κανονικού) στο βορρά μετά το 1974 σε αντάλλαγμα για αυτά που προφανώς άφησαν πίσω τους στο νότο. Οι Τουρκοκύπριοι, από την πλευρά τους, ισχυρίζονται ότι οι διαταράξεις που προκαλούνται από αποκαταστάσεις μεγάλης κλίμακας θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά τις οικονομικές τους προοπτικές.

Συνεχίζοντας στο θέμα της ευθυδικίας – και δεδομένου ότι αρκετές κατηγορίες περιουσιών πολύ πιθανόν να υπόκεινται σε ανταλλαγή ή αποζημίωση αντί της φυσικής αποκατάστασης – διερευνήσαμε το βαθμό στον οποίο και τις συνθήκες υπό τις οποίες τα εκτοπισμένα άτομα και οι ιδιοκτήτες περιουσιών είναι ανοικτοί σε εναλλακτικές επιλογές. Στις σελίδες που ακολουθούν, η έκθεση αναλύει επίσης τις απόψεις υφιστάμενων χρηστών για την περιουσία και τη διζωνικότητα.

Αναστοχασμός στο ζήτημα των περιουσιών: ποιο είναι το ζήτημα;

Οι συμμετέχοντες συζήτησαν την ουσία του περιουσιακού προβλήματος. Το περιουσιακό γίνεται καλύτερα αντιληπτό ως θέμα δεοντολογίας – όπου όλα τα εκτοπισμένα άτομα αποκαθίστανται στα σπίτια τους και στις περιουσίες τους – το οποίο πρέπει να ικανοποιηθεί πάνω από όλα τα άλλα; Ή είναι το περιουσιακό το μέσο διασφάλισης επαρκών κονδυλίων για την αποζημίωση εκτοπισμένων ατόμων με επηρεασμένες περιουσίες; Ως τέτοιο, είναι ο στόχος η εξεύρεση μιας τέτοιας διευθέτησης ώστε να ικανοποιηθούν αρκετά άτομα εις αναμονή ενός δημοψηφίσματος;

Μερικοί υποστήριξαν ότι το ουσιαστικό ζήτημα είναι η χρηματοδότηση. Ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας, για παράδειγμα, είπε ότι η επιβεβαίωση πηγών χρηματοδότησης ήταν προϋπόθεση για οποιαδήποτε διευθέτηση, αρκετά ανεξάρτητη από αναλύσεις δεοντολογίας. Χωρίς επαρκή χρηματοδότηση δεν θα ήταν βιώσιμη μια διευθέτηση η οποία θα απαιτούσε σημαντικά ποσά αποζημίωσης. Τα δεδομένα των δημοσκοπήσεων εισηγούνται ότι αυτή είναι μια ανησυχία που εκφράζεται από την πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων.

Αντίθετα σε αυτό, μερικοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι ένα σχέδιο το οποίο δεν αναγνωρίζει το δικαίωμα του αρχικού ιδιοκτήτη να έχει τον πρώτο λόγο για την κατάληξη της περιουσίας του μετά από μια λύση δεν θα προσυπογραφθεί σε ένα δημοψήφισμα, έτσι το σημείο επικέντρωσης πρέπει να μετακινηθεί προς το θέμα της νομιμότητας έναντι της χρηματοδότησης.

Αρκετοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι η ιδανική λύση είναι για όλους να αποδεχθούν ότι πρέπει να επιτρέψουν στον αρχικό ιδιοκτήτη να επανακτήσει την περιουσία του. Ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας, ο οποίος διαμένει ο ίδιος σε Τουρκοκυπριακή περιουσία, είπε ότι είναι έτοιμος να φύγει από το σπίτι αν το ζητήσει ο αρχικός του ιδιοκτήτης, και αναμένει να λάβει και ο ίδιος την ίδια αντιμετώπιση.

«Ζούμε σε ένα νησί: μπορείς να φέρεις νερό, ηλεκτρισμό, πολιτισμό, χρήματα, πληθυσμό σε ένα νησί, αλλά ένα πράγμα δεν μπορείς να φέρεις: γη. Στα χρόνια που έπονται, ο μεγαλύτερος ανταγωνισμός μεταξύ του βορρά και του νότου θα είναι η γη. Επειδή αν έχεις αρκετή γη μπορείς να φέρεις μετανάστες, αν η γη σου είναι κατάλληλη μπορείς να την καλλιεργήσεις, να βιώσεις την ανάπτυξη και να αναπτύξεις τον τουρισμό. Από αυτή την άποψη, στο μέλλον η γη θα είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας στον καθορισμό του ποια πλευρά θα είναι η πιο ισχυρή και ευημερούσα, ο βορράς ή ο νότος. Επομένως, το θέμα της περιουσίας είναι πολύ σημαντικό».

Hasan Sungur
Ένωση Εργοδοτών

«Και οι δυο κοινότητες έχουν κάποια ανθρώπινα δικαιώματα. Εκείνοι που άφησαν τις περιουσίες τους και πήγαν στην άλλη πλευρά, έχουν ανθρώπινα δικαιώματα στην αρχική περιουσία, αλλά, άλλες ομάδες ανθρώπων που μετακόμισαν σε αυτές τις περιουσίες έχουν επίσης κάποια δικαιώματα, επειδή ζουν σε αυτές τις περιουσίες για περισσότερο από 30 χρόνια. Επομένως, αυτά τα δυο πράγματα πρέπει να εξισορροπηθούν».

Layik Topcan
Πολιτοδόμος

Αρκετοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η αποζημίωση είναι κάτι που είναι πρόθυμοι να λάβουν υπόψη μόνο εάν αναγνωρισθεί πρώτα το δικαίωμα τους στην ιδιοκτησία και τον έλεγχο των κατοικιών τους. Στο μεταξύ οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι κατανοούν τα ανθρωπιστικά θέματα και ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προκύπτουν από το περιουσιακό, και ότι δεν θα ήθελαν να «ρίξουν κάποιον στο δρόμο απλά για να πάνε στο σπίτι τους». Εντούτοις, οι περισσότεροι παρέμειναν σταθεροί στην άποψη τους ότι θα έπρεπε να υπάρχουν διαθέσιμες εναλλακτικές περιουσίες για εκείνους τους Τουρκοκύπριους που ζουν σε Ελληνοκυπριακά σπίτια όταν ο Ελληνοκύπριος ιδιοκτήτης τους θελήσει να επιστρέψει.

Ενώ οι Ελληνοκυπριακές και Τουρκοκυπριακές απόψεις φαίνονται ασύνδετες, στην πραγματικότητα συνδέονται. Δεδομένου ότι αρκετοί Τουρκοκύπριοι προεικάζουν ότι μια διευθέτηση θα συνεπάγεται αποζημίωση σε αντίθεση με αποκατάσταση μεγάλης κλίμακας, η τάση είναι να δοθεί έμφαση στη χρηματοδότηση, ενώ αρκετοί Ελληνοκύπριοι θεωρούν ότι η αποκατάσταση δεν συνεπάγεται μεγάλα χρηματικά βάρη.

Αντιλήψεις του παρελθόντος και του μέλλοντος

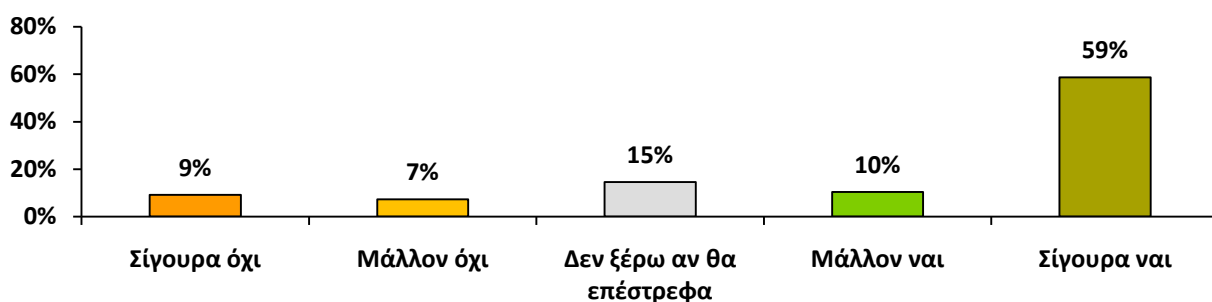
Όπως μπορούμε να δούμε, οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι βλέπουν το περιουσιακό πρόβλημα υπό πολύ διαφορετικούς όρους. Οι εκτοπισμένοι Ελληνοκύπριοι που έχασαν τα σπίτια τους και τις περιουσίες τους έχουν ακόμα την επιθυμία να επιστρέψουν εκεί, νιώθοντας θύματα και πιστεύοντας ότι είναι λάθος να αποδεχθούν οτιδήποτε λιγότερο από πλήρη αποζημίωση για όλες τους τις περιουσίες.

Οι εκτοπισμένοι Τουρκοκύπριοι τείνουν να θεωρούν ότι είναι ουσιαστικά καλύτερο να ξεχάσουμε το παρελθόν επειδή η υφιστάμενη κατάσταση – όπου οι Τουρκοκύπριοι συγκεντρώνονται μαζί υπό τη δική τους διοίκηση – είναι καλύτερη από το παρελθόν.

Σε μια δημοσκόπηση που διεξήχθη από το πρόγραμμα «Κύπρος 2015» τον Νοέμβριο του 2009, το 59% των εκτοπισμένων Ελληνοκυπρίων που ερωτήθηκαν ισχυρίστηκαν ότι θα επέστρεφαν στα σπίτια τους υπό μια λύση εάν αυτή ήταν υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση. Ενάντια σε αυτό, το 64% υπέδειξε ότι δεν είχαν καμία πρόθεση να επιστρέψουν αν η περιουσία παρέμενε υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση.

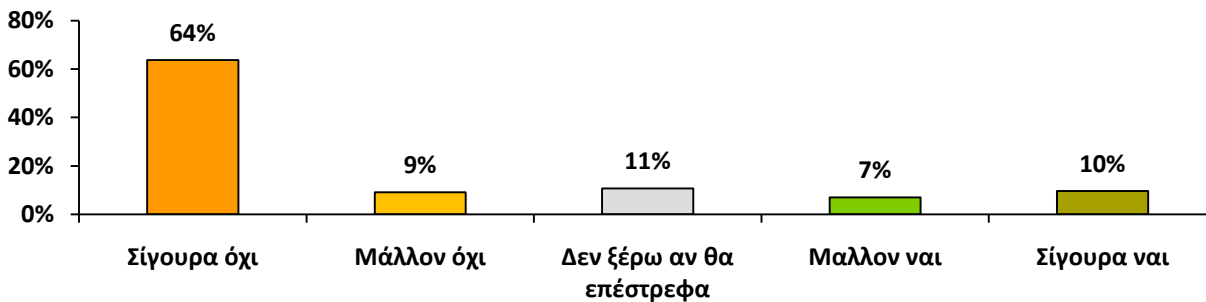
Τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων συμβαδίζουν με την πιθανολογία ότι οι Τουρκοκύπριοι δεν τείνουν να έχουν νοσταλγία για το παρελθόν, ενώ οι εκτοπισμένοι Ελληνοκύπριοι είναι περισσότερο πιθανό να εκφράσουν θετικές αναμνήσεις από τις ζωές τους στα προηγούμενα τους σπίτια.

Σχεδιάγραμμα 30: Προθυμία για επιστροφή υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση (Ελληνοκύπριοι)

Οι Ελληνοκύπριοι εκτοπισμένοι επιδεικνύουν μεγάλη προθυμία να επιστρέψουν στο αρχικό τους σπίτι, νοουμένου ότι αυτό επιστρέφεται υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση.

Σχεδιάγραμμα 31: Προθυμία για επιστροφή υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση (Ελληνοκύπριοι)

Σε αντίθεση, η πλειοψηφία των εκτοπισμένων Ελληνοκυπρίων δηλώνει ότι δεν θα ενδιαφερόταν να επιστρέψει στο αρχικό τους σπίτι, αν επιστρεφόταν υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση.

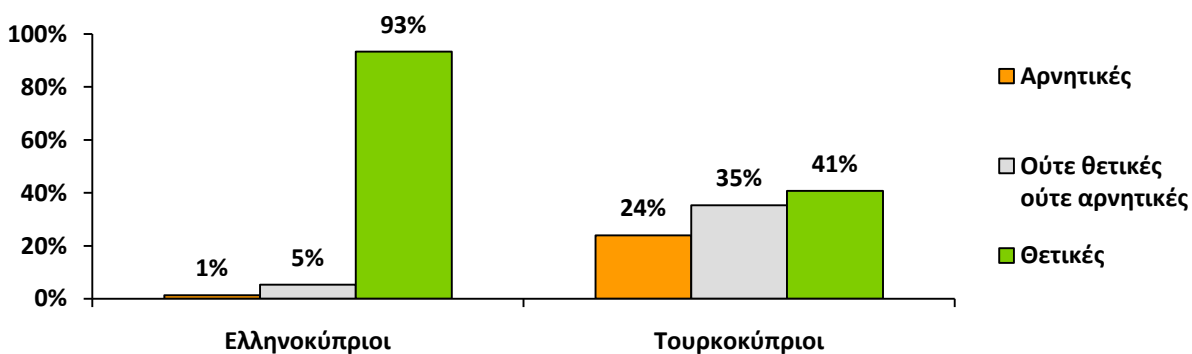
Η ιδέα ότι οι αναμνήσεις παίζουν ένα τεράστιο ρόλο στη συζήτηση για την περιουσία προκύπτει επίσης από τα ποσοτικά ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης και τις διαβουλεύσεις της ομάδας εστίασης. Το 76% των εκτοπισμένων Ελληνοκυπρίων είπε ότι οι οικιστικές κατοικίες πρέπει να δοθούν οπωσδήποτε στους αρχικούς τους ιδιοκτήτες και να μην παραμείνουν στον υφιστάμενο χρήστη. Μόνο το 14% των Τουρκοκυπρίων μοιράστηκε αυτή την άποψη. Οι Ελληνοκυπριακές ομάδες εστίασης αποκάλυψαν ότι οι άνθρωποι θέλουν τα σπίτια τους πίσω ως γέφυρα με το παρελθόν τους, από το οποίο νιώθουν αποκομμένοι όλα αυτά τα χρόνια λόγω του επιβαλλόμενου φυσικού διαχωρισμού. Πολλοί από τους συμμετέχοντες δεν μπορούν να διανοηθούν μια διαφορετική διευθέτηση για το πρόβλημα.

Τα πιο κάτω σχεδιαγράμματα βοηθούν επίσης να σκιαγραφεί η διαφορά στην προσέγγιση μεταξύ των δύο κοινοτήτων – βλέπουμε πιο πολλούς Τουρκοκύπριους παρά Ελληνοκύπριους να λένε ότι θα ταχθούν υπέρ της αποζημίωσης, της ενοικίασης της περιουσία τους, της ίδρυσης μιας επιχείρησης σε αυτήν ή της ανταλλαγής της. Αυτό με τη σειρά του δείχνει ότι οι Τουρκοκύπριοι είναι πιο πιθανόν να θέλουν να παραμείνουν εκεί όπου βρίσκονται τώρα παρά οι Ελληνοκύπριοι. Επιπλέον, οι Ελληνοκύπριοι είναι λιγότερο πιθανόν να ενθαρρύνονται για μια λύση όταν αναλογίζονται το δικαίωμα επιστροφής.

«Όντως έχουμε τον φόβο ως τουρκοκύπριοι ότι αν το μεγαλύτερο μέρος των περιουσιών στην τουρκική πλευρά ανακτηθεί από τους αρχικούς ελληνοκύπριους ιδιοκτήτες, τότε ίσως χάσουμε την περιοχή, την τουρκική επικράτεια».

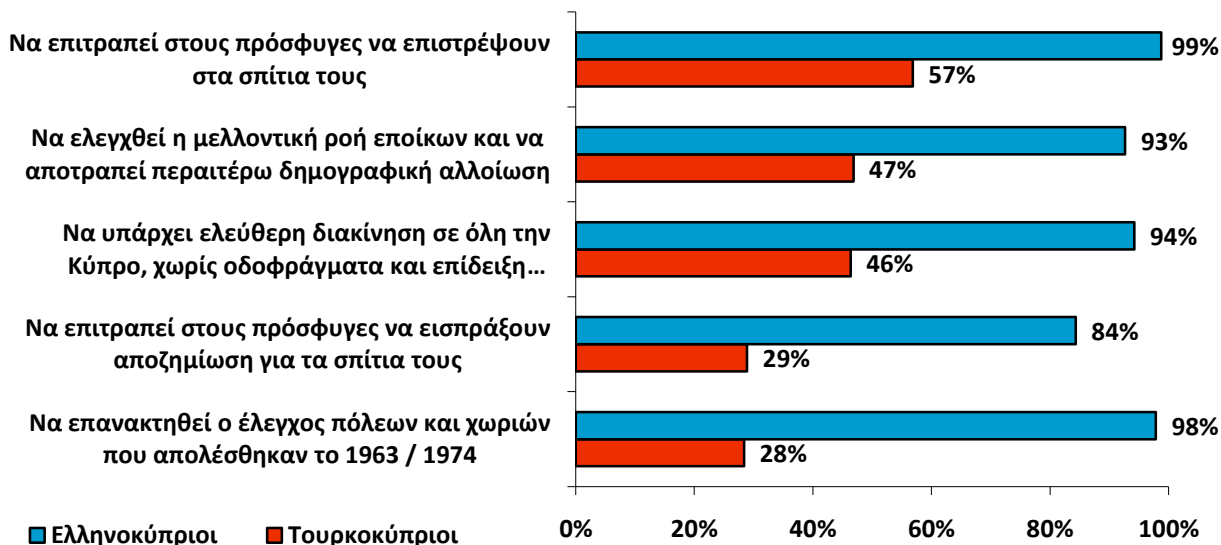
Layik Topcan
Πολεοδόμος

Σχεδιάγραμμα 32: Ποιότητα των Αναμνήσεων

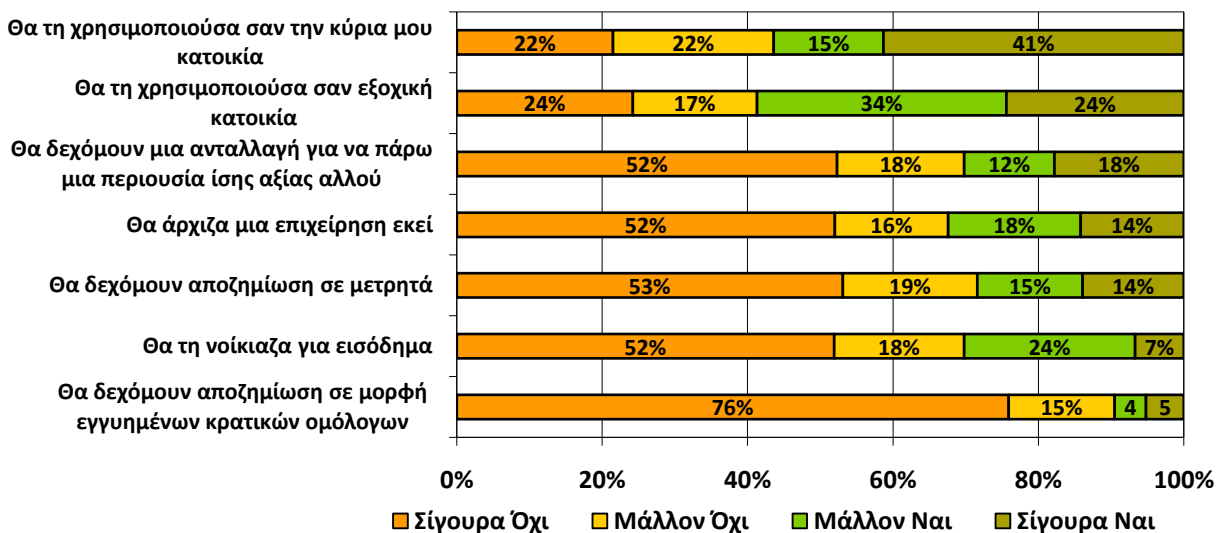
Ανάμεσα στους Ελληνοκυπρίους, οι αναμνήσεις από τη ζωή στο αρχικό σπίτι δηλώνονται ως αδιαμφισβήτητα θετικές, ενώ ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους διαφορετικές ομάδες αναφέρουν ότι έχουν θετικές, ανάμικτες ή αρνητικές μνήμες από τη ζωή στο αρχικό τους σπίτι.

Σχεδιάγραμμα 33: Παράγοντες Ενθάρρυνσης – Επανένωση, Πρόσφυγες, και Έποικοι

Αυτοί οι παράγοντες γενικά ενθαρρύνουν τους Ελληνοκύπριους, αφού αφορούν την ικανοποίηση των δικαιωμάτων των εκτοπισμένων. Όμως, αφού οι παράγοντες αυτοί τείνουν να επηρεάζουν την διζωνικότητα, οι Τουρκοκύπριοι είναι λιγότερο ενθουσιώδεις.

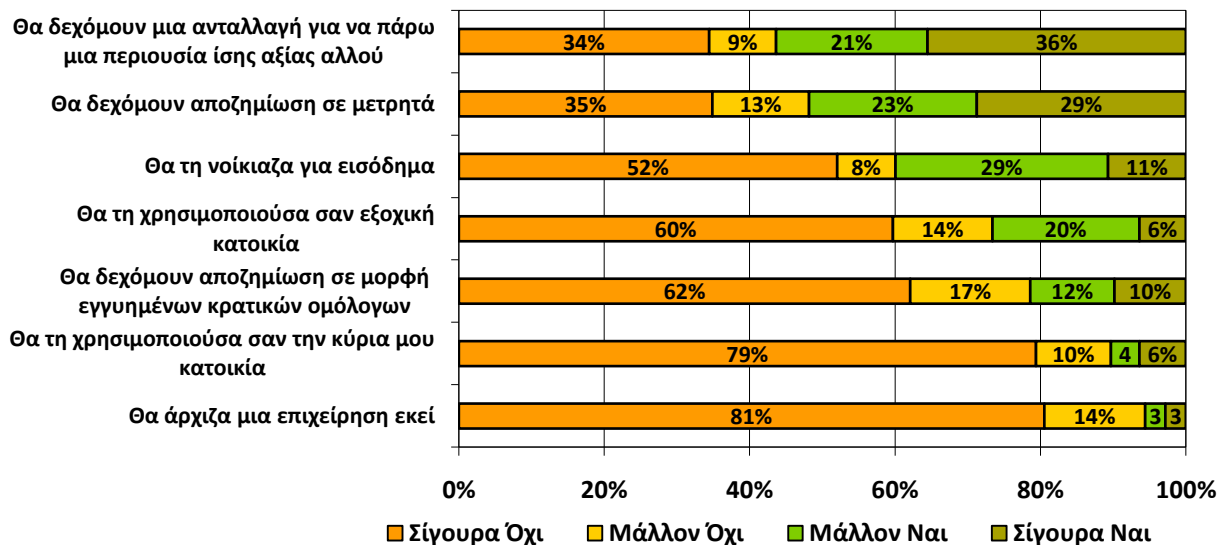
Σχεδιάγραμμα 34A: Ιεράρχηση επιλογών για επιστροφή υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση (Ελληνοκύπριοι)

Σε περίπτωση επιστροφής υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση, το 55% των εκτοπισμένων Ελληνοκύπριων δηλώνει έτοιμο να αξιοποιήσει προσωπικά την περιουσία του, είτε ως πρώτη είτε ως εξοχική κατοικία, ενώ επιλογές οικονομικής αξιοποίησης (ενοικίαση, στήσιμο επιχείρησης) γίνονται αποδεκτές από το 30% των εκτοπισμένων.

Από: Psaltis, C., Pachoulides, C & Lytras, E (σε προετοιμασία). Representations of History and Inter-group Relations in Cyprus. Όμιλος Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας, Λευκωσία, Κύπρος.

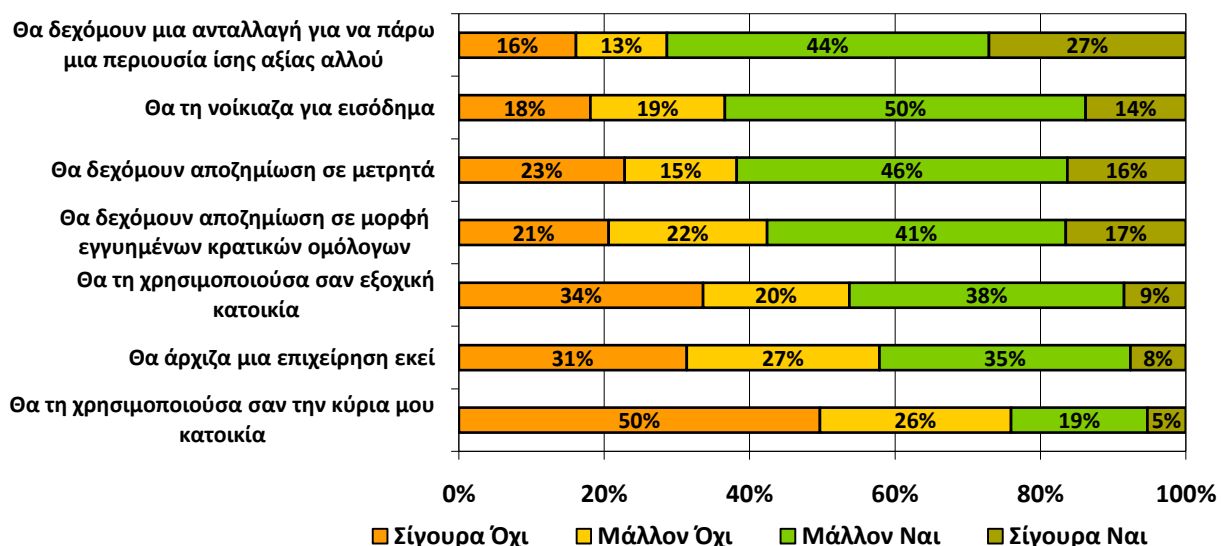
Σχεδιάγραμμα 34B: Ιεράρχηση επιλογών για επιστροφή υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση (Ελληνοκύπριοι)

Σε αντίθεση, σε περίπτωση επιστροφής υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση οι επιλογές που κυριαρχούν ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους εκτοπισμένους είναι η ανταλλαγή με περιουσίες αντίστοιχης αξίας, η αποζημίωση σε μετρητά, και σε μικρότερο βαθμό η ενοικίαση. Το ένα τέταρτο περίπου των εκτοπισμένων Ελληνοκύπριων δηλώνουν ότι θα αξιοποιούσαν την περιουσία τους ως εξοχική κατοικία, ενώ μόλις το 10% δείχνει να ενδιαφέρεται για αξιοποίηση της περιουσίας τους ως μόνιμη κατοικία.

Από: Psaltis, C., Pachoulides, C & Lytras, E (σε προετοιμασία). Representations of History and Inter-group Relations in Cyprus. Όμιλος Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας, Λευκωσία, Κύπρος

Σχεδιάγραμμα 34Γ: Ιεράρχηση επιλογών για επιστροφή υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση (Τουρκοκύπριοι)

Αρκετά ενάντια στη ροή των γνωστών στερεότυπων, ένα μεγαλύτερο ποσοστό των Τουρκοκυπρίων θα ενδιαφερόταν να επιστρέψει υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση από ότι οι Ελληνοκύπριοι υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση! Συγκεκριμένα, σχεδόν το μισό των εκτοπισμένων Τουρκοκυπρίων θα σκέφτονταν να χρησιμοποιούν την αρχική τους κατοικία στο νότο ως εξοχική κατοικία, ενώ ένας στους τέσσερις Τουρκοκύπριους θα ήταν επιπλέον πρόθυμοι να χρησιμοποιήσουν την περιουσία τους στο νότο ως την πρώτη τους κατοικία. Εντούτοις, οι επικρατούσες επιλογές για την πλειοψηφία των εκτοπισμένων Τουρκοκυπρίων είναι, όπως αναμένεται, η ανταλλαγή, ενοικίαση, και η χρηματική αποζημίωση.

Από: Psaltis, C., Pachoulides, C & Lytras, E (σε προετοιμασία). Representations of History and Inter-group Relations in Cyprus. Όμιλος Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας, Λευκωσία, Κύπρος

«Όταν κοιτάξουμε τα ευρήματα της μελέτης κοινής γνώμης για το περιουσιακό, βλέπουμε ότι, στην περίπτωση διευθέτησης, υπάρχουν και στις δυο κοινότητες αυτοί που επιθυμούν να επανεγκατασταθούν στην άλλη κοινότητα και αυτοί που δεν το επιθυμούν. Επομένως, οι διευθετήσεις για το περιουσιακό πρέπει να ικανοποιούν και να διευκολύνουν και τις δυο επιλογές».

Σπύρος Χρίστου
Διευθυντής Προγράμματος
«Κύπρος 2015»

«Η ελπίδα μου θα ήταν ότι μέσα σε αυτό το πλαίσιο της λύσης που επιζητείται θα μου δινόταν η ελευθερία της επιλογής να είμαι ικανός να συνυπάρξω μαζί με τους τουρκοκύπριους συμπατριώτες μου».

Αντρέας Λόρδος
Αρχιτέκτονας

Οι συμμετέχοντες σημείωσαν ότι οι «επίσημοι» δημόσιοι λόγοι επηρέαζαν τις πολιτικές σχετικά με το περιουσιακό ζήτημα. Συγκεκριμένα, οι δημόσιοι λόγοι των προσφυγικών φορέων που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια 35 και πλέον χρόνων τόνισαν την απεριόριστη επιστροφή των εκτοπισμένων ατόμων στις προηγούμενες τους κατοικίες. Οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν επίσης στην προφανή αμέλεια των πολιτικών ηγετών να προετοιμάσουν τους πολίτες μέσα από ρεαλιστικές προσδοκίες σχετικά με το τι θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω μιας πολιτικής διευθέτησης.

Ένας Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας ισχυρίστηκε ότι ήταν ανεπαρκείς οι βλέψεις στις αναμνήσεις, αφού οι αντιλήψεις για το μέλλον είχαν πιθανόν περισσότερη σημασία. Ο συμμετέχοντας ανυπομονούσε να μάθει τι θυμόντουσαν οι εκτοπισμένοι Ελληνοκύπριοι από τους Τουρκοκύπριους στα χωριά τους και πως φαντάζονται τη συνύπαρξη στο μέλλον. Υπήρχαν διάφορες απόψεις.

Ένας συμμετέχοντας είπε ότι δεν θυμόταν και πάρα πολλά καθώς ήταν μόνο 10 χρονών όταν οι Τουρκοκύπριοι εγκατέλειψαν το χωριό τους το 1963. Ένας άλλος απάντησε αυτό το ερώτημα λέγοντας ότι «είναι αλήθεια ότι κάναμε μερικά άσχημα πράγματα στους Τουρκοκύπριους.» Δύο άλλοι πίστευαν ότι το ερώτημα είχε σκοπό να παρακινήσει κάποιου είδους «απολογία» από τους Ελληνοκύπριους για τα γεγονότα που προέκυψαν την περίοδο του 1960-1974, και δήλωσαν ακολούθως ότι προτιμούν να ξεχάσουν το παρελθόν και να προχωρήσουν σε ένα καλύτερο μέλλον με τους Τουρκοκύπριους. Εντούτοις, ο Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας θεώρησε ότι είναι αναγκαία μια ειλικρινής συζήτηση εάν πρόκειται να οικοδομήσουμε γερές βάσεις για ένα κοινό μέλλον.

Αυτοί οι αποκλίνοντες τρόποι σκέψης για το παρελθόν και για τη συνύπαρξη ενίσχυσαν το διάλογο για την περιουσία. Αφενός, οι Ελληνοκύπριοι είχαν πάθος με την προηγούμενη τους ζωή ενώ ήταν συχνά απρόθυμοι να αναγνωρίσουν τις παλιές δυσκολίες και τι θα σήμαιναν αυτές για το μέλλον. Οι Τουρκοκύπριοι ήταν επικεντρωμένοι στον τρόπο ζωής τους μετά το 1974 ενώ ήταν γενικά απρόθυμοι να προσαρμοστούν με την επιθυμία των Ελληνοκυπρίων να επιστρέψουν στις περιουσίες τους.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες ξόδεψαν περισσότερο χρόνο προσπαθώντας να κατανοήσουν την προσκόλληση των Ελληνοκυπρίων στις προηγούμενες τους κατοικίες. Διερευνώντας το θέμα, ένας συμμετέχοντας έθεσε το ερώτημα ως προς το κατά πόσον οι Ελληνοκύπριοι, εάν είχαν την επιλογή, θα επέλεγαν μια νεόκτιστη κατοικία στο παλιό τους χωριό ή την παλιά τους κατοικία, η οποία είναι μάλλον σε άσχημη κατάσταση. Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν την προσκόλληση τους στα σπίτια τους. Οι συμμετέχοντες συζήτησαν επίσης πως θα συμπεριφερθούν οι απόγονοι των εκτοπισμένων με επηρεασμένες περιουσίες, εισηγούμενοι την ανάγκη για έρευνα των διαφορών ανάμεσα στις γενεές.

Αποκατάσταση έναντι της ανταλλαγής και της αποζημίωσης: εναλλακτικές μορφές νομικής αποκατάστασης

Ενδεικτικό της σημασίας του περιουσιακού στην διευθέτηση του Κυπριακού είναι η σημασία που προσδίδουν οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες στο κεφάλαιο. Η αποκατάσταση της περιουσίας είναι ανάμεσα στις μεγαλύτερες ελπίδες που διατηρούν σχετικά με μια λύση. Συνδεδεμένη με αυτό είναι και η ελπίδα ότι η διευθέτηση θα επέτρεπε σε εκτοπισμένα άτομα να πάνε πίσω στα σπίτια τους τα οποία εγκατέλειψαν μετά τα γεγονότα του 1974.

Ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας ανέφερε ότι, ως πρόσφυγας, αυτός και άλλοι στερημένοι ιδιοκτήτες δεν αποδέχονται ότι δεν θα λάβουν την φυσική αποκατάσταση των περιουσιών τους. Θεωρούν την ιδιοκτησία περιουσίας ως ένα βασικό ανθρώπινο δικαίωμα που δεν μπορεί να παραβιαστεί (δηλ. *jus cogens* ή ένας επιτακτικός κανόνας). Θεωρούν ότι πρέπει να εξευρεθεί μια λύση ειδικά για αυτό το πρόβλημα, έτσι ώστε να μπορούν να επιστρέψουν στα μέρη που θεωρούν ως τις πατρογονικές τους εστίες ή το κληρονομικό τους δικαίωμα.

Ένας άλλος συμμετέχοντας ανέφερε ότι μια λύση θα έφερνε μερική δικαιοσύνη στα εκτοπισμένα άτομα, «τα οποία πέρασαν από τις πιο δύσκολες στιγμές και συναισθηματικά και οικονομικά αλλά οι οποίοι δεν έχουν αντιμετωπιστεί με δίκαιο τρόπο» και σε σχέση με τους Τουρκοκύπριους αλλά επίσης και με μη-πρόσφυγες Ελληνοκύπριους.

Από τη δική τους άποψη οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες θεωρούν το περιουσιακό ως το πιο ακανθώδες ζήτημα του Κυπριακού προβλήματος και ελπίζουν ότι θα επιλυθεί χωρίς να δημιουργηθεί μεγάλη ένταση μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Μερικοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες προσπάθησαν να εισάγουν την έννοια των κριτηρίων για τον καθορισμό των συνθηκών με βάση των οποίων θα καθορίζεται ο χειρισμός συγκεκριμένων περιουσιών. Ενασχολήθηκαν με δύο πτυχές του περιουσιακού ζητήματος. Αφενός οι Ελληνοκύπριοι απαιτούν το νόμιμο τους δικαίωμα στις περιουσίες τους. Αφετέρου, οι Τουρκοκύπριοι έπρεπε να αρχίσουν με κάποιο τρόπο τη ζωή τους και να στηρίξουν οικονομικά τους εαυτούς τους τα τελευταία σαράντα χρόνια. Έζησαν σε αυτές τις περιουσίες και κατά καιρούς τις αντάλλαξαν

«Υπάρχει ένας κοινωνικός ιστός δημιουργημένος γύρω από αυτές τις περιουσίες κατά την πάροδο των χρόνων. Επομένως, πρέπει να χρησιμοποιηθεί μια ισορροπημένη προσέγγιση για να σεβαστούν τα δικαιώματα των αρχικών ιδιοκτητών και των υφιστάμενων ιδιοκτητών ταυτόχρονα. Ενώ δεν είναι δυνατό να υπάρξει ολοκληρωτική ανταλλαγή περιουσιών, δεν είναι δυνατό να γίνει πλήρης αποκατάστασή τους».

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Το γεγονός ότι πρόσφυγες δεν θα επιστρέψουν στα σπίτια τους είναι, για μένα, όντως μια μεγάλη αδικία. Και άνθρωποι και από τις δυο κοινότητες δεν θα επιστρέψουν στα σπίτια τους - αυτό είναι ένα γεγονός. Αλλά είναι το μικρότερο τίμημα για την οικοδόμηση μιας νέας Κύπρου».

Ελλάδα Ευαγγέλου
Θεατρική Ομάδα
«Rooftop»

και τις χρησιμοποίησαν για να δημιουργήσουν εισόδημα. Οι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες ενδιαφέρθηκαν να συζητήσουν κατηγορίες περιουσιών και εισηγήθηκαν ότι υπό συγκεκριμένες συνθήκες οι χρήστες θα έπρεπε να λάβουν ίσης βαρύτητας με τους στερημένους ιδιοκτήτες. Για παράδειγμα, αν μια κατοικία χρησιμοποιείτο για στέγαση και βελτιώθηκε σημαντικά για αυτό το σκοπό, τότε ο υφιστάμενος χρήστης πρέπει να έχει το πρώτο δικαίωμα επιλογής επί της περιουσίας, ισχυρίστηκε ένας συμμετέχοντας.

Αντίθετα σε αυτό, μερικοί εκτοπισμένοι Ελληνοκύπριοι θεωρούν ότι οι Τουρκοκύπριοι έχουν ωφεληθεί «υπερβολικά» από τη διευθέτηση του περιουσιακού. Ένας συμμετέχοντας είπε ότι γνώριζε αρκετές οικογένειες Τουρκοκυπρίων, όλα τα μέλη των οποίων μπόρεσαν να εγκατασταθούν σε Ελληνοκυπριακές κατοικίες και να ζουν σε σχετική πολυτέλεια σε σύγκριση με αυτά που θα δικαιούνταν αν δεν συνέβαιναν ο πόλεμος και τα γεγονότα του 1974. Το ίδιο άτομο συνέχισε για να εξηγήσει ότι συνέβηκε το ακριβές αντίθετο στην οικογένεια του, όπου αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν μεγάλες περιουσίες και να μετακομίσουν σε μια μικρή Τουρκοκυπριακή κατοικία για να επιβιώσουν. Για αυτούς, κατάληξε, ήταν αδιανόητο ότι θα περιοριζόταν το δικαίωμα τους στην ιδιοκτησία όλων των περιουσιών τους.

Εντούτοις, Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης είπαν ότι αν έχουν γίνει μεγάλες μετατροπές στην περιουσία τους τότε θα ήταν πολύ δύσκολο να ξεκαθαριστεί η κατάσταση, συναισθηματικά καθώς και οικονομικά, και έτσι σε αυτές τις περιπτώσεις έχει περισσότερο νόημα μια ανταλλαγή ή μια αποζημίωση. Επομένως, μπορούμε να δούμε μια ευελιξία σε μερικές περιπτώσεις.

Μερικοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες εξετάζουν το ζήτημα της περιουσίας στο ευρύτερο πλαίσιο της ανάγκης για μια διευθέτηση, όπου την κεντρική σκηνή λαμβάνει η υπέρτατη ανάγκη για διευθέτηση.

Εκτιμήσεις αξίας περιουσίας και ποιος θα πληρώσει;

Μια εκτενής συζήτηση ανάμεσα στους συμμετέχοντες αφορούσε την προέλευση των κονδυλίων για την περιουσιακή αποζημίωση.

Υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις στο πώς πρέπει να διευθετηθεί το περιουσιακό ζήτημα εντός της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Μερικοί θεωρούν ότι η περιουσία είναι πρόβλημα του «κράτους της ΤΔΒΚ» και αναμένουν ότι η διοίκηση θα αποζημιώσει κάπως τους υφιστάμενους χρήστες, αφού ήταν η διοίκηση αυτή που διένειμε τις περιουσίες και ενθάρρυνε επανειλημμένως την επένδυση σε Ελληνοκυπριακές περιουσίες. Κάποιοι άλλοι ελπίζουν ότι η διεθνής κοινότητα θα επιχορηγήσει τα κόστη της διευθέτησης του περιουσιακού ζητήματος και θα αποζημιώσει τους αρχικούς Ελληνοκύπριους χρήστες χωρίς να πλήττει τα δικαιώματα των Τουρκοκύπριων χρηστών.

Οι συμμετέχοντες εξέτασαν το ερώτημα των κονδυλίων, και όλοι συμφώνησαν ότι είναι απίθανο να γίνουν διαθέσιμα ικανοποιητικά κονδύλια για την επαρκή αποζημίωση των ιδιοκτητών για περιουσίες που δεν θα υπόκεινται σε επανεγκατάσταση. Επιπλέον, «ακόμα και αν το κάναμε, δεν μπορούμε να αποδεσμεύσουμε τόσα πολλά κονδύλια στην οικονομία μονομιάς, καθώς αυτό θα δημιουργήσει προβλήματα», αποφάνθηκε ένας συμμετέχοντας.

Ένας Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας επιχειρηματολόγησε για τα πλεονεκτήματα της ενθάρρυνσης ανταλλαγής περιουσιών έναντι της αποζημίωσης. Υποστήριξε την ανάπτυξη

οικονομικών κινήτρων για τη διευκόλυνση τέτοιων ανταλλαγών. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα σύστημα όπου αν κάποιος επιδίωκε την αποζημίωση τότε θα έπαιρνε λιγότερα από την αξία της αγοράς. Αντίθετα, αν επιδίωκε την ανταλλαγή τότε θα έπαιρναν την αξία της αγοράς ή περισσότερο. Όταν τέθηκε αυτή η εισήγηση στους Ελληνοκύπριους πρόσφυγες συμμετέχοντες, αυτοί ενδιαφέρθηκαν για την ιδέα και δεν την απέρριψαν εντελώς εισηγούμενοι ότι υπάρχει ευελιξία εκ μέρους τους.

Οι συμμετέχοντες συζήτησαν επίσης το ζήτημα της αποτίμησης των περιουσιών. Αφενός, υπάρχει το ζήτημα της νέας αποτίμησης αυτών των περιουσιών έναντι της αξίας τους πριν το 1974. Εδώ, οι συμμετέχοντες εξέτασαν το πρόβλημα του πώς εκτιμάται η «πραγματική εμπορική αξία»;

Το πρόβλημα της εξακρίβωσης των αξιών είχε να κάνει επίσης με τις κληρονομίες. Ένας συμμετέχοντας ανέφερε ότι εκεί όπου μια περιουσία στην Πάφο που ήταν ένα χωράφι μετατράπηκε ακολούθως σε τουριστική περιοχή, μια άλλη μετατράπηκε σε δασική περιοχή – τι κάνουμε σε αυτή την περίπτωση; Ή όπου ένα χωριό έχει ερημωθεί ή η περιοχή έχει μετατραπεί σε λατομείο; Σε τέτοιες περιπτώσεις μια συγκεκριμένη περιουσία θα έχανε την αξία της. Ποια είναι η θεραπεία;

Οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης και από τις δύο πλευρές εξέφρασαν ανησυχία σχετικά με την εκτίμηση των περιουσιών τους. Οι δημόσιες αρχές αναμενόταν να παρέχουν καθαρότητα και ικανοποιητική ασφάλεια ώστε να διασφαλίσουν τη στήριξη των εκτοπισμένων ατόμων για μια πιθανή συμφωνία διευθέτησης.

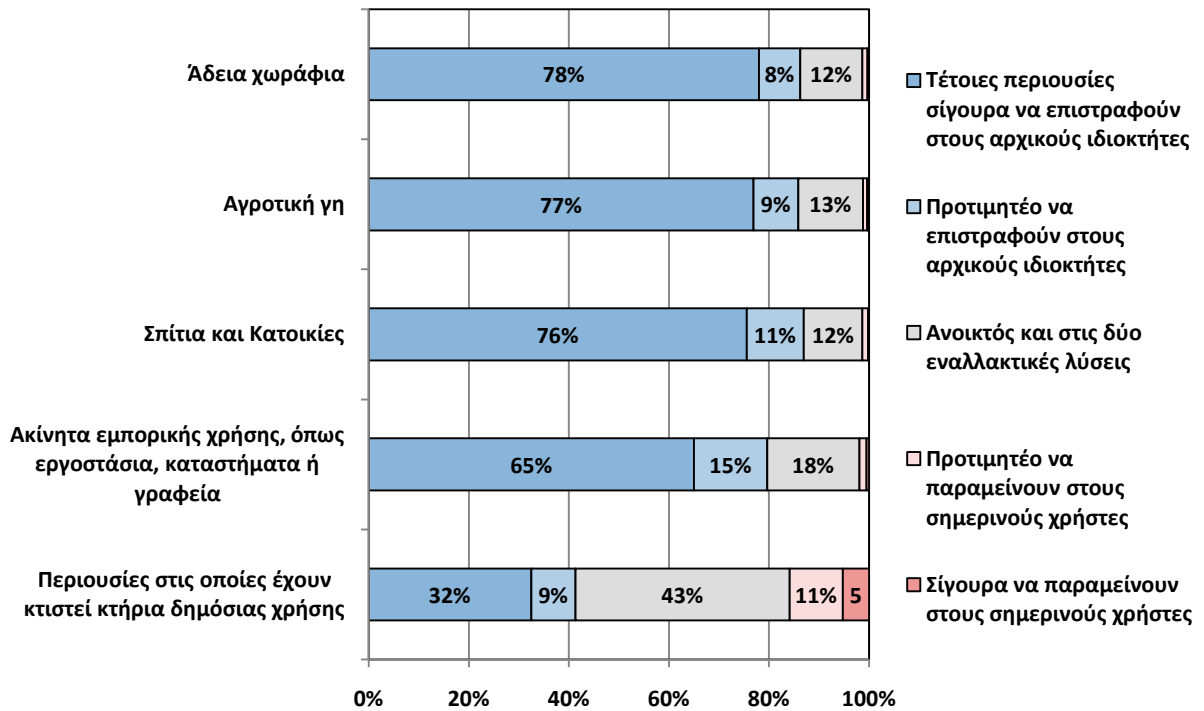
Μερικοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης είπαν ότι είναι πρόθυμοι να πληρώσουν τη διαφορά της αξίας που ίσως να υπάρχει μεταξύ της αρχικής περιουσίας τους και αυτής που χρησιμοποιούν, ώστε να παραμείνουν σε αυτήν που χρησιμοποιούν τώρα.

Διαφορετικές κατηγορίες περιουσιών

Γενικά δεν υπάρχει πραγματική συναίνεση ανάμεσα στα μέλη κάθε κοινότητας για το τι πρέπει να συμβεί με τις επηρεαζόμενες περιουσίες. Το ερώτημα παραμένει, εντούτοις, κατά πόσον θα υπάρξει κάποια κατανόηση σχετικά με την κατάληξη συγκεκριμένων κατηγοριών περιουσίας.

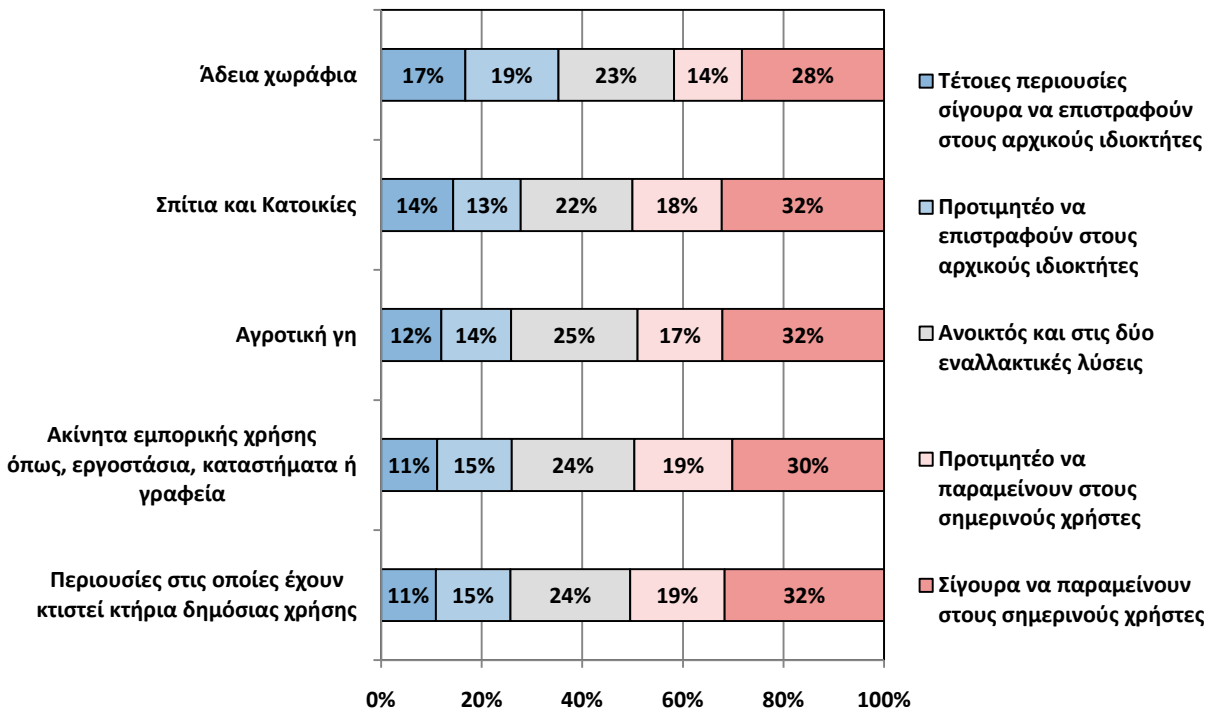
Τα δεδομένα των δημοσκοπήσεων εισηγούνται ότι οι Ελληνοκύπριοι είναι πρόθυμοι να δείξουν ευελιξία μόνο στις περιπτώσεις όπου μια περιουσία χρησιμοποιείται αυτή τη στιγμή για κοινή ωφέλεια. Οι Τουρκοκυπριακές ανταποκρίσεις είναι πιο ποικίλες, αλλά γενικά οι απαντήσεις ευνοούν τους υφιστάμενους χρήστες.

Σχεδιάγραμμα 35Α: Αποκατάσταση ή Αποζημίωση (Ελληνοκύπριοι)

Ως τάση, περίπου το 80% των Ελληνοκυπρίων δίνουν προτεραιότητα στους αρχικούς ιδιοκτήτες, περίπου το 20% είναι ανοιχτοί και στους δύο τύπους λύσης, ενώ δεν υπάρχει σχεδόν κανείς που να δείχνει προτίμηση όπως περιουσίες αποδοθούν στους σημερινούς χρήστες. Πέρα από αυτή τη τάση, παρατηρούνται κάποιες διαφοροποιήσεις στη βάση του τύπου περιουσίας. Συγκεκριμένα, οι Ελληνοκύπριοι είναι πρόθυμοι να δείξουν συγκριτικά περισσότερη ευελιξία (δηλαδή, πιθανή αποδοχή όπως η προτεραιότητα να δοθεί στους σημερινούς χρήστες) σε περιπτώσεις όπου έχουν χτιστεί δημόσιες υπηρεσίες και σε περιπτώσεις που περιουσίες χρησιμοποιούνται για εμπορικούς σκοπούς ή βιομηχανική παραγωγή.

Σχεδιάγραμμα 35B: Αποκατάσταση ή Αποζημίωση (Τουρκοκύπριοι)

Ως τάση, το 50% περίπου των Τουρκοκυπρίων προτιμά οι σημερινοί χρήστες να έχουν προτεραιότητα σε περιουσίες που επηρεάζονται, το 25% περίπου είναι ανοιχτό και στους δύο τύπους λύσης, ενώ το 25% περίπου προτιμά να δοθεί προτεραιότητα στους αρχικούς ιδιοκτήτες. Πέρα από αυτή την τάση, παρατηρούνται κάποιες διαφοροποιήσεις στη βάση του τύπου περιουσίας. Συγκεκριμένα, οι Τουρκοκύπριοι είναι πρόθυμοι να δείξουν σχετικά περισσότερη ευελιξία (δηλαδή, πιθανή αποδοχή όπως η προτεραιότητα δοθεί στους αρχικούς ιδιοκτήτες) σε περιπτώσεις στις οποίες η γη είναι άδεια ή αχρησιμοποίητη.

Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες είχαν γενικά την άποψη ότι η ταξινόμηση των διαφορετικών τύπων περιουσιών εγείρει υποψίες ότι η Ελληνοκυπριακή ομάδα διαπραγμάτευσης ίσως να παρακινήθει να διαπραγματευθεί με βάση τους τύπους των περιουσιών και αυτό ίσως να οδηγήσει σε επακόλουθες απόπειρες από την κυβέρνηση να πείσει τα εκτοπισμένα άτομα να αποποιηθούν των δικαιωμάτων τους.

«Νομίζω πως η ταξινόμηση των περιουσιών δεν θα βοηθήσει στη λύση του προβλήματος. Το αποτέλεσμα θα είναι ότι θα μας ωθήσουν προς την ιδέα ότι αυτή είναι μια καλή λύση στο πρόβλημα, ενώ θα ξεχάσουν την απαίτηση μας ότι πρέπει να επιστραφούν όλες οι περιουσίες πίσω στον αρχικό τους ιδιοκτήτη».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Διακρίσεις

«Αυτή η λύση θα προκύψει από πολιτική ανάγκη και όχι από σεβασμό και αναγνώριση της αθέμιτης παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μελών των δυο κοινοτήτων. Ουσιαστικά η νομιμότητα δεν θα αποκατασταθεί».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

«Πρέπει να αναλογιστούμε τι θα μπορούσε να προκαλέσει μια λύση η οποία δεν διασφαλίζει το δικαίωμα κάθε πρόσφυγα να διαχειριστεί την περιουσία του. Αν μια λύση δεν επιτρέπει σε κάθε πρόσφυγα το δικαίωμα να καθορίσει τι θα συμβεί στην περιουσία του, τι θα συμβεί σε εκείνους που δεν θα μπορέσουν;»

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Ένας συμμετέχοντας είπε ότι ανησυχούσε ότι το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων ίσως να είναι μια «αρνητική λύση» στερούμενη της αναγνώρισης για εκείνους τους ανθρώπους στην Κύπρο που τα ανθρώπινα τους δικαιώματα παραβιάστηκαν τα περασμένα 50 χρόνια. Μια τέτοια λύση θα «διέγραφε τα ανθρώπινα δικαιώματα για χάριν μιας πολιτικής διευθέτησης.» Στο πλαίσιο του περιουσιακού στις συνομιλίες για διευθέτηση του Κυπριακού, οι παρεκκλίσεις από τους κανονισμούς της ΕΕ ίσως να οδηγούν σε δυσμενείς διακρίσεις και να καταστρατηγούν τις συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Δύο συμμετέχοντες ανέφεραν ότι έπειτα από αυτό ίσως να δημιουργηθεί πρόβλημα με τη διαχείριση του ζητήματος των επηρεαζόμενων περιουσιών. Ένας συμμετέχοντας εξέφρασε ανησυχία για πιθανές αδικίες που θα προκύψουν. Για παράδειγμα, διαφορετικά σύνολα αποστερημένων ιδιοκτητών θα μπορούσαν να λάβουν διαφορετικές θεραπείες, μερικές από τις οποίες θα είναι περισσότερο ή λιγότερο ευνοϊκές. Άλλοι συμμετέχοντες εισηγήθηκαν ότι οι περιπτώσεις στις οποίες οι άνθρωποι δεν θα ήταν ικανοποιημένοι με την θεραπεία θα λειτουργούσαν ως η βάση για την αποσταθεροποίηση της διευθέτησης.

Ο συμμετέχοντας λέει ότι αρκετοί πρόσφυγες ίσως να πειστούν σήμερα για την ανάγκη να αποδεχθούν σχεδόν οποιαδήποτε διευθέτηση, ακόμα και αν είναι επιζήμια για αυτούς όσον αφορά την περιουσία τους. Εντούτοις, πρέπει να αναλογιστούμε ότι θα έρθει μια στιγμή όπου αυτοί οι πρόσφυγες θα βρεθούν σε οικονομική δυσκολία και θα αντιληφθούν ότι δεν είχαν την ελευθερία να χρησιμοποιήσουν την περιουσία τους όπως θα ήθελαν. Ο συμμετέχοντας εξέφρασε ανησυχίες ότι αυτό ίσως να προκαλέσει απογοήτευση και ανασφάλεια σε αυτό τον πληθυσμό και να κλονίσει ακολούθως την ειρήνη.

Στο μεταξύ, το περιουσιακό πρόβλημα μεγαλώνει μέρα με τη μέρα, στη μορφή των ανταλλαγών και της ανάπτυξης των περιουσιών.

«Οι ανεγέρσεις στην Ελληνοκυπριακή γη θα συνεχίσουν».

Ελληνοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Σε περίπτωση που δεν υπάρξει λύση, «οι αχαλίνωτες ανεγέρσεις θα συνεχίσουν στις Ελληνοκυπριακές περιοχές, καταστρέφοντας το περιβάλλον και καθιστώντας το μέρος αγνώριστο», φοβάται ένας συμμετέχοντας.

«Ήδη μπορούμε να δούμε τόσες πολλές αναπτύξεις οικοδομημένες στις βόρειες ακτές, πολλές από τις οποίες είναι ακόμα κενές καθώς οι ξένοι δεν τις αγοράζουν πλέον όπως προηγουμένως λόγω της υπόθεσης Όραμς και της διεθνούς οικονομικής κρίσης.»

Τουρκοκύπριος συμμετέχοντας σε ομάδα συζήτησης

Αυτό δεν είναι γενικά κακό μόνο για το περιβάλλον, ισχυρίστηκε ένας συμμετέχοντας, αλλά θα περιπλέξει περαιτέρω το περιουσιακό ζήτημα και θα το κάνει αδύνατο να επιστραφεί η πλειοψηφία των περιουσιών στους Ελληνοκύπριους ιδιοκτήτες τους σε περίπτωση μιας μελλοντικής συμφωνίας διευθέτησης.

Πορίσματα και εισηγήσεις

Αυτή η έκθεση σκιαγράφησε τις διάφορες ελπίδες και φόβους που εκφράζουν οι άνθρωποι σχετικά με μια διευθέτηση στην Κύπρο. Καίρια, η ένταση μεταξύ της επιθυμίας για μια λύση και οι χαμηλές προσδοκίες προσελκύει την προσοχή στην ανάγκη για την ενθάρρυνση των ατόμων να συμμετέχουν στην ειρηνευτική διαδικασία, έτσι ώστε οι ανησυχίες τους να ληφθούν υπόψη στις επίσημες διαπραγματεύσεις και παραπέρα.

Χωρίς να αποτελεί έκπληξη, δεν μπορούν να γεφυρωθούν με ευκολία τα κενά σε ορισμένα ουσιαστικά ζητήματα. Εντούτοις, υπάρχει πεδίο για δράση και δημόσια απαίτηση για τη διευκόλυνση της. Πιο κάτω σκιαγράφουμε μερικά από τα πεδία στα οποία είναι δυνατές κάποιες βελτιώσεις. Το θέμα της δυσπιστίας είναι στενά συνυφασμένο σε όλη την έκθεση. Οι συμμετέχοντες σε αυτή την έρευνα είχαν επίγνωση των καθυστερήσεων στην εφαρμογή των διαφόρων μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης σε τεχνικό επίπεδο, και γενικά εξέφρασαν ανησυχία ότι η δυσπιστία ίσως να δυσχεραίνει την πρόοδο προς μια διευθέτηση, αν όχι και επακόλουθα να εξυπηρετήσει στην παρεμπόδιση της εφαρμογής οποιουδήποτε κοινά συμφωνηθέντος σχεδίου. Δεδομένων των διαφόρων φόβων που σχετίζονται με την ενδεχόμενη αποτυχία ενός πακέτου διευθέτησης, καθώς και ανησυχιών που αφορούν σενάρια μη-διευθέτησης, οι εισηγήσεις σχετίζονται με τα μέσα για αύξηση της εμπιστοσύνης μεταξύ των πλευρών και των μελών των αντίστοιχων κοινοτήτων.

Σε συνέχεια αυτού, συγκεκριμένες εισηγήσεις πολιτικής προέκυψαν από τις συνεντεύξεις με τους συμμετέχοντες. Οι ακόλουθες είναι επιλεγμένες εισηγήσεις πολιτικής για το χειρισμό του «χάσματος εμπιστοσύνης» μεταξύ των δύο κοινοτήτων – που απορρέουν από τις συνεντεύξεις με τους συμμετέχοντες, συμπεριλαμβανομένων των αντιπροσώπων της πολιτικής ηγεσίας των αντίστοιχων διαπραγματευτικών ομάδων, ηγετών/αντιπροσώπων πολιτικών κομμάτων, και άλλων προσωπικοτήτων της κοινωνίας.

Σε σχέση με τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης (ΜΟΕ), διάφοροι συμμετέχοντες τάχθηκαν υπέρ της εφαρμογής των είκοσι κάτι ΜΟΕ που εκπονήθηκαν στις τεχνικές επιτροπές το 2008 υπό την αιγίδα των δύο ηγετών, σε σχέση με την πολιτιστική κληρονομιά, το έγκλημα και τα θέματα εγκληματικότητας, την υγεία, το περιβάλλον, και τη διαχείριση κρίσεων. Σε σχέση με την εγκληματική δραστηριότητα στην Πράσινη Γραμμή, εισηγήθηκε η αστυνομική συνεργασία για τη διερεύνηση των εγκλημάτων (κάτι για το οποίο οι ηγέτες έχουν συμφωνήσει πιο πρόσφατα το 2010). Το καθαρό αποτέλεσμα της εφαρμογής αυτών των μέτρων θα υποδείκνυε στους πολίτες ότι οι πλευρές όντως σκοπεύουν να συνεργαστούν και εμπλακούν σε εποικοδομητικές και κοινά ωφέλιμες δραστηριότητες. Αυτό, με τη σειρά του, θα ήταν η ένδειξη ότι παραβλάφτηκε η συνεργασία σε άλλα επίπεδα και ότι οι πολίτες μπορούν να επωφεληθούν από την εμπλοκή σε συνεργασίες δια μέσου της διαχωριστικής γραμμής, με βλέψεις προς ένα βιώσιμο μέλλον. Η αποτυχία της υλοποίησης των ΜΟΕ θα αποβεί ένα εμπόδιο που επαναβεβαιώνει τις ανησυχίες ότι ακόμα και θέματα τεχνικού επιπέδου υπόκεινται σε πολιτικοποίηση και αμφισβήτηση. Επιπλέον, οι πολίτες θα κατανοούσαν ότι αντιμετωπίζουν πολιτικούς κινδύνους, επομένως και κόστα, στις δικές τους πρωτοβουλίες. Αυτό θα εξυπηρετούσε στην αποτροπή και δυσχέρεια συμπεριφορών συνεργασίας.

«Όταν ρωτούμε άτομα και από τις δυο κοινότητες κατά πόσο θέλουν ή επιθυμούν να επιτευχθεί μια συνολική διευθέτηση ως αποτέλεσμα της υφιστάμενης διαπραγματευτικής διαδικασίας, ένα υψηλό ποσοστό ανθρώπων και στις δυο πλευρές λέει ότι το επιθυμούν αυτό. Δηλαδή, οι άνθρωποι φαίνεται να έχουν χάσει σημαντικά την ελπίδα τους, αλλά εξακολουθούν να διατηρούν μια μεγάλη επιθυμία για μια συνολική διευθέτηση. Στην Κύπρο, και οι δυο κοινότητες έχουν ακόμη μια μεγάλη επιθυμία για τη λύση του Κυπριακού Προβλήματος».

Ahmet Sozen
Διευθυντής Προγράμματος
«Κύπρος 2015»

«Ένα από τα κρισημότερα ζητήματα που θα προκύψουν στη περίπτωση της επανένωσης είναι η προετοιμασία των πολιτών για τις κοινωνικές συνθήκες που θα επικρατήσουν στην καθημερινότητά τους. Κατεπέκταση, το υφιστάμενο έλλειμα επαφής και εμπιστοσύνης μεταξύ των δυο κοινοτήτων θα πρέπει να αβλυνθεί».

Σπύρος Χρίστου
Διευθυντής Προγράμματος
«Κύπρος 2015»

Σχετικά με πράξεις του παρελθόντος, μερικοί συμμετέχοντες επιθυμούσαν να διερευνηθεί η εγκαθίδρυση μιας εκδοχής επιτροπής αλήθειας και συμφιλίωσης για τη διερεύνηση πράξεων του παρελθόντος, με βλέψεις σε κοινή συγχώρεση και συμφιλίωση.³⁰ Αυτή τη στιγμή οι προσπάθειες σε αυτό το πεδίο περιορίζονται στην εντολή της Επιτροπής για τους Αγνοούμενους στην Κύπρο η οποία δεν παρέχει για θεραπείες, κατάληξη ή συμφιλίωση. Ως μέρος της διαδικασίας συμφιλίωσης, υποστηρίχτηκε το να προσφερθούν κοινές επίσημες απολογίες από τους ηγέτες των δύο κοινοτήτων για λάθη του παρελθόντος. Οι κοινές απολογίες θα εξυπηρετούσαν στη διάνοιξη χώρου ορθολογικής διαβούλευσης στην Κύπρο, όπου προηγουμένως οι συζητήσεις για κτηνωδίες λογοκρίνονταν απόλυτα. Η παραδοχή ότι οι αντίστοιχες πλευρές ήταν υπαίτιες θα επέτρεπε στα άτομα να αντιληφθούν ότι η δυστυχία τους αναγνωρίζεται. Ενώ αυτό ίσως να μην αποτελεί ανταποδοτική δικαιοσύνη, επιτρέπει την αποκαταστατική δικαιοσύνη και ανοίγει το δρόμο για συμφιλίωση στο επίπεδο της κοινωνίας. Επιπλέον, αναγνωρίζοντας την ευθύνη για πράξεις του παρελθόντος σηματοδοτεί την υπευθυνότητα για το μέλλον. Εξυπηρετεί επίσης για την απομυθοποίηση της διαμάχης και επιτρέπει για την ενδυνάμωση πρωτοβουλιών οικοδόμησης ειρήνης με βλέψεις στην ανάπτυξη μηχανισμών για την αποτροπή και διαχείριση συγκρούσεων.

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν ότι το άνοιγμα επιπρόσθετων σημείων διέλευσης θα ήταν μια θετική εξέλιξη, βοηθώντας στην εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των κοινοτήτων. Εντούτοις, η ίδια η διέλευση θα μπορούσε να απλοποιηθεί περαιτέρω, περιορίζοντας τις γραφειοκρατικές επισιμότητες στα σημεία ελέγχου που αποτρέπουν μερικούς ανθρώπους από το να διαβαίνουν, είτε για λόγους άνεσης, ή πιο συχνά, λόγω των πολιτικών υπονοούμενων που σχετίζονται με διαδικασίες «βίζας» για διέλευση στο βορρά. Αν οι διελεύσεις έχουν λιγότερους πολιτικούς υπαινιγμούς, θα μπορούσαν να αυξηθούν οι συνεργατικές δραστηριότητες με τέτοιο τρόπο ώστε να στηρίζουν μια ειρηνευτική διαδικασία και να βοηθήσουν τους ανθρώπους να διατηρούν την επιθυμία να αγωνίζονται για μια διευθέτηση.

Στο πολιτιστικό μέτωπο, οι συμμετέχοντες είχαν ζωηρό ενδιαφέρον να δουν ότι το Κυπριακό πρόβλημα δεν θα καθυστερούσε τη συνεργασία. Μια συγκεκριμένη εισήγηση ήταν για την Ελληνοκυπριακή ηγεσία να επιτρέψει στα Τουρκοκυπριακά πανεπιστήμια να γίνουν μέρος της διαδικασίας της Μπολόνια. Με παρόμοιο τρόπο, πολλοί υποστήριζαν κοινά εκπαιδευτικά προγράμματα που θα προωθούσαν τη συμφιλίωση. Συζητήθηκε έντονα μάλιστα, από έναν Ελληνοκύπριο συμμετέχοντα ότι η εκπαίδευση ήταν πάντοτε μια κοινοτική ικανότητα, ακόμα και υπό το σύνταγμα το 1960, αναγνωρίζοντας επομένως ότι τώρα ένα μέτρο αυτονομίας για τα Τουρκοκυπριακά πανεπιστήμια δεν πρέπει να είναι περισσότερο προβληματικό – από την Ελληνοκυπριακή σκοπιά – από την αναγνώριση η οποία ήδη λαμβάνει χώρα σε Τουρκοκυπριακές δημοτικές αρχές.

Στη θεωρία η συνεργασία για πολιτιστικά ζητήματα είναι λιγότερο προβληματική, αλλά στην πράξη τα πολιτιστικά ζητήματα συχνά πολιτικοποιούνται, καθώς συνδέονται με άλλα ζητήματα του Κυπριακού προβλήματος. Σχετικά με τα Τουρκοκυπριακά πανεπιστήμια, οι Ελληνοκύπριοι έχουν ισχυριστεί ότι η ανάπτυξη των Πανεπιστημιοπόλεων έχει αποβεί εις βάρος των Ελληνοκύπριων ιδιοκτητών περιουσίας. Τα Πανεπιστήμια προκύπτουν επίσης

³⁰ Για μελέτη των πιθανοτήτων συμφιλίωσης δέστε "Prospects of Reconciliation, Co-Existence and Forgiveness in Cyprus in the Post-Referendum Period", από Aris Sitas, Dilek Latif, Natasa Loizou. Έκθεση Κυπριακού Κέντρου PRIO 4/2. Δέστε επίσης Erol Kaymak, "Does Cyprus Need a Truth and Reconciliation Commission?", Cyprus Review, Vol. 19, No.1, Άνοιξη 2007, σσ. 71-89, (ISSN: 1015-2881).

ως ένα οικονομικό και δημογραφικό θέμα, δεδομένης της εξάρτησης σε φοιτητές ξένων υπηκοοτήτων από το εξωτερικό, συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας. Παρόλα αυτά, η συνεργασία στην ανώτατη εκπαίδευση θα μπορούσε να καταβάλλει μερίσματα στη μορφή μεγαλύτερης συνεργασίας σε τεχνικό επίπεδο μέσω ερευνητικών ιδρυμάτων. Η εφαρμογή έργων, με τη σειρά τους, θα βοηθούσε στην κοινωνικοποίηση μιας νέας γενεάς ανθρώπων με θετικές εμπειρίες και τεχνογνωσία για την προετοιμασία μιας νέας τάξης πραγμάτων. Ενώ απαιτείται πολιτική εξουσία για συνεργασία σε μερικά πεδία, πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν παραδείγματα διαιρεμένων κοινωνιών όπου η Ευρωπαϊκή Ένωση υλοποιεί προγράμματα. Στην περίπτωση της Κύπρου η ΕΕ εμπλέκεται ενεργά στη διαδικασία της συμφιλίωσης, ειδικά μέσω του κανονισμού περί ενισχύσεων.³¹

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η συνεργασία στα πολιτιστικά πεδία δεν χρειάζεται επόπτευση από τα κράτη. Όντως, στην ανώτατη εκπαίδευση υπάρχουν πολλά παραδείγματα ιδρυμάτων διασφάλισης της ποιότητας (δηλ. διαπίστευσης). Η ευθύνη θα είναι στους παράγοντες του ιδιωτικού τομέα για να θεωρήσουν εναλλακτικά μέσα συνεργασίας. Οι συμμετέχοντες μας ήταν επίσης γενικά ανοικτοί στην εισαγωγή μαθημάτων εκμάθησης γλώσσας σε εκπαιδευτικά προγράμματα για την ενδυνάμωση της πολιτιστικής ευαισθητοποίησης και της οικονομικής ανταλλαγής. Οι συμμετέχοντες ανησυχούσαν και είχαν επίγνωση ότι η νεολαία συγκεκριμένα αντιπροσώπευε μια αποθαρρυσμένη ομάδα ανθρώπων και ότι αυτό ήταν ένα πρόβλημα που απαιτούσε την στόχευση συγκεκριμένων πολιτικών και πόρων. Για καλύτερη αλληλοκατανόηση, οι συμμετέχοντες υποστήριξαν διακοινοτική συνεργασία των μέσων ενημέρωσης. Στο πλαίσιο των διαιρεμένων κοινωνιών, ένα διορθωτικό μέτρο ίσως να είναι μια έμφαση στην συμμετοχική επικοινωνία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενθαρρύνει και παρέχει για τα Κοινοτικά Μέσα Επικοινωνίας (όπως διαχωρίζονται από τα δημόσια και τα εμπορικά μέσα επικοινωνίας), τα οποία ίσως να έχουν χρησιμότητα στην Κύπρο ώστε να διασφαλιστεί ο πλουραλισμός των μέσων επικοινωνίας.³²

Όσον αφορά τις οικονομικές υποθέσεις, μερικοί συμμετέχοντες υποστήριξαν την εγκαθίδρυση ενός πλαισίου της ΕΕ για την εγγραφή έργων συμπράξεων μεταξύ μελών των δύο κοινοτήτων. Στη θέση του προτεινόμενου Κανονισμού Απευθείας Εμπορίου με τους Τουρκοκύπριους, μερικοί συμμετέχοντες αποφάνθηκαν ότι ίσως να είναι δυνατόν να επεκταθεί το πεδίο του υφιστάμενου κανονισμού της Πράσινης Γραμμής, έτσι ώστε τα εισαγόμενα αγαθά, από χώρες της ΕΕ ή από την Τουρκία, να μπορούν επίσης να περάσουν από την Πράσινη Γραμμή και να πουληθούν στην άλλη κοινότητα, επιτυγχάνοντας αποτελεσματικά ένωση τελωνείων μεταξύ όλων των εμπορικών μερών. Το βασικό πρόβλημα εδώ είναι ο μηχανισμός που χρειάζεται για να επιτραπούν μεγαλύτεροι βαθμοί οικονομικής ανταλλαγής, δεδομένης της αντιπαράθεσης που έχει επηρεάσει τις σχέσεις μεταξύ των πλευρών σχετικά με τις πρωτοβουλίες της ΕΕ για την προσφορά σχέσεων απευθείας εμπορίου με τους Τουρκοκύπριους. Τα επίπεδα εμπορίου διαμέσου του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής ίσως έχουν αυξηθεί από την εκπόνηση του, αλλά παραμένουν χαμηλά και δεν μπορούν, χωρίς ένα περαιτέρω πολιτικό επίτευγμα, να εξυπηρετήσουν τον στόχο που υποστηρίζουν κάποιοι συμμετέχοντες.

Οι συμμετέχοντες γενικά συνέκλιναν στην ιδέα ότι η οικονομική δραστηριότητα σε μια επανενωμένη Κύπρο θα βοηθούσε να διασφαλιστεί ο διαμοιρασμός του «μεριδίου της ειρήνης». Εντούτοις, οι επιχειρηματικές συναλλαγές θα χρειάζονταν σιγουριά, κάτι που

³¹ Δέστε Κανονισμός (ΕΚ) Αρ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006. Για λεπτομέρειες για την εφαρμογή δέστε http://ec.europa.eu/enlargement/turkish_cypriot_community/aid_implementation_en.htm

³² Δέστε το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 25ης Σεπτεμβρίου 2008 για τα Μέσα της Κοινότητας στην Ευρώπη (2008/2011(INI)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+20080925+ITEM5+DOC+XML+V0//EN&language=EN>

προφανώς δεν είναι άμεσα επιτεύξιμο δεδομένης της απουσίας μιας συνολικής διευθέτησης στο νησί. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ανησυχίες σχετικά με τα κόστη μιας διευθέτησης που απορρέουν από τη συνολική αποζημίωση που ίσως να καταβληθεί ως αποτέλεσμα των επηρεαζόμενων περιουσιών στην Κύπρο. Επομένως, υπήρχε ομοφωνία στην εκλαμβανόμενη ανάγκη για διεθνή χρηματοδότηση ή επιδότηση μιας συμφωνίας διευθέτησης. Ενώ οι συμμετέχοντες συμφωνούν σε αυτό, υπάρχει ανάγκη αναλογισμού του κόστους μιας διευθέτησης αναμένοντας ότι η διεθνή χρηματοδότηση ίσως να είναι ουσιαστικά περιορισμένη. Εντούτοις, ακόμα και αν τα ποσά δεν ανταποκρίνονταν στις πρακτικές ανάγκες της εφαρμογής, η Κύπρος μετά τη διευθέτηση θα ωφελούνταν συμβολικά από την αφοσίωση των Ευρωπαίων εταίρων και άλλων συμμάχων που θα έχουν επενδύσει σε μια επιτυχημένη πολιτεία και οικονομία στην Κύπρο.

Οι αναλύσεις για την ανάγκη σιγουριάς και λειτουργικής συνεργασίας δεν περιορίστηκαν στις οικονομικές υποθέσεις. Πολλοί συμμετέχοντες εξέφρασαν ανησυχίες σχετικά με την διακυβέρνηση και την κατανομή της εξουσίας σε μια επανενωμένη Κύπρο. Κατά τις διαβουλεύσεις για τη διακυβέρνηση, αρκετοί συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι οποιαδήποτε διευθέτηση πρέπει να συμπεριλαμβάνει μηχανισμούς επίλυσης αδιεξόδων, δεδομένης της πιθανότητας ότι τα πολιτικά εμπόδια ίσως αποδειχθούν προβληματικά και προκαλέσουν κρίσεις. Η έκθεση δεν επιδιώκει να καταπιαστεί με τις πολυπλοκότητες των εναλλακτικών συστημάτων επίλυσης αδιεξόδων, καθώς αυτά είναι πεδία συνταγματικής μηχανικής και απαιτούν εξειδικευμένη γνώση ώστε να προσαρμοστούν ιδέες για το συγκεκριμένο πλαίσιο.

Σε άλλα πεδία της διακυβέρνησης, η εύρεση σημείων σύγκλισης αποδείχθηκε πιο δύσκολη. Οι συμμετέχοντες είχαν έντονη επίγνωση ότι μερικά από τα στοιχεία ενός ομοσπονδιακού συστήματος με κατανομή εξουσίας στην Κύπρο ίσως αποδειχθούν προβληματικά και διφορούμενα. Επομένως, πέρα από τις γενικές παραμέτρους των Ηνωμένων Εθνών που έχουν διαμορφώσει τις διαπραγματεύσεις για δεκαετίες, παραμένουν σημαντικές διακοινοτικές διαφορές σε θεσμικά χαρακτηριστικά μιας μελλοντικής διευθέτησης. Για παράδειγμα, ενώ μερικοί συμμετέχοντες υποστήριξαν την «διασταυρούμενη ψηφοφορία» ως ζήτημα αρχής, η γενική άποψη ήταν ότι ένας τέτοιος μηχανισμός πρέπει να συμπεριλαμβάνει ικανοποιητικές οδούς που θα βελτιώσουν τους κοινούς φόβους σχετικά με τις επιπτώσεις που θα μπορούσε να έχει στην αντιπροσωπευτικότητα. Δεδομένου ότι αυτό είναι ένα στοιχείο των διαπραγματεύσεων που ίσως να υπόκειται σε περαιτέρω διαπραγμάτευση (εφόσον οι πλευρές δεν έχουν κλείσει επίσημα το κεφάλαιο της διακυβέρνησης και της κατανομής εξουσίας) υπάρχει ωφέλεια στη συζήτηση για το πώς μπορούν να σχεδιαστούν τα εκλογικά συστήματα ώστε να περιορίσουν τις ανησυχίες σχετικά με την αντιπροσώπευση.

Σχετικά με το περιουσιακό, όπως υποδεικνύει και η έκθεση, δεν υπάρχουν πολλά πράγματα ως απτές προτάσεις πολιτικής. Οι συνεντεύξεις που διεξήχθησαν με τους συμμετέχοντες αποκαλύπτουν ότι μερικοί επιθυμούν έντονα να δουν την εφαρμογή ενός μορατόριουμ στις κατασκευαστικές δραστηριότητες των Ελληνοκυπριακών περιουσιών στο βορρά και των Τουρκοκυπριακών περιουσιών στο νότο. Εντούτοις, αυτό αμφισβητείται από Τουρκοκύπριους οι οποίοι θέλουν να δουν οικονομική ανάπτυξη και θεωρούν την ανάπτυξη των περιουσιών ένα βασικό παράγοντα. Ξεκάθαρα το περιουσιακό παραμένει ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια σε μια ειρηνική διευθέτηση. Αυτή η έκθεση είναι βασισμένη σε συζητήσεις που έλαβαν χώρα πριν από τον γύρο των διαπραγματεύσεων του 2010 που αφιερώθηκε στο κεφάλαιο των περιουσιών, έτσι δεν μπορεί να απευθυνθεί στις ισχυρά ή αδύνατα σημεία των αντίστοιχων θέσεων που υιοθετήθηκαν από τις πλευρές. Εντούτοις, η περαιτέρω εργασία μέσω του προγράμματος «Κύπρος 2015» στοχεύει να ρίξει φως σε ζητήματα κοινής γνώμης και περιουσιακού.

Εντούτοις, δεδομένου του πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μερικοί ερωτηθέντες εξέφρασαν την επιθυμία τους να αναγνωριστεί η αρχή ότι στο πλαίσιο μιας διευθέτησης τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι βασικές αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα επικρατήσουν σε όλη την Κύπρο. Αυτό είναι ένα συναίσθημα που θα βρει ακόλουθους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά με την προϋπόθεση ότι μια διευθέτηση θα μπορούσε να έχει (μεταβατικές) πρόνοιες προσηγογραμμένες από τους Ευρωπαίους εταίρους ώστε να συμφωνηθούν οι όροι της διευθέτησης. Επομένως, η συζήτηση για την εφαρμογή Ευρωπαϊκών πλαισίων σε μια επανενωμένη Κύπρο είναι πολύ ζωντανή και χρίζει διαπραγμάτευσης. Αυτό σχετίζεται επίσης με το επίμαχο θέμα της ασφάλειας όπου αποδείχθηκε δύσκολο να ανιχνευθούν ουσιαστικές συγκλίσεις. Συνεπώς, υπάρχει μεγάλη ανάγκη να διερευνηθούν ενδελεχώς τα κενά σε αυτό το κεφάλαιο στο πλαίσιο των διαδικασιών έρευνας και διαλόγου που συμπεριλαμβάνουν όλους τους σχετικούς εταίρους, στο νησί και παραπέρα.

Στην περίπτωση που οι διαπραγματεύσεις επιτύχουν και οδηγήσουν σε ταυτόχρονα δημοψηφίσματα, οι συμμετέχοντες μας συμφώνησαν ότι οι πλευρές θα εξυπηρετηθούν καλύτερα στο συγχρονισμό και την συνεργασία σε εποικοδομητικές εκστρατείες δημόσιας πληροφόρησης για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης προς την εφαρμογή ενός πακέτου διευθέτησης. Έχοντας στο μυαλό την διαχωριστική φύση της προηγούμενης εμπειρίας των ταυτόχρονων δημοψηφισμάτων το 2004, είναι παράλογο να μη λάβουμε υπόψη τον κοινωνιολογικό και πολιτικό αντίκτυπο ενός περαιτέρω αδιεξόδου. Η απόρριψη του σχεδίου των Ηνωμένων Εθνών το 2004 σήμαινε ότι οι σχέσεις μεταξύ των πλευρών υπήρξαν τεταμένες και οι συνομιλίες για συνολική διευθέτηση δεν επανάρχισαν εκ νέου για τα επόμενα τέσσερα χρόνια. Αρκετή από τη δυσπιστία μεταξύ των κοινοτήτων, εάν όχι των πλευρών, σχετίζεται με αποκλίνουσες απόψεις για τις προθέσεις της άλλης κοινότητας. Η κοινή εργασία σε μια εκστρατεία δημόσιας πληροφόρησης θα επέτρεπε την καλή ρύθμιση των μηνυμάτων που σχεδιάστηκαν για να χαράξουν συνεργατικούς συνασπισμούς διαμέσου του εθνοτικού διαχωρισμού με τρόπο που δεν θα μπορεί άλλως να επιτευχθεί ποτέ αν οι αντίστοιχες κοινότητες αποφασίσουν να κάνουν εκστρατεία για τα πλεονεκτήματα (ή την έλλειψη αυτών) μιας συμφωνίας αποκλειστικά από την οπτική γωνία της μιας κοινότητας.

Οι συμμετέχοντες εξέτασαν επίσης σενάρια όπου ένα πακέτο διευθέτησης αποδεικνύεται απραγματοποίητο. Μερικοί ήταν ανοικτοί στην εφαρμογή μιας ενδιάμεσης συμφωνίας. Το πρόβλημα είναι το πεδίο και ο εκλαμβανόμενος αντίκτυπος των συγκεκριμένων προσωρινών μοντέλων. Για παράδειγμα, μπορεί να γίνει αντιληπτό ότι οι πλευρές καταλήγουν σε μια ενδιάμεση συμφωνία σκιαγραφώντας τις συμφωνημένες παραμέτρους καθώς και τις διάφορες συγκλίσεις που επιτεύχθηκαν μέχρι στιγμής στις διαπραγματεύσεις. Εντούτοις, τέτοιες συμφωνίες δεν θα επηρέαζαν αναγκαία την καθημερινή ζωή στην Κύπρο, αφού το αποτέλεσμα μιας τέτοιας εξέλιξης θα ήταν η επέκταση της διάρκειας των διαπραγματεύσεων. Επομένως, δεδομένου του διεθνούς πλαισίου όπου οι συνομιλίες για την προσχώρηση της Τουρκίας έχουν επηρεαστεί από το Κυπριακό πρόβλημα, υπάρχει γίνεται αντιληπτό ανάμεσα στους συμμετέχοντες ότι το στάτους κβο παραμένει προβληματικό, με ή χωρίς σημαντική πρόοδο στα υπό διαπραγμάτευση κεφάλαια στις συνομιλίες για συνολική διευθέτηση. Επομένως, οι συμμετέχοντες αναλογίστηκαν πώς τα γεγονότα επί τάπητος ίσως να αλλάξουν τους επόμενους μήνες.

Πιο προβληματικά και (επίμαχα) είναι τα διάφορα σενάρια που περιλαμβάνονται ως ενιαίο και αναπόσπαστο μέρος του «Σχεδίου Β». Ένας αριθμός συμμετεχόντων δίσταζε να εμπλακεί σε αυτού του είδους τη «σύναψη συμφωνίας». Για παράδειγμα, μερικοί Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι η άρση όλων των περιορισμών της Τουρκοκυπριακής κοινότητας δεν πρέπει να συνδεθεί με άλλους παράγοντες. Επιπλέον, μερικοί Τουρκοκύπριοι

διαφώνησαν υπέρ της επίσημης αναγνώρισης από την Κυπριακή Δημοκρατία της «ΤΔΒΚ», όσο αδιανόητο και αν είναι αυτό. Παρόμοια, μερικοί Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες είχαν την ελπίδα ότι η Τουρκία θα αναγνωρίσει επίσημα την Κυπριακή Δημοκρατία. Η Τουρκία, όπως ισχυρίστηκαν, θα έπρεπε να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της για επέκταση της τελωνειακής ένωσης.

Σημαντικά, οι διαπραγματεύσεις που στοχεύουν σε μια συμφωνία συνολικής διευθέτησης σχετίζονται συχνά με συζητήσεις ενδιάμεσων συμφωνιών, ειδικά εκείνες που συνδέουν την κατάληξη της περικλειστής περιοχής των Βαρωσίων με την απομόνωση των Τουρκοκυπρίων. Αυτό συνδέεται συχνά με τις υποχρεώσεις της Τουρκίας να επεκτείνει την τελωνειακή ένωση στην Κύπρο υπό τους όρους του Πρωτοκόλλου της Άγκυρας, επομένως «ξεπαγώνοντας» πιθανόν τα κλειστά κεφάλαια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας στην ΕΕ. Όπου αυτό το «Σχέδιο Β» συχνά τυγχάνει χειρισμού ως μέτρο οικοδόμησης εμπιστοσύνης (ΜΟΕ), εμπεριέχει την απειλή ότι η εστίαση σε τέτοιες επιλογές θα προ-αποκλείσει ουσιαστικές διαπραγματεύσεις και άρα η πιθανότητα για μια διευθέτηση στο άμεσο με μεσοπρόθεσμο μέλλον θα εκλείψει.

Επομένως, οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες έτειναν να παραθέτουν την ελπίδα ότι η Τουρκία θα άνοιγε τα λιμάνια και τα αεροδρόμια της στα Ελληνοκυπριακά πλοία και αεροπλάνα. Σε αυτό το θέμα της διασύνδεσης, οι συμμετέχοντες είναι διχασμένοι στο κατά πόσον ο έλεγχος της περικλειστής περιοχής των Βαρωσίων πρέπει να αλλάξει χέρια μέσω μεταβίβασης στις Ελληνοκυπριακές αρχές. Εναλλακτικές επιλογές με τις εδαφικές αναπροσαρμογές που συζητήθηκαν συμπεριελάμβαναν το άνοιγμα της περικλειστής περιοχής των Βαρωσίων ως μια διακοινοτική περιοχή είτε υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών ή της ΕΕ. Ομοίως, υπάρχει κάποια διαφοροποίηση στο ερώτημα της εφαρμογής του Κανονισμού Απευθείας Εμπορίου που προτάθηκε από την ΕΕ, είτε άμεσα είτε ως αντάλλαγμα για μια συμφωνία σχετικά με το Βαρώσι. Στη θέση του Κανονισμού Απευθείας Εμπορίου βρίσκεται η ιδέα να ανοίξει το λιμάνι της Αμμοχώστου για εμπόριο με τα κράτη μέλη της ΕΕ, αλλά το ερώτημα της εξουσίας παραμένει, σε αυτή την περίπτωση ο βαθμός στον οποίο η ΕΕ θα επόπτευε (συνεπώς και ο ρόλος των Ελληνοκυπρίων μέσω των ιδρυμάτων της ΕΕ). Οι περισσότεροι Τουρκοκύπριοι συμμετέχοντες είναι της άποψης ότι μια συμφωνία για το λιμάνι της Αμμοχώστου είναι ανεπαρκής και ότι θα ήταν προτιμότερο να ανοίξουν όλα τα λιμάνια, συμπεριλαμβανομένων των αεροδρομίων που είναι τώρα στο βόρειο μέρος της Κύπρου, για εμπόριο και απευθείας πτήσεις σε κράτη μέλη της ΕΕ. Ο λόγος που κάνουν αυτό το συλλογισμό οι Τουρκοκύπριοι είναι η αναγνώριση ότι το απευθείας εμπόριο δεν θα οδηγήσει σε έξαρση στις εξαγωγές, αφού η Τουρκοκυπριακή οικονομία δεν είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική στην γεωργία ή στις κατασκευές. Εκεί όπου οι Τουρκοκύπριοι θα ωφελούνταν είναι στη μορφή απευθείας εναέριων συνδέσμων έτσι ώστε να αναπτύσσονταν ο τουρισμός και τα σχετικά πεδία. Αυτό με τη σειρά του θέτει ανησυχίες ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους ότι οι Τουρκοκύπριοι δεν θα επιδίωκαν πλέον μια διευθέτηση μετέπειτα. Ουσιαστικά, αυτή είναι μια από κοινού υποψία, αφού οι Τουρκοκύπριοι επίσης βλέπουν το Βαρώσι με παρόμοιο τρόπο σε σχέση με τα Ελληνοκυπριακά κίνητρα όπου αν το Βαρώσι ανοίξει για Ελληνοκυπριακό πολιτικό έλεγχο, τα οποιαδήποτε επιπρόσθετα οφέλη θα εθεωρούντο υποδεέστερα συγκριτικά με από τα εκλαμβανόμενα κόστη της επανένωσης και της κατανομής εξουσίας.

Παρά τους περιορισμούς των ενδιάμεσων συμφωνιών, μερικοί συμμετέχοντες εισηγούνται να συνδεθούν επίσημα αυτά οι μεμονωμένες πτυχές στη μορφή πακέτου προτάσεων ώστε να διασπαστεί το αδιέξοδο. Η κατάληξη σε μια ενδιάμεση συμφωνία ίσως αποδειχθεί όσο γεμάτη εμπόδια όσο και η κατάληξη των συνολικών διαπραγματεύσεων. Εντούτοις, πολλά από τα στοιχεία που αναφέρθηκαν πιο πάνω ίσως να βρίσκονται πέρα από το πεδίο της μονομερούς

δράσης, αφού οι πολιτικοί ακροβατισμοί παραμένουν ένας πολύ μεγάλος κίνδυνος στην απουσία ενός πακέτου που εξυπηρετεί τα συμφέροντα όλων των επηρεαζόμενων μερών. Οι συμμετέχοντες ανέπτυξαν επίσης προκαταρκτικές ιδέες σχετικά με τις διευθετήσεις για την ασφάλεια στη θέση μιας γενικής διευθέτησης. Ενώ η αποστρατικοποίηση συνδέεται με μια συνολική διευθέτηση, οι συμμετέχοντες τείνουν να αναρωτιούνται αν μπορεί να επιτευχθεί ένας προσωρινός κοινός συμβιβασμός. Για να διευκολυνθεί αυτό, μερικοί συμμετέχοντες εξέτασαν τη βιωσιμότητα μιας στρατηγικής απαγκίστρωσης, όπου τα στρατεύματα σε κοντινή απόσταση μεταξύ τους στην νεκρά ζώνη απομακρύνονται. Οι Ελληνοκύπριοι συμμετέχοντες έτειναν να εκφράζουν την άποψη ότι μια απόσυρση ενός συμβολικού αριθμού Τούρκικων στρατευμάτων θα αποτελούσε μια χειρονομία καλής θελήσεως. Εναντία σε αυτό, άλλοι συμμετέχοντες το θεώρησαν πιο ρεαλιστικό να υπάρχει μια ταυτόχρονη απόσυρση ενός μέρους των Τουρκικών και Ελληνικών δυνάμεων, ακόμα και δυνάμεων της UNFICYP διαδοχικά. Άλλοι αναλογίστηκαν το πώς τέτοια αποστρατικοποίηση θα μπορούσε επίσης να συμπεριλαμβάνει τον Βρετανικό στρατό από τις Κυρίαρχες Περιοχές Βάσεων. Η χρησιμότητα του να θεωρούμε τέτοιες επιλογές αφορά τον περιορισμό των επιπτώσεων που ίσως να προκύψουν έπειτα από έναν αποτυχημένο γύρο διαπραγματεύσεων, ειδικά εξετάζοντας την προοπτική για νέες στρατηγικές ευθυγραμμίσεις στο γεωπολιτικό πεδίο, όπου η Τουρκία απολαμβάνει περισσότερη ελευθερία στην εξωτερική της πολιτική και όπου η Βρετανία διατηρεί κυρίαρχες βάσεις. Εφόσον θα είναι ίσως δύσκολο να επιτευχθεί συνεργασία ασφάλειας σε ένα κλίμα πολιτικού αδιεξόδου, μερικοί συμμετέχοντες τη θεωρούν μια αξιόλογη περίπτωση.

Οι διάφορες εισηγήσεις πιο πάνω δεν συνιστούν συναίνεση ανάμεσα στους συμμετέχοντες, αλλά αντικατοπτρίζουν τις συνεισφορές τους, ατομικά και μέσω ομαδικών συζητήσεων. Επομένως, η έκθεση νοείται ως οδηγός και αναφορά για περαιτέρω συζήτηση για τα θέματα και τις εισηγήσεις που αναπτύχθηκαν. Η Εκτελεστική Επιτροπή του έργου «Κύπρος 2015» είναι ευγνώμονας για τον εθελοντισμό και την αφοσίωση όλων των συμμετεχόντων που μοιράστηκαν με τους ερευνητές τους φόβους και τις ελπίδες τους σχετικά με το μέλλον. Ελπίζουμε αυτή η έκθεση να έχει περιλάβει τις ανησυχίες εκείνων που έχουν συνεισφέρει και ότι εξυπηρετεί ως βάση για περαιτέρω συζήτηση.

